

Nr 110

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret; given Stockholms slott den 14 mars 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag rörande försvarsorganisationens utformning på längre sikt samt slutliga äskanden beträffande anslag under fjärde huvudtiteln och försvarets kapitalbudget, som i årets statsverksproposition upptagits med allenast beräknade belopp. Vidare framlägges förslag rörande fortifikationsförvaltningens och fortifikationskårens organisation ävensom vissa förslag rörande de militära och civilmilitära personalkårerna för tygförvaltningstjänsten inom armén.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 mars 1958.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, följande.

Den försvarsbudget som framlades i samband med årets statsverksproposition var endast preliminär. Detta gällde såväl drift- som kapitalbudgeten. Skälen för denna uppläggning av budgetarbetet, som innebar att ett stort antal anslag upptogs med allenast beräknade belopp, var följande. Inom 1955 års försvarsberedning pågick behandling av överbefälhavarens i slutet av oktober 1957 framlagda utredningar rörande försvarets framtida utformning. Jag räknade emellertid med att beredningens arbete skulle kunna avslutas inom kort, och det var min förhoppning att detta arbete skulle utmyнна i en från utrikespolitiska, militära, samhällsekonomiska och statsfinansiella synpunkter godtagbar samförståndslösning av försvarsfrågan mellan de fyra demokratiska partierna. Med hänsyn härtill fann jag det angeläget att den i statsverkspropositionen framlagda försvarsbudgeten skulle hålla möjligheterna öppna för ett eventuellt försvarsbeslut vid innevarande års riksdag. Förutsättningar för ett sådant beslut har numera erhållits, sedan överläggningar mellan de demokratiska partierna den 4 februari i år lett till enighet om att genomföra en ny försvarsorganisation, kostnadsmässigt och med hänsyn till den samlade försvareffekten i huvudsak motsvarande ett i överbefälhavarens utredningar ingående alternativ »Adam», och försvarsberedningen i utlåtande den 18 februari rörande de allmänna riktlinjerna för krigsmaktens fortsatta utveckling förordat en dylik försvarsorganisation.

Jag anhåller nu att i anslutning till den träffade överenskommelsen och försvarsberedningens utlåtande få framlägga mina synpunkter och förslag rörande försvarsorganisationens utformning på längre sikt samt anmäla mina beräkningar av de anslag under fjärde huvudtiteln och försvarets kapitalbudget för budgetåret 1958/59, som återstår att slutligt äska. I samband härmed torde jag få upptaga till behandling vissa andra försvarsfrågor av ekonomisk betydelse eller mera allmän räckvidd, såsom frågorna rörande de militära och civilmilitära personalkårerna för tygförvaltningstjänsten inom armén samt fortifikationsförvaltningens och fortifikationskårens organisation.

[1] Avd. I: Försvarets utformning på längre sikt

Frågan om försvarsorganisationens utformning på längre sikt har varit aktuell under de senaste åren. Överbefälhavaren avgav år 1954 förslag till riktlinjer för krigsmaktens fortsatta utveckling. Dessa riktlinjer har prövats av 1955 års försvarsberedning. På särskilt uppdrag har sedermera överbefälhavaren under år 1957 verkställt överarbetning av 1954 års riktlinjer samt avgivit förslag till krigsmaktens utformning enligt olika kostnadsalternativ. Efter uppgörelse mellan de fyra demokratiska partierna i fråga om kostnadsramen för försvarsutgifterna har försvarsberedningen härefter den 18 februari 1958 avgivit utlåtande rörande riktlinjerna för försvarets framtida utformning. Med anledning härav har de militära myndigheterna inkommit med vissa kompletterande utredningar samt förslag till principbeslut avseende förbandsindragningar m. m.

Jag anhåller nu att få anmäla förevarande fråga. Därvid lämnar jag inledningsvis en kortfattad redogörelse för överbefälhavarens förslag av år 1954 samt tillkomsten av 1955 års försvarsberedning. I följande avsnitt redogöres för de år 1957 verkställda utredningarna samt förslagen till krigsmaktens utformning inom olika kostnadsalternativ, varefter försvarsberedningens utlåtande och de militära myndigheternas med anledning därav ingivna utredningar och förslag refereras. Slutligen kommer jag att framlägga mina egna synpunkter och förslag.

A. Inledning

I samband med att utgifterna under fjärde huvudtiteln anmäldes i *1954 års statsverksproposition* meddelade dåvarande chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, att överbefälhavaren efter samråd med departementschefen låtit igångsätta vissa utredningar beträffande försvarskostnadernas storlek på längre sikt och den ur strategisk synpunkt lämpligaste avvägningen mellan de olika försvarsgrenarna. Det förutsattes, att dessa utredningar skulle hinna verkställas inom sådan tid att deras resultat skulle kunna bilda underlag för statsmakternas ståndpunktstagande i samband med behandlingen av försvarsbudgeten vid 1955 års riksdag.

Med skrivelse den 27 oktober 1954 överlämnade överbefälhavaren utredning och förslag beträffande *riktlinjer för krigsmaktens fortsatta utveckling*, avseende budgetåren 1955/56—1964/65 (*1954 års förslag*). Kostnaderna under tioårsperioden beräknades till i runt tal 24 750 miljoner

kronor enligt 1954 års priser. Kostnaderna utgjorde 2 163 miljoner kronor under budgetåret 1955/56 samt förutsattes efter hand stiga för att täcka merkostnaderna för den tekniska utvecklingen. För budgetåret 1964/65 beräknades sålunda kostnaderna till 2 746 miljoner kronor. Av kostnaderna under budgetåret 1955/56 hänförde sig 39 % till armén, 19 % till marinen, 35 % till flygvapnet samt 7 % till för försvaret gemensamma ändamål. Under perioden beräknades flygvapnets andel av försvarskostnaderna stiga efter hand under det att arméns och marinens kostnader relativt minskades. Mot slutet av perioden reserverades dessutom i successivt stigande omfattning medel utanför försvarsgrenarnas ramar för militärteknisk utveckling och påbörjad anskaffning av vapen av nya typer. Under det näst sista budgetåret i perioden, 1963/64, omfattade sålunda arméns andel 34 %, marinens 16 % och flygvapnets 39 %. På gemensamma ändamål belöpte samma budgetår 7 % av de totala försvarskostnaderna, medan 4 % avsågs för nya vapen och stridsmedel.

En redogörelse för huvudpunkterna i 1954 års riktlinjer lämnades till 1955 års statsverksproposition (bil. 6, s. 5—12). Ur denna redogörelse må här återges följande.

Överbefälhavaren understryker, att Sveriges geografiska läge på gränsen mellan de två stora maktblockens intressesfärer gör att landet för bägge parter är av stor strategisk betydelse. Tillgång till svenskt territorium och medverkan av svenska stridskrafter skulle för såväl den ene som den andre medföra väsentliga fördelar i händelse av krig. En strävan att tillförsäkra sig dessa fördelar respektive att hindra motsidan att uppnå dem är därför naturlig. Den kan motverkas främst genom ett svenskt försvar som är tillräckligt starkt för att skapa respekt för vår vilja att med vapen försvara vårt territorium och säkra vår handlingsfrihet.

I fråga om den militärtekniska utvecklingen och dess konsekvenser för Sveriges del uttalar överbefälhavaren, att atomvapen, kemiska stridsmedel, robotar och vissa teletekniska hjälpmedel synes vara de för oss viktigaste nya materielslag, till vilka största hänsyn måste tagas vid vårt försvars framtida utformning. Särskilt bör utvecklingen på atomvapens område fortgående studeras och följas. De utvägar som kan göra det möjligt att framdeles förse även vårt försvar med för taktiskt bruk lämpade atomvapen bör prövas. Oberoende av hur stor kraft som nu läggs ned på forskning och så småningom på produktion av helt nya stridsmedel kan den svenska krigsmakten inom den närmaste tioårsperioden knappast tillföras dylika stridsmedel i sådan omfattning att de kommer att dominera krigsmaktens struktur. Konstruktion och produktion tar nämligen lång tid och därutöver kräves ytterligare tid för utbildning och organisatoriska åtgärder innan de kan nyttiggöras i krigsorganisationen. För att vidmakthålla vårt försvars styrka i tekniskt avseende är det därför nödvändigt att våra nu-

varande stridsmedel fortlöpande moderniseras och efter hand kompletteras med nya sådana.

För att erhålla underlag för bedömningen av riktlinjerna för krigsmaktens fortsatta utveckling har överbefälhavaren studerat en angripares anfallsmöjligheter och våra försvarsuppgifter. Undersökningen har lett till slutsatsen att invasion i förening med flyg- och fjärrvapenansfall samt i större eller mindre utsträckning även kombinerad med övriga betvingelsemetoder framstår som det farligaste anfallssättet. Enligt överbefälhavaren bör vårt försvar ha sådan styrka, att anfall mot Sverige fordrar så stor kraftinsats, medför sådan kraftförbrukning och tar så lång tid att genomföra att insatsen inte kan anses stå i rimlig proportion till de fördelar, som skulle kunna vinnas. Denna målsättning för vårt försvar kan anses realistisk endast om vi är beredda till fortsatt och efter den militärpolitiska och militärtekniska utvecklingen anpassad kraftinsats på försvarets alla områden. Krigsmakten måste ha hög kvalitet för att kunna ta upp kampen mot en överlägsen motståndare. Strids- och skyddsmedel behöver därför förbättras och förstärkas i takt med utvecklingen och nya sådana successivt tillföras organisationen. Utvecklingen av nya vapen tar emellertid lång tid och påverkas av osäkra faktorer. Medan detta utvecklingsarbete pågår, kan vi icke avstå från de vapen, som vi har, och de stridsmetoder, som är inövade. Det är denna dubbla uppgift att både skapa nytt och samtidigt tillse att det bestående hålles i användbart skick som sätter sin prägel på utvecklingen av krigsmakten och som ovillkorligen medför ökade kostnader.

Med hänsyn till våra begränsade ekonomiska resurser måste målsättningen för vårt försvar begränsas. Avkall på kravet att kunna genomföra ett starkt försvar samtidigt inom alla områden och mot alla betvingelsemetoder måste göras. I den uppställda målsättningen för krigsmakten, väsentligen överensstämmande med den som hittills förefunnits, har en sådan begränsning gjorts. Stridskrafter, svarande mot denna målsättning, är det minimum som icke kan underskridas utan att från början försvaret inom viktiga delar av landet blir otillräckligt och äventyras. Resultatet av de studier, som utförts i syfte att belysa omfattningen och utformningen av dessa stridskrafter, är i korthet följande. För att krigsmakten även i framtiden skall kunna fylla sina uppgifter kräves att erforderliga medel anslås dels för utveckling av nya stridsmedel, dels för effektivisering av den hittillsvarande organisationen. Det måste eftersträvas att så långt möjligt uppnå detta genom att samtidigt göra begränsningar där så är möjligt. Med hänsyn till den stegrade verkan av luftkrigets anfallsmedel har det bedömts nödvändigt att genom en förstärkning av flygvapnet på samma gång öka styrkan i såväl invasionsförsvaret som luftförsvaret och därigenom uppnå att vårt försvars samlade effekt skall kunna

motsvara den uppställda målsättningen. Härvid synes det möjligt att, utan att målsättningen uppgives, något minska armé- och marinstridskrafternas omfattning, detta dock under förutsättning att hög kvalitet upprätthålles. Huvuddragen av de föreslagna förändringarna av stridskrafternas omfattning och sammansättning framgår av det följande.

Vad armén beträffar innebär förslaget i förhållande till 1949 års krigsorganisation en minskning efter hand av antalet fältbataljoner med cirka 12 %. Lokalförsvarsförbanden minskas genom en beskärning på 14 % av de större enheterna. Krigsorganisationen anpassas till nya stridsmetoder, betingade främst av atomvapen och robotar, och de därmed sammanhängande förbättringarna med avseende på kvaliteten genomföres. Dessa innefattar bland annat en nödvändig höjning av eldkraften genom fullföljandet av modernisering och nyanskaffning av stridsvagnar och pansarvärnsvapen, 10,5 cm och 15 cm artilleri, 12 cm granatkastare samt införande av artilleriradar m. m. Rörligheten ökas genom fortsatt motorisering och förstärkning av fältarbetsmaterielen, bland annat för bro- och förbindelsearbeten. Lednings- och sambandsmöjligheterna förbättras genom utvidgning och rationalisering av signalorganisationen. Underhållsorganisationen anpassas med hänsyn till utvecklingen. Vid luftvärnet förnyas viss pjäsmateriel, varjämte radarmateriel och viss annan utrustning tillföres i ökad omfattning. Flygfältsluftvärnet förstärkes. Särskilda s. k. ABC-skyddsförband (skyddsförband mot atomstridsmedel samt biologiska och kemiska stridsmedel) tillkommer i organisationen.

För flottans del fortsätter under perioden den redan påbörjade utvecklingen mot en lätt flotta. Detta innebär en allmän strävan att med bibehållande av erforderlig slagkraft, sjöduglighet m. m. nedbringa de enskilda fartygens storlek till förmån för antalet. I flottan avses ingå ett antal snabba och slagkraftiga övervattensförband, bestyckade bland annat med sjörobot, vidare moderna, snabba ubåtar med stor uthållighet i undervattensläge. Med hänsyn till det allt aktuella kriget under vattnet har vikt lagts på utvecklingen av torped- och minvapnen, varför behovet av torpedbärande och minfällande fartyg i möjlig mån tillgodosetts. Lätta fartyg för ubåtsjakt och minsvepning ingår även. Kvantitativt sett innebär förslaget att antalet jagare under perioden minskar med cirka 40 %. Kryssarna kvarstår men avses längre fram ersättas av andra fartygstyper. Motortorpedbåtarnas antal stiger med cirka 30 %. Jagarna i reservflottan ombygges till fregatter. På grund av tidigare ojämn ersättningsbyggnad av ubåtar är åldersfördelningen sådan att antalet kommer att först nedgå för att därefter åter stiga. Uppmärksamhet ägnas därför åt att genom särskilda åtgärder vidmakthålla ubåtsbeståndet under perioden.

Omsättningen av kustartilleriets vapen beräknas under perioden icke kunna ske i sådan takt, att nuvarande styrka kan hållas. Efter perioden kommer läget dock att förbättras. Modernisering av artillerimaterielen

föreslås ske efter hand. Genom att införa robotbatterier hoppas man åstadkomma en ökning av eldkraften samtidigt som bristen på rörlighet kompenseras. Robotarnas stora räckvidd ökar därjämte möjligheterna till operativ samverkan med sjöstridskrafterna. Kustartilleriets minvapen utformas så, att högre effekt erhålles mot anfallsföretag med moderna över- och undervattensfartyg. Särskild vikt lägges vid speciella anordningar för undervattensskydd i inloppsförsvaren. Genom motståndskraftiga anläggningar och utspridning reduceras effekten av anfall från moderna vapen med stor förstörelsebringande effekt.

Kustartilleriet förutsättes kvarstå i marinen. De överväganden som gjorts har fört fram till att ett överförande till armén icke skulle medföra så stora fördelar att dessa uppväger olägenheterna. Rationaliseringar i besparingssyfte och åtgärder för att tillrättalägga befälsförhållandena kan göras även med nuvarande organisation och är redan igångsatta.

För flygvapnet innebär förslaget — förutom ett genomförande av de kvalitetsförbättringar, som planlagd materielförnyelse tar sikte på — en kvantitativ förstärkning, som avsevärt ökar det nuvarande jakt- och attackflygets verkningsförmåga och uthållighet. Spaningsflyget har bedömts böra bibehålla nuvarande omfattning. Nya flygplantyper ger emellertid detta ökad kapacitet. För luftförsvaret av de högsta höjdområdena förberedes tillkomsten av luftförsvarsrobotförband. Luftbevaknings- och jaktstridsledningsorganisationen förstärkes kvalitativt. Jaktflyget förstärkes inom ramen för befintligt antal flottiljer, varvid totala antalet jaktflygplan ökas med 18 % i förhållande till nuvarande organisation. Inom jaktflyget sker en förskjutning mot nattjakt (allvädersjakt). Av de elva jaktflottiljerna i fred utrustas tre — mot nu en — med nattjaktflygplan, medan övriga åtta successivt tillföres flygplan med större verkningsförmåga under mörker och dåligt väder. Attackflyget förstärkes enligt samma principer som jaktflyget, varvid antalet flygplan ökas med 50 %. Det totala antalet krigsflygplan ökas med 22 % i förhållande till nuvarande organisation. Förstärkningen av flygvapnet har förutsatts skola ske i etapper, varigenom en omedelbar, stark höjning av försvarsanslagen kan undvikas.

Förslaget tar hänsyn till de krav som den tekniska utvecklingen medfört och i framtiden än mera kommer att medföra. Utöver vad som anskaffas eller förberedes inom respektive försvarsgrenars kostnadsramar, exempelvis robotar av olika slag, innefattar förslaget bland annat anskaffning av telemotmedel och skapandet av en telemotmedelsorganisation. Vidare avser förslaget att bereda forskningen väsentligt ökat utrymme. Forskningsinsatserna beror emellertid ej blott på de ekonomiska resurserna utan även på möjligheterna att ställa tillräckligt många kvalificerade forskare och tekniker till förfogande. Det är naturligt att en liten nation som vår i detta avseende ställs inför långt större svårigheter än de stora länderna, hur högtstående vår vetenskap och teknik än är.

För militärteknisk utveckling och påbörjad anskaffning av vapen av nya typer under tioårsperiodens senare hälft har betydande belopp reserverats i den ekonomiska planen.

Fredsorganisationens syfte är att uppbygga avsedd krigsorganisation på effektivaste och mest ekonomiska sätt. Stora belopp är emellertid främst vid armén och marinen sedan årtionden investerade i anläggningar, som ej helt motsvarar dessa krav, bland annat på grund av att utbildning, mobilisering och underhållstjänst väsentligt ändrats efter anläggningarnas tillkomst. Rationalisering av fredsorganisationen pågår dock. I utredningen har redovisats dels tidigare vidtagna rationaliseringsåtgärder, dels vissa ytterligare åtgärder i samma syfte, som bedömts möjliga. Härigenom kan kostnadsökningar begränsas och i många fall direkta besparingar ske. Kostnaderna kan minskas bland annat genom koncentring av utbildningsorganisationen och ytterligare utjämning av värnpliktskontingenterna samt genom att värnpliktiga med uppskov m. m. befrias från fullgörande av repetitionsövningarna så länge uppskovet varar. Koncentreringen av utbildningen kräver dock en investering i byggnader.

Avslutningsvis framhåller överbefälhavaren, bland annat, att den kvantitativa ramen för det framlagda förslaget till utformning av krigsmakten under de närmaste tio åren är, med beaktande av kravet på minsta möjliga kostnader, starkt begränsad. Genom väl samordnad ledning i syfte att genom god strategisk och taktisk samverkan — såväl inom krigsmakten som mellan denna och det civila försvaret — få ut största möjliga samlade effekt synes emellertid svagheter hos delarna var för sig kunna utjämnas. Detta gör förslaget möjligt att framlägga. Överbefälhavaren anför vidare, att krigsmakten icke kan kortsiktigt, från det ena året till det andra, anpassas och varieras efter det politiska lägets ofta svårbedömbara växlingar. Det går lätt och fort att riva ner, men tar lång tid och blir dyrbart att bygga upp militära styrkor. För ett rationellt och effektivt arbete behöver försvaret en långtidsplan. De framlagda riktlinjerna är avsedda att utgöra underlag för en sådan.

Föredragande departementschefen uttalade vid anmälan av överbefälhavarens utredning i 1955 års statsverksproposition, att han icke ansåg det möjligt att med anledning därav till samma års riksdag framlägga ett förslag till riktlinjer för försvarets fortsatta utformning. Departementschefen hade nämligen kommit till den uppfattningen, att ställningstagandet till förslagen måste föregås av grundliga överväganden. Frågornas komplicerade natur medförde, att man borde ta god tid på sig för deras lösande så att förhastade åtgärder undvekes och det bleve möjligt att komma fram till hållbara resultat.

Vid riksdagsbehandlingen av 1955 års statsverksproposition uttalades

önskemål om att representanter för riksdagen måtte beredas tillfälle att redan på ett förberedande stadium få göra sin mening gällande vid prövning av frågan om försvarets framtida utformning (SU 1955: 4).

Med anledning av vad riksdagen sålunda uttalat har med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1955 tillkallats en parlamentarisk försvarsberedning med tolv ledamöter (*1955 års försvarsberedning*)¹ för att inom försvarsdepartementet under departementschefens ledning biträda med översyn av överbefälhavarens förslag till riktlinjer för krigsmaktens fortsatta utveckling. Beredningens arbete har i överensstämmelse med riksdagens uttalande icke bundits av begränsande direktiv eller förutsättningar. Beredningens uppgift har angivits vara att företaga en bedömning ur allmänna synpunkter av överbefälhavarens utredningsresultat och att beakta att största möjliga effekt utvinnes ur de kostnader som lägges ned på försvaret.

Efter samråd med försvarsberedningen och med dess enhälliga tillstyrkan anmodade dåvarande chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, i skrivelse den 21 mars 1957 överbefälhavaren att verkställa en *överbefälhavarens förslag till riktlinjer för krigsmaktens fortsatta utveckling*. Av samhällsekonomiska och statsfinansiella skäl borde kostnaderna i främsta rummet beräknas så att de rymdes inom en begränsad anslagsram, innebärande omkring 95 % alternativt 90 % av kostnaderna i ett stabilt penningvärde därest ÖB förslag till riktlinjer skulle börja tillämpas så att år 1957/58 motsvarade ÖB-planens första år med omräkning till dagens penningvärde. Innebörden av en kostnadsram enligt ÖB riktlinjer samt de militära konsekvenserna av en i stort sett oförändrad kostnadsram borde även belysas. Rörande sättet för uppdragets bedrivande m. m. anfördes i skrivelsen följande.

Utredningen bör grundas på den allmänna förutsättningen att någon avgörande förändring i den gällande, av statsmakterna år 1948 fastställda målsättningen för det militära försvaret icke ifrågasättes.

Vid utredningen skall eftersträvas en sådan avvägning mellan de olika försvarsmedlen, fotad bland annat på en operationsanalytisk värdering av

¹ Beredningen har omfattat — förutom chefen för försvarsdepartementet såsom ordförande — ledamöterna av riksdagens första kammare A. K. Gillström, S. Larsson, sedermera statsrådet B. Näsgård och N. G. Svärd samt ledamöterna av riksdagens andra kammare K. E. G. Boija, J. H. Hjalmarson, G. K. V. Larsson, numera statsrådet P. S. Lindholm, B. G. Ohlin, J. M. Skoglund, M. D. E. Ståhl och E. O. Åkerström. Lindholm och Näsgård har sedermera ersatts med ledamoten av riksdagens andra kammare G. F. Thapper (22 september 1955) respektive ledamoten av riksdagens första kammare V. G. Lodenius (20 februari 1957). Som generalsekreterare förordnades den 30 juni 1955 statssekreteraren i försvarsdepartementet O. Karleby och till experter utsågs den 11 augusti 1955 översten A. O. Norberg, överstelöjtnanten O. Rudqvist, kommandörkaptenen av 1. graden D. G. C. Arvas, numera överstelöjtnanten B. L. A. Westin, överstelöjtnanten N. O. Hansson samt numera generaldirektören E. M. Fehrm. Sedermera har Norberg och Rudqvist ersatts med översten S. O. Myhrman (4 januari 1957) respektive majoren C. G. Skoglund (6 februari 1956). Vidare har den 8 november 1957 överstelöjtnanten C. H. B. Nordenskiöld tillkallats såsom expert.

stridsmedlen och en bedömning av ett framtida krigs sannolika natur, att en maximal försvarseffekt uppnås med den ekonomiska insatsen.

— — — — —
 Som allmän riktpunkt bör vidare understrykas att en jämn kostnadsutveckling skall eftersträvas.

Anslagen under kapitalbudgeten böra beräknas så att tillgänglig materiel effektivt kan utnyttjas.

Konsekvenserna av införandet av nya vapen klarläggas.

Utredningen bör avse de allmänna riktlinjerna för försvarsmaktens framtida utformning så att erforderligt underlag skapas för bedömning av de föreslagna åtgärdernas konsekvenser.

För utvecklingen på längre sikt framläggas summariska kostnadsberäkningar.

För de närmaste 4 å 6 åren utarbetas ett mera detaljerat förslag med kostnadsberäkningar.

Resultaten böra framläggas utan dröjsmål och kunna redovisas efter hand med till en början det mera detaljerade förslaget samt ett utkast till prognos för utvecklingen på längre sikt.

B. Överbefälhavarens utredningar och förslag år 1957

Med skrivelser den 24 oktober 1957 har överbefälhavaren redovisat resultatet av verkställda utredningar med anledning av chefens för försvarsdepartementet uppdrag den 21 mars 1957 samt yttrande över förvaltningsmyndigheternas förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1958/59.

Till överbefälhavarens skrivelser är fogade dels en studie över försvarets utveckling med utkast till prognos på längre sikt (i fortsättningen benämnd studien), dels riktlinjer för krigsmaktens utformning inom de av departementschefen angivna kostnadsramarna, dels ock — i anslutning till överbefälhavarens yttrande över myndigheternas medelsäskanden — ett eget förslag till krigsmaktens utformning, 1957 års förslag, inom en något högre kostnadsram än den högsta av de i departementschefens uppdrag angivna ramarna.

I det följande lämnas redogörelser för studien och därefter för riktlinjerna för krigsmaktens utformning enligt de olika kostnadsramarna.

1. Studie över försvarets utveckling

Studien innehåller en prognos för utvecklingen av de faktorer, som är avgörande för krigsmaktens utformning och omfattning. Prognosen grundas på dels resultaten av det inhemska forsknings- och utvecklingsarbetet dels utländska informationer. Strävan har varit att prognosen skall om-

fatta tiden fram till slutet av 1960-talet. I särskilda avsnitt av studien behandlas sambandet mellan försvarets målsättning och dess resurser samt synpunkter på atomvapenfrågan. Studien utmynnar i förslag till jämkning i överbefälhavarens förslag av år 1954. Härvid uppdrages riktlinjer för utformningen av vårt framtida försvar.

Till grund för studien har legat särskilda undersökningar och delutredningar, som utförts inom försvarsstaben, försvarsgrensledningarna och försvarets forskningsanstalt samt av särskilt anmodade experter.

Syftet med det utredningsarbete, som legat till grund för studien, anges ha varit att skapa bästa möjliga underlag för avgöranden om försvarets framtida inriktning. I frågor av stor räckvidd har därvid utvecklingstendensen klarlagts i den omfattning som ansetts erforderlig med hänsyn till behovet av snara beslut. Det framhålls att man vid den fortsatta successiva planläggningen av försvaret måste eftersträva att öka resurserna för effektiv bearbetning av planeringsproblemen. Särskilt intresse tilldrar sig härvid de operationsanalytiska metoderna. En förutsättning för rationell planering i framtiden, vare sig med operationsanalytisk eller annan metod, är emellertid att det finns en klar målsättning för försvaret. Risker för en felaktig bedömning av framtiden finns alltid. Den i studien föreliggande utredningen bedömes dock vara så tillförlitlig att risken med ett ställningstagande i försvarsfrågan nu är väsentligt mindre än de risker, som skulle följa av att beslutet skjutes på framtiden.

Inledningsvis erinras i studien om gällande *målsättning* för det militära försvaret, sådan denna angivits i propositionen nr 206 till 1948 års riksdag.

»Ett svenskt försvar måste vara i stånd att ge uttryck åt folkets levande försvarsvilja. Varje vapenför svensk, som icke bindes av andra för riksförsvaret viktiga uppgifter, bör sättas i stånd att i ena eller andra formen militärt deltaga i kampen för landets självständighet. Krigsmakten i dess helhet bör vara så utbyggd att den förmår ge största möjliga eftertryck åt vårt folks vilja att bevara landets handlingsfrihet och avvisa varje kränkning av dess integritet. Försvarskrafterna böra, som försvarskommittén framhållit, utformas så att en angripare i det längsta hindras få fast fot på svensk mark och att ingen del av landet behöver uppgivas utan segt motstånd i olika former. Vidare bör krigsmakten vara skickad att möta överrumplingsförsök, utförda med den moderna invasionsteknikens resurser.»

1954 års förslag till riktlinjer för krigsmaktens fortsatta utveckling grundades på denna målsättning.

Riktlinjerna innebar i princip:

att den för försvaret givna målsättningen måste vara utgångspunkt för krigsmaktens omfattning och utformning,

att planer på lång sikt erfordras för att utbildning och anskaffning av materiel skall kunna ske effektivt och ekonomiskt rationellt,

att stigande kostnader är oundvikliga till följd av den tekniska utvecklingen samt

att nya vapen måste anskaffas efter hand som de befinnes vara strids-ekonomiska och blir tillgängliga för oss.

I studien understrykes att dessa principer alltjämt gäller.

Den militärtekniska och militärpolitiska utvecklingen m. m.

Inom den militärtekniska utvecklingen synes Sovjet enligt studien på viktiga områden ha kommit upp i jämnbredd med Väst. Det framhålls som betydelsefullt, att Sovjet för närvarande mera målmedvetet än Väst satsar på utbildning av personal inom de tekniska och naturvetenskapliga områdena.

Rörande utvecklingen av olika vapen m. m. anföres i studien i huvudsak följande.

Både Väst och Öst har sannolikt redan så mycket *atomvapen* att dessas användning inte behöver begränsas till enbart särskilt viktiga mål. Man måste räkna med att det i mitten på 1960-talet finns atomladdningar i stora kvantiteter. Atomvapnen kommer inte längre att kunna betraktas som exklusiva vapen. Möjligheterna att variera atomvapnens storlek och verkan kommer att öka. Uranvapen och s. k. rena vätevapen torde kunna begagnas utan att radioaktiviteten blir så stor att den inverkar hämmande på användningen. Vätevapen kan komma att användas i ett storkrig, främst sannolikt vid interkontinental krigföring.

Utvecklingen på *robotområdet* har stor bredd och intensitet främst i USA och Sovjet men även i Storbritannien och Frankrike. Flera robottyper finns i tjänst. Många av dessa har ännu försökskaraktär. Nya och förbättrade typer tillföres emellertid stridskrafterna under de närmaste åren. Robot- och raketvapen, som kan medföra atomladdning, har redan inordnats i USA:s, Storbritanniens och Sovjets krigsmakter. Mot mitten av 1960-talet torde även interkontinentala robotar av projektiltyp, s. k. ballistiska robotar, kunna utnyttjas av några stormakter. Det är också möjligt att ubåtar i undervattensläge transporterar robotar och avskjuter dem från ett läge tämligen nära målet.

Det anses svårt att ange i hur stor omfattning robotvapen kommer att ersätta eller komplettera tidigare använda vapen eller vapensystem. Kravet på stigande stridseffekt gör i vissa fall robotvapnen nödvändiga i en modern krigsmakt. Gemensamt för flertalet robotvapen är dock, att de är dyrare än de vapen de ersätter eller kompletterar. Det är sålunda i de flesta fall felaktigt, att man genom att införa robotar av olika slag skulle kunna nå betydande besparingar och att robotar på kort tid skulle göra andra vapen överflödiga eller värdelösa.

Lantstridskrafterna förses med artilleri med lång skottvidd och relativt begränsad pjäsvikt. Artilleriet blir i allt större utsträckning helauto-

matiskt och bandgående. Robot- och raketvapen kompletterar artilleriet. Pansarvärnets verkan stegras med robotkonstruktioner. Detta kräver ökad rörlighet hos stridsvagnen. Stridsvagnar anskaffas i stora mängder. Allt flera pansrade och terränggående fordon, helikoptrar och amfibiefordon tillföres stormakternas arméer. Tendensen går, särskilt i USA, mot att stora delar av arméförbanden skall kunna transporteras med flyg. Den stegrade eldkraften, den ökade skottvidden och den förbättrade rörligheten hos lantstridskrafterna ställer större krav på målbestämning och stridsledning. Dessa krav försöker man tillgodose bland annat med förbättrade teletekniska sambandsmedel.

Västs *sjöstridskrafter* uppbygges kring hangarfartygsbaserade flygförband. Flera hangarfartyg med atomdrift tillföres USA:s flotta. I övrigt anskaffas av övervattensfartyg främst jagare och fregatter. Atomdrivna ubåtar införes i USA:s och Storbritanniens flottor. Västtyskland har börjat sätta upp en lätt flotta med jagare som tyngsta stridsenheter. Sovjet koncentrerar sig på att bygga ubåtar och har den ojämförligt största ubåtsflottan. Sovjetmarinen har dessutom en betydande övervattensflotta med bland annat kryssare och jagare och vidare en kärna till modernt invasionstonnage samt starka landbaserade flygförband för marin samverkan. Robotbestyckningen kommer att bli alltmer allmän inom alla flottor.

Moderna tunga eller medeltunga bombplan tillföres kontinuerligt Sovjets, Storbritanniens och USA:s *flygstridskrafter*. De har farter strax under ljudets. Bombplan med överljudsfart utvecklas i USA och Sovjet samt i mindre omfattning i Frankrike. De flesta moderna jaktförband kommer inom några år att ha överljudsflygplan. Jaktplan med mer än dubbla ljudhastigheten, med topphöjd omkring 30 km och med väsentligt förbättrad stigförmåga projekteras i flera länder. Stridseffekten ökas genom jaktrobotar, radarsikten och omfattande teleutrustning i övrigt. En utvecklingslinje mot lättare flygplan för taktiskt understöd, vilka kan operera från små och enkla baser, anses böra uppmärksammas.

Luftvärnsrobotar har börjat ersätta det tunga kanonluftvärdet i USA, Storbritannien och Sovjet. Förbättrade typer kommer efter hand att tillföras stridskrafterna i stegrad takt. Sannolikt kommer de så småningom att överta en del av jaktplanens nuvarande uppgifter.

Övriga vapen såsom handvapen, raketer, minor, torpeder och brandstridsmedel förbättras fortgående. Äldre materiel ersättes efter hand.

Utvecklingen i fråga om *stridsgaser och biologiska stridsmedel* fortsätter. Dessa stridsmedel kan bland annat användas i terroryfte om man vill undvika materiell skadegörelse mot t. ex. baser och förbindelser. Utspridningsmaterielen medger att stora ytor snabbt kan beläggas från luften. Stridsgaser kan komma att utnyttjas bland annat mot mål, som är svåra att i detalj lokalisera och som inte kan bekämpas med andra medel.

Till *krigstransportmedlens* utveckling bidrar utvecklingen av civila

transportmedel. Den växande tillgången på stora transportflygplan kommer att avsevärt öka transportkapaciteten på långa sträckor. Utvecklingen av flygplan, som kan starta och landa på mycket korta sträckor, och av helikoptrar är även av betydelse.

Spanings-, stridslednings- och sambandsmateriel samt *telemotmedel* och *passiva spaningsförsvårande åtgärder*, såsom maskeringar, skenanläggningar och rök, förbättras. Sammanställning av spaningsresultat, beräkningar av underlag för stridsåtgärder m. m. och den matematiska behandlingen därav automatiseras alltmer.

Stora framsteg göres även inom *skyddstekniken*. Av ekonomiska skäl är det emellertid möjligt att åstadkomma ett fullständigt fortifikatoriskt skydd mot atomvapen endast för ett fåtal mycket kvalificerade skydds-föremål. Det fortifikatoriska skyddet för övriga viktiga objekt måste därför vägas mot det skydd, som kan åstadkommas genom utspridning, maskering och rörlighet.

Enligt studien är det i huvudsak tre faktorer inom militärtekniken, vilka kan påkalla jämkningar i 1954 års förslag till riktlinjer för den svenska krigsmaktens utformning, nämligen ökad tillgång till atomstridsmedel, ökad klarhet om våra egna möjligheter att tillverka atomvapen samt ökade krav på tekniska och ekonomiska resurser för att hålla ett modernt försvar.

Tillgången till atomstridsmedel i USA och Sovjetunionen har sålunda ökat snabbare än beräknat. Flera länder har redan erhållit eller fått löfte om vapenbärare för atomstridsmedel och har därmed — i händelse av storkrig — i praktiken tillgång till atomvapen. Man måste således utgå ifrån att atomvapen kommer att användas i varje fall i ett storkrig. Allt flera länder inriktar sig på detta. Det är troligt, att en fiende vid angrepp mot oss kommer att använda de medel, bland annat atomvapen, som snabbast leder till att han uppnår sina syften.

Vidare har *våra egna möjligheter att framställa atomladdningar* kommit i ett klarare läge. Med tämligen stor säkerhet kan nu sägas, att det är möjligt för oss att med överkomlig personell och ekonomisk insats framställa atomladdningar, som kan anpassas till inom landet producerade vapenbärare. (Jfr avsnittet Synpunkter på atomvapenfrågan i det följande.)

Slutligen har *kraven på de ekonomiska och tekniska resurser*, som fordras för att vidmakthålla en modernt utrustad krigsmakt, stegrats i snabbare takt än vad som tidigare förutsetts. Det har blivit så omfattande och så dyrbart att tillföra stridskrafterna nya vapen, att även stormakterna måste begränsa sig. Ju mer komplicerade vapnen blir, desto längre tid tar det från det att ett nytt vapen befinner sig på experiment- eller prototypstadiet till dess det har serietillverkats och tillförts förband. Detta medför att det blir allt svårare för en nation att ensam utveckla och anskaffa

alla stridsmedel. Stater, som är anslutna till militärallianser, strävar därför alltmer att mellan sig fördela insatserna för utveckling av nya stridsmedel för att minska den enskilda nationens kostnader.

Vår alliansfria politik kräver emellertid enligt studien att vi i stor utsträckning själva ger vårt försvar den allsidighet och styrka som är nödvändig. Av ekonomiska och tekniska skäl anses det dock erforderligt att vi får möjlighet till ökat utbyte av tekniska informationer och inköp av krigsmateriel från andra länder.

De utvecklingstendenser inom militärtekniken som främst får återverkningar för vår egen del kan enligt studien sammanfattas sålunda.

Tillgången på kärnvapen bedömes allt mer komma att inverka såväl på strategien som på taktiken. Robotar kommer att delvis ersätta såväl flygplan som artilleri (armé-, luftvärns-, kust- och sjöartilleri). Tidigare använda typer av vapen utvecklas för att kunna användas, då de nya vapnen inte är lämpliga. Själva kan vi inte stå utanför den snabba tekniska utvecklingen. Förutsättningar finns för att vi successivt skall kunna anpassa vårt försvar efter den militärtekniska utvecklingen.

Den militärpolitiska utvecklingen under de senaste åren har enligt studien inte jävat den bedömning av det allmänna strategiska läget, som gjordes år 1954. Sålunda kvarstår den djupa misstron mellan de bägge maktblocken och det kalla kriget fortsätter. Den på ömse sidor proklamerade viljan till fred och avspänning har inte minskat misstron beträffande motpartens verkliga avsikter. Ingentdera sidan har velat eller vågat uppge något väsentligt i sina maktpositioner. De stora politiska frågorna, Tysklands återförening, nedrustningen och atomvapenkontrollen, är fortfarande olösta. Det är svårt att se hur någon lösning, som innebär garanti mot krigiska konflikter, kan komma till stånd så länge de grundläggande motsättningarna består. De svåra kriserna under 1956 i Ungern och Suez samt oron i Mellersta Östern och Polen visar hur riskfyllt läget är.

Inom FN fortsätter arbetet på att söka få till stånd överenskommelser om nedrustning och kontroll av atomvapen. Några reella framsteg har emellertid ännu inte gjorts. Ett skäl är enligt studien att ingen av stormakterna vill riskera att nedrustningsåtgärderna leder till en relativ försvagning av den egna maktpositionen.

Beträffande utvecklingen efter 1954 av stormakternas militära styrkeförhållanden anföres i studien, att Öst fortfarande är numerärt överlägset i vad avser armé, taktiskt flyg och ubåtar. Väst är överlägset i fråga om strategiskt flyg och sjöstridskrafter i övrigt. Båda parter har tillkännagivit vissa minskningar av de stående styrkorna. Detta innebär dock enligt studien tills vidare inte någon minskning i deras militära styrka efter mobilisering. Vad avser robotvapnen är det enligt studien en öppen fråga om någondera parten har ett väsentligt försprång. Såväl Öst som Väst har företagit experiment med interkontinentala robotar. Tillräckligt underlag

anses inte föreligga för att bedöma vem som först kan bli färdig att sätta in sådana vapen under ett krig.

Uran- och vätebomber innehas som tidigare nämnts av både Öst och Väst. Avgörande för deras betydelse i den totala maktbalansen är enligt studien dels tillgången på strategiskt flyg eller robotar, som kan föra fram bomberna till huvudfiendens hemland, dels innehavet av ett så stort antal baser att åtminstone några kan beräknas förbli brukbara även efter ett överraskande krigsutbrott, dels ock graden av beredskap för det strategiska flyget (robotvapnen) och luftförsvaret. Båda parterna har också kärnvapen med mera begränsad verkan för i första hand taktisk användning. I de europeiska länder, som är anslutna till något av de militära allianssystemen, förbereder man användandet av sådana vapen i ett eventuellt krig.

Fruktan för ett atomkrig mot det egna landet utgör enligt studien en starkt avhållande faktor för stormakterna att inleda ett storkrig. Ju mera insikten om atomvapnens verkningar tränger igenom, desto angelägnare måste folken bli att inte låta internationella spänningar och tvister utveckla sig till ett världskrig. Därigenom bedömes risken för lokala krig bli större, särskilt inom områden och beträffande stater som är militärt svaga eller saknar vital betydelse för endera parten. Den fortgående tendensen hos stormakterna att koncentrera sig på vapen med stor förstörelseförmåga kan göra det svårare för dem att ingripa i lokala konflikter. Denna utveckling inskräpper enligt studien betydelsen för småstater av att ha starka egna försvarsmedel även av konventionell art.

En jämförelse mellan stormaktsgruppernas totala resurser visar således enligt studien att det för närvarande råder maktpolitisk jämvikt.

Överbefälhavaren bedömde år 1954 *risken för ett isolerat krig mot Sverige* vara liten bland annat med hänsyn till att ingen av stormaktsgrupperna kunde väntas finna sig i den maktförskjutning, som en erövring av Sverige skulle innebära. Enligt studien finns det inte någon anledning att frångå denna bedömning. Förutsättningen är dock dels att det svenska försvaret fortfarande är så starkt att vi inte snabbt och lätt kan betvingas, dels att den förut omnämnda tendensen hos stormakterna att övergå till vedergällningsvapen inte ytterligare väsentligt skärps.

Den största krigsrisken för Sverige synes enligt studien fortfarande vara att landet blir indraget i en allmän konflikt mellan stormakterna. Den sammanhänger med Sveriges geografiska läge på gränsen mellan de två maktblockens intressesfärer. Den svenska utrikespolitiken syftar till att genom alliansfrihet i fred söka bereda oss möjlighet att undgå krig. I den mån stormakterna sätter tro till hållfastheten i vår föresats att inte låta vårt område utnyttjas för några angreppsförberedelser, bortfaller enligt studien ett möjligt motiv för att dra Sverige in i kriget. Vidare innebär ett starkt svenskt försvar, att priset för en erövring av Sverige blir högt i för-

hållande till de fördelar, som kan vinnas. På så sätt tjänar Sveriges utrikes- och försvarspolitik i fred samma syfte, nämligen att om möjligt hålla oss utanför kriget. Om detta kan lyckas beror, anförts det i studien, i väsentlig grad på två sinsemellan sammanhängande faktorer: stormakternas strategiska intresse av det skandinaviska området i händelse av krig och förloppet av ett storkrig särskilt i dettas inledningsskede.

Det är enligt studien svårt att avgöra huruvida Västtysklands upprustning ökar eller minskar riskerna för anfall genom Sverige. Varken denna förändring eller någon annan nu skönjbar teknisk eller politisk förändring anses emellertid rubba slutsatsen från 1954, att stormakternas intressen i Skandinavien medför uppenbara risker för att Sverige i händelse av ett världskrig skall bli indraget i detta.

Beträffande *det sannolika förloppet av ett storkrig* kan man enligt studien göra vissa alternativa antaganden.

Ett alternativ är sålunda att ett storkrig utbryter överraskande och inledes med ömsesidiga kärnvapenangrepp. Härvid kommer båda sidorna åtminstone under inledningsskedet att i första hand rikta sina anfall med flyg- och fjärrvapen mot fiendens baser och övriga anläggningar för detta slags krigföring. Eftersom svenskt område inte rymmer några sådana baser och anläggningar, borde det för de krigförande i detta skede inte vara nödvändigt att även angripa Sverige. Stormakterna kan visserligen även i denna fas av ett storkrig anse det värdefullt att få tillgång till svenskt territorium. För detta ändamål kan de sätta in stridskrafter, som inte erfordras för den strategiska luftkrigföringen. Anfallet måste då snabbt kunna leda till resultat, om det skall ge angriparen någon fördel. Stormakterna måste emellertid ta även fortsatt krig med i beräkningen och snarast skapa sig gynnsamt utgångsläge därför. Disponibla armé-, sjö- och taktiska flygstyrkor kan utnyttjas för sådana operationer. Dessa kan sålunda igångsättas samtidigt med den strategiska luftkrigföringen.

Ett annat alternativ anses vara att storkriget kommer först så småningom efter en period av ökad politisk spänning och lokala konflikter. Utvecklingen kan då tänkas bli den, att stormakterna i fruktan för kärnvapenangrepp mot de egna territorierna till en början söker begränsa de lokala krigen. Först sedan detta misslyckats utbryter storkrig med kärnvapenangrepp varefter förloppet kan bli ungefär detsamma som det förut antydda. Sveriges möjligheter att hålla sig utanför ett krig i vår närhet anses i detta fall bli mindre. Om stormakterna hyser tilltro till vår deklarerade politik, gäller fortfarande att vi inte riskerar angrepp för att omöjliggöra vårt deltagande i kriget på motståndarens sida. Den största faran för oss ligger därför i att endera parten skulle vilja utnyttja svenskt territorium för att där skaffa sig baser och radarsystem eller för att säkra tillträdet till Östersjötullen och till de danska och norska territorierna och därigenom förbättra sitt utgångsläge för ett fortsatt krig. Om detta är

krigsmålet lär angriparen försöka ockupera landet, eller åtminstone de delar han avser begagna, i så oskadat skick som möjligt. Ett starkt svenskt försvar, stött på en oböjlig motståndsvilja, kan då få priset för de eftertraktade fördelarna att te sig för högt. Om anfallet trots allt kommer till stånd, kan vi om utvecklingen fram mot ett krigsutbrott för vår del inte går alltför fort ha vunnit en tidsfrist, som underlättar vår mobilisering och utrymning samt grupperingen av våra styrkor. Det kan emellertid hända att angriparen just genom överraskning och snabbhet i sitt anfall vill ställa världen inför ett fullbordat faktum. Ett svenskt försvar, med tillräcklig styrka och beredskap för att hindra den anfallande att snabbt nå sina mål, är alltså även i detta alternativ nödvändigt.

Det kan ej heller uteslutas, att storkriget och därmed kärnvapenfallen aldrig börjar men att krigshändelserna det oaktat får en omfattning, som för Skandinavien och därmed även Sverige in i farozonen. Härigenom inträder en tredje möjlighet, som kan komma att ställa oss inför större påfrestningar än någon annan. De kärnvapenfallen, som i de tidigare alternativen insatts mot vår motståndare av andra stormakter, utblir nämligen. Därmed försvinner också det indirekta understöd, som dessa angrepp skulle ha inneburit för oss. Vi blir då hänvisade enbart till vår egen styrka och det begränsade understöd, som på annat sätt kan lämnas oss utifrån.

För samtliga alternativ gäller enligt studien att möjligheterna för ett land som vårt att erhålla militärt bistånd utifrån i händelse av angrepp i första hand är beroende av om vederbörande stormakt anser hjälpen befogad med hänsyn till det allmänna krigsläget. Ett lands alliansanslutning kan visserligen vara en politisk faktor, som starkt medverkar till beslutet att lämna understöd, men för det militära biståndets effektivitet blir enligt studien de allmänna strategiska hänsynen och möjligheterna i sista hand bestämmande. Dock innebär det en given fördel, om understödet förberetts redan i fred. Eftersom vår alliansfrihet bland annat innebär, att några sådana förberedelser inte kan vidtagas, får vi anpassa oss därefter så att vi kan undvara denna fördel.

De synpunkter, som sålunda anförts, har enligt studien sin bakgrund i det nuvarande världsläget, som militärpolitiskt domineras av motsättningen mellan Öst och Väst. Det understrykes att förändringar i detta läge i ena eller andra riktningen är möjliga och kan komma att påverka bedömningen även för Sveriges del.

Sammanfattningsvis konstateras i studien, att ett storkrig mellan de stora maktblocken är mindre sannolikt, så länge den nuvarande maktbalansen består. Om ett storkrig likväl skulle inträffa, är det möjligt att vi inte blir indragna däri, åtminstone inte i dess inledningsskede, om vi har ett försvar som gör att vi inte snabbt kan betvingas. Vår krigsmakt bör utformas med hänsyn till detta. Utformningen måste även vara så-

dan, att vi kan undvika att bli indragna i mer begränsade krig eller i lokala väpnade konflikter.

Beträffande sannolika angreppsmetoder anföres i studien, att krigserfarenheten visar att det är farligt att inrikta försvaret efter bestämda antaganden om fiendens tillvägagångssätt. Det betonas, att ett svagt försvar medför att följderna av felbedömningar beträffande angriparens syften, anfallsmetoder och styrka blir större.

Inom ramen för ett storkrig måste emellertid enligt studien en angripare använda sina resurser mot oss med hänsyn till storkrigets krav. Han kan bli tvungen att använda medel, som inte är de bästa eller som är otillräckliga för säker framgång. En fiende, som anfaller oss under sådana förutsättningar, tvingas med andra ord också att ta risker, vilket ställer oss på mer jämnställd fot.

I studien lämnas redogörelse för olika angreppsmetoder. De beskrives i huvudsak fristående från varandra. Detta betyder inte, framhålles det, att vi vid ett anfall kan vänta oss att någon av dem kommer att tillgripas som enda angreppsform. En invasion kan sålunda mycket väl ske samtidigt över landgränsen, över havet och genom luften. En bekämpning av hemorten kan utföras samtidigt med invasion o. s. v. Vårt läge som randstat medför, att vi kan angripas på flera kombinerade sätt med stora variationsmöjligheter i vapeninsats.

Bland betvingelsemetoderna nämnes i studien särskilt flyg- och fjärrvapenanfall, invasion, avspärning samt kemisk och biologisk krigföring. Därvid anföres i huvudsak följande.

Den militärtekniska utvecklingen medför, att *flyg- och fjärrvapenanfall* med användning av atomvapen framstår som en allt farligare betvingelsemetod. Anfallen gör största verkan, om de träffar oss överraskande vid ett krigsutbrott. En stor fara ligger i att anfallsförberedelserna kan göras dolt och att ett anfall kan få stor verkan på kort tid. Om angriparen syftar till att förmå oss till eftergifter genom utpräglad terrorbekämpning utan hänsyn till våra förluster i människoliv och materiella värden kan målen bli våra större städer. I detta fall kan vi även utsättas för anfall med vätevapen. I varje fall måste vi räkna med att vi kommer att utsättas för hot om anfall med sådana vapen. Angriparen kan också sträva efter att bryta vår motståndsvilja genom anfall mot landets försörjning. Han kommer då sannolikt att samtidigt anfälla nyckelpunkter inom industrien, för livsmedelsförsörjningen viktiga anläggningar samt importhamnar och sjöfart. Då en angripare får förutsättas sträva efter att åstadkomma ett snabbt avgörande, anses emellertid denna angreppsform mindre sannolik. Ett annat och sannolikare syfte med flyg- och fjärrvapenanfall är att mera direkt påverka vår förmåga att föra krig. Målen kan även då bli städerna men i detta fall är det troligt att t. ex. elkrafts- och drivmedelsförsörjningen samt kommunikationerna samtidigt kommer att bekämpas

i syfte att skapa oreda och försvåra våra motåtgärder. Anfall kommer säkerligen att riktas mot luftförsvaret för att reducera dess motverkan och mot övriga stridskrafter och försvarsanläggningar, i den mån de erbjuder åtkomliga mål. I detta fall kan flyg- och fjärrvapenfallen tjäna som förberedelser för en invasion.

Invasion som betvingelsemetod underlättas i vad avser de tekniska möjligheterna genom transportmedlens utveckling. Sättet för en invasions utförande påverkas också i hög grad av utvecklingen på atomvapenområdet. En angripare, som använder atomvapen, behöver inte längre bekämpa oss med stor insats av markartilleri, bombflyg och sjöstridskrafter. Mycket större effekt ernås med atomvapen, som föres fram av några få vapenbärare. Angriparens transportmedel kan härvid i ökad utsträckning användas för transport av trupper. Om även vi disponerar atomvapen, eller om angriparen måste räkna med att vi får hjälp med sådana, måste han å sin sida uppträda på ett för honom försvårande sätt. Invasionen måste företas spridd och blir på så vis svårare att skydda mot våra motåtgärder med vanliga vapen. Det blir svårt eller omöjligt att utnyttja hamnar och järnvägar, varigenom fiendens behov av speciella transportmedel ökar betydligt. Härigenom motväges de förut nämnda faktorer, som underlättar invasion. Denna kan då i stället komma att utföras som atomvapeninsats mot baser, viktiga kommunikationsleder och anhopningar av stridskrafter i kombination med en samtidig infiltration. Därvid kan ett stort antal små slagkraftiga och lättrorliga förband besätta knutpunkter samt kringgå och avskära våra styrkor.

Beträffande formerna för invasion gör sig enligt studien framdeles i huvudsak följande synpunkter gällande.

Nordskandinaviens betydelse i de storstrategiska sammanhangen skapar risk för *gränsinvasion* i Övre Norrland. Som betvingelsemedel mot Sverige verkar en sådan invasion emellertid förhållandevis långsamt. Förvarningstiden för ett stort invasionsföretag kan även bedömas bli relativt lång. Kommunikationerna till Övre Norrland är emellertid långa och sårbara. Detta kan medföra svårigheter både att föra trupper dit och därifrån och att underhålla styrkor där till större antal eller under längre tid än vad i förväg gjorda förberedelser medger. Om försvaret i Övre Norrland blir svagt kan därför en gränsinvasion där relativt snart få följder, som blir avgörande för hela landet.

Kustinvasion fordrar tillgång på specialtonnage. Läget beträffande tillgång på dylikt tonnage måste följas med stor uppmärksamhet. Med en framgångsrik kustinvasion mot landets centrala eller södra delar kan en fiende snabbt betvinga oss. Förberedelserna för en kustinvasion med strategiskt syfte är emellertid också svåra att dölja.

De tekniska möjligheterna för *luftinvasion* ökar. Tills vidare torde dock en angripares resurser inte medge, att en luftinvasion tillgripes som

enda angreppsmetod, men vi måste räkna med luftlandsättningar av infiltrationskaraktär. Man kan inte heller bortse från risken för strategiska luftlandsättningar inom områden med svagt luftförsvar. Förberedelserna för luftinvasion är svåra att upptäcka.

Angreppsmetoden *avspärrning* kan enligt studien inte åstadkomma ett snabbt avgörande, om vi har vidtagit rimliga åtgärder beträffande det ekonomiska försvaret. Det är därför mindre troligt, att man försöker betvinga oss enbart genom avspärrning. Vi måste dock räkna med att en angripare kommer att anstränga sig att förhindra, att Sverige erhåller tillförsel och militärt understöd utifrån.

Även *kemisk och biologisk krigföring* kan komma att användas mot oss, dock knappast som enda angreppsmetod. Faran för »anonyma» angrepp med användning av biologiska medel finns emellertid och måste uppmärksammas. Några säkra utgångspunkter för den omfattning, i vilken kemiska och biologiska stridsmedel kan komma att insättas, finns ej. Allvarliga skador kan åsamkas oss med dessa stridsmedel, varför skyddsåtgärder och skyddsutbildning inte kan eftersättas.

Om krig eller oroligheter utbryter i vår närhet ställes krigsmakten inför uppgiften att värna vår *neutralitet*. Krigsmakten kan dock enligt studien inte utformas med särskild hänsyn härtill. Det avgörande skyddet för neutraliteten ligger i krigsmaktens förmåga att genom sin styrka avhålla en motståndare från angrepp.

Sammanfattningsvis hävdas i studien att vi måste tillgodose både vårt försvar mot flyg- och fjärrvapenanfall och vårt försvar mot invasion. I annat fall kan nämligen såväl den ena som den andra angreppsmetoden och framför allt båda i förening leda till att vi snabbt betvingas och att Sverige ockuperas. I studien framhålles också att betydelsen av civilförsvarsåtgärder, främst utrymning, ökar samt att vi måste vidta åtgärder mot avspärrning och förbereda oss mot kemisk och biologisk krigföring. Slutligen uttalas att fiendens möjligheter att genomföra ett angrepp mot oss och sättet för dettas utförande starkt påverkas av om vårt försvar understödes med atomvapen eller ej.

Sambandet mellan målsättning och resurser

I studien behandlas härefter frågor avseende försvarets principiella utformning med hänsyn till det ändamål som skall tillgodoses med försvaret.

Gällande målsättning för det militära försvaret kommer till uttryck, bland annat, i det uttalande i propositionen nr 206 till 1948 års riksdag, vilket återgivits i det föregående (s. 11).

I 1954 års förslag till riktlinjer hade försvarets resurser och däremot svarande anslagsram beräknats så att målsättningen skulle kunna upprätthållas. Det erinras om att föreliggande överarbetning av 1954 års förslag grundas på förutsättningen, att någon avgörande förändring i målsättningen inte ifrågasättes.

De förändringar, som sedan år 1954 inträffat till följd av den militära och tekniska utvecklingen, är betydande. De är emellertid enligt studien inte av sådan karaktär, att de i och för sig ger anledning att antaga att försvarets resurser kan minskas utan väsentliga följder för målsättningen. Det understrykes att försvarets resurser måste anpassas efter målsättningen. Detta är också en förutsättning för att vårt folks förtroende för försvaret — och därmed försvarsviljan — skall kunna bevaras.

Vårt försvar har till huvuduppgift att bevara freden; det är i princip defensivt. Att uppbygga krigsmakten med inriktning på vedergällning — vilket den brittiska vitboken av år 1957 ger ett exempel på — skulle enligt studien innebära ett radikalt avsteg från vår nuvarande målsättning. Det skulle helt förändra vårt militärpolitiska läge med oöverskådliga konsekvenser beträffande risken för att vi skall indragas i krig. En dylik lösning av vårt försvar anses därför icke kunna förordas.

En efter nuvarande principer uppbyggd och efter teknikens utveckling och för våra förhållanden anpassad krigsmakt synes enligt studien vara bäst ägnad att ge uttryck åt vårt folks vilja att bevara landets handlingsfrihet. Den ger oss möjlighet att med för uppgiften avpassade medel värna vår frihet och neutralitet.

Hur hög krigsmaktens kvalitet än är måste den enligt studien ha en viss kvantitativ *omfattning* därför att försvaret måste täcka ett stort geografiskt område. Detta innebär inte att vi inom varje del av landet skall vid varje tidpunkt ha tillräckligt starka stridskrafter för att motstå varje angrepp. Inom de delar av landet, som har väsentlig betydelse för en angripare eller för vår försvarsförmåga, måste försvaret ha sådan styrka, att antingen angriparens vinst inte står i rimlig proportion till hans insats eller angreppet tar så lång tid, att andra staters ingripande till vår fördel hinner göra sig gällande. I övriga delar av landet måste vi nöja oss med att organisera bevakning och skydd mot överrumpling och infiltration med små styrkor samt skapa möjligheter för att dit omgruppera större styrkor. Försvaret måste även syfta till att skydda medborgarnas liv och egendom.

Den tolkning 1948 års målsättning erhöll i 1954 års förslag innebar, att vår krigsmakt skulle hejda anfall tillräckligt länge för att vi skulle kunna få understöd utifrån innan avsevärda delar av landet erövrats eller motståndet behövt uppges. Vårt försvar skulle sålunda principiellt ha en — om ock tidsbegränsad — avvärande, hindrande och skyddande förmåga. Därigenom uppnåddes även det fredsbevarande syftet. Vårt behov av stridskrafter bedömdes med hänsyn till hur och med vilken styrka fienden kunde tänkas angripa oss. Det behov, som redovisades i 1954 års förslag, angavs vara det minimum, som inte kunde underskridas utan att försvaret från början blev otillräckligt inom viktiga delar av landet.

Det framhålles i studien, att en allt större del av försvarsanslagen måste avdelas för forskning, försök och utveckling av vapenprototyper för att

inte försvarets effektivitet skall äventyras på lång sikt. Kostnaderna här för är i stort oberoende av mängden serietillverkad materiel. Detsamma gäller beträffande andra grundkostnader. De för operativt bruk tillgängliga resurserna minskar därför proportionsvis mera ju mindre anslag försvaret får. Om försvarets resurser minskas kan *följderna för målsättningen* enligt studien i princip anges sålunda.

Luftförsvaret syftar främst till att försvåra en angriparens flygoperationer så, att han inte kan genomföra dem utan stora förluster, och att tvinga honom till ett uppträdande, som avsevärt reducerar hans luftstridskrafterns verkan. Vi kan endast luftförsvåra sådana områden, som är av särskild betydelse för vår förmåga att hålla ut.

Om våra resurser minskar måste vi därför antingen tunna ut försvaret inom de luftförsvårade områdena eller låta luftförsvaret utgå helt i delar av landet. I anslutning härtill erinras om att ej heller de passiva luftförsvarsåtgärderna, bland annat utrymning, får avsedd effekt, om en angripare har möjlighet till ohämmad insats av flygstridskrafter över stora delar av vårt land eller till att genom en snabb invasion ockupera vårt land.

Invasionsförsvaret syftar till att hejda och om möjligt slå fienden. Dess styrka måste beräknas med utgångspunkt i vad en angripare med hänsyn till övriga engagement kan tänkas avdela för operationer mot för honom betydelsefulla områden i Sverige. Fiendens styrkeinsats beror även av kommunikationernas beskaffenhet och tonnagetillgången m. m., det slutmål han uppställt för invasionen samt det motstånd han beräknar att möta. Eftersom en invasion innebär ockupation av landterritorium, blir i sista hand det motstånd han möter av våra stridskrafter på marken utslagsgivande. Minskar styrkan i vårt invasionsförsvår, måste antingen en uttunnning ske inom alla områden — alltså även sådana mot vilka anfall i första hand bedömes sannolika och farliga — eller försvaret av ett eller flera sådana områden helt utgå och områdena endast bevakas för att kunna upprätthålla vår styrka på andra håll. Det motstånd uttunnade styrkor kan bjuda, blir — i varje fall så länge vi inte har atomvapen — även vid en måttlig minskning kortvarigt och kan endast få en hastigt övergående fördröjande verkan. Följden kan bli en snabb fientlig ockupation av stora områden. Bortflyttning av befolkningen kan redan i ett tidigt skede bli nödvändig. Svagt försvarade områden kan inte heller användas för uppläggande av större förråd, som baser för flyg- och sjöstridskrafter eller för produktionsanläggningar av vikt för landet i krig. Redan i ett tidigt skede måste i stället förnödenheter undanföras. Härtill kommer de förluster och den förstörelse, som uppstår i samband med en fientlig ockupation.

Minskning av resurserna kan även innebära minskad förmåga till *uthållighet* i krig. Det kan därvid exempelvis bli nödvändigt att begränsa anskaffningen i fred av krigsmaterielreserver och att avstå från särskilda

stridskrafter och anordningar för att skydda importsjöfarten. Kan vi inte tillförsäkra vårt försvar en sådan uthållighet, att understöd utifrån hinner verka, minskar våra motståndsmöjligheter starkt.

Följden av att försvarets resurser minskas blir således enligt studien under alla förhållanden att dess fredsbevarande effekt nedgår.

Synpunkter på atomvapenfrågan

Under ett särskilt avsnitt i studien anföres vissa synpunkter på frågan om atomvapen bör ingå i det svenska försvaret. Man konstaterar, att krigsmaktens styrka skulle öka, om den framdeles tillfördes atomvapen. Frågan om atomvapen inom vårt försvar har emellertid föranlett debatt. Det har därför ansetts motiverat att i studien något utveckla fördelar och nackdelar med att vårt försvar tillföres atomstridsmedel. Härvid beröres dock icke de rent moraliska invändningar, som förts fram mot en anskaffning av atomvapen.

Alla *militära synpunkter* talar enligt studien entydigt och starkt för en anskaffning av atomvapen, så länge vi måste räkna med att en angripare kan komma att använda sådana vapen. De militära skälen för att försvaret bör innefatta atomstridsmedel utvecklas i studien sålunda.

Saknar vi atomstridsmedel, kan en angripare utnyttja sin överlägsenhet i trupp och materiel för att utföra koncentrerade anfall. Vi måste däremot ta hänsyn till att angriparen har möjlighet att använda atomvapen. Härvid får vi söka begränsa våra förluster genom att gruppera våra förband spridda över stora ytor. Trots detta riskerar vi stora förluster, eftersom vi måste fylla vår brist på atomvapen med insats av flera och mer personalkrävande vapen. Vår gruppering över stora ytor medför därtill betydande svårigheter för ledning och sammanhållning samt mindre möjligheter till en samlad kraftinsats. Dessa faktorer samverkar till att våra utsikter att avvärja anfall blir mindre.

Om vi däremot förfogar över atomstridsmedel tvingas även angriparen att sprida sig, varigenom balansen i möjligheterna att utnyttja vanliga stridsmedel återställs. Härtill kommer att det i regel är svårare för den anfallande än för den försvarande att t. ex. genom fältarbeten skydda sig mot atomvapenanfall.

Atomvapen är vidare i många fall billigare i förhållande till effekten än konventionella vapen. Endast genom insats av ett stort antal vanliga vapen kan man nå samma verkan som med atomvapen. Ändå kan man aldrig med dem uppnå atomvapnens momentana verkan. En motsvarande insats kräver vidare långvariga förberedelser och en ansamling av vapen och personal, som motståndaren genom insats av sina atomvapen kan slå ut. Innehav av atomvapen kan således komma att bli vår enda möjlighet att göra striden jämn.

Beträffande den *radioaktiva strålningen* anföres i studien, att dess verk-

ningar ännu inte kan sägas vara fullt klarlagda. Ej heller vet man säkert om man kan tillverka s. k. rena kärnladdningar. Den svenska krigsmakten torde emellertid enligt studien inte ha bruk för större atomladdningar än sådana, som utvecklar endast tusendelen av den radioaktiva effekten hos de senaste årens stora vätebomber. Om man tar hänsyn till vad vi kan komma att utsättas för om vårt framtida försvar blir för svagt för sin uppgift, måste det enligt studien vara riktigt att vi anskaffar och till självförsvar använder atomvapen.

Som ett argument mot anskaffning av atomvapen har vidare framförts den åsikten, att atomvapen i vår krigsmakt skulle innebära ett latent hot mot andra länder och därigenom öka *risken för angrepp* mot oss. Enligt studien föreligger inte någon risk för att vi skall råka i krig på grund av att vi skaffar atomvapen. Skälen härför utvecklas sålunda.

Det torde bli svårt att finna något exempel på att en angripare underlåter att utnyttja ett effektivt vapen enbart därför att försvararen inte förfogar över samma stridsmedel. Om man kunde utgå från att en angripare skulle uppträda så, borde vi ha ett så svagt försvar, att en motståndare inte behövde använda atomvapen för att betvinga oss. Vi skulle i så fall helt frångå de grunder på vilka vår försvarspolitik nu vilar. Historien ger däremot exempel på att två krigförande, som ägt samma slag av vapen, avstått från att använda dem därför att båda parter varit osäkra om konsekvenserna av att motståndaren använder samma vapen. Likaså finns exempel på att en krigförande tillgripit ett vapen just av den anledningen att motparten inte ägt tillgång till detta och inte varit i stånd att använda det. Det finns därför starka skäl att förmoda, att frånvaron av atomvapen i den svenska krigsmakten snarare ökar än minskar sannolikheten för att en angripare använder sådana mot oss. Endast om atomvapen i vårt land kan utgöra ett latent hot av väsentlig betydelse mot en presumtiv angripares hemland, kan anskaffningen av sådana vapen öka risken för angrepp mot oss. Ett svenskt innehav av atomvapen kan enligt studien uppfattas som ett dylikt hot endast under förutsättning, att vi dels har atomladdningar i betydligt större antal eller av kraftigare typ än vad som fordras för våra defensiva uppgifter, dels har vapenbärare som från baser i Sverige kan nå viktigare mål i angriparens hemland. Vi har emellertid inte ekonomiska resurser, vare sig nu eller i framtiden, att skaffa sådana vapen och vapenbärare. Detta förhållande är enligt studien uppenbart både för oss själva och för andra länder.

I studien drages den *slutsatsen* att, om hänsyn tages till alla för- och nackdelar, atomvapen snarast möjligt måste tillföras vårt försvar. De som har ansvaret för vårt försvar kan enligt studien inte uraktlåta att kräva, att alla möjligheter inom ramen för våra resurser utnyttjas för att vår krigsmakt skall bli så effektiv som möjligt.

Slutligen påpekas i studien, att eftersom vi måste räkna med att bli

utsatta för verkan av atomvapen, måste vi — oberoende av om vi själva får atomvapen eller ej — studera deras verkningar och vidtaga åtgärder för att skydda oss däremot.

Vårt framtida försvar

I det sista avsnittet av studien, vilket behandlar vårt framtida försvar, ges vissa riktlinjer för totalförsvarets utformning.

Det betonas till en början, att försvarets fredsbevarande effekt i framtiden liksom hittills ytterst kommer att bero på medborgarnas vilja till motstånd. Motståndsviljan måste byggas på vetskapen om att medborgarnas liv så långt möjligt skyddas och att alla, i den ena eller andra formen, med utsikt till framgång kan delta i kampen för landets försvar. Alla till krigstjänst fullt dugliga värnpliktiga bör få en grundläggande vapenutbildning. Om de inte tas i anspråk för andra militära eller civila uppgifter, bör de i krig ingå i förband, som uppsättes av hemvärnet (driftvärnet). På så sätt kan varje fullt vapenför svensk göra sin insats i striden mot en angripare, i sista hand i en motståndsrörelse.

Man konstaterar vidare att det för närvarande icke finns och ej heller inom överskådlig framtid kommer att finnas några aktiva försvarsmedel, som kan ge befolkningen tillräckligt skydd mot följderna av flyg- och robotanfall med kärnvapen. Även om det aktiva luftförsvarets jaktflyg, luftvärnsartilleri och luftvärnsrobotar otvivelaktigt kan tillfoga anfallande bemannade flygplan och robotar av flygplantyp stora förluster, kommer en del av dem att kunna bryta igenom och åstadkomma stor förödelse. Robotar av projektiltyp kan för närvarande inte förstöras, medan de är på väg mot målet. Motståndsförmågan mot terroranfall måste därför enligt studien bygga på omfattande civilförsvarsåtgärder, främst utrymning. Det uttalas att vi har bättre möjligheter än de flesta andra länder att med passiva åtgärder skydda oss mot hemortsbekämpning.

I fråga om *krigsmakten* erinras i studien om att tre år har gått sedan överbefälhavaren avgav 1954 års förslag till riktlinjer för krigsmaktens utformning. Redan av tidsskäl är därför en anpassning erforderlig. Vidare har en stor del av materielen blivit dyrare än vad som kunnat förutses, samtidigt som anslagen till försvaret varit väsentligt mindre än som förutsattes i 1954 års förslag. Dessa förhållanden har medfört ett ackumulerat behov av reformer samt minskad styrka hos krigsmakten.

Såsom den viktigaste åtgärden för att motverka en alltför kraftig minskning av försvarets effekt i förhållande till en angripares betecknas i studien *anskaffning av atomvapen*. Det betonas att det är nödvändigt att anskaffa atomvapen, som vi själva helt disponerar över, om vi vill hålla ett försvar som är obundet av avtal om stöd från andra stater.

Den omständigheten att det tar flera år att tillverka atomvapen får enligt studien icke tas som förevändning för att uppskjuta erforderliga

undersökningar i förhoppning om att under mellantiden läget skall utvecklas gynnsamt och garantier skapas för att atomvapen inte kommer till användning i ett framtida krig. Med tanke på hur vårt försvarsläge skulle te sig om några år, om dylika garantier inte skulle ges, är det nödvändigt att snarast genomföra forskning och övriga erforderliga undersökningar för svensk atomvapentillverkning. Detta innebär inte, anför det i studien, att vi binder oss så att vi ej kan ansluta oss till ett atomvapenförbud, om ett sådant kommer till stånd.

Undersökningar beträffande möjligheterna för svensk atomvapentillverkning har utförts och pågår alltjämt. De resultat som hittills nåtts visar enligt studien att vi skulle kunna tillverka atomladdningar till ett pris av storleksordningen 10 miljoner kronor per laddning. Tillverkning av atomladdningar skulle förutsätta investeringar på omkring 300 miljoner kronor fördelade på ca 7 år, förutom anslag till forskning och försök. Om anslag anvisas för programmet, torde enligt studien svenska atomladdningar kunna finnas mot slutet av 1960-talet. I de riktlinjer för krigsmaktens utveckling, som framlägges i studien, förutsättes att atomvapen kommer att tillföras vårt försvar.

I fråga om robotar för vårt försvar framhålles i studien att de åtminstone under den närmaste framtiden måste kunna användas utan atomladdningar. Vi bör således inte nu anskaffa robotar, som inte har tillräcklig träffsäkerhet och verkan med vanliga sprängladdningar. Undersökningar visar enligt studien, att förutsättningar finns för inköp utomlands av vissa robotsystem samt delar till sådana. Det kan visa sig erforderligt med inköp från utlandet för att det svenska försvaret snabbare skall få tillgång till vissa robotar, t. ex. luftvärnsrobotar. Våra inhemska resurser kan i sådant fall koncentreras på de projekt, som för oss är viktigast och svårast att anskaffa utomlands. Anskaffningen av robotar är under alla förhållanden så viktig i militärtekniskt och ekonomiskt avseende, att avsevärda medel måste användas för att säkerställa kvalificerad personal för forsknings- och försöksverksamhet.

Den forsknings- och försöksverksamhet som har till syfte att ta fram nya vapen m. m. samt utveckla taktiken för deras användning kan avsevärt underlättas och påskyndas, om vi ständigt följer utländska erfarenheter och framsteg. Vi måste därför enligt studien förbättra våra möjligheter att följa utvecklingen utomlands, inte minst på det tekniska området.

Risken för att ett krigsutbrott kommer mycket snabbt och överraskande understryker enligt studien också kravet på en effektiv och kontinuerlig *underrättelsetjänst*. Den medför dessutom att stor vikt måste läggas vid försvarets *beredskap*. Stora delar av luftrummet skall ständigt kunna övervakas redan i fred. Härutöver gäller i allt högre grad, att övervakning av omgivande havs- och gränsområden skall kunna träda i funktion snabbt. Även andra delar av krigsmakten — främst centrala och regio-

nala ledningsorgan och förband ur luftförsvaret men även begränsade lant- och sjöstridskrafter — måste kunna verka med kort varsel. Inom alla delar av försvaret bör eftersträvas en ytterligare utspridning av krigsmaterielen redan i fredstid och en decentralisering av mobiliseringen. Kraven på den utbildningsverksamhet, som avser att vidmakthålla tidigare inlärd färdigheter, skärpes alltmer. Staber och förband måste vara beredda för strid eller annan verksamhet, exempelvis luftbevakning, omedelbart efter en snabb mobilisering.

För Gotlands försvar gäller enligt studien i högre grad än hittills att omedelbart stridsberedda styrkor är värdefullare än sådana som kan tillföras efter mobilisering och med tidsödande transporter. I studien uttalas att särskilda åtgärder måste vidtas i fråga om utbildningsorganisation m. m. för att tillgodose beredskapskraven.

I den mån de tillgängliga resurserna inte förslår att tillgodose såväl förmågan till stor *kraftutveckling* i krigets inledande skede som *uthålligheten* under dess fortsättning, måste en avvägning ske. Det understrykes att vårt försvar i högre grad än tidigare måste byggas upp med hänsyn till att vi skall kunna överleva ett häftigt inledningsskede.

Hela krigsmakten måste anpassas efter den ökade risken för anfall med atomvapen.

Beträffande det *aktiva luftförsvaret* uttalas i studien att tillgången till medel för att aktivt motverka fiendens luftkrigföring är av betydelse för motståndsviljan. Även om det aktiva luftförsvarets skyddande effekt minskar i hemortsförsvaret, om angriparen använder atomvapen, är det fortfarande en nödvändig del i invasionsförsvaret. I fråga om riktlinjerna för det aktiva luftförsvarets utveckling anföres i studien i huvudsak följande.

Det offensiva inslaget i det aktiva luftförsvaret måste även i framtiden tillmätas stor betydelse. Anfall mot framskjutna utskjutningsplatser och styrstationer kan bli vår enda möjlighet att försvåra insats av vissa slag av robotar mot vårt land.

Stora ansträngningar bör göras för att få fram luftvärnsrobotar. Till en början måste vi förmodligen köpa dem från utlandet. Sådana robotar kan bli ett viktigt komplement och en betydande förstärkning i luftförsvaret för försvar av särskilt betydelsefulla platser. De kommer i första hand att ersätta äldre kanonluftvärn och senare delvis även jaktflyg.

Bemannade jaktplan har en, jämfört med andra luftförsvarsvapen, mångsidig användbarhet. De kommer att erfordras under överskådlig framtid, även om deras uppgifter efter hand kan förändras. Jaktplanen har förhållandevis lång aktionsradie och kan snabbt koncentreras i olika riktningar, vilket är betydelsefullt inom vårt vidsträckta land. Jaktplanen bör utrustas för strid under mörker och dåliga väderleksförhållanden

och beväpnas bland annat med jaktrobotar, som ökar det enskilda flygplanets stridsvärde. Kravet på en hög företagsfrekvens, framför allt vid ett häftigt inledningsskede av ett krig, medför att antalet förare per flygplan bör utökas. Detta i förening med de höga anskaffningskostnaderna samt den förutsedda successiva tillkomsten av luftvärnsrobotar medför att ersättningsanskaffning av jaktplan inte kan ske enligt nu gällande planer. Antalet flygplan minskar därför efter hand.

Antalet flygbaser bör ökas i relation till flygplanantalet för att möjliggöra dels ytterligare utspridning, som är nödvändig med hänsyn till skyddet, dels omgruppering till olika delar av landet. Genom minskade krav på startbanornas längd och genom att använda breddade landsvägar såsom startbanor kan kostnaderna för denna utökning hållas nere.

Luftvärnsautomatkanoner utgör alltså en viktig del i det aktiva luftförsvaret och är effektiva mot sådana vapenbärare, som har bäst verkan mot punktmål. På många platser är de ännu det enda aktiva luftförsvarsmedel som kan användas. Luftvärnsautomatkanoner bör därför tills vidare bibehållas respektive anskaffas enligt i stort sett nuvarande planer.

Moderna flygplan har i allmänhet en högt utvecklad teleteknisk navigeringsutrustning, radarsikten för bombfällning i mörker och ovan moln m. m. Många robottyper är beroende av teleteknisk styrapparat. Genom att störa och vilseleda dessa teletekniska hjälpmedel kan vi avsevärt minska anfallens verkan. Vikten av att den föreslagna organisationen för teletekniska motmedel bygges ut och att man efter hand förbättrar effekten hos dessa medel framstår därför med större skärpa än tidigare.

Luftbevakningen och stridsledningsorganisationen måste fortlöpande förbättras för att våra luftförsvarsmedel skall erhålla godtagbar verkan. En modernisering av luftbevakningen fordras också för att övriga stridskrafter och civiltförsvaret skall erhålla förvarning om flyganfall. Kostnaderna för en modernisering är dock så stora, att den ej kan genomföras fullständigt inom hela landet. De områden där luftangrepp sannolikt kommer att bli mest kännbara för totalförsvaret måste erhålla prioritet.

Inom *invasionsförsvaret* gäller enligt studien även framgent, att angriparen om möjligt bör bekämpas redan utanför vår kust och landgräns. I studien anges följande utvecklingslinjer för *invasionsförsvaret*.

För att bekämpa en fiende utanför kusten lämpar sig inom den närmaste framtiden särskilt attackflyg, som kommer att utrustas med bland annat attackrobotar och som vid behov kan förstärkas med jaktflyg. Därtill kommer sjöstridskrafter. Först efter åtskilliga år kan mål till sjöss i nämnvärd utsträckning bekämpas med robotar, som skjutes ut direkt från vårt territorium.

Det erinras om att attackförbanden nyligen har fått moderna flygplan.

Ersättningsanskaffning för dessa ligger sålunda förhållandevis långt fram i tiden. Förberedelser härför har emellertid redan planenligt påbörjats. I vilken utsträckning det nuvarande antalet attackflygplan kan eller bör ersättas är osäkert. Tills vidare torde man vara tvungen att räkna med att nuvarande antal attackflygplan inte kommer att ersättas i full utsträckning.

Enligt 1954 års förslag borde försvaret till sjöss i ökad utsträckning bygga på flyg, som ansågs ha större möjligheter att nå lämpliga anfalls-lägen i sjökriget än övervattensfartyg. Eftersom attackflyget även i övrigt bedömdes ha större användbarhet, föreslogs en förstärkning av detta, medan övervattensfartygen fick en något mindre framskjuten plats i försvarsorganisationen. Förslaget gav goda möjligheter till växelverkan i försvaret till sjöss. Luftkrigsmedlens utveckling sedan år 1954 har emellertid gjort möjligheterna för övervattensfartyg, särskilt större sådana, att operera i Östersjön allt mer osäkra. Uppgiften att bekämpa fienden till sjöss måste sålunda i högre grad än tidigare åläggas attackflyget, vid behov förstärkt med jaktflyg. Möjligheterna till växelverkan med övervattensfartyg i denna del av sjöförsvaret minskar därigenom. Övervattensfartyg kan dock fortfarande lösa uppgifter i vissa kustområden och vid skydd av kustsjöfart. Detta medför att lätta fartyg, lämpade för dessa uppgifter, efter hand blir dominerande i flottan. Antalet fartyg av andra typer kommer att minska. Vid en sådan förändring kommer i första hand kryssarna och äldre jagare att utgå.

Den antydda fördelningen av uppgifterna i försvaret till sjöss och invasionsteknikens utveckling kan komma att medföra ändrade uppgifter för ubåtarna och som följd härav nya ubåtskonstruktioner.

Till lands kommer atomvapnen och den förbättrade transporttekniken att öka tempot i stridshandlingarna. Ett stelt försvar av punkter, linjer eller begränsade zoner är sårbart om fienden använder atomvapen. Det är nödvändigt att skapa skydd mot atomvapen genom utspridning och rörlighet i kombination med befästningar med hög skyddsförmåga. Genom ett elastiskt yfförsvaret bör den invaderande störas och fördröjas samt befinnelser skapas för motanfall. Det gäller sedan att från en utspridd utgångsgruppering samla operativa enheter för att genom anfall slå fienden.

Den angivna utvecklingen framtvingar efter hand förändringar av arméns organisation. Avvägningen mellan lokalförsvaret och hemvärn å ena sidan och operativa enheter å andra sidan kan behöva förändras. I de operativa enheterna lägges ökad vikt vid pansrade terränggående fordon, långskjutande artilleri eller raketvapen (markrobotar) samt pansarvärnsrobotar. En förutsättning för att tyngre raketvapen och markrobotar med lång räckvidd skall vara stridsekonomiska är att de förses med atomladdning. De kan därför inte införas under den närmaste framtiden. Forskning och försök bör dock bedrivas. Vikten av att fältförbanden ges ytter-

ligare förbättrad strategisk rörlighet ökar. Det är därför önskvärt att kunna flygtransportera åtminstone mindre förband. Det är emellertid för dyrt för oss att i fred hålla en särskild flygtransportorganisation för strategiska transporter. Undersökningar pågår för att finna andra lösningar av problemet. Möjligheterna härtill beror i hög grad på civilflygets utveckling i vårt land. Flygplan, som kan starta och landa vertikalt eller på mycket korta banor, t. ex. helikoptrar, erfordras för transporter på korta sträckor.

Vid mötande av kustinvasion samt i försvaret av skärgårdar, hamnar och farleder kommer kustartilleriet fortfarande att ha viktiga uppgifter. I skärgårdsområdena måste försvaret kunna föras rörligt på grund av risken för infiltration. För att öka effekten och räckvidden hos kustartilleriets stridsmedel tillföres efter hand robotar. Till en början anskaffas lätta robotar, som delvis ersätter lätta batterier. Materielläget motiverar emellertid att vissa äldre batterier utgår ur organisationen, vartill kommer att en successiv minskning av antalet förband måste ske av ekonomiska skäl. Kustartilleriets tunga luftvärnskanonförband uppfyller inte kraven på modernt luftvärn. Dessa förband bör omorganiseras för att bekämpa ytmål.

Ökad vikt måste framdeles läggas vid ett över ytan fördelat försvar — ytförsvar — och bevakning även av sådana områden, som primärt inte bedömes vara utsatta för direkt invasion. Sannolikheten ökar nämligen för att anfall sker över stora områden, bland annat genom luftland-sättningar. Den tekniska utvecklingen såväl inom det civila samhället som av vapnen och medlen för stridsledning har vidare ökat känsligheten för kuppanfall och sabotage. Våra stridskrafter måste kunna ingripa mot infiltration. Det är därför angeläget att det inom vårt vidsträckta, glest befolkade land även i framtiden finns möjligheter till väpnat motstånd inom alla för totalförsvaret betydelsefulla områden. Man måste även av dessa skäl vidhålla kravet på att alla till krigstjänst fullt dugliga får en grundläggande militär utbildning.

I ytförsvar och bevakning har hemvärnet viktiga uppgifter. Det förhållandet, att hemvärnet finns på ett mycket stort antal platser i landet och kan ingripa praktiskt taget omedelbart, är härvid särskilt betydelsefullt. För egentliga försvarsuppgifter och mer kontinuerlig bevakning krävs dock fält- och lokalförsvarsförband.

Armén och kustartilleriet måste i ökad utsträckning kunna biträda civilförsvaret.

Kraven på *avspärningsförsvar* sammanhänger med vårt behov av import under krig och möjligheterna att få sådan. Vi måste enligt studien vara beredda att skydda importsjöfart inom våra och angränsande kustfarvatten mot anfall främst av ubåtar och flygstridskrafter. Vi måste också kunna skydda hamnar och lastageplatser samt godsets transport från

dessa. Som komplement till sjötransporterna måste sannolikt flygtransporter användas. Våra möjligheter att hålla starka stridskrafter enbart för importskydd begränsas emellertid av ekonomiska skäl, då våra försvarskrafter främst måste inriktas på att vi skall kunna motstå ett häftigt anfall i början av ett krig.

Då våra importmöjligheter är osäkra skärpes enligt studien kraven på vårt ekonomiska försvar. Det är nödvändigt med en betydande, skyddad och spridd lagerhållning i fred, för att samhället skall kunna fortleva under ett häftigt inledningsskede av ett krig och så länge, att import kan komma i gång. Lagerhållning behövs också för att vi inte skall behöva tära på resurserna för krig, om importen begränsas eller stoppas på grund av händelser, som inte geografiskt berör vårt land.

I studien understrykes betydelsen av samverkan mellan *totalförsvarets* olika delar. Ingen del kan ses isolerad från de övriga. Om krigsmakten skall kunna verka med full effekt fordras oundgängligen, att totalförsvaret bildar en hållfast enhet. Det betonas att civila myndigheter och verk m. fl. måste få tillräckliga anslag i fredstid, om de i krigstid skall kunna lösa sina uppgifter inom totalförsvarets ram.

I fråga om de delar av totalförsvaret som ej ingår i krigsmakten framhålls i studien i huvudsak följande.

De frivilliga försvarsorganisationernas insats är oundgänglig för hela vårt försvar men särskilt för krigsmakten. De bidrar med ett tillskott till landets försvarskraft, som mångfaldigt överväger de ringa kostnaderna. De alltmer komplicerade stridsmedlen medför sålunda ökat behov av personal för stabs-, sambands-, stridslednings- och underhållstjänst. I luftbevakningen och sjukvårdstjänsten finns många befattningar, som lämpar sig för frivillig personal. Det frivilliga skyttväsendets betydelse ökar, då väpnat motstånd måste kunna bjudas i hela landet. Den snabba utvecklingen uppställer vidare större krav även på den icke aktiva befälspersonalens kännedom om de ständigt pågående förändringarna i krigsmakten. Organisationer, som bedriver frivillig befälsutbildning, har i detta avseende en betydelsefull uppgift. Frivilligorganisationerna kan också aktivt verka för att vidmakthålla och öka försvarsviljan.

I studien erinras om att *civilförsvaret* i 1954 års förslag tillmättes stor betydelse, vilket även tog sig uttryck i försvarsstabens och civilförsvarestyrelsens gemensamma s. k. marspromemoria 1955. Förstörelsemedlens ökade kraft ökar enligt studien efter hand kraven på det passiva luftförsvaret. Motståndskraften mot terroranfall måste bygga på en långt driven och snabbt genomförd utrymning kompletterad med skyddsrum. Förtroende för civilförsvarets skyddande verksamhet är därför nödvändigt. Tidsfristen för utrymning kan bli kort, men utredningar visar, att en utrymning kan ske snabbt om ändamålsenliga förberedelser vidtages. Det är betydelsefullt att riksledningen i god tid fattar beslut om utrymning.

Civildförsvarets och andra samhällsorgans skadeavhjälpande verksamhet måste enligt studien framför allt inriktas på — förutom att rädda människoliv — att nödtorftigt hålla kommunikationerna och livsmedelsdistributionen i gång. Det blir nödvändigt med stora inskränkningar i det normala näringslivet. Produktionen måste i mycket stor utsträckning ersättas med lagring och förrådshållning.

Civildförsvaret måste därför enligt studien få ökade resurser och bättre möjligheter att lösa dessa uppgifter. Detta kräver bland annat en kvalificerad befälskår. Ett antal regionala civildförsvarfsförband med erforderlig kvalitet anses böra organiseras. Dessutom bör krigsmakten, främst arméns förband, få vidgade uppgifter i civildförsvarets verksamhet. Ingenjör-, signal-, transport- och sjukvårdsförbanden lämpar sig direkt härför. Lokalförsvarets cykelskyttebataljoner bör erhålla kompletterande utbildning i civildförvarstjänst. Hemvärnets uppgifter kan även behöva överses med hänsyn till utrymningsplanläggningen.

Resurserna mot *biologisk krigföring*, vilka samordnas av medicinalstyrelsen, anses böra ökas.

Det *ekonomiska försvaret* bör enligt studien stärkas genom ökad lagring av förnödenheter i utspridda förråd på undandragna platser. Försörjningen efter utrymning måste särskilt uppmärksammas liksom övriga frågor, som aktualiseras av en hemortsbekämpning med moderna stridsmedel. Krigsmakten måste i stor utsträckning utnyttja civila resurser — förnödenheter av olika slag, transportmedel, arbetsredskap m. m. Man kan enligt studien förutsätta, att även andra delar av totalförsvaret kommer att ställa ökade krav på att få använda dessa resurser. Den samordning, som redan nu sker t. ex. i fråga om sjukvården, kommunikationsmedlens användning och drivmedelsförsörjningen i krig, måste därför fortsätta och får allt större betydelse. Det kan visa sig nödvändigt att utvidga den även till andra områden, t. ex. livsmedelsförsörjningen.

På det *psykologiska försvaret* ställes än större krav på grund av den ökade användningen av massförstörelsemedel och de därav framtvingade motåtgärderna, som berör huvuddelen av rikets befolkning. I krig krävs enligt studien en snabb och sannfärdig nyhetstjänst och andra åtgärder för att stärka motståndsviljan. I fred måste en rad militära och civila myndigheter och organisationer ge vårt folk en realistisk upplysning om vad ett krig skulle innebära för samhället och den enskilde medborgaren och vad som fordras för att försvaret skall kunna lösa sina uppgifter.

I studien framhålles vidare att med hänsyn till den ökade omfattning utrymningen kan beräknas få också de *sociala* problemen för en omflyttad befolkning måste lösas.

Slutligen behandlas i studien vissa frågor om *totalförsvarets ledning*. Den högsta ledningen av totalförsvaret kan enligt studien inte anses fylla kraven på funktionsduglighet vare sig i fred eller i krig. Organisationen

måste vara sådan att det är möjligt att fatta snabba beslut vid krigsfara, att totalförsvarets olika delar kan ytterligare samordnas, att ledningen med kort varsel kan utveckla full effekt på skyddad plats o. s. v. Vid den fortsatta organisationen av den regionala ledningen måste enligt studien beaktas, att de regionala organen kan komma att ställas inför uppgiften att självständigt och utan direktiv från högsta ledningen leda totalförsvaret inom olika områden. En delegering av befogenheter synes även motiverad med hänsyn till atomvapnens stora verkan vid hemortsbekämpning liksom till den omständigheten att ett modernt krig kan komma att utkämpas över stora ytor.

2. Krigsmaktens utformning enligt olika kostnadsalternativ

I det följande behandlas såväl det av överbefälhavaren förordade förslaget till riktlinjer för krigsmaktens utformning som de alternativ för krigsmaktens utformning, vilka utarbetats inom de i chefens för försvarsdepartementet uppdrag den 21 mars 1957 angivna kostnadsramarna.

Efter några inledande ord angående sättet för utredningsarbetets drivande lämnas en översikt av de ekonomiska ramarna i de olika alternativen. Härefter upptages vissa frågor vilka återkommer i två eller flera av alternativen eller eljest är av mera allmän natur. Slutligen följer redogörelser för riktlinjerna för organisationens utformning m. m. i olika alternativ. Överbefälhavaren framhåller, att dessa riktlinjer ej får fattas som ett definitivt uttryck för hur organisationen vid en given kostnadsram kommer att se ut vid mitten av 1960-talet. Vad som anges är målet för de närmaste åren. Förnyade överväganden blir nödvändiga för att fortlöpande jämka organisationen efter utvecklingens krav.

Utredningsarbetet m. m.

Utredningsarbetet med anledning av chefens för försvarsdepartementet uppdrag den 21 mars 1957 har enligt överbefälhavarens direktiv letts av chefen för försvarsstaben. Denne har haft biträde av en särskilt inrättad planeringsavdelning, sammansatt av personal ur försvarsstaben, försvarsgrensledningarna och försvarets forskningsanstalt. Försvarsgrensstaberna, centrala förvaltningar samt olika militära och civila myndigheter har medverkat. Överläggningar har vidare ägt rum med bland annat 1953 års civilförvarsutredning.

Arbetet har inriktats på att utreda *dels* vilken omfattning krigsmakten kan få inom de i departementschefens uppdrag angivna kostnadsramarna, *dels* hur avvägningen mellan skilda komponenter bör göras i de olika alternativen samt *dels* vilken målsättning som rimligen svarar mot respektive alternativ.

Undersökningarna har som utgångspunkt haft den »Studie över försvarets utveckling», för vilken redogörelse lämnats i det föregående. Därutöver har ett stort antal delutredningar utförts i syfte att skapa en fast grund för övervägandena.

Arbetet med det av chefen för försvarsdepartementet givna utredningsuppdraget har bedrivits så att studien samt principiella stommar till utredningens fyra kostnadsalternativ förelegat i utkast i slutet av september 1957. Den utformning av försvaret, som därvid visat sig möjlig inom de givna kostnadsalternativen, innebär nedskärningar av försvarsgrenarnas krigsorganisation såväl i förhållande till nuläget som till 1954 års förslag.

Överbefälhavaren har emellertid funnit att en minskning av vår försvarsförmåga och därmed en sänkt målsättning för krigsmakten inte bör ske med hänsyn till det ovissa världspolitiska läget. Överbefälhavaren — och försvarsgrenscheferna — har därför ansett att intet av de kostnadsalternativ, som utredningsuppdraget avsett, bör läggas till grund för statsmakternas beslut. På grund härav har överbefälhavaren låtit utarbeta 1957 års förslag inom en något högre kostnadsram.

Vid utredningsarbetet har kalkyler utförts för den organisation, mot vilken försvarsgrenarna i olika kostnadsalternativ bör inriktas. Hur anpassningen bör ske har endast undersökts i stora drag. Den kommer under alla omständigheter att ta flera år — och längre tid ju mera omfattande förändringarna är. Det blir därför möjligt att vid den successiva översyn, som enligt överbefälhavaren i fortsättningen bör göras kontinuerligt, komplettera och precisera utredningen i de avseenden, där oklarhet nu kan råda.

Enligt direktiven skulle ett mera detaljerat förslag utarbetas för de närmaste fyra à sex åren. För att kostnadsberäkningarna skall bli så hållbara som möjligt har den kortare tidsperioden valts. Planer för anslagsutvecklingen på driftbudgeten framlägges sålunda för budgetåren 1957/61 i vad avser 1957 års förslag samt de tre högsta alternativen enligt departementschefens uppdrag. Överbefälhavaren uttalar, att detaljplanen successivt bör förlängas vid den kontinuerliga översynen, så att den ständigt täcker de närmaste åren.

Ekonomiska ramar

Enligt departementschefens direktiv har utredningsarbetet bundits till fyra kostnadsalternativ för de delar av försvarskostnaderna, som faller under driftbudgeten. Kostnaderna under kapitalbudgeten har däremot i direktiven gjorts beroende av den organisation och materiella omfattning, som krigsmakten anses böra ha inom de givna anslagsramarna under driftbudgeten. Detta har av överbefälhavaren tolkats som ett accepterande av den från militärt håll ofta påpekade nödvändigheten av balans mellan medelsanvisningar på drift- och kapitalsidan.

Kostnadsberäkningarna skulle göras i stabilt penningvärde, hänfört till dagens prisläge. Vid beräkningen av detta prisläge har hänsyn även tagits till sådana kostnadsökningar, som kunnat överblickas vid utredningsarbetet — bland annat höjningen av den fast anställda personalens löner — och som beaktats i myndigheternas förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1958/59. Om prisläget enligt 1954 års förslag tages som utgångspunkt kan den totala kostnadsökningen till följd av pris- och löneutvecklingen härigenom beräknas uppgå till i medeltal 15 %.

Enligt direktiven är de tre högsta alternativen bundna till 1954 års förslag på så sätt, att den kostnadssumma — omreglerad till 1957 års prisläge — som 1954 beräknades för perioden 1955/65 skall gälla för det högsta alternativet, av överbefälhavaren kallat alternativ Adam, medan de två därefter följande alternativen — benämnda alternativ Bertil och alternativ Cesar — utgör 95 % respektive 90 % av denna kostnadssumma.

En av de ekonomiska huvudpunkterna i 1954 års förslag var, att försvarskostnaderna tilläts långsamt stiga under hela perioden för att kompensera den fördyring, som blir nödvändig genom den tekniska utvecklingen. Denna stegring borde enligt 1954 års förslag bli i genomsnitt 2 1/2 % per år.

Den tidsperiod, som utredningen avser, börjar enligt direktiven med budgetåret 1957/58. Genom denna förskjutning på två år i förhållande till 1954 års förslag har det högsta alternativet kommit att kostnadsmässigt ligga 5 % lägre än 1954 års förslag. Kostnadsramen för alternativ Adam utgör därmed omkring 95 % av den, som fordrades för genomförandet av 1954 års förslag, och motsvarande andelar för alternativen Bertil och Cesar är omkring 90 % respektive 85 %. I 1957 års förslag upptages däremot den kostnadsram, som skulle ha erhållits om 1954 års förslag realiserats med början budgetåret 1955/56. Förslaget har utarbetats enligt samma metoder som alternativen Adam, Bertil och Cesar och kan direkt jämföras med dessa.

För det fjärde och lägsta av de alternativ, som skulle undersökas enligt departementschefens direktiv, förutsattes en i stort sett oförändrad kostnadsram. Detta innebär omkring 75 % av vad som beräknades erforderligt för 1954 års förslag. Det råder dessutom en principiell skillnad mellan detta alternativ — av överbefälhavaren benämnt alternativ David — och övriga alternativ. I dessa räknas nämligen med långsamt stigande försvarsanslag, medan alternativ David däremot förutsätter oförändrade anslag år från år. Detta medför att den oundvikliga tekniska utvecklingen kommer att framtvinga fortgående minskningar av krigsorganisationens omfattning och effekt. Skillnaden mellan alternativ David och övriga alternativ kommer därför att för varje år bli allt större.

Kostnadsramarna har beräknats för en tioårsperiod som omfattar budgetåren 1957/67. Delberäkningar rörande anslagsutvecklingen avseende

1957 års förslag samt alternativen Adam, Bertil och Cesar har, som förut nämnts, endast utförts för budgetåren 1957/61. Kostnadsramarna under driftbudgeten för perioden 1957/67 utgör i miljoner kronor:

1957 års förslag	29 950
Alternativ Adam	28 500
» Bertil	27 000
» Cesar	25 600
» David	23 550

Vissa gemensamma frågor m. m.

1957 års förslag samt alternativen Adam, Bertil och Cesar är alla uppbyggda inom kostnadsramar som satts i viss relation till kostnadsramen i 1954 års förslag. Förslaget och de tre nämnda alternativen är också likformigt uppbyggda. Problemställningarna i alternativ David är däremot av speciell natur. De frågor som behandlas i det följande är i allmänhet gemensamma för 1957 års förslag samt alternativen Adam, Bertil och Cesar. Först upptages härvid vissa gemensamma grunder för ifrågavarande förslag och alternativ. Därefter behandlas värnpliktsfrågor. Slutligen redogöres för anslagsutvecklingen under budgetåren 1958/61 samt för vissa materiel- och budgetfrågor m. m.

Gemensamma grunder

Krigsmaktens organisation har i samtliga fall utformats med utgångspunkt i de riktlinjer som uppdragits i den tidigare redovisade studien över försvarets utveckling.

I alla alternativ har önskemålen om *kvalitet* och *beredskap* haft företräde.

Anslag har beräknats för forskning och erforderliga undersökningar syftande till att krigsmakten snarast skall kunna förses med atomvapen. Robotar bör efter hand införas i försvarsgrenarnas organisation. För anskaffning av luftförsvarsrobotar beräknas särskilda medel. En organisation för teletekniska motmedel bör utbyggas inom flygvapnets ram.

De olika kostnadsramarna har beräknats med hänsyn till att i studien antydda åtgärder för att åstadkomma högre beredskap skall genomföras.

I alla alternativ räknas med att stridskrafterna på Gotland skall bibehålla i huvudsak nuvarande omfattning.

Det blir i samtliga fall nödvändigt att göra betydande *reduceringar* i organisationen i förhållande till såväl nuläget som 1954 års förslag. Om anslagen krympes, måste försvarskraften oundvikligen minska, vilket nödvändiggör en ännu strängare prioritering än i 1954 års förslag, strängare ju lägre anslagsalternativet blir. Kraftsamling måste i än högre grad än hittills ske till de verksamhetsområden inom försvaret och till de lands-

delar, som bedömes vara mest betydelsefulla med hänsyn till det framtida krigets karaktär.

Följande minskningar är genomgående i samtliga alternativ.

Uthålligheten minskas. Förmåga till stor kraftutveckling i krigets inledande skede måste få företräde framför uthållighet under dess fortsättning. Detta medför att anskaffningen i fred av ersättningsmateriel, reservdelar, ammunition och drivmedel begränsas i förhållande till nu tillämpade normer.

Mot denna bakgrund är det dessutom nödvändigt att reducera sådana stridskrafter, som är avsedda enbart för försvar mot avspärrning. Man får emellertid inte helt bortse från ett neutralitets- eller krigsläge, där händelseutvecklingen är så långsam, att även avspärrning blir en kännbar betvingelsemetod. Ett sådant läge är emellertid inte lika farligt som ett plötsligt, häftigt anfall. Styrkor, som i första hand är avsedda för luft- och invasionsförsvar, kan utnyttjas även för försvar mot avspärrning. För att en dylik omdisposition skall bli effektiv, fordras emellertid dessutom en stomme med en ledningsorganisation för avspärrningsförsvar samt sjöstridskrafter, särskilt lämpade för sjöfartsskydd. I alternativ Cesar blir det dock nödvändigt att helt avstå från sådana sjöstridskrafter.

Förskjutningen beträffande försvaret till sjöss från flottan till flygvapnet blir mer utpräglad ju lägre kostnadsramen är. Det blir nödvändigt att avstå från möjligheterna att ingripa med övervattensfartyg i ett tidigt skede. Flottans uppgift måste i stället begränsas till försvar av området närmast kusten och skärgårdarna samt till minsvepning och kustbevakning.

Värnpliktsfrågor

I samband med utredningsarbetet har bland annat prövats om krigsmakten i fortsättningen i lika hög grad som hittills bör bygga på allmän värnplikt. För arméns del har därvid undersökts hur stor styrka som kan organiseras inom ramen för arméns anslag enligt 1954 års förslag under förutsättning av 18 månaders värnplikt och talrikare aktivt befäl (= principerna för flertalet av NATO:s europeiska förband). Minskningen av antalet förband skulle uppvägas av ökad rörlighet. Om förbanden helmotoriserades skulle därvid antalet operativa förband nedgå till knappt en fjärdedel av det nuvarande. Tillräcklig rörlighet bedömes dock endast kunna åstadkommas genom flygtransport. Kostnaderna för en sådan transportorganisation skulle tvinga till en ytterligare minskning av antalet förband. Det har befunnits att antalet förband som skulle kunna uppsättas på angivet sätt skulle bli helt otillräckligt. Även i fråga om flottan och flygvapnet torde rekryteringssvårigheter uppstå. Överslagsmässiga kostnadsberäkningar visar att en organisation uppbyggd uteslutande på fast anställda och f. d. fast anställda skulle dra en årlig merkostnad av sanno-

likt minst 150 miljoner kronor. Vinsten med ett sådant system skulle ligga i väsentligt höjd beredskap. Inom de anvisade anslagsramarna anses det emellertid ej ens för flottan och flygvapnet möjligt att frångå värnpliktsystemet. Även om rekryteringssvårigheterna kunde övervinnas skulle det bli för dyrt. I överbefälhavarens utredningar förutsättes alltså att värnpliktsystemet bibehålles.

Det antal värnpliktiga som erfordras i de olika alternativen framgår av följande sammanställning.

Alternativ	Armén	Marinen	Flygvapnet	Summa
1957 års förslag	37 500	5 000	7 000	49 500
Adam	36 000	4 500	7 000	47 500
Bertil	34 500	4 000	6 000	44 500
Cesar	31 000	3 000	5 500	39 500

Beräkningarna förutsätter att nuvarande normer rörande värnplikts-tjänstgöringens längd bibehålles i huvudsak oförändrade. Flottans och flygvapnets behov av värnpliktiga är i första hand avpassade med hänsyn till fredsbehovet. Arméns och kustartilleriets behov av värnpliktiga är beräknade med hänsyn till erforderlig omsättning av krigsorganisationen. Utbildningen är differentierad så långt som möjligt. Befäl, tekniker samt andra värnpliktiga specialister erhåller längre utbildning än övriga värnpliktiga. Huvuddelen av de unga värnpliktiga skall utnyttjas i fältförbanden, och utbildningen måste anpassas med hänsyn till de högre kvalitetskrav, som måste ställas på dessa förband. Lokalförsvarsförbanden uppsättes nästan uteslutande av äldre värnpliktiga, som under repetitionsövning omskolats till sina nya uppgifter.

I 1957 års förslag beräknas värnpliktiga behöva tas i anspråk inom krigsmakten efter i stort sett samma regler som för närvarande. I övriga fall däremot kommer under de närmaste åren att uppstå ett årligt överskott av värnpliktiga i förhållande till tillgången. Överskottet beräknas till i medeltal omkring 2 000 man i Adam, 5 000 man i Bertil och 10 000 man i Cesar.

Det blir i dessa fall nödvändigt att begränsa värnpliktskontingenten. I första hand bör för krigstjänst mindre lämpliga värnpliktiga befrias från tjänstgöringsskyldighet i fred. Antalet värnpliktiga, som av medicinska skäl bör förklaras vara i begränsad eller väsentligt begränsad omfattning dugliga till krigstjänst, beräknas under tioårsperioden i medeltal uppgå till knappt 5 000 man årligen. Dylika värnpliktiga hänföres för närvarande till besiktningsgrupperna 3 och 4. Värnpliktiga tillhörande dessa grupper har hittills i första hand utnyttjats för handräckningstjänst. I alternativen Adam och Bertil synes tillräcklig begränsning av värnpliktskontingenten erhållas genom att alla eller ett visst antal av dessa värnpliktiga befrias

från tjänstgöringsskyldighet i fred. Handräckningstjänsten måste i så fall utföras av fullt vapenföra värnpliktiga.

I alternativ Cesar åstadkommes ej tillräcklig begränsning av värnpliktskontingenten genom att värnpliktiga befrias av medicinska skäl. I medeltal måste omkring 5 000 man fullt krigsdugliga årligen helt eller delvis befrias från tjänstgöring i fred (kategoriklyvning). Ur militär synpunkt bör härvid eftersträvas att för militärtjänstgöring uttaga de värnpliktiga, som har de bästa psykiska och fysiska förutsättningarna. Överbefälhavaren anger i sin utredning vissa tänkbara följder av en dylik kategoriklyvning. Eftersom Kungl. Maj:t redan tidigare tillsatt en särskild utredning (1954 års utredning rörande totalförsvarets personalbehov) som bland annat skall överväga principerna för en eventuell kategoriklyvning, ingår överbefälhavaren icke närmare på frågan, hur den nödvändiga kategoriklyvningen skall genomföras. Överbefälhavaren framhåller att en kategoriklyvning innebärande befrielse av fullt vapenföra utgör ett klart avsteg från den av statsmakterna 1948 antagna målsättningen: »Varje vapenför svensk, som icke bindes av andra för riksförsvaret viktiga uppgifter, bör sättas i stånd att i ena eller andra formen militärt delta i kampen för landets självständighet.» Överbefälhavaren anser därför att de fullt vapenföra värnpliktiga, som icke erfordras för krigsorganisationen, bör erhålla en kort utbildning, som gör dem lämpade att vid behov biträda vid försvaret av sina arbetsplatser (motsvarande) och att i sista hand ingå i en motståndsrörelse. Kostnader för en sådan utbildning, som bedömes uppgå till omkring 20 miljoner kronor per år, har icke medtagits i alternativ Cesar.

Anslagsutveckling m. m.

Anslagsutvecklingen på driftbudgeten under de tre närmaste budgetåren för 1957 års förslag samt alternativen Adam, Bertil och Cesar framgår av följande sammanställning.

Under rubriken »*Gemensamma kostnader*» har sammanförts kostnaderna för försvarsdepartementet, försvarsstaben, centrala förvaltningsmyndigheter, försvarets forskningsanstalt och övriga centrala och gemensamma organ. I »studien» har uttalats att ökade resurser efter hand bör ställas till förfogande för underrättelsetjänst, forskning och planering. Möjligheterna att åstadkomma detta blir begränsade i de lägre alternativen. Olika åtgärder för att skapa en enhetligare och bättre samordnad ledningsorganisation torde dock enligt överbefälhavaren under alla förhållanden bli aktuella (t. ex. förändringar i högkvarterets organisation, enhetlig ledning av luftförsvaret o. s. v.).

Kostnaderna för den centrala administrationen är inom vissa gränser oberoende av försvarsorganisationens omfattning i övrigt. I de lägre alternativen bör det dock vara möjligt att så småningom åstadkomma vissa

Budgetår	Armén	Marinen	Flygvapnet	Gemensamt	Särskilda vapen	Summa
<i>1957 års förslag</i>						
1958/59	1 040	460	1 042	198	—	2 740
1959/60	1 025	440	1 100	205	40	2 810
1960/61	1 040	420	1 140	210	70	2 880
<i>Alternativ Adam</i>						
1958/59	990	400	1 025	180	30	2 625
1959/60	1 020	365	1 070	185	60	2 700
1960/61	1 030	330	1 100	190	90	2 740
<i>Alternativ Bertil</i>						
1958/59	965	400	985	180	30	2 560
1959/60	975	365	1 005	185	60	2 590
1960/61	975	325	1 030	190	90	2 610
<i>Alternativ Cesar</i>						
1958/59	940	360	975	180	30	2 485
1959/60	925	280	1 000	185	60	2 450
1960/61	1	1	1	1	90	2 450

¹ Fördelningen kan ej preciseras. Ytterligare reducering av marinens anslag och ökning av flygvapnets anslag är erforderlig på längre sikt.

besparingar. Med hänsyn till personalens anställningsförhållanden och de omfattande utredningar, som blir erforderliga under de närmaste åren, om något av alternativen skall genomföras, torde sådana inskränkningar icke ge någon kostnadsbesparing under dessa år. För budgetåren 1958/61 har därför de gemensamma kostnaderna bedömts vara lika i alternativen Adam, Bertil och Cesar. I 1957 års förslag räknas däremot med högre kostnader.

I såväl 1957 års förslag som alternativen Adam, Bertil och Cesar förutsättes att *hemvärnets* effekt förbättras dels genom modernisering och komplettering av beväpningen och dels genom ökade anslag till hemvärnets verksamhet. Medel härför har beräknats inom ramen för arméns anslag.

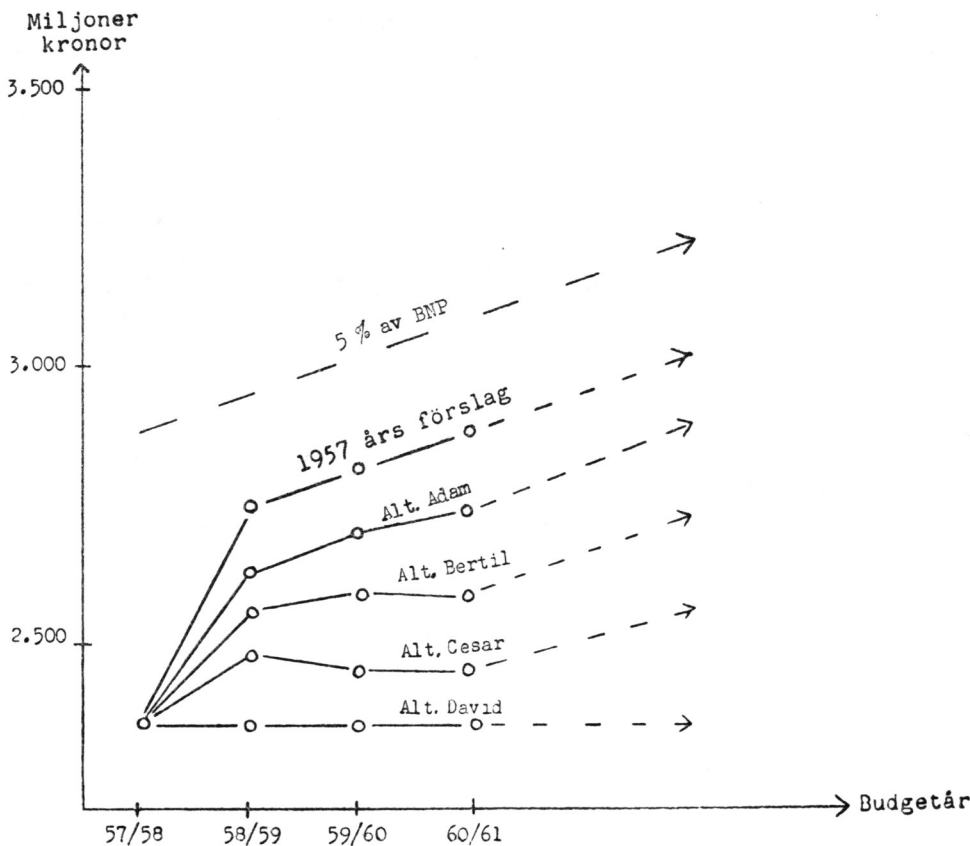
Beräkningarna rörande anslagsutvecklingen i alternativen Adam, Bertil och Cesar förutsätter att beslut fattas vid 1958 års vårriksdag beträffande principerna i stort för krigsmaktens utveckling på lång sikt, planer för materielanskaffningen, grunder för de värnpliktigas tjänstgöringsskyldighet i fred samt indragning av fredsförband (principbeslut).

Beträffande de förbandsindragningar som blir aktuella har det endast i några fall redan i samband med utredningsarbetet kunnat anges vilka förband som kommer i fråga till indragning. I övriga fall fordras noggranna överväganden av såväl operativ som organisatorisk art, innan förslag till förbandsindragningar kan läggas fram. Beträffande värnpliktigas tjänstgöringsskyldighet i fred fordras provisoriska bestämmelser för inryckningen under 1958 i varje fall i alternativ Cesar. Om förslag till för-

bandsindragningar och till bestämmelser för värnpliktigas inryckning under 1958 skall kunna föreläggas 1958 års vårriksdag, är det därför nödvändigt, att överbefälhavaren snarast möjligt erhåller uppdrag att utreda därmed sammanhängande frågor för ett visst angivet alternativ.

Enligt utredningsuppdraget skall en jämn kostnadsutveckling på *driftbudgeten* eftersträvas. Detta skulle kunna tolkas så att med undantag för alternativ David kostnaderna i alla alternativ från och med budgetåret 1958/59 borde ökas med år från år lika stora belopp. Överbefälhavaren har särskilt undersökt möjligheterna att praktiskt tillämpa en sådan linjär kostnadsutveckling. Härvid har konstaterats att omställning och anpassning till de mindre organisationer, som rymmes inom de olika kostnadsalternativen, kräver en viss övergångstid, varunder vissa övergångskostnader är ofrånkomliga. Det erfordras därför högre anslag under de första åren än en linjär kostnadsutveckling skulle ge. I gengäld blir anslagssummorna sedan mindre än vad de skulle ha blivit med en alltigenom jämn kostnadsutveckling.

Utvecklingen av försvarskostnaderna under fjärde huvudtiteln enligt olika alternativ åskådliggöres av följande diagram. Å detta har för jämförelse även medtagits kurvan för 5 % av bruttonationalprodukten vid en antagen årlig stegring av denna med 2 1/2 %.

Enligt direktiven skall anslagen under *kapitalbudgeten* beräknas så att tillgänglig materiel kan utnyttjas effektivt. Investeringsanslagen under kapitalbudgeten bör med andra ord avvägas med hänsyn till materielanslagen på driftbudgeten. I enlighet härmed har överbefälhavaren framlagt schematiska och överslagsmässiga beräkningar rörande de genomsnittliga årliga investeringsanslag under kapitalbudgeten som erfordras i alternativen Adam, Bertil och Cesar. Medelsbehovet har därvid uppskattats enligt följande.

	Årsbehov milj. kr.
Alternativ Adam	240
» Bertil	220
» Cesar	190

I dessa belopp har ej inräknats behov av investeringsmedel för att genomföra ett av överbefälhavaren förordat svenskt militärt atomprogram och ej heller för att flytta ut Stockholms örlogsbas till Muskö.

Vissa materiel- och budgetfrågor

I samband med redogörelsen för 1957 års förslag understryker överbefälhavaren *behovet av fleråriga materielplaner*. Överbefälhavaren anför härom i huvudsak följande.

Kostnaderna för krigsmaterielen ökar. Det tar lång tid att utveckla modern krigsmateriel. Vidmakthållandet av moderniteten ställer stora krav, särskilt i fråga om tillgången på kvalificerad personal samt forsknings- och utvecklingsresurser i övrigt. Planering av materielanskaffning måste därför ske på tillräckligt lång sikt. Betydelsen av att ett system med långsiktiga materielplaner vidmakthålles och vidareutvecklas har ytterligare bekräftats. Inom ramen för de riktlinjer, som på längre sikt gäller för krigsmakten, bör försvarsgrenarnas materielplaner i regel omfatta minst sju år. Materielplanerna bör revideras regelbundet, allt eftersom den tekniska utvecklingen fortskrider och säkrare underlag för bedömningen erhålles eller helt nya vapen beräknas kunna utvecklas och anskaffas.

I materielplanerna upptagen materiel behöver enligt överbefälhavaren inte i framtiden nödvändigtvis ersättas till samma antal och med samma slags materiel — exempelvis en kanon med en ny kanon eller ett flygplan med ett nytt flygplan. Då omsättning blir aktuell, kan det mycket väl hända, att såväl kanonernas som flygplanens uppgifter bättre löses med robotar. Dessa får då anskaffas för de medel, som i kostnadsramarna beräknats för nya kanoner och flygplan.

Överbefälhavaren anför vidare vissa *budgettekniska och ekonomiska synpunkter* på försvarsgrenarnas materielanskaffning. Man bör enligt över-

befälhavaren vid bedömningen av medelsbehoven för materielanskaffningen ta särskild hänsyn till att anskaffningen ofta bindes genom avtal som sträcker sig flera år framåt i tiden. Avbeställning av utlagda order medför ofta ekonomiska förluster. Rubbningar i ett tillverkningsprogram till följd av brist på betalningsmedel kan vidare innebära att nödvändiga kompletteringar av redan anskaffad materiel eller andra gjorda investeringar måste åsidosättas. En ordnad och tillräckligt långsiktig planering måste enligt överbefälhavaren också anses nödvändig för att den industriella produktionen skall kunna bedrivas på ett rationellt och ekonomiskt sätt.

Överbefälhavaren framhåller att gällande anskaffningsplaner för försvaret delvis utformats mycket olika. Anskaffningen av flygmateriel bedrivs sålunda i enlighet med av statsmakterna godkända planer för fastställd flygvapenorganisation. Systemet har inneburit en viss osäkerhet beträffande betalningsutfallet. Anskaffningarna är visserligen i huvudsak maximerade kvantitativt, men de angivna kostnaderna är baserade på beräkningar, som efter hand måste justeras uppåt på grund av teknisk utveckling och andra oförutsedda kostnadsförändringar, bland annat löne- och prisstegringar. Dessa kostnadsökningar har till och med budgetåret 1955/56 täckts med tilläggsanvisningar eller anslagshöjningar. Motsvarande planer för armén (1953 års tygmaterielplan) och marinen (1953 års vapenmaterielplan) är däremot maximerade till beloppet enligt i förväg beräknade kvoter. Någon av statsmakterna godkänd krigsorganisatorisk grund för dessa planer, jämförbar med antalet flygplan i flygvapenorganisationen, finns inte. I den mån prisförändringar och teknisk utveckling påverkar kostnadsutvecklingen, måste därför ifrågavarande materielanskaffning för armén och marinen kvantitativt och successivt anpassas efter de medel, som ställes till förvaltningarnas förfogande. Det beträffande anskaffningsplanerna för armén och marinen tillämpade systemet har lett till att vid dessa försvarsgrenar kostnadsstegringar för teknisk utveckling m. m. inte kunnat balanseras med betalningsmedel. Följden har blivit försening eller reduktion av anskaffningsprogrammen vid armén och marinen. Detta kan enligt överbefälhavaren medföra för försvarets effektivitet ogynnsamma rubbningar inom uppgjorda planer och ändrad avvägning mellan olika utgiftsändamål. Överbefälhavaren anser visserligen att förskjutningar i och för sig är ofrånkomliga och alltid måste påräknas såsom ett resultat av den tekniska utvecklingen liksom av förändringar i den militära målsättningen. Förändringar i avvägningen måste dock motiveras av dylika sakliga skäl och bör inte få uppkomma som resultat av en olikformighet i anskaffningsplanernas konstruktion.

Den omständigheten att beställningsbemyndiganden lämnats utan att betalningsmedel anvisats i den utsträckning, som beställningsprogrammets genomförande förutsätter, har enligt överbefälhavaren åstadkommit

väsentliga svårigheter. Överbefälhavaren anser att det bör vara klart, att beställningar, som medför ökade årliga betalningsutfall utöver medgivna årskvoter, inte kan genomföras utan nya riksdagsbeslut, oavsett storleken av outnyttjade bemyndiganden. Kravet på jämn anslagsutveckling i den årliga belastningen på betalningsanslagen måste upprätthållas inte endast av statsfinansiella skäl utan även för att möjliggöra en rationell militär anskaffningsplanering. Sistnämnda synpunkt kan inte tillgodoses, om planeringen rubbas genom att — i förhållande till beräknad årskvot — otillräckliga anslag erhålles.

Den tekniska utvecklingen nödvändiggör en viss årlig stegring av bland annat materielanslagen. Likaså nödvändiggör förskjutningar i prisläget vissa årliga förändringar av dessa anslag. Å andra sidan torde det enligt överbefälhavaren vara obestridligt, att riksdagsbeslut om beställningsbemyndiganden på långsiktiga anskaffningsplaner inte kan binda riksdagen vid större utgifter än som rymmes inom gällande kostnadsramar, varvid nödvändiga korrigeringar för penningvärdesförändringar måste göras i efterskott. Myndigheternas överenskommelser med industrien måste utgå från dessa förutsättningar. Korrigeringar, som medför ökning av kostnadsramar, måste därvid göras till föremål för nya medelsäskanden.

Överbefälhavaren finner det önskvärt, att planerna för långsiktig militär materielanskaffning utformas enligt enhetliga grunder. Detta kan exempelvis innebära, att samtliga långsiktsplaner behandlas såsom rent ekonomiska planer. Anskaffningen bör i så fall anses vara bunden vid en av statsmakterna fastställd målsättning och inom en kostnadsram, som ger ett klart uttryck för den av statsmakterna godkända avvägningen av utgifterna för olika ändamål. Samtliga förvaltningar bör kunna räkna med att planera sina anskaffningar inom de fastställda ekonomiska ramarna samt att betalningsmedel — intill dess nya riksdagsbeslut fattas — står till förfogande inom ramen för av riksdagen angivna årskvoter. Förvaltningarna bör också kunna räkna med att erhålla kompensation för löne- och prisstegringar.

Till följd av förskjutningar i leveranstider, kreditläge m. m. kan krav på en viss rörelsefrihet i de årliga betalningarna uppstå. För att bemästra härvid uppkommande svårigheter kan flera lösningar tänkas. Sålunda skulle förskjutningar mellan olika budgetår kunna regleras genom en rörlig kredit, genom ökad användning av reservationer eller genom tillskapandet av en allmän betalningsreserv. Genom en dylik anordning skulle kunna undvikas att betalningsanslagen — såsom för närvarande är fallet — bleve i sådan grad bundna vid tidigare beslutade och utlagda beställningar, att aktuell beställningsverksamhet omöjliggöres.

De i det föregående angivna frågorna måste enligt överbefälhavaren bringas till en snar lösning om en hållbar grund för planering av anskaffningsverksamheten skall åstadkommas. Man bör dels utforma försvars-

grenarnas anskaffningsplaner på likartat sätt, dels skapa förutsättningar för de anskaffande myndigheterna att regelbundet träffa avtal med industriföretagen angående planeringen av deras produktion för flera år framåt. Därmed skulle förvaltningarna till fullo kunna utnyttja de ekonomiska fördelar, som är förknippade med en rationell och tillräckligt långsiktig produktionsplanering. Överbefälhavaren anser det vidare angeläget, att de ekonomiska förutsättningarna för realiserande av nu gällande planer anges av statsmakterna, så att det nuvarande osäkerhetstillståndet i anskaffningsverksamheten kan upphöra. Klara regler bör skapas för hur det nu tillämpade systemet med beställningsbemyndiganden skall fungera i tider med successivt försämrat penningvärde och stark teknisk utveckling.

1957 års förslag

Kostnadsramen för 1957 års förslag är, som förut nämnts, lika med den som skulle ha erhållits för perioden 1957/67 om 1954 års förslag realiserats med början budgetåret 1955/56. Av skäl som närmare angivits i den förut refererade studien över försvarets utveckling innebär överbefälhavarens förslag av år 1957 vissa inskränkningar i organisatoriskt hänseende i förhållande till vad som föreslogs i 1954 års riktlinjer. Av samma skäl göres enligt 1957 års förslag jämväl inskränkningar i förhållande till den organisation som i princip gäller för närvarande.

Krigsorganisationen bör enligt 1957 års förslag utvecklas enligt i huvudsak följande riktlinjer.

Inom armén fullföljes redan beslutad reducering av krigsorganisationen. I syfte att öka eldkraft och rörlighet omorganiserar under de närmaste åren de brigader, som skall kvarstå i organisationen. Samtidigt reduceras personalstyrkan vid de lägre förbanden. På längre sikt minskas det totala antalet brigader ytterligare så att den sammanlagda minskningen kommer att uppgå till knappt 15 %.¹ För att begränsa verkningarna av att antalet fälbrigader reduceras, ökas slagkraften genom att några enheter göres eldkraftigare och mera mekaniserade än övriga. Anskaffningen av pansarvärnsrobotar fullföljes. Luftvärnsrobotar och markrobotar tillkommer. Åtgärder för att förbättra ledningsorganisationen genomföres. I första hand lokalförsvarsförbanden, som i stort sett bibehålles, men även ingenjör-, signal-, transport- och sjukvårdsförband skall enligt överbefälhavaren i ökad utsträckning kunna medverka i civilförsvaret.

Marinens omfattning beräknas komma att minska med 25 %.² Kvaliteten kan i stort sett upprätthållas genom att materiel under anskaffning kommer att ersätta äldre. En tillfällig och begränsad ökning kommer un-

¹ Jämförelse göres där ej annat anges med nuläget.

² Flottans förband minskas med omkring 40 % och antalet kustartilleribatterier med omkring 30 %.

der de närmaste åren att ske av motortorpedbåtar och minsvepare. Marinstridskrafterna anpassas fortlöpande till sannolik utveckling av de mål, som uppträder i omgivande farvatten, samt till de krav som förstörelsemedlens utveckling uppställer. Enligt överbefälhavarens uppfattning finns emellertid för närvarande inte tillräckligt underlag för att besluta vilka fartygstyper som bör tillföras organisationen. Minsveparna torde dock, såvitt för närvarande kan bedömas, ej undergå nämnvärda förändringar. Kustartilleriets kvalitet bibehålles i viss utsträckning genom att ny materiel tillkommer. Krigsorganisationen minskas genom att de fasta svåra batterierna nedlägges. På längre sikt kommer kustrobotförband att ersätta några svåra och medelsvåra kustartilleribatterier. Lätta kustartilleribatterier, som avses skola kvarstå i organisationen, moderniseras. Lämpligheten av att ersätta även dessa med robotförband överväges. Ökad vikt bör läggas vid rörlighet i skärgårdsförsvaret och åtgärder för att möta olika former av undervattensstridsmedel.

Flygvapnets kvalitet upprätthålles genom anskaffning av moderna flygplan (Lansen och Draken). Totala antalet flygplan reduceras med omkring 20 % i förhållande till nuvarande organisation. Detta påverkar mera uthålligheten än förmågan till omedelbar kraftutveckling. Reduceringen är genomförd vid mitten av 1960-talet, varvid det kan bli nödvändigt att minska antalet jaktdivisioner med 10 %. Jakt- och attackrobotar tillkommer. Som komplement till och senare som ersättning för en del av jaktflygplanen anskaffas luftvärnsrobotar. Luftbevakning och stridsledning moderniseras inom Syd- och Västsverige, östra Mellansverige och Övre Norrland. Personalorganisationen förstärkes avsevärt. Utbyggnaden av flygbassystemet fortsätter. Genom att kraven på startbanornas längd kan minskas och genom användning av breddade vägar kan denna utbyggnad genomföras till relativt begränsade kostnader.

Beträffande *fredsorganisationen* erinrar överbefälhavaren om att vissa rationaliseringsåtgärder, som föreslogs i 1954 års riktlinjer, vidtagits. Jäm-sides härmed har ett fortlöpande rationaliseringsarbete ägt rum. Överbefälhavaren anger ett antal dylika rationaliseringsåtgärder, varom beslut fattats under de senaste åren.

Sälunda har den militärterritoriella indelningen reviderats, varjämte marinen och flygvapnet erhållit ny regional ledningsorganisation. Vissa regionala staber har indragits, sammanslagning av ytterligare staber m. m. har skett eller planeras ske. Efter 1954 har inom armén 18 indragits och remontdepåerna utgått ur fredsorganisationen. Dessutom har stabs- och förvaltningsorganen sammanslagits eller är under sammanslagning vid flera truppförband och skolor. Inom marinen har organisationen med de tre örlogsstationerna avvecklats. Marinens utbildningsorganisation har centraliserats och reviderats. Ett för flottan gemensamt truppregister har inrättats. En ny organisation för flygutbildningen har genomförts. Militärmusiken har erhållit ny, förminskad organisation.

Överbefälhavaren erinrar vidare om de rationaliseringsundersökningar genom statens organisationsnämnds försorg, vilka har pågått och pågår beträffande staber, förvaltningar och förband. De härigenom och genom övriga åtgärder uppnådda besparingarna uppgår till inte oväsentliga belopp.

Det är enligt överbefälhavaren nödvändigt, att rationaliseringsarbetet beträffande fredsorganisationen fortsätter. Fredsorganisationen bör fortlöpande anpassas efter förändringarna beträffande krigsorganisationen.

I fråga om armén bör ånyo tas upp frågan om de indragningar och sammanslagningar av tre till fyra förband, som chefen för armén i anslutning till 1954 års förslag bedömt möjliga och som ännu inte genomförts. För marinens del bör en ytterligare koncentrerings av utbildningsorganisationen övervägas. Beträffande flygvapnet kan på längre sikt indragning av en jaktflottilj bli aktuell.

Dessa rationaliseringar av fredsorganisationen kan enligt överbefälhavaren genomföras endast om investeringsmedel och byggnadskvot erhålles i tillräcklig omfattning samt bostadsfrågan kan ordnas för den personal, som måste omplaceras. Överbefälhavaren anser det viktigt, att möjligen frigjorda beställningar och tjänster inte automatiskt dras in, utan att de i erforderlig utsträckning kan utnyttjas för behov inom andra områden.

Om krigsorganisationen utvecklas efter 1957 års förslag anser överbefälhavaren att i huvudsak följande *operativa uppgifter* kan lösas.

Ett allsidigt och modernt luftförsvar anses kunna åstadkommas inom östra delen av Övre Norrland, östra Mellansverige och Sydsverige. Tyngdpunktsförskjutningar kan göras mellan områdena samt vid behov till västkusten för att tillgodose importskyddet. Inom övriga landsdelar måste kraven på det aktiva luftförsvaret begränsas till punktförsvar.

Invasionsförsvar kan genomföras samtidigt mot en gränsinvasion i Övre Norrland och en kustinvasion. Härvid gäller även framgent målet att vid angrepp fienden bör bekämpas redan utanför vår kust och landgräns. Härigenom ökas segheten i försvaret och minskas styrkan hos angriparens stridskrafter. Inom gräns- och kustområden skall våra där grupperade styrkor i samverkan med flygstridskrafter möta, hejda och om möjligt slå angriparen.

Styrkor finnes vidare för ett över ytan fördelat försvar — ytförsvar — och bevakning av områden, som inte primärt bedömes bli utsatta för direkt invasion.

För försvar mot avspärning finns enligt förslaget en ledningsorganisation samt sjöstridskrafter, särskilt lämpade för sjöfartsskydd. Möjligheter finns också att omdisponera flygstridskrafter och luftvärn för skydd av sjöfart, hamnar, lastageplatser och importgodsets transport från dessa.

Enligt överbefälhavaren är krigsmaktens förmåga att lösa de nyss angivna uppgifterna i högre grad än tidigare beroende av ett snabbt understöd utifrån, om en angripare använder atomvapen mot oss och vi inte

disponerar dylika. Överbefälhavaren anser det nödvändigt, att vi bibehåller våra nuvarande stridskrafter i den omfattning, som föreslagits i 1957 års förslag, om det skall bli möjligt för oss att erhålla ett dylikt understöd. När vi själva disponerar atomvapen, ökas vår förmåga att avvärja angrepp, varigenom vårt behov av omedelbart bistånd minskar. Härvid ökar försvarets fredsbevarande effekt.

Alternativ Adam

Kostnadsramen för detta alternativ — det högsta enligt departementschefens uppdrag — skall enligt direktiven vara lika med kostnadsramen för 1954 års förslag, omräknad till aktuellt penningvärde. Kostnadsramen enligt alternativ Adam är i runt tal fem procent lägre än kostnadsramen enligt 1957 års förslag.

Krigsorganisationen i alternativ Adam anses böra utvecklas enligt följande riktlinjer.

Inom armén reduceras antalet fältbrigader med drygt 15 % i förhållande till nuvarande organisation. För att begränsa verkningarna härav och som ett led i en fortsatt utveckling mot en mera mekaniserad fältarmé ökas slagkraften genom att några enheter göres rörligare, eldkraftigare och mera mekaniserade än övriga. Med hänsyn till de ökade riskerna för fientlig infiltration och kraven på ytförsvår bibehålles lokalförsvårsorganisationen enligt 1954 års förslag, vilket emellertid innebär en minskning med omkring 10 % i förhållande till nuläget. I första hand lokalförsvår förbanden men även ingenjör-, signal-, transport- och sjukvårdsförband skall i ökad utsträckning kunna medverka i civilförsvaret. Åtgärder vidtages för att öka förbandens eldkraft och rörlighet samt för att förbättra ledningsorganisationen. Sålunda bör bland annat pansarvärns-, mark- och eventuellt luftvärnsrobotar anskaffas så snart det blir tekniskt möjligt.

Inom marinen reduceras flottans förband efter hand med över 50 %. Fartygens stridseffekt höjes genom moderniserad utrustning. Verksamheten inom invasionsförsvaret koncentreras till norra Östersjön och Gotland. Begränsade stridskrafter för skydd av importsjöfarten bibehålles på Västkusten. Antalet kustartilleribatterier minskas med totalt cirka 30 % i förhållande till nuläget. Vissa batterier ersättes med kustrobotförband så snart detta blir tekniskt möjligt.

Inom flygvapnet minskas antalet jaktdivisioner med omkring 15 %. Attack- och spaningsdivisionernas antal bibehålles. Alla möjligheter att öka flygplanens stridseffekt tillvaratas, men antalet flygplan måste reduceras med omkring 25 %, varigenom såväl förmågan till kraftutveckling i början av ett krig som framför allt uthålligheten nedgår. Luftbevakningen och stridsledningen moderniseras inom Sydsverige, östra Mellansverige, Västsverige och Övre Norrland. Då kraven på rullbanornas längd

minskas och breddade vägar användes som krigsflygbaser, kan antalet baser ökas till relativt små kostnader. Som komplement till och senare eventuellt som ersättning för en del av jaktflyget anskaffas luftvärnsrobotar, så snart det blir tekniskt möjligt.

Fredsoorganisationen måste enligt överbefälhavaren minskas så att den motsvarar vad som är oundgängligen nödvändigt för att vidmakthålla den reducerade krigsorganisationen. De åtgärder som härvid i första hand bör övervägas är enligt överbefälhavaren följande.

Inom armén indras fem förband (motsvarande) eller sammanslås med andra utbildningsenheter. Inom marinen begränsas personal-, stabs- och förvaltningsorganisationen inom marinkommandona med hänsyn till förändringen av förband och uppgifter. Utbildningen koncentreras. Kustartilleriförsvaren inom vissa områden avvecklas. Ett kustartilleriförband dras in. Inom flygvapnet indras två flottiljer. Luftbevaknings- och stridsledningsorganisationen förstärkes i förhållande till läget nu. Med hänsyn till de ökade kraven på skydd och utspridning bör fredsövningarna bedrivas så att en del av divisionerna ständigt är grupperade på krigsbaser.

De *operativa konsekvenserna* av de angivna begränsningarna i krigsorganisationen kan enligt överbefälhavaren inte redovisas i detalj. Resultatet av utförda studier anses emellertid kunna sammanfattas på följande sätt.

Ett allsidigt och modernt luftförsvar kan åstadkommas inom östra delen av Övre Norrland, östra Mellansverige och Sydsverige. Godtagbar styrka kan dock samtidigt nås endast inom två av dessa områden. Tyngdpunktsförskjutningar kan göras mellan områdena samt vid behov till västkusten för att tillgodose importskyddet. Inom övriga landsdelar kan det aktiva luftförsvaret karakteriseras som ett svagt punktförsvar med stora luckor. Reduceringen av de för invasionsförsvar avsedda stridskrafterna är så stor, att det inte är möjligt att liksom tidigare i anslutning till kust- och gränsområden räkna med ett invasionsförsvar under någon avsevärd tid av både Övre Norrland och Sydsverige. Inom ett av dessa områden blir det nödvändigt att begränsa målsättningen och övergå till ett försvar med rent fördröjande syfte. Delar av landet måste efter hand uppges, men styrkorna är fortfarande sådana, att fördröjningen kan ge en betydelsefull tidsvinst. Vikten av att bistånd utifrån kommer snabbt ökar emellertid, men samtidigt torde möjligheterna och beredvilligheten härtill minska. Härvid nedgår försvarets fredsbevarande effekt.

Alternativ Bertil

Kostnadsramen för detta alternativ skall enligt departementschefens uppdrag utgöra 95 % av kostnadsramen för 1954 års förslag, omräknad till aktuellt penningvärde. Kostnadsramen för alternativ Bertil är alltså i runt tal fem procent lägre än kostnadsramen enligt alternativ Adam.

Krigsorganisationen i alternativ Bertil anses böra utvecklas enligt följande riktlinjer.

Inom armén reduceras antalet fältbrigader med drygt 25 %. För att något begränsa verkningarna härav ökas slagkraften genom att några enheter göres rörligare, eldkraftigare och mera mekaniserade än övriga. Lokalförsvaret bibehålles oförändrat i förhållande till alternativ Adam, vilket innebär en minskning med 10 % i jämförelse med nuläget. Pansarvärns-, mark- och eventuellt luftvärnsrobotar anskaffas så snart detta blir tekniskt möjligt.

Inom marinen minskas flottans förband efter hand med omkring 60 %. Verksamheten inom invasionsförsvaret koncentreras till norra Östersjön. Begränsade stridskrafter för skydd av importsjöfarten bibehålles på västkusten. Antalet kustartilleribatterier minskas till hälften. Vissa av batterierna ersättes med kustrobotförband så snart det blir tekniskt möjligt.

Inom flygvapnet reduceras antalet jaktdivisioner och attackdivisioner med 25 %. Antalet spaningsdivisioner bibehålles oförändrat. Totala antalet flygplan nedgår med omkring 40 %. Luftbevakningen och stridsledningen moderniseras inom Sydsverige, östra Mellansverige, Västsverige samt Övre Norrland. Antalet flygbaser utökas efter samma principer som i alternativ Adam. Luftvärnsrobotar anskaffas så snart detta blir tekniskt möjligt.

Inom *fredsorganisationen* blir följande åtgärder i första hand aktuella.

Inom armén blir det nödvändigt att dra in sju förband (motsvarande) eller sammanslå dem med andra utbildningsenheter. Marinens fredsorganisation enligt alternativ Bertil överensstämmer i stort med dess organisation enligt alternativ Adam. En viss ytterligare reduktion av kustartilleriet äger dock rum. För flygvapnets del måste fyra fredsflottiljer dras in. Flygfälten bibehålles som krigsflygfält. Fredsövningarna bör bedrivas så att en del divisioner ständigt är grupperade på krigsbaser.

De *operativa konsekvenserna*, om krigsmakten utformas enligt alternativ Bertil, kan enligt överbefälhavaren på grundval av utförda operativa studier sammanfattningsvis anges sålunda.

Ett allsidigt och modernt luftförsvaret kan åstadkommas inom östra delen av Övre Norrland, östra Mellansverige och Sydsverige. Godtagbar styrka kan dock samtidigt nås endast inom ett av dessa områden. Tyngdpunktsförskjutning kan vid behov göras mellan dessa områden eller till västkusten för att tillgodose importskyddet. Inom övriga delar av landet kan det aktiva luftförsvaret — liksom i alternativ Adam — karakteriseras som ett svagt punktförsvaret med stora luckor.

Stridskrafterna avsedda för invasionsförsvaret har blivit så reducerade, att det kan övervägas att redan i utgångsläget begränsa målsättningen till ett försvar med rent fördröjande syfte inom landet i dess helhet. I vissa krigslägen kan emellertid ett starkt försvar av sådana centrala delar be-

höva upprätthållas, där ett framgångsrikt anfall kan bli en snabbt verkande betvingelsemetod. Genom en utpräglad kraftsamling är det möjligt att åstadkomma ett försvar, som kan beräknas hålla under avsevärd tid i t. ex. östra Mellansverige. I ett sådant läge räcker styrkorna inom övriga områden endast till en mycket kortvarig fördröjning. Betydande delar av landet kan behöva uppges efter kort strid. Försvarets fredsbevarande effekt nedgår ytterligare.

Alternativ Cesar

Kostnadsramen för detta alternativ skall enligt departementschefens uppdrag utgöra 90 % av kostnadsramen för 1954 års förslag, omräknad till aktuellt penningvärde. Kostnadsramen för alternativ Cesar ligger alltså i runt tal fem procent under kostnadsramen enligt alternativ Bertil.

Krigsorganisationen anses inom alternativ Cesars kostnadsram böra utvecklas enligt följande riktlinjer.

Inom armén reduceras antalet fältbrigader med mer än 35 % och lokalförsvaret med omkring 20 %. Pansarvärns-, mark- och eventuellt luftvärnsrobotar anskaffas så snart detta blir tekniskt möjligt.

Inom marinen minskas flottans förband med över 60 %. Antalet kustartilleribatterier reduceras med något mer än hälften. Kustrobotar införas så snart det blir tekniskt möjligt.

Inom flygvapnet reduceras antalet jaktdivisioner med omkring 35 % och antalet attackdivisioner med 25 %. Antalet spaningsdivisioner bibehålles oförändrat. Totala antalet flygplan reduceras med något över 40 %. Luftbevakningen och stridsledningens moderniseras inom Sydsverige, östra Mellansverige och Övre Norrland. Antalet flygbaser utökas efter samma principer som i alternativen Adam och Bertil. Luftvärnsrobotar anskaffas så snart detta blir tekniskt möjligt.

Beträffande *fredsorganisationen* anses följande åtgärder i första hand böra övervägas.

Tio av arméns förband (motsvarande) måste indragas eller sammanslås med andra utbildningsenheter. Marinens fredsorganisation kommer att i huvudsak överensstämma med den som angivits för alternativ Bertil. En ytterligare uttunning är dock nödvändig främst på västkusten. Vid flygvapnet måste omkring fem flottiljer dras in. Flygfälten bibehålles som krigsflygfält. Fredsövningarna bör bedrivas så att en del divisioner ständigt är grupperade på krigsbaser.

De *operativa konsekvenserna*, om krigsmakten utformas enligt alternativ Cesar, kan enligt utförda operativa studier sammanfattningsvis bedömas sålunda.

Ett allsidigt och modernt luftförsvar kan åstadkommas inom östra Mellansverige och Sydsverige. Kraftsamling kan ske till ett av områdena. Inom övriga delar av landet kan det aktiva luftförsvaret karakteriseras som ett svagt punktförsvar med stora luckor.

Stridskrafterna avsedda för invasionsförsvar är så reducerade att inom hela landet endast ett svagt fördröjande försvar kan föras.

Importskydd i likhet med vad som föreslås i alternativen Adam och Bertil kan inte åstadkommas i detta alternativ.

Försvaret uppfyller icke ens med den vidaste och mest fördomsfria tolkning den av statsmakterna 1948 antagna målsättningen »att en angripare i det längsta skall förhindras att få fast fot på svensk mark och att ingen del av landet behöver uppges utan segt motstånd i olika former». Försvarets fredsbevarande effekt har allvarligt minskats.

Alternativ David

Enligt detta alternativ förutsättes de årliga försvarsutgifterna skola fixeras vid den realnivå som gäller för budgetåret 1957/58. Under tioårsperioden 1957/67 blir försvarsanslagen 25 % lägre än i 1954 års förslag. Skillnaden mellan alternativ David och övriga alternativ tilltager alltmer för varje år.

Överbefälhavaren anför att många osäkra och svårbedömbara faktorer tillstöter, när det gäller att konstruera en försvarsorganisation inom alternativ Davids snäva kostnadsram. Vid utformningen av krigsorganisationen måste flera alternativa lösningar prövas mot bakgrunden av olika mycket begränsade målsättningar. Överbefälhavaren skisserar två lösningar med huvudvikten lagd i ena fallet på flygvapnet och i andra fallet på armén.

I det förra fallet skulle syftet vara att åstadkomma ett allsidigt och modernt aktivt luftförsvar åtminstone inom de viktigaste delarna av landet samt att utnyttja flygförbandens förmåga att ingripa mot invasionsföretag utanför våra gränser och kuster. Med en sådan målsättning anses det inte vara rimligt att räkna med en mindre flygvapenorganisation än den som angivits i alternativ Bertil. Ges flygvapnet denna omfattning måste inom alternativ Davids kostnadsram kraftiga besparingar ske i fråga om armén och marinen. Den senare kan endast omfatta kustbevakning samt begränsade lätta sjöstridskrafter och kustartilleri inom i huvudsak Stockholms skärgård. Nuvarande fredsorganisation inom Marinkommando Syd, Väst och Nord måste i allt väsentligt indras. Arméns krigsorganisation måste reduceras till mindre än hälften. Inom fredsorganisationen blir det nödvändigt att dra in omkring 20 fredsförband (motsvarande). Stridskrafterna räcker endast till för försvar av flygvapnets baser samt för sådant försvar av de mest sannolika invasionsområdena, att de icke kan erövrats med mycket svaga anfallsstyrkor. En angripare kan vid invasion sannolikt tillämpa metoder som den valda krigsorganisationen icke ger något effektivt försvar emot.

Om huvudvikten lägges på armén bör det säkerställas, att varje vapenför svensk kan göra sin slutliga insats i kampen mot en inkräktare i öppen strid eller i värsta fall i en motståndsrörelse. Civilbefolkningens skydd

mot luftanfall baseras i huvudsak på passiva åtgärder. Armén kan härvid beräknas få en omfattning enligt alternativ Bertil. Inom den begränsade ramen blir det då nödvändigt att reducera marinen på samma sätt som om huvudvikten lägges på flygvapnet. Inom detta måste antalet divisioner minskas med över hälften. Det blir nödvändigt att dra in omkring åtta fredsflottiljer. Reduceringen av flygvapnet medför att dess effekt såväl i luftförsvaret som i invasionsförsvaret kraftigt nedgår. En luftbevakningsorganisation måste dock bibehållas inom hela landet så att förvarning om fientliga flyganfall kan erhållas. Inom större delen av landet måste invasionsförsvaret sålunda tas upp under mycket svåra förhållanden.

De anförda exemplen skulle, anför överbefälhavaren, kunna tyda på att det kanske vore bäst att konstruera krigsorganisationen i alternativ David genom att göra en likformig minskning i förhållande till alternativ Cesar. Sverige har emellertid inte förutsättningar att med utsikt till framgång koncentrera försvaret till en liten otillgänglig del av landet. Krigsmakten blir enligt överbefälhavaren inom alla områden för svag för att med utsikt till framgång lösa operativa uppgifter. Uppgiften kan möjligtvis vara att avhålla en tänkbar angripare från att utföra en kupp av samma slag som det tyska anfallet mot Norge 1940. Reduceringen av krigsorganisationen är emellertid så stor att förtroendet för försvaret knappast kan upprätthållas. Detta kan medföra att statsmakterna i en kritisk situation ger efter och att därmed alla försvarsansträngningar är förgäves.

Såväl de två förut angivna som andra tänkbara lösningar avviker på ett radikalt sätt från de försvarsprinciper, som tillämpats sedan lång tid tillbaka. Försvaret kommer nämligen att uppvisa stora luckor, som en angripare kan utnyttja. En omfattande ytterligare utredning fordras därför för att komma fram till den lämpligaste avvägningen inom detta kostnadsalternativ. Om en dylik utredning skall utföras, kräves dessutom att statsmakterna först anger vilka begränsade uppgifter försvarsorganisationen bör kunna lösa inom ramen för vår utrikespolitik.

C. Försvarsberedningens utlåtande

Med skrivelse den 18 februari 1958 har 1955 års försvarsberedning avgivit utlåtande rörande de allmänna riktlinjerna för krigsmaktens fortsatta utveckling. I behandlingen av utlåtandet har deltagit beredningens samtliga ledamöter med undantag av herr Åkerström.

Till grund för försvarsberedningens överväganden och ställningstaganden har legat de utredningsresultat som överbefälhavaren redovisat i sina tidigare omnämnda skrivelser den 24 oktober 1957.

Försvarsberedningen fastslår att det *utrikes- och militärpolitiska läget*

alltjämt nödvändiggör ett starkt svenskt försvar. Ett effektivt försvar kräves till skydd för vår frihet och vårt oberoende och till stöd för vårt lands utrikespolitik. Vidmakthållandet av ett respektingivande försvar är enligt beredningen en nödvändig förutsättning för att den alliansfria utrikespolitik, varom praktiskt taget hela vårt folk är enigt, skall kunna hävdas. Nu anförda skäl ställer krav på omfattningen och effektiviteten i ett svenskt försvar, under vilka det icke är möjligt att gå utan att det måste få konsekvenser för landets möjligheter att driva en av stormaktsblock obunden utrikespolitik och att hävda sin neutralitet. Sverige befinner sig i ett randstatsläge mellan de bägge stormaktsblocken. Djupgående motsättningar präglar alltjämt förhållandet mellan dessa. Stormakternas rustningsbördor är enorma och vi upplever för närvarande en värld i vapen och hög beredskap, utan motstycke i historien. Strävandena till avspänning och nedrustning måste, anför försvarsberedningen, energiskt stödjas och får icke uppgivas. Så länge dessa strävanden icke krönes med framgång kan vårt land emellertid icke underlåta att, bland annat i syfte att minska riskerna för ett mot vårt land riktat angrepp, vidmakthålla ett effektivt försvar. Sverige äger visserligen icke sådana militärbaser och förutsättningar i övrigt som skulle kunna göra det till ett område av omedelbar och avgörande betydelse i ett storkrig. Men även om vårt land icke har omedelbar storstrategisk betydelse, är det likväl genom sitt geografiska läge förhållandevis utsatt. Det må endast erinras om det intresse som Nordkalottnområdet och Östersjöutloppen tilldrar sig. De utrikespolitiska och militärpolitiska synpunkterna på vårt lands försvarsfråga talar därför enligt beredningens uppfattning entydigt för nödvändigheten att upprätthålla ett svenskt försvar av en sådan styrka att det verkar fredsbevarande och i krig kan bjuda en angripare hårt motstånd.

Beredningen hävdar emellertid, att det svenska försvarsproblemet icke kan betraktas som ett rent utrikes- och militärpolitiskt spørsmål. Även de *samhällsekonomiska och statsfinansiella synpunkterna* måste tillmätas stor betydelse. Kostnaderna för ett svenskt försvar får icke utgöra en orimligt betungande börda för landets medborgare. Beredningen är emellertid övertygad om att ett godtagbart svenskt försvar bör kunna vidmakthållas med en ekonomisk insats som icke kan sägas överskrida en rimlig andel av folkhushållets resurser. Beredningen erinrar i detta sammanhang om att den svenska försvarsbördan relativt sett reducerats under senare år och att vid en internationell jämförelse de resurser som i vårt land avdelas för militära ändamål visar sig vara förhållandevis begränsade. Beredningen anför att den i sitt ställningstagande sökt komma fram till en lösning av vår försvarsfråga som är en syntes med rimliga hänsynstaganden till utrikespolitiska, militära, samhällsekonomiska och statsfinansiella synpunkter.

Beredningen övergår härefter till att behandla de principiella riktlinjer,

som med de av beredningen angivna utgångspunkterna bör vara vägledande vid utformningen av försvaret. Härvid erinrar beredningen inledningsvis om 1948 års riksdags uttalande rörande den allmänna målsättningen för försvaret, nämligen att detta borde utformas så att en angräpning i det längsta hindrades att få fast fot på svensk mark och att ingen del av landet behövde uppgivas utan segt motstånd i olika former. Försvarsberedningen understryker den principiella vikten av denna målsättning såsom en allmän riktpunkt vid utformningen av den svenska krigsmakten. Från såväl militära synpunkter som psykologiska framstår denna målsättning som betydelsefull. Beredningen erinrar om att enligt departementschefens direktiv till överbefälhavaren den 21 mars 1957 dennes utredning skulle grundas på den allmänna förutsättningen att någon avgörande förändring i den gällande, av statsmakterna år 1948 fastställda målsättningen för det militära försvaret icke ifrågasattes.

Uppenbart är, anför försvarsberedningen, att ett allmänt samband råder mellan operativ målsättning och försvarsresurser. Målsättningen kan emellertid enligt beredningens mening icke tolkas på det sättet att den utan vidare skulle kunna läggas till grund för en exakt bestämning av försvarets styrka. Särskilt i tider av omorganisation och snabb teknisk och taktisk utveckling anser beredningen det vara svårt att noggrant fastställa ifrågasvarande samband.

Vid sina överväganden av överbefälhavarens förslag av år 1957 och de olika alternativen Adam, Bertil, Cesar och David har beredningen ägnat ingående studium åt förhållandet mellan organisation och kostnader å ena sidan och den operativa målsättningen för försvaret å den andra. Sambandet mellan dessa faktorer måste enligt beredningens mening, även med beaktande av det nyss anförda, tillmätas en avgörande betydelse vid bedömningen av försvarets utformning. Beredningen har kommit till den slutsatsen att ett genomförande av något av alternativen David, Cesar eller Bertil skulle leda till en sådan begränsning av försvarets styrka som beredningen icke anser sig kunna förorda. Beträffande övriga alternativ — ÖB 1957 och Adam — gäller dels att överbefälhavaren framhåller att 1948 års målsättning icke helt kan tillgodoses i hans förslag förrän mot slutet av den period som utredningen omfattar, dels att i alternativ Adam de krigsförband med vilka krigsorganisationen skall reduceras icke utgår omedelbart efter ett försvarsbeslut utan först successivt. Under de närmaste åren blir därför skillnaden i den möjliga målsättningen mellan överbefälhavarens förslag 1957 och alternativ Adam ganska ringa.

Vid bestämmandet av försvarsorganisationens omfattning måste vidare fördyringar på grund av den tekniska utvecklingen tillmätas särskild betydelse. Beredningen utvecklar detta sålunda.

Beredningen vill vidare framhålla att den tekniska utvecklingen särskilt beträffande atomvapen och robotar torde komma att inom några år

påverka vårt försvar och dess utformning i växande grad. Försvarsberedningen har icke tagit ställning till atomvapenfrågan. Beredningen har dock noga studerat härmed förknippade problem. De tekniska förutsättningarna är sådana att ett visst uppskov med ställningstagandet i denna fråga synes kunna ske. Beredningen bedömer som angeläget, med hänsyn till såväl försvarskraft som försvarsekonomi, att den tekniska utvecklingen inom försvaret, bland annat inom robotområdet, med all kraft främjas. Organisationen av arbetet på robotområdet bör vara så utformad att kraven på samordning mellan försvarets olika delar och på effektivitet och snabbhet i utvecklingsarbetet säkerställs. Möjligheterna till köp av robotar utomlands bör följas med största uppmärksamhet. Försvarets forskningsanstalt bör erhålla medel för att kunna bedriva forskning inom atomområdet och studera olika faktorer som är av betydelse för atomvapnens verkningar samt för att utveckla för skyddet mot atomvapen erforderliga metoder och utrustning. Forskning och försök inom detta område och inom robotområdet bör ges hög prioritet vid fördelning av anslag och personal.

Den tekniska utvecklingen medför att stridsmedlen efter hand blir mer invecklade och dyrare. För att upprätthålla en viss försvarseffekt måste därför kostnaderna tillåtas stiga något år från år. Det är emellertid av vikt att denna stegring icke går snabbare än den allmänna välståndsutvecklingen eftersom detta skulle innebära att en ständigt tilltagande mängd människor och produktionsresurser avdelades för försvarsändamål. För att möjliggöra en successiv anpassning efter den militärtekniska utvecklingen och för att kunna upprätthålla försvarseffekten anser beredningen att en årlig stegring av anslagssumman under fjärde huvudtiteln med 2 1/2 % är erforderlig. Det är vidare av avgörande betydelse för möjligheterna att vidmakthålla en viss försvarseffekt att det reella innehållet i den försvarsorganisation som skall utveckla den avsedda effekten icke efter hand beskäres genom att kompensation icke erhålles för automatiska kostnadsökningar i form av löne- och prisstegringar.

Med beaktande av nu anförda synpunkter förordar försvarsberedningen att vårt militära försvar under de närmaste 3—4 åren utformas och inriktas i huvudsak enligt alternativ Adam. Kostnadsramen för försvarets driftbudget bör i anslutning härtill bestämmas till 2 700 miljoner kronor för budgetåret 1958/59. Försvarsberedningen förutsätter, att en årlig anslagsstegring av 2 1/2 % för teknisk utveckling och härutöver kompensation för löne- och prisstegringar utgår från och med budgetåret 1959/60.

Det förslag och de fyra alternativ som överbefälhavaren framlagt har helt naturligt givits en ganska bestämd organisatorisk form. Beredningen erinrar emellertid om förslagets karaktär av riktlinjer. Man måste räkna med att en hel del förutsättningar kan komma att ändras under den tid som planerna omfattar. Försvarsberedningen framhåller, att ett beslut att utforma försvaret i huvudsak enligt alternativ Adam icke innebär att man nu binder sig för en under lång tid framåt låst försvarsorganisation eller en avvägning i detalj. Beslutet innebär att en allmän riktning skapas för det militära planläggningsarbetet, kostnadsmässigt och med hänsyn till den samlade försvarseffekten i huvudsak byggd på alternativ

Adam. En fast grundval för långtidsplaneringen inom krigsmakten erhålles.

När det gäller frågan om *avvägningen* inom den förordade kostnadsramen mellan olika slags försvarsfunktioner ligger det enligt försvarsberedningens mening i sakens natur att den militära uppfattningen måste tillmätas väsentlig vikt. De tendenser i stora drag och på lång sikt i avvägningen mellan olika försvarsfunktioner, varåt överbefälhavaren gett uttryck i sina utredningar, anser beredningen i huvudsak böra godtagas. Vad marinen beträffar ligger häri att ett visst behov av sjöfartsskydd kan beaktas. Beredningen utgår från att det vid den praktiska utformningen av försvarsorganisationen skall bli möjligt att uppnå en något högre effekt vid marinen än vad som bedömts i alternativ Adam. Bland annat är det därvid enligt beredningens mening angeläget att effekten vid kustartilleriet icke nedgår på ett sådant sätt att målsättningen för invasionsförsvaret allvarligt påverkas.

Försvarsberedningen framhåller, att den kostnadsram för försvaret som beredningen förordar innebär, att *inskränkningar* måste företagas i gällande krigs- och fredsorganisation för samtliga försvarsgrenar. Beredningen anför härom ytterligare.

Reduktionerna är i vissa fall betydande. Dessa begränsningar måste genomföras trots att kostnaderna för försvaret bestämmes till en nivå som är icke oväsentligt högre än den som under senare år tillämpats för fjärde huvudtiteln. Bakgrunden härtill är den tekniska utvecklingens fördyrande inverkan. Kravet på hög kvalitet på våra stridsmedel måste tillgodoses. Medel måste avdelas för ett intensifierat forsknings- och utvecklingsarbete när det gäller nya vapen. För att så långt möjligt motverka den ofrånkomliga fördyring av försvaret som betingas av den tekniska utvecklingen är det nödvändigt att anpassa försvarsorganisationen efter de förändrade förhållandena, att beskära kvantiteten för att kunna upprätthålla hög kvalitet. Detta gäller alla tre försvarsgrenarna och avser icke endast deras krigsorganisation utan även fredsorganisationen. Beredningen vill understryka vikten av att fredsorganisationen anpassas till den minskade men kvalitativt förstärkta krigsorganisationen så att en så stor del av försvarsanslagen som möjligt kan avdelas till förmån för effektiviteten i krigsorganisationen. Principiellt ställningstagande till de erforderliga begränsningarna i fredsorganisationen, indragning av förband, koncentration av utbildning etc., bör ske vid 1958 års riksdag. Det blir vidare nödvändigt att föreslå ändring i vissa av statsmakterna tidigare fattade beslut i fråga om materielanskaffning och att i en del fall avbeställa materiel. Beredningen vill i detta sammanhang erinra om den minskning av uthålligheten som överbefälhavaren av ekonomiska skäl nödgats föreslå i samtliga anbefallda utredningsalternativ. Försvarsberedningen är medveten om de svårigheter av olika slag som kommer att vara förknippade med den förestående omläggningen av försvarsorganisationen och materielplaneringen, bland annat från arbetsmarknadssynpunkt. Begränsningarna är emellertid ofrånkomliga om kostnadsramen skall kunna hållas. Beredningen vill därför betona vikten av att omläggningen genomföres snarast

möjligt så att man undviker att arbeta med en försvarsorganisation och en materielanskaffning som är överdimensionerad i förhållande till den förordade kostnadsramen.

De nedskärningar av organisationen som är nödvändiga bör enligt försvarsberedningen genomföras på ett sådant sätt att utrymme för förbättringar och modernisering snabbt skapas. Beredningen finner det dock önskvärt, att reduktionerna sker så att försvarskraften även under omorganisationsskedet hålles på högsta möjliga nivå.

Beträffande *försvarets kapitalbudget* erinrar beredningen om de allvarliga eftersläpningar som uppstått på grund av den under en följd av år starkt begränsade medelstilledningen. Enligt direktiven för överbefälhavarens utredningar skulle anslagen under kapitalbudgeten beräknas så att tillgänglig materiel kunde effektivt utnyttjas. Investeringsanslagen bör med andra ord avvägas med hänsyn till materielanslagen på driftbudgeten. Överbefälhavarens efter dessa riktlinjer verkställda utredningar har gett vid handen att man skulle behöva räkna med i genomsnitt ungefär en fördubbling av investeringsanslagen för försvaret för att uppnå och vidmakthålla en balans mellan driftbudget och kapitalbudget. Detta visar enligt beredningen med skärpa graden av eftersläpning på investeringssidan när det gäller krigsmaterielens omhändertagande i fortifikatoriska anordningar, förråd etc. Även med hänsyn till de förestående organisatoriska förändringarna inom försvaret är det nödvändigt med en ökning av investeringsanslagen. Det måste nämligen tillses att genomförandet av dessa omorganisationer som innebär lägre löpande kostnader för försvaret, t. ex. koncentration av utbildningen, icke hindras av brist på medel under kapitalbudgeten. Beredningen understryker därför vikten av att anslagen under kapitalbudgeten efter hand ökas. Endast härigenom skapas förutsättningar för en rationell fredsorganisation och för att de stridsmedel som anskaffas kan effektivt utnyttjas.

Försvarsberedningen anser, att krav på en mera *enhetlig ledning* såväl inom det militära försvaret som av det totala försvaret aktualiserats till följd av att det inbördes beroendet mellan försvarets olika delar blir alltmer utpräglat på grund av ett framtida krigs totala karaktär och genom att försvarssystemen blir alltmer invecklade i tekniskt hänseende. Beredningen framhåller angelägenheten av att möjligheterna till en ökad samordning och mera enhetlig ledning i nu angivna hänseenden prövas i lämpligt sammanhang.

Slutligen erinrar försvarsberedningen om att 1951 års riksdag avgivit en skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 362) i anledning av väckta motioner om inrättande av ett *organ med parlamentarisk anknytning* för kontinuerliga överläggningar i försvarsfrågorna.

Statsutskottet, vars utlåtande godkändes av riksdagen, uttalade bland annat att utskottet var ense med motionärerna om önskvärdheten av att

den utförligare och i förhållande till den vanliga riksdagsbehandlingen tidigare informationen för ledamöter av riksdagen i viktiga försvarsfrågor, som åsyftades i motionerna, komme till stånd. Utskottet var dock av den meningen att det knappast kunde anses påkallat att för vinnande av det avsedda syftet tillskapa ett permanent organ utan ansåg lämpligare att man prövade sig fram genom av regeringen eller försvarsministern under hand anordnade överläggningar eller samråd.

Försvarsberedningen uttalar önskemålet, att i skrivelsen berörda spörsmål måtte tagas under övervägande.

D. Vissa kompletterande utredningar och förslag

Uppdrag till försvarsgrenscheferna

Sedan försvarsberedningen slutfört sitt uppdrag, anbefalldes chefen för försvarsdepartementet den 21 februari 1958 cheferna för armén, marinen och flygvapnet att före den 1 mars 1958 till Kungl. Maj:t avgiva vissa utredningar och förslag, avsedda att utgöra underlag för proposition till riksdagen.

I skrivelsen angavs att kostnadsramen för fjärde huvudtiteln för budgetåret 1958/59 bestämts till 2 700 miljoner kronor, varav 987 miljoner kronor för armén, 420 miljoner kronor för marinen och 1 103 miljoner kronor för flygvapnet. Rörande riktpunkterna för propositionsarbetet och det fortsatta organisationsarbetet anfördes i skrivelsen följande.

Propositionen kommer i allt väsentligt att grundas på de principer, som angivits i försvarsberedningens utlåtande. Kostnadsramen för fjärde huvudtiteln är för budgetåret 1958/59 bestämd till 2 700 miljoner kronor. Detta belopp skall inkludera beräknade kostnader på grund av pris- och lönestegringar, som alltså ej få föranleda äskanden om anslag på tilläggsstat. Försvarsgrenarnas totala anslagsramar skola vara: armén 987, marinen 420 och flygvapnet 1 103 miljoner kronor. Det belopp på 70 miljoner kronor, som i den preliminära anslagsfördelningen hänförs till anslaget till anskaffning av flygmateriel m. m. utöver 680 miljoner kronor, kommer i sin helhet att ställas till Kungl. Maj:ts disposition.

För den fortsatta organisationsutvecklingen skola i alternativ A angivna riktlinjer så långt möjligt tillämpas. För att bereda utrymme för någon ökning av marinens kostnadsram bör dock för de närmaste åren en viss minskning av kostnadsramarna vid armén och flygvapnet förut sättas.

Organisationsarbetet vid marinen bör inriktas efter en kostnadsram, som för 1958/59 enligt ovan bestämts till 420 miljoner kronor och för 1959/60 till en ungefärlig nivå av 400 miljoner kronor. För budgetåret 1960/61 bör den ungefärliga kostnadsramen bestämmas sedan chefen för marinen efter nu pågående utredningar framlagt ny plan för den framtida inriktningen av marinens materielanskaffning.

De förslag m. m., som infordrades, avsåg underlag för erforderliga ändringar i anslagsäskandena beträffande sådana anslag som i 1958 års statsverksproposition icke äskats definitivt, åtgärder och bestämmelser för minskning av antalet värnpliktiga i första tjänstgöring under budgetåret 1958/59, principförslag till förbandsindragningar, sammanslagningar och centraliseringar inom fredsorganisationen jämte preliminära tidsplaner härför samt förslag till planer för materielanskaffning för armén och flygvapnet.

Arméchefens förslag

Med skrivelse den 28 februari 1958 har chefen för armén redovisat resultatet av verkställda utredningar med anledning av chefens för försvarsdepartementet uppdrag den 21 februari 1958 samt framlagt därav betingade förslag. I anslutning härtill har arméchefen i särskilda skrivelser lagt fram förslag *dels* rörande riktlinjer för materielanskaffningen vid armén, *dels* rörande förflyttning av infanteriskjutskolan.

I det följande redogöres först för arméchefens förslag rörande arméns värnpliktskontingent samt till rationaliseringar och minskningar av fredsorganisationen. Härefter redogöres för förslagen till riktlinjer för materielanskaffningen samt rörande förflyttning av infanteriskjutskolan.

Arméns värnpliktskontingent

Minskningen av arméns krigsorganisation medför, att den årliga utbildningskontingenten på längre sikt blir omkring 1 500 man mindre än befolkningsunderlaget skulle medge. Det blir nödvändigt att undanta övertaliga värnpliktiga från tjänstgöringsskyldighet i fred vid armén. I första hand bör därvid komma i fråga värnpliktiga, som i väsentligt begränsad omfattning är dugliga till krigstjänst (besiktningsgrupp 4). Bestämmelser för värnpliktskontingentens begränsning måste vara gemensamma för samtliga försvarsgrenar. Chefen för armén förutsätter, att överbefälhavaren erhåller uppdrag att inkomma med förslag till ändring av berörda författningar. Reviderade bestämmelser bör tillämpas vid inskrivningsförrättningarna hösten 1958.

I underlaget till medelsäskandena för budgetåret 1958/59 beräknades antalet värnpliktiga till totalt omkring 34 600 man under första tjänstgöring. Arméns krigsorganisation enligt riktlinjerna i alternativ Adam kräver på lång sikt ett årligt omsättningsbehov av i runt tal 36 000 man. Det vore därför enligt arméchefen önskvärt att icke minska värnpliktskontingenten under utbildningsåret 1958/59 utan först då värnpliktsstillgången om några år överskrider 36 000 man.

Den totala anslagsram för armén under budgetåret 1958/59, som angivits i chefens för försvarsdepartementet direktiv, medger emellertid icke att

värnpliktiga inkallas till första tjänstgöring i den omfattning, som tidigare avsetts. Om ett riksdagsbeslut grundat på angivna anslagsram skall kunna genomföras, måste utbildningskontingenten minskas med 1 000 man.

I princip bör enligt arméchefen begränsningen innebära, att handräckningsvärnpliktiga i besiktningsgrupp 4 vid armén icke inkallas till tjänstgöring. Enär stora variationer förekommer vid arméns truppregistreringsmyndigheter i fråga om tillgång på övriga handräckningsvärnpliktiga disponibla för inkallelse, bör generellt förbud att inkalla värnpliktiga hänförförda till besiktningsgrupp 4 dock icke utfärdas innevarande år.

Rationaliseringar och minskningar av fredsorganisationen

Med anledning av de ändrade personella utgångsvärderna för fredsorganisationens framtida utformning har arméchefen låtit överarbeta tidigare utredningar och förslag. Möjligheterna att bedöma den tekniska utvecklingen och dess konsekvenser längre fram i tiden har därvid tillvaratagits. Ökad hänsyn har tagits till bl. a. beredskaps- och utrymningskrav. De förhållanden, som kan bli en följd av att armén kan komma att tillföras robotar, har särskilt beaktats. Verkningarna av att Stockholms storflygplats förlägges till Halmsjön har vidare inarbetats.

Rörande angivna omständigheters inverkan anför arméchefen i huvudsak följande.

Den minskade krigsorganisationens behov av värnpliktiga kommer icke att fördela sig jämnt på utbildningsmyndigheterna. Vid några av dessa kommer visst överskott på utbildningskapacitet och förläggingsutrymme att uppstå. Detta kan utnyttjas genom att dit förlägga i nuläget självständiga skolor och mindre fredsförband. Härigenom kan antalet administrationer minskas och besparingar göras på driftbudgeten.

Riksdagen har 1957 beslutat, att Stockholms storflygplats skall förläggas till Halmsjön. Anläggningen avses tas i bruk från och med 1960. Vid start från huvudbanan kommer Rosersbergsområdet med infanteriets skjutskola (InfSS) att överflygas på låg höjd. Detta medför bl. a. att skjututbildning med få undantag icke kommer att kunna bedrivas inom området. Skolan tvingas härigenom flytta 1960 eller senast 1961.

Järvafältet utnyttjas i nuläget som övnings- och stridsskjutningsterräng för omkring 4 000 man. Endast 70 % av begärda stridsskjutningstillfällen kan f. n. tillgodoses. Övergång till spetsammunition för gevärskalibriga vapen ökar storleken av erforderliga riskområden. Hårtill kommer, att ändrad sträckning av riksvägar m. m. medför, att fältet blir mindre användbart än nu. I samband med nödvändiga förändringar av fredsorganisationen bör möjligheterna tillvaratas att inom friställda förläggingsutrymmen utanför Stockholmsområdet lösa Stockholmsförbandens framtida lokalisering.

Stor-Stockholm torde komma att utgöra ett utsatt mål för flyg- och fjärrvapenanfall. Kraven på snabb utrymning blir allt större. Mobilisering av förband på och omkring Järvafältet, samtidigt som utrymning pågår, medför stora svårigheter. Även av dessa skäl är en minskning av antalet fredsförband i Stockholmsområdet önskvärd. Härigenom skulle dessutom

Stor-Stockholms behov av mark för bostadsbebyggelse i någon mån kunna tillgodoses.

Den tekniska utvecklingen har ökat möjligheterna till kuppertade anfall. Beredskapskraven ökas härigenom ytterligare. Strävan måste därför vara att bibehålla fredsförbanden i särskilt utsatta landsdelar.

Arméns krigsorganisation beräknas efter hand komma att tillföras nya vapen, bl. a. robotar. Särskild vikt måste därför läggas vid att undvika sådana åtgärder, som kan stå i strid med utvecklingens krav på längre sikt. Detta nödvändiggör återhållsamhet beträffande sammanslagning eller in-dragning av förband, vars förutsättningar för exempelvis robotutbildning bedömes gynnsamma.

Arméchefen anför, att den otillräckliga anslagstilldelningen på kapital-budgeten har medfört ackumulerat behov av angelägna objekt. Med hänsyn härtill bör i första hand sådana åtgärder genomföras, som icke förutsätter omfattande investeringar.

Under åren 1955—1957 har en detaljplanläggning genomförts i fråga om den byggnadsverksamhet som erfordras med hänsyn till utbildningsorganisationen. Härvid har eftersträvat att minska investeringskostnaderna. Detta har visat sig kunna ske genom ökat friläggande av bostäder, effektivare utnyttjande av befintliga lokaler och sänkt standard bl. a. i fråga om tillgång på dagrum. Därvid har även framkommit, att förbandens förläggningstillgångar i flertalet fall kan ökas, utan att nybyggnad behöver ske. Förutsättning härför är dock, att behovet av iståndsättningsmedel tillgodoses. Det underlag, som erhållits genom detaljplanläggningen, har utnyttjats vid övervägandena angående fredsorganisationens utformning.

Mot bakgrunden av det anförda framlägger arméchefen principförslag beträffande rationaliseringar och minskningar av fredsorganisationen. Arméchefen anför, att tiden icke medgett, att samtliga organisatoriska, personella och ekonomiska konsekvenser undersökts i detalj. Under förutsättning av riksdagens principbeslut avser arméchefen att senare framlägga fullständiga förslag.

De åtgärder arméchefen föreslår är följande.

Infanteriskjutskolan (InfSS) förlägges till Livgrenadjärregementet (I 4). Härom har, som nämnts, arméchefen ingivit särskilt förslag för vilket redogöres i det följande.

Infanteriets kadettskola (InfKS) förlägges till Hallands regemente (I 16).

Utbildningen vid Livregementets husarer (K 3) uppdelas på andra förband. Dess kaserner utnyttjas för Upplands signalregementes kompani i Skövde (S 1 Sk), som ombildas till en signalkår.

Utbildningen vid Göta artilleriregemente (A 2) uppdelas på andra förband. Dess kaserner utnyttjas av Göteborgs luftvärnskår (Lv 6) med arméns radar- och luftvärnsmekanikerskola (RMS).

Svea artilleriregemente (A 1) förlägges till Östgöta luftvärnsregementes (Lv 2) kaserner. Utbildningen vid luftvärnsregementet uppdelas på andra förband.

Utbildningen vid Sundsvalls luftvärnskår (Lv 5) uppdelas på andra förband.

Arméchefen anmäler vidare, att han avser att föreslå att Norrbottens regemente (I 19) samt ett infanteriregemente i södra Sverige ombildas till pansarinfanteriregementen.

Som motivering till dessa förslag anför arméchefen i huvudsak följande.

Infanteriets kadettskola (InfKS) är förlagd till Ulriksdal. Dess förläggning är trång. Möjligheterna att tillgodose ökade krav inom nuvarande etablissement utan nybyggnad är begränsade. Härtill kommer att utbildningsbetingelserna på Järvafältet synes bli allt mer beskurna. Övriga Stockholmsförband har behov av förbättrade övningsmöjligheter. Dessa förhållanden talar för en bortflyttning av InfKS.

Begränsningen av arméns krigsorganisation medför, att Hallands regementes (I 16) årliga utbildningskontingent måste minskas. Möjligheter finnes att frilägga del av förläggningen för InfKS.

Förlägges InfKS till I 16, kan möjligheterna till truppföring och trupp-utbildning förbättras. InfKS nuvarande administration kan till stora delar indras. Årliga besparingar på omkring 0,3 miljon kronor kan erhållas. För skolans förläggning till I 16 erforderliga investeringar har preliminärt beräknats till omkring 1,2 miljon kronor. Skulle InfKS ligga kvar i Stockholm, kan investeringar om ca 3 miljoner kronor bli erforderliga.

Utbildningsmöjligheterna i Skövde är relativt begränsade. Livregementets husarers (K 3) etablissement utnyttjas för infanteriutbildning (spanings- och fältpolisutbildning) samt signalutbildning, Upplands signalregementes kompani i Skövde (S 1 Sk). Ytterligare utrymmen för signalutbildning måste tillkomma. Spaningsförband med i allt väsentligt samma organisation och uppträdande utbildas förutom i Skövde vid pansarinfanteriregementena. Minskningen av arméns krigsorganisation möjliggör, att den vid K 3 bedrivna spaningsutbildningen kan förläggas till dessa, varigenom behovet av samövning bättre kan tillgodoses.

Den vid K 3 bedrivna fältpolisutbildningen bör återföras till Svea livgarde (I 1), vars förläggningstillgångar kommer att medge detta, bl. a. på grund av att del av InfSS övningstrupp icke längre behöver utbildas vid I 1. K 3 etablissement m. m. kan därigenom helt avses för signalutbildning. Flyttning av redan gjorda teletekniska installationer kan då undvikas. Befintliga utbildningsanordningar kan byggas ut utan avsevärda investeringar. Preliminärt beräknas dessa uppgå till ca 0,7 miljon kronor.

Vid artilleriet bör utbildning i divisionsförband kunna ske inom freds-förbandets ram. Detta blir icke möjligt i önskvärd omfattning, såvida icke antalet förband minskas. Göta artilleriregementes (A 2) etablissement börjar bli kringbyggt. Regimentets skjutfält svarar icke mot kraven på lång sikt. Utvecklingsmöjligheterna för utbildning med modern artillermateriel är begränsade. A 2 utbildningskontingent bör därför närmast komma i fråga för uppdelning. Detta förutsätter en begränsad komplettering av övriga artilleriförbands etablissement. Investeringskostnaderna härför har preliminärt beräknats till omkring 1 miljon kronor. Besparingarna på drift-budgeten torde uppgå till ca 0,6 miljon kronor per år.

Göteborgs luftvärnsskårs (Lv 6) etablissemang är kringbyggt och handövningsfältet är litet. Förhållandena är i detta avseende ännu sämre än på A 2. Genom uppdelning av A 2 utbildningskontingent skapas möjligheter att förlägga Lv 6 utbildning till A 2 kaserner tillsammans med arméns radar- och luftvärnsmekanikerskola (RMS), som bör bibehållas i A 2 etablissemang. Nödvändig samverkan mellan dessa enheter skulle därigenom underlättas. Göteborg utgör ett primärt skyddsföremål, som i framtiden kan erfordra försvar med luftvärnsrobotar. Göta artilleriregemente bör därför omvandlas till luftvärnsregemente med RMS ansluten. Investeringskostnaderna har preliminärt beräknats till omkring 2 miljoner kronor och torde väl uppvägas av att Lv 6 nuvarande etablissemang helt eller delvis kan friställas för försäljning.

Svea artilleriregemente (A 1) är förlagt till Järnafältet. Dess etablissemang är relativt nytt men har icke utbyggt helt. Härtill kommer, att tygförvaltningskolan (TygS) avsetts förläggas till A 1. En stor del av skolans utbildningslokaler har inretts invid A 1. För skolan erforderligt förläggningstrymme skulle fordra nybyggnad av en mindre kasern. De sammanlagda investeringskostnaderna för A 1 och TygS förläggning har beräknats till 3,5 miljoner kronor.

A 1 saknar användbart skjutfält. Försvarets fastighetsnämnds undersökningar har visat, att Gullbergsfältet, som är nödvändigt även för InfSS, skulle kunna tillgodose även A 1 behov. Särskilt markförvärv för A 1 på annat håll skulle härigenom undvikas.

Avståndet för A 1 till Gullbergsfältet skulle emellertid bli stort. Härtill kommer önskvärdheten av att minska antalet fredsförband i Stockholms-trakten. Anskaffas fältet, synes skäl tala för att A 1 förlägges närmare detta. Möjligheter härtill erhålles om utbildningen vid Östgöta luftvärnsregemente (Lv 2) uppdelas på andra förband. Aktuella investeringsbehov skulle därmed kunna minskas till omkring 1,5 miljon kronor. Del av A 1 och TygS nuvarande administrationer skulle kunna indras, varigenom årliga besparingar om ca 0,4 miljon kronor skulle kunna göras. Möjligheter torde dessutom uppstå att friställa viss mark för försäljning.

Med hänsyn till den begränsade utbildningskontingenten vid luftvärnet bör viss koncentring av utbildningen genomföras. Två luftvärnsförband kan uppdelas.

Av ekonomiska och utbildningsmässiga skäl bör den år 1954 föreslagna uppdelningen av Sundsvalls luftvärnsskår (Lv 5) på andra luftvärnsförband genomföras, trots de därmed förenade olägenheterna från beredskaps- och rekryteringssynpunkter. Förslaget leder till att vissa investeringar vid Luleå luftvärnsskår (Lv 7) erfordras, preliminärt beräknade till omkring 0,6 miljon kronor. Besparingarna beräknas till ca 0,6 miljon kronor per år. Del av Lv 5 etablissemang torde kunna friställas för försäljning. Åstöns skjutplats beräknas dock tills vidare komma att erfordras för utbildning.

Under förutsättning att Gullbergsfältet anskaffas som skjutfält för InfSS och A 1, bör Östgöta luftvärnsregementes (Lv 2) utbildningskontingent ifrågakomma för uppdelning före annat förband. Härigenom skapas möjligheter att flytta A 1, som även organiserar InfSS övningstrupp, ur artilleriet. Förlägges därjämte InfSS till I 4, säkerställes smidig samverkan.

Arméchefen beräknar, att de föreslagna åtgärderna kommer att medföra besparingar på driftbudgeten om sammanlagt omkring 2,5 miljoner kronor årligen.

För att genomföra organisationsförändringarna erfordras i engångsutgifter omkring 8 miljoner kronor på kapitalbudgeten, varvid inräknats en miljon kronor till följd av utökad värnpliktskontingent vid pansartrupperna. Därutöver tillkommer de kostnader, som är en direkt följd av att InfSS måste flytta på grund av storflygplatsens förläggning till Halmsjön. Dessa kostnader, som preliminärt beräknas till 20 à 25 miljoner kronor, kan genom här föreslagna åtgärder begränsas till 6 miljoner kronor.

Sammanlagt erfordras sålunda omkring 14 miljoner kronor på kapitalbudgeten. I gengäld kan kasernetablissemang och handövningsfält friställas i Sundsvall (Lv 5) och Göteborg (Lv 6). Vissa markområden i Stockholms-trakten torde även kunna friställas för försäljning. Det sammanlagda försäljningsvärdet kan fastställas först efter värdering på de aktuella platserna. Intäkterna beräknas emellertid bli större än de angivna investeringsbehoven.

Under förutsättning att 1958 års riksdag fattar principbeslut om fredsorganisationens utformning, synes erforderliga förändringar kunna genomföras enligt följande preliminära *tidsplan*.

Tidigast budgetåret	Omorganisation (Sammanslagning)
1959/60	K 3 omvandlas till S 2 Lv 5 uppdelas
1960/61	InfSS förläggs till I 4 ¹
1961/62	Lv 6 förläggs till A 2, som uppdelas InfKS förläggs till I 16 A 1 förläggs till Lv 2, som uppdelas ¹
¹ Förutsätter att Gullbergsfältets anskaffning påbörjas under 1959.	

Arméchefen förutsätter att erforderliga medel — utöver eljest erforderliga anslag på kapitalbudgeten — ställes till förfogande 1—2 år före avsedda tidpunkter för omorganisationernas genomförande. För budgetåret 1958/59 erforderliga medel — ca 2 miljoner kronor utöver ordinarie anslag — förutsättes skola beviljas av 1958 års riksdag.

Begränsningen av fredsorganisationen kommer att beröra ett stort antal militära, civilmilitära och civila befattningshavare. Sociala och andra verkningar för dessa blir avsevärda. Arméchefen framhåller, att alla möjligheter att för den enskilde befattningshavaren minska verkningarna av organisationsändringarna måste tillvaratas. Härvid förutsättes, att Kungl. Maj:t och riksdagen vidtager erforderliga åtgärder.

Arméchefen räknar med att de militära beställningar, som frigöres i samband med de föreslagna organisationsändringarna, skall få utnyttjas

för att tillgodose angelägna behov inom arméns organisation. Härom anföres följande.

Den militärtekniska utvecklingen, de skärpta beredskapskraven m. m. har medfört ökade behov av militär personal vid staber, utbildningsanstalter m. m. Dessa behov kan delvis tillgodoses inom ramen för befintliga beställningar genom den föreslagna minskningen av fredsorganisationen. Med hänsyn till utbildningskontingenternas storlek och den alltmer specialiserade och tekniska utbildningen måste emellertid även antalet beställningar avsedda för utbildningsbefäl vid förbanden ökas. I arméutredningen 1954 har chefen för armén med då aktuell, framtida krigs- och fredsorganisation som bakgrund redogjort för behovet av beställningar för aktiv militär personal. I förhållande härtill kräves i den nu föreslagna krigs- och fredsorganisationen något färre aktiva befäl. Jämfört med nuvarande personalstater erfordras emellertid allttjämt en relativt omfattande utökning av arméns beställningar för militär personal. Det är därför en bestämd förutsättning för arméns fortsatta effektivitet, att genom föreslagna omorganisationer frigjorda beställningar får om disponeras inom arméns staber, truppslag, förband och utbildningsanstalter. Med hänsyn härtill förutsätter jag, att dessa beställningar icke indras utan får användas för ovan angivna ändamål.

För att förbereda och genomföra omorganisationerna erfordras enligt arméchefen, liksom vid genomförandet av omorganisationen av I 8 m. fl. förband, en under chefen för armén lydande utredningsgrupp.

För att erforderliga jämkningar i personalstaterna skall kunna genomföras under löpande budgetår allt eftersom befattningshavarna kan frigöras, föreslår arméchefen, att Kungl. Maj:t liksom vid omorganisationen av I 8 m. fl. förband 1956 (prop. 1956: 110, s. 129) av riksdagen utverkar be- myndigande att under de närmaste budgetåren inom fastställd personalram för ordinarie befattningshavare vidtaga jämkningar i personalstaterna.

Riktlinjer för materielanskaffning m. m.

Förslag till riktlinjer för materielanskaffning vid armén har framlagts av arméchefen i skrivelse den 27 februari 1958. Riktlinjerna avser anskaffningen av såväl tygmateriel som intendenturmateriel under budgetåren 1958/66. De är utarbetade inom arméledningen i samråd med försvarsstaben och försvarets forskningsanstalt.

I anslutning till arméchefens förslag till riktlinjer har förslag till materielplaner avgivits av armétygförvaltningen och arméintendenturförvaltningen i skrivelser den 27 februari 1958. Ytterligare redogörelser för dessa förslag avses skola lämnas vid anmälan av arméns anslag till anskaffning av tygmateriel respektive beklädnad.

Utrustningsbehovet har i riktlinjerna beräknats för den krigsorganisation, som avses i alternativet Adam. Kostnadsberäkningarna grundar sig på prisläget den 1 juli 1957. Årskvoterna för budgetåret 1958/59 innefattar dock enligt arméchefen beräknade kostnader till följd av prisstegringar under detta budgetår.

Anskaffningen av *tygmateriel* skall enligt förslaget under angivna tid äga rum inom en kostnadsram av 2 995 miljoner kronor. Kostnaderna bör enligt arméchefen i stort sett fördela sig enligt följande.

	Budgetår							
	58/59	59/60	60/61	61/62	62/63	63/64	64/65	65/66
Miljoner kronor	350	360	365	370	375	385	390	400

Anskaffningsverksamheten i fråga om *tygmateriel* bör enligt arméchefen inriktas i huvudsak sålunda.

Forskning och försöksverksamhet bedrivs i ökad utsträckning.

Omsättningen av äldre *artillerimateriel* fortsättes. Härvid sker en ytterligare förskjutning från lätt till tungt artilleri. Det sistnämnda avses till viss del bestå av bandgående pjäser. De medel, som avdelas för tungt artilleri, kan komma att i stället delvis användas för anskaffning av markrobotar.

Antalet *stridsvagnar* och andra pansrade fordon utökas. Omsättningen av äldre stridsvagnar fortsättes. Antalet lätta fjärrpansarsvapen ökas.

Omsättningen av det äldre *automatkanonluftvärnet* fortsättes. Härvid anskaffas, förutom bildragna pjäser, även bandgående luftvärn avsett för skydd av sådana förband, som måste kunna uppträda rörligt i öppen terräng. Härför avsedda medel kan komma att delvis användas för anskaffning av andra luftvärnsvapen för samma uppgifter. Några medel avses dock icke för luftvärnsrobotar, för vilka kostnaderna redovisats särskilt i överbefälhavarens utredningar 1957.

Beträffande materiel för *samband och stridsledning* fortsättes omsättningen av äldre radiomateriel liksom även övergången till radiolänk för förbindelser mellan högre staber. Materielen förses med tekniska förbättringar avsedda att möta de ökade riskerna för fientlig teleteknisk störning. Anskaffning av motmedel mot telekommunikationer påbörjas.

I fråga om *fordon m. m.* fortsättes omsättningen av äldre bilar och traktorer. Kraven på ökad rörlighet tillgodoses bl. a. genom anskaffning av pansarbandvagnar och omsättning av hästdragna kärror med olika slags traktorkärror. Ett antal helikoptrar anskaffas. Härför avsedda medel kan komma att delvis användas för anskaffning av andra lufttransportmedel med motsvarande användningsområde.

Kostnaderna för anskaffning av *intendenturmateriel* uppgår enligt arméchefen under den aktuella perioden till 170 miljoner kronor. Fördelningen av detta belopp på olika budgetår bör i stort sett vara denna.

	Budgetår							
	58/59	59/60	60/61	61/62	62/63	63/64	64/65	65/66
Miljoner kronor	9	22	22	22	23	24	24	24

Den huvudsakliga inriktningen av anskaffningsverksamheten anges av arméchefen sålunda.

I fråga om *beklädnadsmateriel* ersättes nuvarande uniformsutrustning, såvitt gäller de stridande förbanden, med ny fältuniform och stridssele. Äldre pälsar omsättes med ett modernt lätt vinterytterplagg i de förband, som i första hand har behov därav.

Vidare omsättes äldre materiel för *förplägnadstjänsten* och äldre fält m. m. med modern utrustning.

Drivmedelsutrustningen omsättes och utökas i den takt som tygmaterielplanen medger ökad motorisering.

Arméchefen understryker behovet av långsiktsplaner för materielanskaffningen för att arbetet inom arméledningen i fråga om materielplanering och alla därmed sammanhängande frågor skall kunna bedrivas på mest ändamålsenliga och förutseende sätt. Det framstår enligt arméchefen som synnerligen angeläget att långsiktsplaner för materielanskaffningen vid armén fastställas och att en grund därigenom skapas för arméledningens arbete i dessa frågor under de närmaste åren.

I detta sammanhang anmäler arméchefen sin avsikt att i samband med förslagen till anslagsäskandena för budgetåret 1959/60 framlägga förslag om övergång till ett system med årligen »rullande» planering.

Flyttning av infanteriskjutskolan

Infanteriskjutskolan (InfSS), vilken är arméns viktigaste utbildningsanstalt för stridsutbildning, är belägen i Rosersberg. Till skolan är förlagda bland andra infanteriets och kavalleriets officersskolor, bataljonschefskurser, trupputbildningskurser för officerare och underofficerare samt ett antal special- och reservofficerskurser. Vid skolan bedrivs en omfattande försöksverksamhet. Skolans övningstrupp omfattar ca 500 värnpliktiga. En väsentlig del av utbildningen vid infanteriskjutskolan omfattar skjutning, främst stridsskjutning. Härför erfordras tillgång till terräng i sådan omfattning, att från säkerhetssynpunkt erforderliga riskområden kan erhållas. Arméns skyddsskola är även förlagd till Rosersberg och i administrativt hänseende ansluten till infanteriskjutskolan.

I skrivelse den 28 februari 1958 har chefen för armén föreslagit dels att infanteriskjutskolan flyttas till Linköping och anslutes till Livgrenadjärregementet (I4), dels att ett övnings- och skjutfält anskaffas i Linköpingstrakten. Till stöd för förslagen har arméchefen anfört i huvudsak följande.

InfSS nuvarande byggnadsbestånd är eftersatt. Detta gäller särskilt förläggningen. Skolan saknar vissa byggnader. Detta beror på att slutligt ställningstagande till de omfattande utredningarna angående förläggning av Stockholms storflygplats avvaktats. En upprustning av skolan skulle fordra avsevärda belopp.

InfSS nuvarande övnings- och skjutfält är trångt. Reella utvidgningsmöjligheter saknas. Varje inskränkning av skjutmöjligheterna kommer att få allvarliga återverkningar på skolans verksamhet.

Riksdagen har 1957 beslutat, att Stockholms storflygplats skall förläggas till Halmsjön. Anläggningen avses utbyggas i etapper. Den första beräknas vara genomförd i början av 1960. Flygplatsen beräknas vara helt utbyggd år 1963. Vid start från huvudbanan kommer Rosersbergsområdet att överflygas på låg höjd.

I propositionen 1957:185 anfördes bland annat, att flygverksamheten vid Halmsjön kunde komma att så väsentligt minska övnings- och strids-skjutningsmöjligheterna inom Rosersbergsområdet, att en förflyttning av verksamheten till annan plats kunde bli nödvändig. Närmare undersökning av dessa problem förutsattes ske genom luftfartsstyrelsen i samråd med berörda militära myndigheter.

De förutsatta undersökningarna har verkställts. De visar, att samordning av skjut- och flygverksamheten vid Rosersberg är helt omöjliggjord från och med 1963. Trafikintensiteten på Halmsjön torde emellertid bli avsevärd redan under 1960 för att sedan successivt öka. Verkningarna för InfSS blir redan från denna tidpunkt så allvarliga, att skolans flyttning helst bör komma till stånd under 1960 och är nödvändig under 1961.

Arméchefen anför att inom armén icke disponeras några stridsskjutningsfält av sådan storlek, att de kan utnyttjas av InfSS jämsides med övrig dit förlagd verksamhet. Möjligheterna har undersökts att utnyttja övningsfält vid förband, som måste indras. De ekonomiska och sociala verkningarna skulle emellertid i dessa fall bli så stora, att ett sådant alternativ icke synes rimligt. Nytt skjutfält måste därför anskaffas för InfSS.

Försvarets fastighetsnämnd handlägger för närvarande frågor rörande anskaffning av skjutfält för A 1, utvidgat skjutfält för Linköpings garnison och samövningsfält för IV. militärområdet. Härvid har nämnden även tagit upp frågan om nytt övnings- och skjutfält för InfSS. Det har vid nämndens undersökningar visat sig, att samtliga dessa behov skulle kunna tillgodoses genom att ta i anspråk Gullbergs kronopark jämte vissa angränsande områden, varigenom särskilda större markförvärv på andra håll skulle kunna undvikas. Gullbergsområdet är beläget nordväst om sjön Roxen. Avståndet till Linköping är ca 2,5 mil.

Arméchefen framhåller, att det nu aktuella förvärvet av nytt övnings- och skjutfält för InfSS samt övriga kostnader för en flyttning är direkta konsekvenser av att storflygplatsen förlagts till Halmsjön. Detta framtvingar medelsbehov, som icke kan rymmas inom arméns ordinarie anslag. Särskilda medel måste därför ställas till förfogande. Huvuddelen av kostnaderna för fältets anskaffning kan enligt arméchefen sannolikt uppvägas genom att vissa områden i Stockholmstrakten friställes för försäljning.

Det beräknas ta två eller tre år innan ett nytt övnings- och skjutfält kan börja användas för sitt ändamål. Ett beslut 1958 medför därför, att InfSS kan flyttas tidigast hösten 1960.

Skulle skolan ligga kvar under budgetåret 1960/61, måste enligt arméchefen verksamheten reduceras avsevärt på grund av bristen på skjutfält. Ett sådant läge skulle vara till allvarligt men för utbildningen vid InfSS. Det är därför önskvärt, att snabbt beslut fattas om anskaffning av det nya övnings- och skjutfältet.

Från utbildningssynpunkt bör InfSS förläggas inom det nya skjutfältet. Härav föranledda kostnader har arméchefen uppskattat till 20—25 miljoner kronor enbart för kasernetablisement. Inför ett kommande försvarsbeslut har möjligheterna att förlägga InfSS till annan plats undersökts. Det lämpligaste alternativet har visat sig vara att flytta InfSS till Linköping. Möjligheter föreligger att flytta InfSS till I 4 under förutsättning att dels ett tillräckligt övnings- och skjutfält anskaffas vid Gullberg, dels handövningsfältet i Linköping utökas.

Förhandlingar har pågått mellan försvarets fastighetsnämnd och Linköpings stad angående försäljning till staden av viss mark från garnisonens övningsfält. Härvid har förutsatts att annan mark tillföres övningsfältet som kompensation. Aktuell kompensationsmark synes förbättra betingelserna för att på fältet bedriva infanteriutbildning.

InfSS förläggning till Linköping i stället för till skjutfältet medför, att det markområde, som behöver tagas i anspråk för Gullbergsfältet, kan minskas och att kostnaderna torde kunna nedbringas. De sociala olägenheterna för befolkning och näringsliv kan härigenom minskas.

För InfSS förläggning till Linköping erforderliga byggnadsåtgärder har av arméchefen kostnadsberäknats till ca 4,5 miljoner kronor, varav dock ca 2 miljoner kronor utgöres av tidigareläggning av en för I 4 inom 10-årsperioden planerad nödvändig upprustning och rationalisering.

Då ett betydande antal övningar måste bedrivas på Gullbergsfältet kommer förflyttningar till och från fältet att medföra tidsförluster. Dessa kan enligt arméchefen delvis undvikas om ett läger anordnas på fältet. Kostnaderna för ett sådant läger uppskattas till ca 3,5 miljoner kronor. De totala kostnaderna på kapitalbudgeten, betingade enbart av InfSS, skulle därmed — fränsett Gullbergsfältet — uppgå till ca 6 miljoner kronor. I jämförelse med kostnaderna för ett nytt etablisement för InfSS innebär detta enligt arméchefen en besparing av 14—19 miljoner kronor.

Då InfSS utgör en självständig administrativ enhet kan, därest skolan förlägges till I 4, en administrativ enhet indragas. Besparingar på driftbudgeten, av arméchefen preliminärt uppskattade till 0,5 miljon kronor per år, skulle härigenom uppkomma. Om förflyttningen av InfSS kommer till stånd, bör Rosersbergsområdet enligt arméchefen för framtiden användas som komplement till Järvafältet och som förrådsort. Som motiv för detta förslag anför arméchefen följande.

Rosersbergsområdet utgör lämplig utbildningsterräng för mindre utbildningsenheter och är även relativt ändamålsenligt från fältarbetssynpunkt. Dess användbarhet från militär synpunkt blir emellertid begränsad.

Det lämpligaste sättet att utnyttja Rosersbergsområdet med där befintliga utbildningsanordningar, lektionssalar och förläggningsutrymmen är att dit överflytta viss utbildning från Järvafältet. För närvarande kan endast ca 70 % av på Järvafältet begärda stridsskjutningstillfällen tillgodoses. Detta förhållande beräknas komma att kvarstå även framdeles. Järvafältets användbarhet har även minskat genom ändrad sträckning av riksvägar m. m.

Då Stor-Stockholm utgör ett utsatt mål för flyg- och fjärrvapenanfall, blir kraven på snabb utrymning av området stora. En samtidigt pågående mobilisering av förband på och kring Järvafältet motverkar en sådan utrymning. En överflyttning av viss förrådshållning till befintliga byggnader i Rosersberg bedömes därför lämplig. Härigenom torde även annars nödvändig nybyggnad av vissa förrådslokaler kunna undvikas.

I anslutning till vad som förutsatts i propositionen 1957: 185 har Luftfartsstyrelsen och chefen för armén i samråd med chefen för flygvapnet, efter verkställd utredning rörande möjligheterna att bedriva övnings- och stridsskjutningar vid infanteriskjutskolan sedan flygverksamheten vid Halmsjön igångsatts, den 1 mars 1958 avgivit utlåtande och därvid uttalat att en stor del av flygtrafiken till och från Halmsjön icke kan undgå att överflyga Rosersbergsfältet på höjder ned till 150—200 meter samt att störningarna av verksamheten vid Rosersberg i samband med överflygningarna blir så allvarliga att flyttning av all skjutverksamhet bör komma till stånd under 1960, om möjligt under förra delen av året.

Marinchefens förslag m. m.

I skrivelse den 28 februari 1958 har chefen för marinen efter samråd med marinförvaltningen redovisat resultatet av de undersökningar som utförts med anledning av chefens för försvarsdepartementet uppdrag den 21 februari 1958.

Utvecklingen beträffande organisationsbestämmande materiel

Marinchefen anför, att den erforderliga minskningen av organisationen måste få omedelbar och särskilt stor verkan beträffande de organisationsbestämmande materielanslagen, Fartygsbyggnader m. m. och Anskaffning av vapenmateriel m. m. Verksamheten under dessa anslag behandlas därför först.

Verksamheten under anslaget till *fartygsbyggnader m. m.* bedrivs för närvarande med stöd av dels planer omfattande nybyggnader och moderniseringar som beslutats för budgetåren 1947/52, dels 1952 års sjuårsplan för fartygsbyggnader m. m. avseende budgetåren 1952/59, dels 1956 och 1957 års fartygsbyggnader m. m. innefattande vissa av riksdagen nämnda år medgivna anskaffningar. Medel för försök har redovisats vid sidan av dessa planer.

Chefen för marinen konstaterar, att verksamheten enligt nämnda planer icke kan fullföljas inom den minskade anslagsramen för fartygsbyggnader. På grund härav har marinchefen i skrivelse den 24 februari 1958 hemställt, att beslut skall fattas om avbrytande av byggandet av minfartyget Älvsborg, vilket ingår i 1952 års sjuårsplan, samt av två jagare, som beslutats vid 1956 års riksdag. För ifrågavarande framställning kommer en närmare redogörelse att lämnas vid anmälan av anslaget till fartygsbyggnader m. m. Vid uppgörandet av sina förslag har marinchefen förutsatt bifall till denna framställning.

I 1952 års sjuårsplan förutsattes att kustjagarna Romulus och Remus samt jagarna Klas Horn och Göteborg skall ombyggas till fregatter. Dessa ombyggnader har ännu icke verkställts. Med hänsyn till att fartygen kommer att uppnå så hög ålder att en ombyggnad icke är ekonomiskt lönande samt då underhållsmedel ej kommer att stå till förfogande, räknar marinchefen med att fartygen utranteras. (Jfr marinförvaltningens anslagsäskande under anslaget till fartygsbyggnader m. m.)

Härutöver måste av samma skäl två kryssare, två jagare, sex eller sju motortorpedbåtar, fyra eller fem ubåtar, femton minsvepare samt ett depåfartyg under budgetåren 1958/59 och 1959/60 utgå ur krigsorganisationen. Härom anför marinchefen.

Kryssaren Tre Kronor måste efter avrustning hösten 1958 läggas i materielreserv utan att erforderlig översyn av fartyget dessförinnan kunnat ske. Kryssaren Gotland måste likaledes läggas i materielreserv.

Utöver utraneringen av de fyra ovan nämnda jagarna måste minst två jagare läggas upp. Sex å sju mindre motortorpedbåtar måste utranteras.

Den avsedda förlängningen av den normala livslängden hos befintliga ubåtar för att motverka den onormala avgången av ubåtar i början av 1960-talet kan på grund av brist på underhållsmedel icke ske i full utsträckning. Fyra till fem ubåtar måste därför uppläggas i befintligt skick.

För fem av de större minsveparna kan underhållsmedel icke avses och av kvarvarande 18 mindre minsvepare måste 10 läggas i materielreserv.

Underhållsmedel kan icke avses för ubåtsdepåfartyget Patricia, som måste utranteras.

Närmare undersökningar rörande tidpunkten för här upptagna åtgärder pågår.

Som framgår av departementschefens uppdrag den 21 februari 1958 har utredningsarbete avseende en flottplan påbörjats inom marinledningen. Arbetet inriktas på att planen skall kunna framläggas för 1960 års riksdag. Utredningsarbetet, som bedrivs med stöd av bland annat operationsanalytiska värderingar, syftar till att anpassa fartygsbeståndet efter de uppgifter och den vapentekniska utveckling, som kan förutses fram till slutet av 1960-talet. Nödvändigheten, särskilt av ekonomiska skäl, att minska fartygstypernas storlek och antalet typer av fartyg har i utredningsarbetet fått framträdande plats.

Vid bifall till förslaget att låta nybyggnaden av jagarna Lappland och Värmland samt minfartyget Älvsborg ävensom ombyggnaden av jagarna Klas Horn och Göteborg samt kustjagarna Romulus och Remus utgå ur planerna skapas enligt marinchefen möjligheter att under budgetåren 1958/59—1959/60 börja inrikta flottans sammansättning mot de förutsättningar, som blir gällande för den förminskade nya flottan. Marinchefen framlägger en plan för den fortsatta byggnadsverksamheten för budgetåren 1958/59—1959/60, utöver fullföljandet av de reducerade gällande planerna. Denna plan föregriper enligt marinchefen icke utredningsarbetet och den därpå följande flottplanen.

Enligt den nu framlagda planen skall verksamheten under ifrågavarande budgetår inriktas på påbörjande av ett mindre antal motortorpedbåtar alternativt motorkanonbåtar och minsvepare, fortsatt anskaffning av helikoptrar, ytterligare ombyggnad av jagare till fregatter samt modernisering av vissa befintliga fartyg, fortsatt anskaffning av fartyg för kustartilleriet, trängfartyg m. m. samt forskning, försök och utveckling för kommande fartygstyper m. m.

Kostnaderna för den sålunda föreslagna verksamheten beräknas till 130,9 miljoner kronor med fördelning på objekt enligt följande sammanställning.

O b j e k t	Kostnad i miljoner kronor
Motortorpedbåtar eller motorkanonbåtar och/eller minsvepare	72,0
Helikoptrar	14,0
Ombyggnad av jagare till fregatter samt modernisering av vissa befintliga fartyg	14,0
Fartyg för kustartilleriet	6,8
Trängfartyg m. m.	4,5
Forskning, försök och utveckling för nya ubåtstyper	8,0
Forskning, försök och utveckling för nya övervattensfartyg	6,0
Löpande försök samt bidrag till försvarets forskningsanstalt	5,6
	130,9

Närmare redogörelse för marinchefens motivering till ifrågavarande förslag avses skola lämnas vid behandlingen av anslaget till Fartygsbyggnader m. m. Marinchefen förutsätter, att nämnda anslag för nästa budgetår skall uppföras med 109 miljoner kronor.

Beträffande verksamheten under anslaget till *anskaffning av vapenmateriel m. m.* erinrar marinchefen om att denna för närvarande bedrivs med stöd av den av 1953 års riksdag antagna vapenmaterielplanen. Enligt denna plan sker nyanskaffning av *dels* materiel för kustartilleriförband, *dels* sådan materiel för flottan, som icke anskaffas med anlitanade av fartygsbyggnadsanslaget, *dels* materiel gemensam för flottan och kustartilleriet.

Den anslagsbegränsning, som skett sedan planen antogs, har, anför chefen för marinen, fått till följd att vapenplanen blivit utdragen utöver den

tid av sex år, som ursprungligen avsetts. Den ytterligare minskning av medlen för anskaffning av vapenmateriel m. m., som måste ske inom den aktuella kostnadsramen, medför dels att vissa objekt inom vapenplanens kustartilleridel icke kan genomföras, dels att anskaffningen av materiel i övrigt måste utgå eller begränsas.

1953 års sexårsplan avser i fråga om kustartilleriet att möjliggöra ombestyckning, förstärkning och modernisering av ett antal svåra, medel-svåra och lätta batterier.

Marinchefen erinrar om att 1955 års försvarsberedning framhållit det angelägna i att effekten hos kustartilleriets förband icke nedgår på sådant sätt, att målsättningen för invasionsförsvaret allvarligt äventyras. Med den nu aktuella begränsningen av medelstilldelningen för marinen kan emellertid ombestyckning av ett svårt batteri, ombestyckning och förstärkning av tre medelsvåra batterier samt förstärkning av två svåra batterier, vilka objekt ingår i vapenplanen, ej genomföras.

Härutöver blir det omöjligt att helt genomföra den i vapenplanen avsedda moderniseringen i form av radar- och eldledningsutrustning.

Den förutsatta minskningen av marinens kostnadsram nödvändiggör enligt marinchefen samtidigt begränsningar på underhållsanslaget. Detta medför, att tre svåra batterier, tre medelsvåra batterier samt nio lätta batterier måste utgå ur krigsorganisationen.

Hittills gjorda utredningar beträffande kustartilleriets vapenmateriel visar enligt marinchefen, att robotvapen i vissa fall har goda förutsättningar att lösa sådana uppgifter, som nu åvilar kustartilleriets artilleriförband. Vid ersättningsanskaffning bör därför artilleriförband ersättas med robotförband, om större effekt därigenom erhålles. Marinförvaltningen har genom försök erhållit en god grundval för bedömning av vissa robotvapens effekt. För att vapenutvecklingen vid kustartilleriet skall kunna följa med i den snabba tekniska utvecklingen och för att möjligheter skall erhållas att uppsätta robotförband så snart utbildning och tekniska förhållanden i övrigt medger det, är det av stor vikt att anskaffa robotar för övningsbruk och — i den mån förutsättningar härför föreligger — även för stridsbruk. Chefen för marinen anser därför, att anskaffning av robotvapen bör ges hög prioritet.

Anskaffningen av övrig vapenmateriel måste begränsas för att utrymme skall erhållas för anskaffning av modern materiel, främst robotvapen av olika slag. I första hand minskas anskaffningen av ersättningsmateriel, reservdelar och ammunition. Vidare måste den avsedda utbyggnaden av marinens kustradarstationer senareläggas.

Den närmare inriktningen av anskaffningen av vapenmateriel med hänsyn till marinens framtida uppgifter och den vapentekniska utvecklingen är för närvarande föremål för detaljundersökningar inom marinledningen.

För nästa budgetår räknar marinchefen med att anslaget till anskaffning

av vapenmateriel uppföres med ett belopp av 86 000 000 kronor. Ytterligare redogörelse för marinchefens förslag avseende medelsbehovet under anslaget till anskaffning av vapenmateriel m. m. torde få lämnas vid anmälan av detta anslag.

Värnpliktskontingent

Det behov av värnpliktiga vid marinen, som legat till grund för myndigheternas anslagsäskanden för budgetåret 1958/59, framgår av följande sammanställning.

Vapenslag	Vpl i allmänhet	Ubef-, uoff- resp. off- uttagna vpl	Vpl grupp 3—4	Sjövärns- kåren sjöbef. spec. m.fl.	Summa
Flottan	2 150	1 200	190	300	3 840
Kustartilleriet	1 470	810	320	120	2 720
Summa	3 620	2 010	510	420	6 560

Denna omfattning av värnpliktsbehovet beräknades medföra totalt 2 800 000 tjänstgöringsdagar.

Med hänsyn till den minskade omfattningen av marinen har behovet av värnpliktiga omräknats. I följande sammanställning anges det behov som enligt den förnyade beräkningen erfordras för budgetåret 1958/59.

Vapenslag	Vpl i allmänhet	Ubef-, uoff- resp. off- uttagna vpl	Vpl grupp 3—4	Sjövärns- kåren sjöbef. spec. m.fl.	Summa
Flottan	1 580	930	90	300	2 900
Kustartilleriet	1 470	660	220	120	2 470
Summa	3 050	1 590	310	420	5 370

Antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga beräknas nedgå till 2 500 000, innebärande en minskning med 300 000. Att minskningen av antalet tjänstgöringsdagar ej blir större sammanhänger med att flottans fartygsrustningar på grund av pågående utbildning av värnpliktiga ej kan minska nämnvärt förrän vid kalenderårsskiftet 1958/59 samt att det antal värnpliktiga som 1958/59 skall inkallas till repetitionsövning kommer att bli större än vad som ursprungligen beräknats.

Den totala minskningen av antalet värnpliktiga som skall tilldelas marinen utgör omkring 1 190 man, innebärande en minskning med omkring 18 %. Några ändringar beräknas inte bli erforderliga i vad avser marinens redan inskrivna värnpliktiga. En minskning av antalet värnpliktiga till 5 370 man anses kunna åstadkommas genom minskning av inkallelseomgångarnas storlek från och med sommaren 1958. Vid inskrivning av värn-

pliktiga hösten 1957 och tidigare inskrevs ett större antal värnpliktiga än som numera anses erforderligt. Detta överskott kan, anser chefen för marinen, utnyttjas genom att under några år framåt inskriva ett mindre antal värnpliktiga än som motsvarar det årliga behovet.

Beräkningen av värnpliktskontingenten har skett med den förutsättningen, att tillgången på stampersonal (underbefäl och meniga) förblir i stort sett oförändrad.

Marinchefen anser, såsom framgår av det anförda, att några extra åtgärder eller några ändringar av värnpliktsförfattningar inte för närvarande erfordras för att marinens värnpliktskontingent skall kunna nedbringas till avsedd nivå.

Rationalisering och minskning av fredsorganisationen

De rationaliseringar och minskningar i fredsorganisationen, som marinchefen föreslår, innebär dels minskning av personalen vid örlogsvarven, dels indragning av flottans kaserner på Skeppsholmen, flottans skolor i Göteborg (Göteborgsskolorna) och Härnösands kustartillerikår (KA 5), dels sammanförande av truppregistreringen vid kustartilleriet till ett gemensamt truppregister i anslutning till örlogsflottans truppregister.

Beträffande örlogsvarven anför marinchefen, att marinens omfattning under en följd av år minskat till följd av otillräckliga anslag. Redan nu är örlogsvarvens sammanlagda kapacitet för stor för marinens behov. Uppsägning av personal har redan skett. Sålunda har omkring 10 % av arbetsstyrkan uppsagts samt varsel utfärdats för ytterligare omkring 10 %. Ytterligare minskningar måste ske för att varvkapaciteten skall bringas att svara mot de behov som kan beräknas föreligga med hänsyn till marinens minskade omfattning.

Marinchefen anser sig inte för närvarande kunna ta ställning till huruvida antalet örlogsvarv kan minskas. Ett av skälen härtill är, att en särskild utredning tillsatts i december 1957 med uppgift att närmare utreda förutsättningarna för civil varvsdrift vid örlogsvarvet i Karlskrona. En annan faktor är den fortsatta ovissheten rörande takten i utflyttningen av Stockholms örlogsbas till Muskö.

För nästa budgetår bör enligt marinchefen åtgärderna koncentreras till fortsatta minskningar av nuvarande örlogsvarvs personalstyrka så att denna kommer att svara mot vad som erfordras med hänsyn till förutsebar tillgång på medel för underhållsverksamhet och sådan modernisering av befintliga fartyg, som lämpligen kan utföras av örlogsvarven. Detta innebär att — utöver redan vidtagna åtgärder för minskning av örlogsvarvens arbetsstyrka — ytterligare icke oväsentliga minskningar måste ske. Marinchefen anser sig icke kunna bedöma, om det finns möjligheter att sysselsätta den övertaliga personalen med civila arbetsuppgifter. Tillgången på dylika arbetsuppgifter inverkar på omfattningen av de personalinskränkningar som blir aktuella.

I fråga om utbildningsorganisationen räknar marinchefen med att minska antalet fredstrustade fartyg och att ytterligare koncentrera utbildningen vid kustartilleriet. Detta medför enligt marinchefen ofrånkomligen en sämre beredskap och verkar sålunda i motsatt riktning mot det i överbefälhavarens utredningar påvisade behovet av en högre omedelbar beredskap. Minskningen av antalet i fred rustade fartyg bedömes även medföra icke oväsentliga svårigheter att i fred utbilda för krigsorganisationen erforderlig personal.

Flottans fasta utbildningsanstalter i land utgöres av marinens skolor å Berga (Bergaskolorna), flottans skolor i Karlskrona (Karlskronaskolorna) och flottans skolor i Göteborg (Göteborgsskolorna). Härtill kommer sjökrigshögskolan och sjökrigsskolan. Beträffande de sistnämnda räknas icke med några förändringar.

Vid de tre här ifrågavarande utbildningsanstalterna bedrivs verksamheten enligt följande.

Vid Bergaskolorna bedrivs utbildning vid följande skolor:

vapenofficersskola

Marinens underofficersskola

furirskola samt

skolor för stam- och värnpliktig personal inom områdena artilleri, ubåt, ubåtsjakt, signal, radar, tele, skydd och maskin.

Medeltalet elever utgör ca 400 och högsta belastningen uppgår till ca 750 elever, vilken senare siffra svarar mot tillgängligt förlägningsutrymme.

Vid Karlskronaskolorna bedrivs följande utbildning för stam- och värnpliktig personal:

rekrytutbildning

yrkesutbildning vid verkstads-, intendentur-, signal- och maskinskolor vid furirskola

vid marinens tekniska skola

vid vissa kurser vid ÖVK.

Medeltalet elever utgör ca 900 och högsta belastningen uppgår till över 1 300 elever. Förlägningsutrymme finnes för upp till 3 000 man med otidsenlig dubbelbeläggning. Viss del av förlägningsutrymmet utnyttjas för Karlskronaskolorna icke tillhörande personal (t. ex. fartygsbesättningar vid översyner).

Vid Göteborgsskolorna bedrivs följande utbildning:

rekrytutbildning, grundläggande yrkesutbildning och annan utbildning av värnpliktigt sjöbefäl

yrkesutbildning av min- och svepmatros

rekrytutbildning av värnpliktiga tillhörande besiktningsgrupp 3 och 4.

Medeltalet elever utgör ca 100 och högsta belastningen uppgår till ca 200 elever. Förlägningsutrymme finnes för ca 300 elever.

Den angivna fördelningen av utbildningen i land har uppgjorts med hänsyn till tillgången på förlägningsplatser samt tillgången på lektionsrum, undervisningsmateriel och speciella övningsanläggningar. Marinens minskade omfattning medför, att antalet elever totalt kommer att minskas. Så-

lunda förutsättes en icke oväsentlig minskning av flottans årliga värnpliktskontingent. De undersökningar som hittills gjorts i avsikt att ytterligare koncentrera utbildningen visar enligt marinchefen på följande möjligheter.

Till Bergaskolorna överföres *dels* från Karlskronaskolorna yrkesutbildningen vid signal- och maskinskola, *dels* från Göteborgsskolorna sjöbefälens utbildning utom rekrytutbildningen samt yrkesutbildningen av min- och svepmatrosor. Till Karlskronaskolorna överföres all vid Göteborgsskolorna bedrivna rekrytutbildning.

Dessa överflyttningar kan dock ej helt genomföras förrän pågående planlagd utbyggnad skett vid Berga.

Under förutsättning att de föreslagna omflyttningarna genomföres, kommer Karlskronaskolorna att omfatta rekrytskola för stam och värnpliktiga, furirskola, verkstadsskola, intendenturskola, marinens tekniska skola samt vissa kurser vid Karlskrona örlogsvarv, medan all övrig utbildning i land koncentreras till Bergaskolorna.

Den återstående utbildningen vid Karlskronaskolorna kan ej överföras till Bergaskolorna, med mindre den planerade utbyggnaden av dessa väsentligt utökas. Det anses därför inte vara realistiskt att räkna med en sådan koncentration.

Antalet elever vid Karlskronaskolorna minskas emellertid så mycket att ett av de tre kasernkomplex, som för närvarande användes, blir obehövligt. Härvid bör kasernkomplexet Anckarstierna utgå. De lokaler som friställes genom flyttningen av Göteborgsskolorna anses böra reserveras för en eventuell framtida särskild värnpliktstjänstgöring för sjömanshusinskrivna värnpliktiga.

Kustartilleriets nuvarande utbildningsorganisation tillkom år 1955. Därvid eftersträvades främst att tillgodose beredskapskravet genom att i största möjliga utsträckning utbilda personalen inom de områden där den avsågs bli krigsplacerad. Organisationen kompletterades med ett antal för kustartilleriet gemensamma skolor. Vid sammansättningen av fredsförbanden beaktades därjämte, att utbildningsförbanden skulle få en lämpligt avpassad storlek. För regementena räknades med 600 till 800 man och för kårerna med 300 till 400 man.

I den nya organisationen minskar fredskontingenten av värnpliktiga med omkring 250 man. En jämnt fördelad uttunning av utbildningsenheterna med hänsyn till den minskade värnpliktskontingenten kan icke ske, emedan vissa utbildningsenheter skulle bli för små. En koncentration av utbildningen till färre truppförband blir ofrånkomlig. Minskningen av värnpliktskontingenten motsvarar ungefär ett av kustartilleriets mindre truppförband. Av förläggningsskäl kan därför endast ett av de mindre truppförbanden ifrågakomma för indragning.

Marinchefen har stannat för att Härnösands kustartillerikår härvid bör indragas. Skälen härför utvecklas på följande sätt.

Även för utbildningseffekten uppkommer de minsta olägenheterna om ett av de mindre truppförbanden, d. v. s. Gotlands kustartillerikår (KA 3) eller Härnösands kustartillerikår (KA 5), indrages och respektive truppförband tillhörande värnpliktiga utbildas vid de kvarvarande truppförbanden. Kustartilleriets truppförband spelar emellertid en icke oväsentlig roll för beredskapen. I detta avseende kommer en indragning av KA 3 utan tveivel att medföra de allvarligaste konsekvenserna. Vid valet mellan de två aktuella truppförbanden talar sålunda övervägande skäl för att KA 5 indrages och att detta truppförband tillhörande värnpliktiga kan utbildas vid Vaxholms kustartilleriregemente (KA 1). Utbildningsanordningar och förläggningslokaler m. m. finnes dock icke i sådan utsträckning vid KA 1, att alla KA 1 och KA 5 tillhörande värnpliktiga kan utbildas vid KA 1. Det blir sålunda nödvändigt att utbilda vissa KA 1 tillhörande värnpliktiga vid Gotlands kustartillerikår (KA 3) och Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4). Härigenom möjliggöres eventuellt att utbildningen kan åstadkommas utan att nämnda nyinvesteringar blir nödvändiga. Möjligheten att reducera KA 4 och organisera detta truppförband såsom en kår av huvudsakligen skolförbandskaraktär har även undersökts. Kostnadsskäl och konsekvenser för rekrytering m. m. leder emellertid till att en sådan lösning icke kan förordas.

Oberoende av att KA 5 sålunda enligt marinchefens förslag kommer att utgå, avses marinkommando Nord och Hemsö kustartilleriförsvar kvarligga i Härnösand, dit även viss vinterutbildning tillfälligt kommer att förläggas. Kasernbyggnaderna bör därför alltjämt behållas.

Svårigheterna att utbilda de värnpliktiga vid respektive hemortsförband aktualiserar enligt marinchefen frågan om central personalregistrering vid kustartilleriet, vilken fråga varit föremål för undersökning inom kustartilleriinspektionen. Det förutsattes därför, att denna rationalisering snarast genomföres. Hittills gjorda undersökningar visar, att endast en mindre komplettering av maskinutrustningen vid flottans centrala truppregister blir erforderlig för att möjliggöra en koncentration av kustartilleriets nuvarande fem truppregister till en enhet förlagd i anslutning till örlogsflottans truppregister.

Marinchefen föreslår vidare, att den år 1956 tillkomna avvecklingsorganisationen för flottans kaserner på Skeppsholmen indrages och ersättes med en mindre kasernavdelning vid Stockholms örlogsvarv.

Tidpunkten för indragning av flottans kaserner på Skeppsholmen blir enligt marinchefen beroende på möjligheterna att genomföra den planerade utbyggnaden av Bergaskolorna. Avvecklingen av Göteborgsskolorna och Härnösands kustartillerikår bedömes i huvudsak kunna genomföras under budgetåret 1959/60. Tidpunkten för sammanslagningen av kustartilleriets truppregister blir beroende av iordningställandet av lokaler och anskaffningsmöjligheterna för den behövliga kompletteringen av maskinutrustningen vid örlogsflottans truppregister.

Flygvapenchefens förslag

I skrivelse den 28 februari 1958 har chefen för flygvapnet och flygförvaltningen redovisat resultatet av verkställda utredningar med anledning av chefens för försvarsdepartementet uppdrag den 21 februari 1958. Skrivelsen innehåller i enlighet med uppdraget, bland annat, förslag till begränsningar i fredsorganisationen samt förslag till långtidsplaner. I fråga om flygvapnets värnpliktskontingent föreslås icke några förändringar.

Rationaliseringar och minskningar i fredsorganisationen

Chefen för flygvapnet framhåller, att fredsorganisationen vid flygvapnet är en utbildnings- och mobiliseringsorganisation för krigsorganisationen. Därutöver åsyftar emellertid flygvapnets fredsorganisation att tillgodose kravet på styrkor med omedelbar krigsberedskap. Flertalet av divisionerna är praktiskt taget krigsorganiserade i fred och har hög beredskap. Fredsflottiljerna utom divisionerna omorganiseras i krig till basförband m. m. Nära principiell överensstämmelse råder mellan freds- och krigsorganisationen. De kostnader som nedlägges på fredsadministrationen kommer i mycket stor utsträckning krigsorganisationen direkt tillgodo.

Då försvarskraften även under omorganisationsskedet bör hållas på högsta möjliga nivå anser chefen för flygvapnet att flygmaterielen vid de förband, som skall indras, i princip bör bibehållas tills den uppnått slutet av sin normala sjuåriga livslängd. Materielanskaffningen inriktas omedelbart mot den minskade krigsorganisationen och medel frigöres för modernisering av denna.

Den indragning av fem jaktdivisioner som nu är aktuell kan enligt chefen för flygvapnet göras på två principiellt olika sätt. Antingen kan antalet divisioner per flottilj minskas från tre till två vid fem flygflottiljer eller kan två hela fredsflottiljer dras in, varvid dock någon jaktflottilj måste utökas med en division. Här om anför flygvapenchefen vidare.

Med utgångspunkt i principerna i överbefälhavarens studie råder från operativ synpunkt ingen tvekan om att det första alternativet är att före-draga. Genom större utspridning i fred ökas möjligheterna att utstå en häftig krigsöppning. Vissa annars ofrånkomliga investeringar, bl. a. för att täcka de brister på hangar- och verkstadsutrymmen, som kommer att kvarstå vid vissa flottiljer även i alternativ Adam, undvikes. Det första alternativet medför på längre sikt något högre årskostnader på driftbudgeten än det andra. Skillnaden är emellertid relativt liten och uppväges mer än väl av de fördelar det första alternativet innebär. Omdaningsprocessen blir också enkel, medan däremot en indragning av två hela fredsflottiljer kräver betydande omskolningar, personalomflyttningar, omläggningar i mobiliseringsorganisationen m. m., vilket medför perioder av minskad beredskap och effekt. Från flygmilitära utgångspunkter står det därför klart att indragningen borde göras genom minskning av antalet divisioner från tre till två vid sammanlagt fem jaktflottiljer.

Förutom till angivna rent militära faktorer bör dock hänsyn tas även till övriga samhälleliga intressen och därvid i första hand till dem som sammanhänger med flygbuller- och stadsbyggnadsproblemen samt med den civila luftfarten. Dessa militära och civila intressen står oftast i motsatsförhållande till varandra. I min strävan att åstadkomma en godtagbar lösning har jag i viss utsträckning gett avkall på operativa krav och utbildningsförhållanden som eljest i första hand bort vara avgörande.

Chefen för flygvapnet föreslår, att Svea flygflottilj (F 8) och Hallands flygflottilj (F 14) indrages. Flygfälten förutsättes skola bibehållas som krigsbaser. I samband med indragningen av F 14 ombildas en jaktflottilj till attackflottilj.

Av motiveringarna för dessa förslag må följande återges.

De flottiljflygplatser, där svårigheterna att samordna militära och civila intressen är störst, är Barkarby- och Halmstadsfälten (F 8 respektive F 14).

Barkarbybasen har i flygoperativt hänseende många fördelar. Den har ett lämpligt geografiskt läge som bas för jaktförband avsedda för luftförsvaret av Stockholmsområdet. En berghangar har just iordningställts vid fältet. Hangarutrymmena är goda.

Förutom av flottiljen F 8 användes fältet regelmässigt för den flygtjänst som måste bedrivas av personal vid flygledningen och övriga högre staber m. m. i Stockholm samt av sju transportgruppen (för bl. a. försvarets forskningsanstalt och flygförvaltningen). För transportgruppens flygplan färdigställdes en särskild hangar så sent som i december 1956. Flygledningens flygningar, som till större delen utförs med flygplan med relativt låg bullernivå, utgör ca en tredjedel av den totala flygverksamheten vid Barkarby.

Starka militära skäl talar för att verksamheten vid Barkarbyfältet i princip bibehålls i nuvarande omfattning.

Å andra sidan är det enligt det nyligen framlagda förslaget till regionplan för Stockholmstrakten ur allmänna stadsbyggnadssynpunkter ett starkt önskemål att Järvafältet eller delar av detta frigöres från militär verksamhet och ställes till förfogande för Stor-Stockholms utbyggnad. Önskemålen anges inte minst gälla flygverksamheten på Barkarby, som genom allvarligt buller lägger hinder i vägen för ett ändamålsenligt utbyggande av redan existerande samhällsbyggnader utanför fältet. För utvecklingsskedet fram till 1970 räknar emellertid regionplanen försiktigtvis inte med en sådan förändring av flygverksamheten vid Barkarby som förutsättes på längre sikt.

Vad den civila luftfarten beträffar föreligger vissa interferensproblem, bl. a. mellan Bromma och Barkarby, som närmare redovisats i propositionen 1957: 185.

Beträffande Halmstadsbasen kan ej lika starka operativa fördelar anföras som i fråga om Barkarby. En minskning av flygverksamheten där skulle således ej medföra lika svåra flygoperativa nackdelar. Å andra sidan har basen flera andra fördelar. Hangarutrymmena är mycket goda, och etablisementet i sin helhet är relativt nytt och i gott skick. Lämplig bomb- och skjutplats finns i närheten. Interferensen med den civila luftfarten är relativt liten. Bullerproblemen är emellertid allvarliga. I viss mån skulle dessa kunna minskas genom anläggning av en ny bana, vilket dock skulle kräva en investering av omkring 4,5 miljoner kronor.

Då reduktionen av flygvapnet skall gå ut över jaktflyget bör i samband med nedläggande av F 14 en jaktflottilj omvandlas till attackflottilj. Frågan om vilken flottilj som härvid bör väljas måste närmare utredas.

Indragningen av F 8 bör äga rum då flottiljens nuvarande flygplan beräknas utgå, d. v. s. omkring år 1963. Tidpunkten för nedläggande av F 14 anses icke kunna bestämmas tidigare än till budgetåret 1961/62. Oaktat F 8 nedlägges, förutsättes flygledningens flygverksamhet fortsätta i stort sett i nuvarande omfattning, liksom transportgruppens. Antalet övningsdagar för krigsflygförband på Barkarbyfältet inskränkes till omkring 15 per år. Härvid begränsas användningen av de särskilt bulleralstrande efterbrännkamrarna i görligaste mån. Genom dessa åtgärder kommer enligt chefen för flygvapnet bullerstörningarna att väsentligt reduceras, vilket bör kunna medföra ökade möjligheter till bebyggelse i fältets närhet. Halmstadsflygfältet avses i fred endast skola utnyttjas för starkt begränsade övningar med krigsflygplan.

Genom de föreslagna åtgärderna frilägges etablissemnet vid F 14 så gott som helt, medan vid F 8 betydande utrymmen kan frigöras. Chefen för flygvapnet framlägger icke något förslag rörande utnyttjandet av de etablissemnet, som kommer att friställas. Flygvapenchefen anmäler emellertid sin avsikt att närmare utreda detta spörsmål. Utredningsarbetet avses skola bedrivas i sådan takt, att resultatet därav kan tjäna som underlag för en proposition till 1959 års riksdag. I förevarande sammanhang anför flygvapenchefen endast vissa synpunkter på frågan om de frigjorda utrymmenas utnyttjande. Sålunda anföres bland annat följande.

Av flygvapnets nuvarande utbildningsanstalter har flygvapnets centrala skolor i Västerås (FCS) och Roslagens flygkår i Hägernäs (F 2) etablissemnet av lägre kvalitet och med mindre och sämre utrymmen än de som skulle friläggas vid F 8 och F 14. Omfattande investeringsbehov bl. a. för modernisering och iståndsättning av befintliga lokaler föreligger särskilt vid FCS. Från Västerås stads sida finns visst intresse av att förvärva markområden vid FCS.

Skäl talar därför för att utnyttja lediga lokaler vid F 8 och F 14 för nämnda skolor. I detta sammanhang bör omnämnas ett mellan Kungl. Maj:t och Kronan å ena och Halmstads stad å andra sidan den 9 juli 1942 träffat avtal. Enligt detta har Kronan åtagit sig vissa förbindelser för det fall flottiljen skulle indras och det av staden överlättna området ej längre skulle användas för ständig militär förläggning av motsvarande omfattning.

Såsom närmare redovisats i skrivelse från chefen för flygvapnet 31 oktober 1957 föreligger också behov av etablissemnet för ett flygvapnets läroverk som föreslagits bli förlagt till Herrevadskloster. Det synes sannolikt att läroverket lämpligen skulle kunna förläggas till F 14 nuvarande etablissemnet, varigenom de betydande investeringarna vid Herrevadskloster skulle kunna undvikas.

I detta sammanhang anmäles även en fråga om den grundläggande flygutbildningen vid Ljungbyhed. I samband med att nuvarande propellerdrivna skolflygplan typ I vid krigsflygskolan framdeles ersättes med readrivna

skolflygplan är det möjligt att den totala trafikledningskapaciteten överskrides, varför det kan visa sig nödvändigt att överföra en del av flygverksamheten till annan flygplats. En tänkbar möjlighet är att därvid utnyttja F 14 etablisement och flygfält. Att förlägga en sådan flygskola till Halmstad bedömes ej medföra allvarligare bullerstörningar.

Förslag till långsiktsplaner för materielanskaffning m.m.

För anskaffning av *flygmateriel* m. m. föreslås en kostnadsram med fördelning på årskvoter enligt följande.

Budgetår	Årskvoter i milj kr	
	prisläget mars 1957	uppräknig med 10,3 % för prisstegringar
1958/59	674	744
1959/60	720	794
1960/61	730	805
1961/62	755	833
1962/63	780	860
1963/64	805	888
1964/65	830	915
Kostnadsram	5 294	5 839

Kostnadsfördelningen i denna plan överensstämmer i huvudsak med den fördelning, som angivits i ett av flygförvaltningen i anslutning till ämbetsverkets förslag till medelsäskanden för budgetåret 1958/59 redovisat alternativt förslag till sjuårsplan. En redogörelse för detta förslag lämnas i samband med anmälan av anslaget till anskaffning av flygmateriel m. m. Uppräkningen av årskvoterna med 10,3 % för prisstegringar har grundats på skillnaden mellan prisläget i mars 1957 (från vilket flygförvaltningen utgått vid sina beräkningar av medelsbehovet i samband med förslaget till medelsäskanden för budgetåret 1958/59) och ett bedömt medelprisläge för budgetåret 1958/59.

Behovet av betalningsmedel under anslaget till anskaffning av flygmateriel anges för nästa budgetår till 744 miljoner kronor och behovet av beställningsbemyndiganden till 830 miljoner kronor.

Det förutsättes, att flygförvaltningen skall få återkomma närmare till det materiella innehållet i långsiktsplanen i senare förslag till anskaffnings- och bemyndigandeplaner. Materielanskaffningarna ansluter till vad som av överbefälhavaren anförts i samband med alternativ Adam. Förutom moderna jakt-, attack- och spaningsflygplan anskaffas bl. a. robotar av olika slag, och en organisation för telemotmedel bygges upp. Stridslednings- och luftbevakningsorganisationen moderniseras liksom basorganisationen.

Anslaget till *luftförsvarsrobot* upptages med 23 miljoner kronor. Behovet av beställningsbemyndigande anges till 50 miljoner kronor.

Flygledningen erinrar om att för perioden 1958/59—1960/61 i alternativ Adam upptagits ett belopp av 126 miljoner kronor (prisläget 1957) för anskaffning av luftförsvarsrobotar, vilket belopp enligt överbefälhavaren bör ställas till flygförvaltningens förfogande. Detta belopp är ej inräknat i den kostnadsram för anskaffning av flygmateriel, som föreslagits i det föregående.

Anskaffningen av luftförsvarsrobotar kan nu, anför flygledningen, förutses endast till en del, då utvecklingen inom detta område ej kan överblickas för någon längre tid. Flygledningen erinrar om att överbefälhavaren uttalat att luftförsvarsrobotar framdeles kan komma att delvis ersätta jaktflyg. Det är därför ej möjligt att nu framlägga en anskaffningsplan svarande mot de medel, som enligt det nyss anförda reserverats för luftförsvarsrobotar.

Ändringar i de nuvarande planerna beträffande olika vapensystem kan komma att medföra väsentliga förändringar av kostnadsplanernas materiella innehåll. Detta i sin tur kan komma att påverka såväl krigs- som fredsorganisationen. Denna omständighet har, framhåller flygledningen, icke kunnat beaktas i förslagen till förbandsindragningar. Av den tekniska utvecklingen betingade ändringar kan därför snabbt aktualiseras.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren framhåller, att 1955 års försvarsberednings utlåtande syftar till en fast ekonomisk grund för utvecklingen inom krigsmakten under de närmaste åren. För de militära myndigheterna gäller det att inom den givna ekonomiska ramen planlägga verksamheten, så att en lämplig balans mellan personal och materiel åstadkommes och därigenom den totala försvarseffekten blir så stor som möjligt. Detta förutsätter enligt överbefälhavaren, att försvarsgrenarna (centrala förvaltningsmyndigheter) utarbetar långsiktiga planer för materielanskaffning, personalorganisation och fredsorganisation m. m. samtidigt som det också kräver en ökad samordning inom krigsmakten. Planerna måste därför göras direkt jämförbara — bl. a. beräknas i samma prisläge — och utformas så att en samlad översikt över utvecklingen inom krigsmakten kan vinnas.

Tillgång till en dylik samlad översikt över den planerade verksamheten anser överbefälhavaren vara ett villkor för att riktlinjer för krigsmaktens framtida utformning fortlöpande skall kunna anpassas till den tekniska utvecklingen. Överbefälhavaren anmäler sin avsikt att i samband med direktiven för petitaarbetet för budgetåret 1959/60 ge sådana anvisningar att en parallellställning av de olika försvarsgrenarna kan bli möjlig.

När det gäller *personalfrågor* erinrar överbefälhavaren om att grundtanken i alternativ Adam är att inom den begränsade organisationen tillgodose hög kvalitet. I förslaget har räknats med utökade personalstater. Det är därför enligt överbefälhavaren betydelsefullt att de äskanden i fråga om nya tjänster, som framförts av försvarsgrenscheferna, tillgodoses.

Omdisponering av tjänster bör enligt överbefälhavaren i första hand ske inom respektive försvarsgrenar. Vid behov bör dock omflyttningar kunna ske försvarsgrenarna emellan. Det kan bli nödvändigt att nämnda omdisponeringar tillgodoses genom tillfällig kommendering av personal. De av chefen för armén föreslagna principerna för jämkningar i personalstaterna bör dock enligt överbefälhavaren kunna tillämpas från och med budgetåret 1958/59. Motsvarande principer föreslås även bli tillämpliga inom övriga försvarsgrenar och försvarsgrenarna emellan.

För handläggning av omplaceringsproblem avseende den civila personalen bör enligt överbefälhavaren den år 1956 tillkallade försvarets personalnämnd i första hand vara verksam. Detta gäller såväl omplacering inom försvarsväsendet som beredande av sysselsättning utom försvaret. I vad gäller omplacering inom försvarsväsendet bör dock en betydande del av dessa åtgärder ske på sätt som enligt överbefälhavaren bör tillämpas för militär personal. Personalnämnden förutsättes erhålla erforderliga resurser för att effektivt i samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna, försvarsgrensledningarna, försvarsstaben och personalorganisationerna kunna medverka till lösande av dessa uppgifter.

Omplacering av militär och civilmilitär personal måste enligt överbefälhavaren anpassas till den takt, vari organisationsförändringar genomföres, medan å andra sidan dessa förändringar måste anpassas till möjligheterna att genomföra omplaceringar. Frågor om omplacering av personal bör i första hand handläggas inom vederbörlig försvarsgren. En väsentlig del av dessa frågor, främst de av personalvårdande karaktär, måste dock handhas gemensamt för hela försvarsväsendet. Överbefälhavaren föreslår därför, att en särskild nämnd tillsättes. Överbefälhavaren avser att senare avge ett mer preciserat förslag om denna organisation med utgångspunkt i att nämnden bör kunna påbörja sin förberedande verksamhet från och med budgetåret 1958/59.

Den av arméchefen föreslagna utredningen om sättet för värnpliktskontingentens begränsning avser överbefälhavaren att igångsätta snarast.

De framlagda förslagen till riktlinjer för *materielanskaffningar* i vad avser armén och flygvapnet ansluter enligt överbefälhavaren till de ekonomiska ramarna enligt försvarsberedningens utlåtande den 18 februari 1958 och departementschefsskrivelsen den 21 februari 1958. Planerna är så utarbetade att de nästkommande år kan samordnas med övriga planer för dessa försvarsgrenar. Överbefälhavaren tillstyrker, att de fastställs som grund för anskaffningsverksamheten, dock med reservation för de korrigeringar som förändringar i prisläget kan ge anledning till. I anslutning härtill understryker överbefälhavaren betydelsen av att samtliga betalnings- och bemyndigandeplaner fastställs i samma prisläge och successivt uppräknas på samma sätt.

Vad gäller materielanskaffningen vid marinen tillstyrker överbefälhava-

ren, att jagarna Lappland och Värmland samt minfartyget Älvsborg avbeställes. Inriktningen av verksamheten inom marinen under de närmaste budgetåren blir, anför överbefälhavaren, i väsentlig grad beroende av Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i fråga om såväl föreslagen avbeställning av jagarna Lappland och Värmland samt minfartyget Älvsborg som sättet för bestridande av avbeställningskostnaderna. Överbefälhavaren anser sig inte kunna ta slutlig ställning till chefens för marinen förslag bland annat i fråga om verksamheten under anslaget till Fartygsbyggnader m. m., innan beslut fattats i fråga om de föreslagna avbeställningarna. Överbefälhavaren tillstyrker emellertid fullföljande av redan antagna fartygsplaner i den omfattning chefen för marinen föreslagit. Därutöver bör begärda bemyndiganden för forskning, försök och utveckling för nya ubåtstyper och övervattensfartyg ävensom för löpande försök samt bidrag till försvarets forskningsanstalt — sammanlagt 19,6 miljoner kronor — erhållas genom omdisponering av till marinförvaltningens förfogande stående bemyndigandebelopp. I övrigt synes enligt överbefälhavaren beslut om ändrad användning av bemyndigandebelopp, som friställes genom avbeställningar och genom att vissa ombyggnader utgår ur 1952 års fartygsbyggnadsplan, böra anstå tills de ekonomiska konsekvenserna av föreslagna avbeställningar klarlagts.

Beträffande chefens för marinen förslag gäller enligt överbefälhavaren, att olika alternativ måste hållas öppna till dess frågan om bestridandet av avbeställningskostnaderna för de två jagarna Lappland och Värmland samt minfartyget Älvsborg kan lösas. Kan överlåtelse eller försäljning ske bör motsvarande medel kunna disponeras på marinens materielanslag inom ramen för av chefen för marinen föreslagna anskaffningar. Kan försäljning icke ske finns inom alternativet Adam icke utrymme utanför marinens andel för att bestrida avbeställningskostnader. Därför måste i så fall bland annat anskaffningsprogrammen enligt marinchefens förslag begränsas och en del nyanskaffningar skjutas på framtiden och infogas i den nya plan för marinens materielanskaffning, som måste uppgöras. Överbefälhavaren anser det nödvändigt att Kungl. Maj:t erhåller med hänsyn härtill erforderlig handlingsfrihet beträffande anskaffningarna för marinen för budgetåret 1958/59. Som en följd härav bör man även beträffande nu föreslagna nya objekt, som föranleder betalningsutfall under budgetåret 1959/60 och senare, icke nu binda sig utan bevara möjligheter till anpassning efter den ekonomiska utvecklingen för marinen under budgetåret 1958/59.

Härefter övergår överbefälhavaren till de föreslagna *begränsningarna av fredsorganisationen*. Det betonas, att förutsättningen för att föreslagna nedskärningar och rationaliseringar av fredsorganisationen skall kunna genomföras, är att investeringsmedel och byggnadskvot erhålles i tillräcklig omfattning. Överbefälhavaren erinrar om att försvarsberedningen i sitt utlåtande särskilt uppmärksammat denna fråga och understrukit, att om-

organisationer som innebär lägre löpande kostnader för försvaret icke får hindras av brist på medel under kapitalbudgeten. Beredningen har även erinrat om de allvarliga eftersläpningar, som uppstått på grund av den under en följd av år starkt begränsade medelstilledningen, och om nödvändigheten av att investeringsanslagen avväges med hänsyn till materielanslagen på driftbudgeten. I anslutning¹ härtill betonar överbefälhavaren ånyo och med skärpa nödvändigheten av att nyssnämnda ofrånkomliga behov tillgodoses. Det bör enligt överbefälhavaren beaktas, att erforderliga investeringar på en plats ofta motsvaras av värden som kan friställas på en annan plats.

De föreslagna indragningarna av fredsförband anser sig överbefälhavaren kunna tillstyrka, dock med undantag för indragningen av Härnösands kustartillerikår (KA 5). Anledningarna till att överbefälhavaren motsätter sig detta förslag utvecklas sålunda.

I chefens för armén förslag skulle Lv 5 i Sundsvall och i chefens för marinen förslag KA 5 i Härnösand bli föremål för indragning. Härigenom skulle två fredsförband inom samma landsdel komma att indras, vilket jag bland annat av beredskapsskäl icke kan tillstyrka. Härtill kommer synpunkterna på den roll som kustartilleriet har i invasionsförsvaret, vilket även kommit till uttryck i försvarsberedningens utlåtande. Av nyssnämnda skäl synes en indragning av Lv 5 vara minst oläglig. Ytterligare arméförband finns inom landsdelen ifråga och genom Lv 7 i Luleå kommer fortfarande fredsluftvärnsförband att finnas i Norrland.

De administrativa merkostnader, som ett bibehållande av KA 5 kan komma att föra med sig, anser jag icke vara av den storleksordning att de bör tillmätas avgörande vikt. Hur de skall täckas genom administrationsminskningar och ytterligare rationaliseringar på annat håll kräver närmare undersökningar. Tid för att genomföra dessa undersökningar finns, eftersom frågan icke påverkar anslagen för 1958/59. Jag anser i varje fall att KA 5 icke skall indragas.

Beslut om hur friställda lokaler skall utnyttjas anser överbefälhavaren icke kunna fattas i detta sammanhang.

Slutligen anmäler överbefälhavaren, att han vidtagit förberedelser för utredning av krigsmaktens högsta ledning. Överbefälhavaren avser att avge förslag om tillsättandet av en arbetsgrupp för vissa förberedande studier av frågan.

E. Departementschefen

Frågan om riktlinjerna för vårt militära försvars utveckling har under de senaste åren varit föremål för ingående utredningar och överväganden. Det är framför allt den snabba militärtekniska utvecklingen och dess konsekvenser för vårt försvars gestaltning på längre sikt som nödvändiggjort en översyn av krigsmaktens utformning. Utredningsarbetet har gällt krigsmaktens organisation, kostnader och operativa möjligheter och sambandet

mellan dessa faktorer. Kravet på en rationell anpassning av försvarets struktur med hänsyn till den militärtekniska utvecklingen och på en sådan avvägning mellan olika försvarsfunktioner att en maximal effekt erhålles för den ekonomiska insatsen har härvid framträtt med styrka. Underlaget för övervägandena i försvarsfrågan utgjordes till en början av den utredning som överbefälhavaren år 1954 framlade beträffande riktlinjerna för krigsmaktens fortsatta utveckling och vilken hade igångsatts efter samråd med min företrädare i ämbetet. I början av förra året erhöll överbefälhavaren av denne i uppdrag att verkställa viss överarbetning av dessa riktlinjer. Detta utredningsuppdrag redovisades av överbefälhavaren i oktober 1957. Det utredningsmaterial som förebragts har legat till grund för övervägandena inom 1955 års försvarsberedning. Resultatet av sina överväganden har försvarsberedningen framlagt i ett i februari 1958 avgivet utlåtande rörande de allmänna riktlinjerna för krigsmaktens fortsatta utveckling.

I avbidan på resultatet av övervägandena i försvarsfrågan har försvarsbudgeten under de senaste budgetåren erhållit en i vissa delar provisorisk karaktär. Å ena sidan har myndigheternas anslagsäskanden starkt beskurits. Å andra sidan har osäkerheten i fråga om försvarsorganisationens framtida utformning lett till att man undvikit att företaga några mera betydande ingrepp i organisationen i samband med försvarsbudgeternas fastställande. Dessa förhållanden har medfört en successivt vidgad diskrepans mellan försvarsanslag och försvarsorganisation.

Genom den överenskommelse som den 4 februari i år slöts mellan de fyra demokratiska partierna i fråga om försvarets kostnadsram och genom det utlåtande som försvarsberedningen strax därefter avgav har förutsättningar skapats för att vid årets riksdag fatta ett försvarsbeslut som utgör ett fast underlag för en ny försvarsplanering. Jag hälsar med djup tillfredsställelse att en samförståndslösning kunnat ernås i försvarsfrågan, uppuren av de fyra demokratiska partierna. Därmed har en god svensk politisk tradition fullföljts. Att försvarsfrågan ännu en gång kunnat lyftas över partigränserna innebär en stor nationell tillgång och är av värde inte minst utåt som en manifestation av en enig nations vilja att värna sin frihet och sitt oberoende.

Försvarsberedningen har i sitt utlåtande dragit upp de allmänna riktlinjerna för krigsmaktens fortsatta utveckling. Jag kan i allt väsentligt ge dessa riktlinjer min anslutning. De synes mig väl ägnade att utgöra ett principiellt underlag för arbetet med utformningen av vårt militära försvar. Riktlinjerna skapar en fast grundval för planering på lång sikt inom krigsmakten, något som jag tillmäter den största betydelse. Jag vill i det följande, i anslutning till beredningens uttalanden i olika hänseenden, framlägga mina synpunkter på den fortsatta utformningen av vårt lands försvarspolitik.

Den allmänna bedömning av Sveriges utrikes- och militärpolitiska läge som försvarsberedningen gjort utmynnar i slutsatsen att de utrikespolitiska och militärpolitiska synpunkterna på vårt lands försvarsfråga entydigt talar för nödvändigheten av att upprätthålla ett svenskt försvar av en sådan styrka, att det verkar fredsbevarande och i krig kan bjuda en angripare hårt motstånd. Till denna uppfattning ansluter jag mig helt. Jag vill i det följande närmare utveckla varför de skäl som under efterkrigstiden föranlett upprätthållandet av ett relativt starkt svenskt försvar alltjämt äger oförminskad giltighet.

Förhållandet mellan å ena sidan Sovjetunionen och å den andra de västliga stormakterna är fortfarande präglad av djup misstro. Stora politiska frågor, såsom spörsmålet om Tysklands återförening och upprättande av ett system för rustnings- och atomvapenkontroll, har icke kunnat lösas. De rådande motsättningarna har också lett till att Förenta Nationerna icke kunnat fungera såsom ett internationellt kollektivt säkerhetssystem på det sätt som avsetts i dess stadga. I avsaknad av ett sådant säkerhetssystem har stormakterna fallit tillbaka på den traditionella metoden att genom militärallianser söka trygga sin säkerhet. Läget karakteriseras alltså för närvarande av en jämviktspolitik. Emellertid bär denna politik, sådan den för närvarande bedrives, en del helt nya drag genom att de väsentliga militära tyngderna på vardera sidan utgöres av de ännu, med undantag för de två bomberna över Japan i andra världskrigets allra sista fas, i krigföring oprövade kärnvapnen. För närvarande förfogar USA och Storbritannien å ena sidan och Sovjetunionen å den andra över alla sorters kärnvapen och vapenbärarna ökar på bägge sidor i antal och mångsidighet. De växande förstörelseresurserna vidmakthåller således ett slags balans mellan stormakterna, vilken utgör en viss garanti mot allmän världskonflikt. Det är dock uppenbart att detta läge rymmer betydande faromoment. Risker föreligger för att krig kan uppstå till följd av missgrepp och felbedömningar. Angelägenheten av att uppnå någon form av kontrollerad nedrustning eller begränsning av rustningarna har därför kommit att framstå som mera trängande än någonsin. Emellertid har nedrustningssträvandena hittills icke krönts med någon framgång. Redan de nu angivna omständigheterna gör det nuvarande världsläget farofyllt och osäkert. Härtill kommer att, så länge för stormakterna centrala problem såsom den tyska återföreningsfrågan icke fått sin lösning, risken fortbestår att dessa problem ger anledning till allvarliga friktioner och konflikter. Skulle exempelvis läget i Tyskland utveckla sig i riktning mot uppror eller inbördeskrig, skulle uppenbarligen världsfreden utsättas för betydande faror. Slutligen bör uppmärksammas att läget i Asien och Afrika efter de många nya staternas tillkomst ännu icke stabiliserats. En dragkamp pågår mellan stormakterna om inflytandet i dessa delar av världen. Risk föreligger på grund härav för att lokala uppgörelser även-

som inre motsättningar i de nya staterna kan utveckla sig till konflikter mellan stormakterna själva.

Den svenska efterkrigspolitiken har syftat till att genom alliansfrihet i fred möjliggöra för Sverige att inta en neutral ställning i händelse av krig. Denna målsättning för svensk utrikespolitik fortbestår i dagens läge. Den svenska politiken kan i stort sett sägas ha mött förståelse ute i världen. En väsentlig förutsättning för att en sådan politik kunnat fullföljas och även tillvinna sig respekt har genomgående varit att Sverige, i frånvaron av ett kollektivt säkerhetssystem, upprätthållit egna, klart defensiva militära resurser av sådan styrka att vårt land icke framstått som ett militärt tomrum. Den svenska försvarspolitikens tjänar främst samma allmänna syfte som utrikespolitiken, således att hålla oss utanför kriget. I den mån stormakterna sätter tro till hållfastheten i vår föresats att icke låta svenskt område utnyttjas för några angreppsförberedelser och till vår förmåga att genomföra denna föresats bortfaller ett tänkbart motiv för anfall mot vårt land. Och i varje fall bör ett efter våra förhållanden starkt försvar innebära, att priset för en erövring av Sverige blir så högt att den som planerar ett angrepp kommer att tveka.

Den analys jag här lämnat av de faktorer som påverkar det internationella läget nu och för överskådlig tid framöver visar klart på nödvändigheten av att våra ansträngningar att upprätthålla ett respektingivande svenskt försvar fullföljes.

Såsom försvarsberedningen framhållit kan det svenska försvarsproblemet dock icke ses som ett isolerat utrikes- och militärpolitiskt spörsmål. Det ligger i sakens natur att även de samhällsekonomiska och statsfinansiella bedömningsgrunderna måste beaktas. Å andra sidan måste hänsyn tagas till sambandet mellan försvarskostnader och den alliansfria utrikespolitiken. Av de svenska försvarskostnaderna avses sålunda mer än hälften för materiel, under det att motsvarande andel för t. ex. Nato-staterna Danmark och Norge endast uppgår till 10—20 %.

Beredningen understryker att försvarskostnaderna icke får utgöra en orimligt betungande börda för medborgarna. I likhet med försvarsberedningen är jag emellertid övertygad om att ett godtagbart svenskt försvar bör kunna upprätthållas med en ekonomisk insats som icke kan anses överskrida en rimlig andel av våra resurser. Såsom beredningen erinrat har den svenska försvarsbördan relativt sett reducerats under senare år. Detta sammanhänger med att stegringen av vår bruttonationalprodukt och av våra samlade skatteinkomster och statsutgifter varit starkare än stegringen av försvarskostnaderna. Försvarsutgifternas andel av bruttonationalprodukt, skatter och statsutgifter har därför icke oväsentligt sjunkit. Detta faktum bör hållas i minnet när man bedömer den ökning av försvarsbudgeten som föreslås för nästa budgetår. Härtill kommer, vilket beredningen också påpekat, att en internationell jämförelse visar att den svenska för-

svarsinsatsen är förhållandevis begränsad. Med beaktande slutligen av antagandena om en fortsatt höjning i framtiden av vår nationalinkomst och levnadsstandard, vilka antaganden man har anledning betrakta som realistiska, anser jag att beredningen har fullt fog för sin uppfattning att upprätthållandet av ett godtagbart svenskt försvar icke behöver innebära att en orimligt stor andel av våra resurser avsättes för militära ändamål.

Försvarsberedningen har understrukit den principiella vikten, från såväl militära som psykologiska synpunkter, av den målsättning som 1948 års riksdag uppställde för det svenska försvaret. Det ifrågasvarande uttalandet av riksdagen utgör enligt min mening en självklar allmän riktning vid utformningen av vår krigsmakt. Såsom beredningen framhållit föreligger ett allmänt samband mellan operativ målsättning och försvarsresurser. Beredningen har dock knutit en viss reservation till detta konstaterande som synes mig befogad och som grundar sig på att det alltid kommer att vara svårt att säga exakt var den gräns går där en viss minskning i försvarsresurser måste ta sig uttryck i en begränsning av den operativa målsättningen. Det allmänna sambandet mellan de bägge faktorerna är dock ställt utom fråga. Detta samband måste därför tillmätas en avgörande betydelse vid bedömningen av försvarets utformning. Med utgångspunkt från detta resonemang har försvarsberedningen under sina överväganden kommit till den slutsatsen att ett genomförande av något av alternativen David, Cesar och Bertil skulle leda till en begränsning av försvarets styrka av en sådan omfattning att beredningen icke ansett sig kunna förorda något av dessa alternativ. Beredningen har vidare påpekat att skillnaden under de närmaste åren i möjlig målsättning mellan de övriga alternativen — 1957 års förslag och Adam — blir ganska ringa. Härtill kommer att den tekniska utvecklingen särskilt beträffande atomvapen och robotar torde komma att inom några år i växande grad påverka vårt försvar och dess utformning. Med beaktande av de anförda synpunkterna har beredningen stannat för att förorda en utformning och inriktning av vårt försvar i huvudsak enligt alternativ Adam. Enligt min mening utgör denna beredningens ståndpunkt en syntes med rimliga hänsynstagen till de olika faktorer som måste påverka bedömningen av försvarsfrågan — utrikespolitiska, militära, samhällsekonomiska och statsfinansiella — och jag kan därför helt ansluta mig därtill.

Som nyss berördes har försvarsberedningen uttalat att den tekniska utvecklingen särskilt i fråga om atomvapen och robotar torde komma att inom några år alltmer påverka vårt försvar. Vad atomvapen beträffar har frågan om det svenska försvarets utrustning med dylika vapen tillmätts stor betydelse i överbefälhavarens utredningar. Överbefälhavaren uttalar för sin del att alla militära synpunkter entydigt och starkt talar för en anskaffning av atomvapen så länge man måste räkna med att en angripare kan komma att använda sådana. Det är dock uppenbart att atom-

vapenfrågan har många andra aspekter. Försvarsberedningen har för sin del icke tagit ställning i frågan. Detta finner jag välbetänkt i nuvarande läge. Såsom beredningen framhållit är de tekniska förutsättningarna sådana att ett visst uppskov med ställningstagandet i denna fråga kan ske.

Försvarsberedningen har understrukt att försvarets forskningsanstalt bör erhålla medel för att kunna bedriva forskning inom atomområdet och studera olika faktorer som är av betydelse för atomvapnens verkningar samt för att utveckla för skyddet mot atomvapen erforderliga metoder och utrustning. En sådan forskning är av stor betydelse. Jag avser att föreslå att ökade medel ställes till forskningsanstaltens förfogande för nästa budgetår i nu angivet syfte. Det bör framhållas att anstalten redan i åtskilliga år i begränsad omfattning bedrivit forskning inom atomområdet med sikte på studiet av verkan och skydd. Anstaltens forskningsarbete på atomområdet ligger helt inom ramen för de allmänna riktlinjer som uppdragits i försvarsberedningens utlåtande. En forskning med direkt sikte på konstruktion av atomvapen är det självfallet icke fråga om. Ett sådant arbete kommer icke att ske utan att riksdagen fattat beslut därom. Något förslag i denna riktning framlägges icke nu.

Försvarsberedningen har starkt understrukt vikten av att den tekniska utvecklingen inom försvaret främjas. Beredningen har härvid bland annat pekat på robotområdet. Jag bedömer det vara en av de avgörande förutsättningarna för vårt försvars effektivitet på längre sikt, att arbetet med utveckling och anskaffning av robotar intensifieras så att dylika vapen så snabbt som möjligt kan tillföras krigsmakten. Det är härvidlag av synnerlig vikt att verksamheten bedrivs i rationella former. Vad beredningen anfört om målsättningen för organisationen av arbetet inom robotområdet bör vara vägledande för de militära myndigheterna. Det bör ankomma på dessa att i mån av befogenhet vidtaga respektive hos Kungl. Maj:t föreslå erforderliga åtgärder för vinnande av det angivna syftet. Jag avser att föreslå väsentligt ökade anslag till verksamheten på robotområdet för nästa budgetår. Ett intensifierat forsknings- och utvecklingsarbete på detta område kräver ofrånkomligen personalförstärkningar. Dessa måste dock redan av rekryteringskäl ske successivt. För nästa budgetår framlägges vissa förslag i samband med anmälan av vederbörliga anslag.

Även andra områden av försvaret kräver självfallet uppmärksamhet när det gäller anpassningen till den snabbt skeende militärtekniska utvecklingen. Av stor vikt är bland annat behovet av telemotmedel. En sträng angelägenhetsgradering är dock erforderlig. De begränsade resurserna hos en liten nation nödvändiggör koncentration till väsentliga avsnitt som är av utslagsgivande betydelse för försvarets funktionsduglighet.

Den samförståndslösning i försvarsfrågan som utmynnat i förord för en försvarsorganisation i huvudsak enligt alternativ Adam innebär att för-

svarshuvudtiteln för nästa budgetår bestämmes till ett anslagsbelopp av 2 700 miljoner kronor. Därvid har kostnaden för alternativ Adam för budgetåret 1958/59, av överbefälhavaren angiven till 2 625 miljoner kronor, uppräknats med hänsyn till vissa fördyringar i förhållande till det kostnadsläge, som ligger till grund för ÖB-utredningarna. Enligt riksstaten för nu löpande budgetår slutar fjärde huvudtiteln på en anslagssumma av 2 242 miljoner kronor. Anslagssumman för nästa budgetår ligger omkring 460 miljoner kronor högre. Denna differens är emellertid rent formell. I realiteten kommer det att vara ganska ringa skillnad mellan de faktiska försvarskostnaderna under innevarande budgetår och nästa. Redan i samband med framläggandet av den preliminära försvarshuvudtiteln i statsverkspropositionen klargjordes att det faktiska utfallet av försvarsbudgeten under 1957/58 skulle komma att väsentligt överstiga anslagssumman enligt riksstaten. Utfallet kan nu beräknas bli omkring 2 600 miljoner kronor. Överskridandet i förhållande till riksstaten med omkring 360 miljoner kronor beror på dels anslagsöverskridanden på förslagsanslag till följd av höjda löner, priser och taxor med omkring 60 miljoner kronor, dels anslagsanvisningar på tilläggsstat med tillhoppa närmare 200 miljoner kronor, varav huvuddelen, 180 miljoner kronor, hänför sig till förstärkning av anslaget till anskaffning av flygmateriel, dels slutligen förbrukning av behållningar på reservationsanslag med omkring 100 miljoner kronor. Jämfört med de redan nu utgående försvarskostnaderna innebär således anslagssumman för nästa budgetår en ökning med allenast omkring 100 miljoner kronor, d. v. s. med knappt 4 %. Trots denna anslagsökning innebär kostnadsramen för alternativ Adam på 2 700 miljoner kronor inskränkningar i krigs- och fredsorganisationen för samtliga försvarsgrenar. Även enligt 1957 års förslag måste dylika reduktioner företagas. Ett upprätthållande av gällande försvarsorganisation som hade inneburit ett kvantitativt oförändrat och efter hand i takt med den tekniska utvecklingen kvalitativt förbättrat försvar hade lett till försvarskostnader av en sådan storlek att det utan vidare kan hävdas att statsfinansiella förutsättningar icke skulle ha förelegat därför. Det har följaktligen framstått som en tvingande nödvändighet att tillse att de kvalitativa förbättringarna av krigsmakten motväges av kvantitativa begränsningar på ett sådant sätt att kostnaderna för försvarsorganisationen kan hållas på en rimlig nivå. Det är detta som nu sker. Försvarets omfattning reduceras men kravet på hög kvalitet kan tillgodoses.

Anslagsramen på 2 700 miljoner kronor för nästa budgetår synes även böra bedömas mot bakgrunden av vad kostnaderna för ett fortsatt provisorium sannolikt skulle ha uppgått till. Vid en beräkning härav bör man i första hand utgå från läget i fråga om de fyra stora materielanslagen under fjärde huvudtiteln, vilka i princip regleras enligt långsiktiga, av riksdagen godkända materielplaner. De fyra anslag det gäller avser ar-

méns anskaffning av tygmateriel, marinens fartygsbyggnader respektive anskaffning av vapenmateriel och flygvapnets anskaffning av flygmateriel. I fråga om marinen motsvarar anslagen närmast alternativ Adam. Beträffande armén och flygvapnet åter ligger anslagen i årets riksstat på en nivå som understiger vad som erfordras till och med i alternativ Cesar, sammanlagt närmare 200 miljoner kronor lägre. Detta faktum ger en klar belysning av det kritiska läge som under senare tid rått beträffande materielanslagen. Det ger bakgrunden till den aktuella beställnings- och betalningskrisen inom försvaret. Med ledning av det anförda kan man utgå från att det även i en provisorisk försvarsbudget hade varit ofrånkomligt med en höjning av materielanslagen i storleksordningen ett par hundra miljoner kronor om man hade velat undvika fortsatt beställnings- och betalningskris samt betydande avbeställningar av materiel och skadeståndsförpliktelser i anslutning härtill. Utöver detta belopp hade man måst räkna med rent automatiska anslagsstegringar på grund av höjda löner och priser jämte vissa andra smärre ofrånkomliga anslagshöjningar, tillsammans omkring 200 miljoner kronor. Om man utgår från fjärde huvudtitelns slutsumma enligt årets riksstat på 2 242 miljoner kronor hade alltså fjärde huvudtiteln enligt det nu anförda kommit att för nästa budgetår sluta på ett belopp av i runt tal 2 650 miljoner kronor. En dylik budget hade representerat ett fortsatt provisorium och icke kunnat läggas till grund för någon ny långsiktig planläggning av försvaret. Budgeten hade inneburit en oekonomisk användning av försvarsanslagen. Den hade nödvändiggjort ett handlande på kort sikt. En på ett principbeslut i försvarsfrågan byggd försvarsbudget sådan som den som nu framlägges möjliggör däremot ett rationellt utnyttjande av försvarsanslagen enligt en långsiktig planering.

Av det i det föregående anförda torde framgå att det försvarsbeslut som föreslås skola fattas vid årets riksdag icke innebär någon upprustning, trots att anslagen ökas. Tvärtom är det fråga om en icke oväsentlig reduktion av krigsmaktens omfattning, varigenom emellertid förutsättningar skapas för upprätthållandet av hög kvalitet på våra stridsmedel och för en snabbare anpassning efter den militärtekniska utvecklingens krav. Försvarsomläggningen tar sig uttryck i minskad krigsorganisation, förbandsindragningar och friställande av personal, särskilt inom de industrier, varv, verkstäder o. s. v. som sysslar med materielleveranser till försvaret. I sistnämnda hänseende har redan åtskilliga vittnesbörd givits.

Den samlade försvarseffekt som skall uppnås motsvarar i huvudsak alternativ Adam. Detta innebär icke att kostnadsramen för fjärde huvudtiteln nu skulle läsas till den nivå som är angiven för budgetåret 1958/59, 2 700 miljoner kronor. I så fall skulle vi snabbt komma i samma läge som under de senaste åren. En fastlåst kostnadsram för försvaret måste i den dynamiska utveckling som man numera har att räkna med ofrån-

komligen leda till urholkning av den fastställda försvarsorganisationen och reduktion av den avsedda försvarseffekten. Det är i medvetande här- om som försvarsberedningen understrukt nödvändigheten av att, då den tekniska utvecklingen medför att stridsmedlen efter hand blir alltmer in- vecklade och därmed dyrare, försvarskostnaderna tillåtes att stiga något år från år för att en viss försvarseffekt skall kunna upprätthållas. Bered- ningen har för sin del bedömt att en årlig stegring med 2 1/2 % av anslags- summan under fjärde huvudtiteln är erforderlig i detta syfte. Mot bak- grunden av gjorda bedömningar i fråga om takten i den fortsatta stan- dardstegringen i vårt samhälle bör en dylik höjning av försvarskostnaderna icke innebära någon ökad real belastning av medborgarna. Den innebär endast att en del av nationalinkomstökningen kommer försvaret till godo för att möjliggöra en successiv anpassning efter den tekniska utveck- lingen.

Försvarsberedningen har vidare uttalat att det har avgörande bety- delse för möjligheterna att vidmakthålla en viss försvarseffekt, att det reella innehållet i den försvarsorganisation som skall utveckla den av- sedda effekten icke efter hand beskäres genom att kompensation icke er- hålls för automatiska kostnadsökningar i form av löne- och prissteg- ringar.

För egen del vill jag understryka den synnerliga vikten av att bered- ningens rekommendationer i nu berörda bägge hänseenden följes för att det skall vara möjligt att vidmakthålla försvarseffekten. I enlighet med beredningens uttalande förutsätter jag därför, att en årlig anslagsstegring av 2 1/2 % för teknisk utveckling och härutöver kompensation för löne- och prisstegringar kommer till stånd från och med budgetåret 1959/60. Vad budgeten för 1958/59 beträffar har, som förut nämnts, visst belopp för fördyring redan inlagts. Anslagsbeloppet på 2 700 miljoner kronor skall därför inkludera de beräknade kostnaderna för löne- och prisstegringar, vilka alltså ej får föranleda äskanden om anslag på tilläggsstat.

I likhet med försvarsberedningen vill jag framhålla att ett beslut att utforma vårt militära försvar i huvudsak enligt alternativ Adam icke inne- bär att man nu binder sig för en för lång tid framåt låst försvarsorga- nisation eller för en avvägning i detalj. Även om de olika alternativen i överbefälhavarens utredningar givits en ganska bestämd organisatorisk form bör deras karaktär av riktlinjer hållas i minnet. En hel del förut- sättningar kan komma att ändras under den tid planerna omfattar. Det är framför allt den snabba tekniska utvecklingen som här spelar roll. De tekniska framstegen medför att materielen får en allt större betydelse för försvaret. Organisation, taktik och stormaktsstrategi bestäms i växande grad av tekniska faktorer. Härav följer nödvändigheten av att snabbt och smidigt kunna anpassa organisation och taktik till ändrade tekniska för- utsättningar. En försvarsordning som i detalj reglerar och binder krigs-

och fredsorganisationen för viss tid riskerar att snabbt bli omodern och verka hämmande på planeringsarbetet och på möjligheterna till successiv anpassning efter utvecklingens krav. Det försvarsbeslut som nu föreslås är därför icke att uppfatta som ett beslut om ny försvarsordning eller härordning i vedertagen bemärkelse av den typ som exempelvis 1936 och 1942 års försvarsbeslut representerar. Beslutet har mera karaktären av allmänna riktlinjer för krigsmaktens fortsatta utveckling. Det innebär väsentligen att en fast utgångspunkt skapas och en allmän inriktning ges för det militära planläggningsarbetet.

För att få underlag för det organisatoriska arbetet på försvarets område bör man utgå från de uppgifter som angrepp i olika former mot vårt land kan ställa oss inför. Krigsmaktens delar skall byggas upp för att motsvara de viktigaste försvarsfunktionerna. Den snabba tekniska utvecklingen efter andra världskriget liksom de betydande förändringar som skett i maktgrupperingarnas omfattning och struktur gör det nödvändigt att se framåt och att icke i för hög grad bygga på erfarenhetsmässiga intryck. De grundläggande faktorer som är av betydelse just för det svenska försvarets utformning måste noggrant studeras mot bakgrunden av ett framtida krigs sannolika natur. Om utvecklingen påverkar våra försvarsfunktioner eller deras inbördes betydelse, måste krigsmaktens delar snabbt förändras så att de motsvarar det nya lägets krav. Från denna synpunkt tillmäter jag planeringsverksamheten inom försvarsstaben särskild vikt.

Försvarsberedningen har ansett sig böra i huvudsak godtaga de tendenser i stora drag och på lång sikt i avvägningen mellan olika försvarsfunktioner varåt överbefälhavaren givit uttryck i sina utredningar. Jag delar denna beredningens uppfattning och vill särskilt peka på vikten av att avvägningen vid det fortlöpande planeringsarbetet göres med utgångspunkt från försvarsfunktionerna. Man bör sålunda undvika att fästa stor vikt vid de olika stridsmedlens försvarsgrenstillhörighet. Anslagsfördelningen bör också i möjligaste mån ske med hänsyn till de stridsmedel som skall göra det möjligt att upprätthålla de planerade försvarsfunktionerna och bör därför icke för någon längre tid bindas efter försvarsgrensgränser.

Försvarsberedningen har utgått från att det vid den praktiska utformningen av försvarsorganisationen skall visa sig möjligt att uppnå en något högre effekt vid marinen än vad som bedömts i alternativ Adam. Beredningen har därvid särskilt pekat på vikten av att effekten vid kustartilleriet icke nedgår på ett sådant sätt att målsättningen för invasionsförsvaret allvarligt påverkas.

Den jämkning som med beaktande av denna beredningens ståndpunkt i avvägningsfrågan bedömts möjlig att vidtaga inom alternativ Adams kostnadsram innebär att marinens anslag för budgetåret 1958/59 bestäms till sammanlagt 420 miljoner kronor jämfört med 400 miljoner kro-

nor enligt alternativ Adam. För budgetåret 1959/60 bör organisationsarbetet vid marinen inriktas efter en kostnadsram på en ungefärlig nivå av 400 miljoner kronor. För budgetåret 1960/61 bör kostnadsramen bestämmas sedan chefen för marinen framlagt ny plan för den framtida inriktningen av marinens materielanskaffning. Mot bakgrunden av försvarsberedningens uttalande synes det angeläget att den mindre förskjutning till marinens förmån som sålunda sker kommer kustartilleriet till godo i sådan utsträckning att det av beredningen angivna syftet uppnås.

Med beaktande av försvarsberedningens ståndpunkt i avvägningssfrågan kommer enligt det föreliggande budgetförslaget fördelningen inom anslagsramen 2 700 miljoner kronor för nästa budgetår att vara följande: armén 989 miljoner kronor, marinen 420 miljoner kronor och flygvapnet 1 102 miljoner kronor. Till gemensamma ändamål utgår omkring 189 miljoner kronor.

De operativa möjligheter som den i huvudsak enligt alternativ Adam utformade krigsmakten kommer att äga kan på grundvalen av överbefälhavarens utredningar anges på följande sätt. Ett allsidigt och modernt luftförsvar kommer att möjliggöras i de för riksförsvaret viktigaste landsdelarna, dock ej samtidigt inom alla de förberedda områdena. Invasionsförsvar kan samtidigt upprättas i två huvudriktningar. Försvaret utanför våra gränser och kuster kommer att i ökande grad åvila flygstridskrafterna. Övervattensfartygen får sina huvudsakliga uppgifter i kustområdena. Detsamma gäller självfallet kustartilleriet. Fältförbanden koncentreras till försvar av de viktigaste gräns- och kustavsnitten. Skyddet av viktiga anläggningar sker med lokalförsvarsförband och hemvärn. Krigsmaktens kvantitativa minskning och det framtida krigets sannolikt utpräglat totala karaktär kommer att öka frivilligorganisationernas betydelse och uppgifter.

Det bör understrykas att kostnadsramen i alternativ Adam endast räcker till för ett militärt försvar som svarar mot de mest omedelbara och väsentliga behoven, varvid uthålligheten måste delvis eftersättas. Anskaffningen i fred av ersättningsmateriel, reservdelar, ammunition och drivmedel måste begränsas i förhållande till nu tillämpade normer. I luftförsvaret kommer luckor att finnas. I invasionsförsvaret kommer stora områden, som kan bli hotade, att i ett utgångsläge endast kunna bevakas och därutöver kommer man att tvingas till försvagning av invasionsförsvaret i åtminstone någon bedömd huvudriktning. Beträffande importskyddet minskas de marina resurserna efter hand avsevärt.

Den avvägning som nu föreslås mellan de olika försvarsfunktionerna innebär att den marina organisationen drabbas hårdast av de nödvändiga beskringarna. Huvudskälen härtill är följande. Den tekniska utvecklingen ger det mångsidigt användbara attackflyget ökade möjligheter till verkan mot sjömål. Detta minskar i sin tur särskilt de större övervattens-

fartygens värde. Vidare framtingar den valda kostnadsramen en reduktion inom hela krigsmakten som mer drabbar de delar, vilka har betydelse först på längre sikt, till förmån för de delar, som är nödvändiga för att vi skall kunna överleva ett krigs häftiga inledningsskede.

Den bedömning av försvarets operativa möjligheter som gjorts i det föregående måste naturligtvis ses mot bakgrunden av det grundläggande faktum att ett svenskt försvar aldrig kan tävla i styrka med världsblockens krigsmakter. Detta är ej heller, och har aldrig varit, dess syfte. Man måste utgå från att angrepp mot vårt land icke kommer att vara någon huvudoperation för en stormakt som i framtiden mer än förr måste samla sig till det väsentliga. Vårt försvar blir fredsbevarande om det har en sådan styrka och beredskap att ett angrepp ter sig osäkert och kraftödande. Vi har då också utsikter att stå emot, till dess avgörande förändringar i världsläget kan komma att påverka även vårt läge.

Det vore ansvarslost att förringa de påfrestningar som vårt land kommer att utsättas för om atomvapen skulle användas vid angrepp mot oss. Även om vårt försvar icke förfogar över atomvapen, bör dock våra försvarsmöjligheter vara goda i jämförelse med många andra länders. Vår krigsmakt utvecklas med hänsyn till atomkrigets krav. Förmåga att undandra sig och motstå atomvapnens verkningar är jämte ökad slagkraft grunddragen vid förbandens utformning. Inom civilförsvaret pågår bland annat en omfattande utrymningsplanläggning. Den utveckling av vårt totala försvar som nu sker är därför, även i atomkrigets tidevarv, meningsfull. Vårt försvar kan självfallet icke, lika litet i framtiden som tidigare, ge oss *garanti* mot krigets olyckor. Det kan däremot väsentligt bidra till att hålla oss utanför krig och, om vi blir angripna, öka våra möjligheter att överleva som nation.

Vad angår de fredsorganisatoriska verkningarna av försvarsomläggningen vill jag liksom försvarsberedningen framhålla nödvändigheten av att anpassa fredsorganisationen till den minskade men kvalitativt förstärkta krigsorganisationen. En så stor del som möjligt av försvarsanslagen bör nämligen avdelas till förmån för effektiviteten i krigsorganisationen. Fredsorganisationen är inget självändamål. Dess främsta uppgifter är att utbilda den personal som ingår i krigsorganisationen och att förbereda mobilisering. Fredsorganisationen bör i första hand dimensioneras för dessa uppgifter. Vid reduktion av krigsorganisationen bör därför också fredsorganisationen kunna reduceras. Stor framsynthet är emellertid härvidlag erforderlig eftersom hänsyn till personalen och begränsade investeringsmöjligheter omöjliggör ofta återkommande genomgripande omläggningar av fredsorganisationen. Principiell ställning till de erforderliga begränsningarna i fredsorganisationen bör så långt möjligt tagas genom beslut vid årets riksdag. De förslag till förbandsindragningar m. m. som försvars-

grenscheferna på mitt uppdrag ingivit har redovisats i det föregående. Jag återkommer till dessa frågor i det följande.

Försvarsomläggningen drar även med sig betydande konsekvenser i fråga om den fortsatta materielplaneringen. Cheferna för armén och flygvapnet har på mitt uppdrag inlämnat förslag till nya materielplaner för sina respektive försvarsgrenar. Chefen för marinen kommer att 1959 framlägga ny plan för den framtida inriktningen av marinens materielanskaffning. Jag torde få upptaga dessa frågor till närmare behandling i det följande. Redan här vill jag dock framhålla, att det blir nödvändigt att nu föreslå ändringar av vissa av statsmakterna fattade beslut i fråga om materiel. Icke minst från arbetsmarknadssynpunkt kommer dessa omläggningar att dra med sig svårigheter. Dylika svårigheter har redan visat sig i form av varsel om permitteringar av arbetskraft som sysselsatts med arbeten för försvarets räkning. I vissa fall har friställning av personal redan ägt rum. Såsom försvarsberedningen framhållit är emellertid begränsningarna i fråga om materielanskaffningar ofrånkomliga om det skall vara möjligt att hålla den kostnadsram för försvaret om vilken det föreligger politisk enighet. I likhet med beredningen vill jag understryka vikten av att man icke fullföljer engagemang i fråga om materielanskaffning som uppenbarligen icke kan rymmas inom den förordade kostnadsramen. Mot denna bakgrund synes det mig bland annat nödvändigt att man avstår från att tillföra den marina organisationen de av riksdagen beslutade bägge jagarna Lappland och Värmland ävensom minfartyget Älvsborg. Jag återkommer till dessa spörsmål i det följande.

Med avseende på den fortsatta materielplaneringen inom försvaret bör några allmänna synpunkter här framhållas. För att de tekniska framstegen skall kunna utnyttjas på ett rationellt sätt i den fortlöpande materielplaneringen kräves stort förutseende. Det tar lång tid från det att krigsmateriel projekteras och till dess den är i serieproduktion och där- efter i tjänst på förband. Genomsnittstiden brukar anges till omkring 7 år. Kravet på förutseende understrykes ytterligare därav att vapen och hjälpmedel för vapen, t. ex. jaktflyg och jaktstridsledning, i allt högre grad tenderar att bilda sammanhängande system där utformningen av en del påverkar utformningen av andra delar och av helheten. Allt detta ställer krav på långsiktig planläggning både när det gäller anskaffningen av materiel och i fråga om rekrytering och utbildning av personal. Sedan 1953 har det funnits av riksdagen godkända långsiktplaner för materielanskaffningen vid samtliga försvarsgrenar. Erfarenheterna under de gångna åren har klart styrkt behovet av dylika långsiktplaner för de olika materielområdena. Utan sådana planer är det icke möjligt att bedriva en systematisk och ekonomisk materielanskaffning. En förmånlig anskaffningsverksamhet möjliggöres bland annat därigenom att leveranserna från den svenska industrien kan planläggas på ett sätt som gynnar en ekonomiskt

rationell produktion. Strävan skall vara att i materielplaneringen nå fasthet utan stelhet. Planerna skall byggas upp inom en bestämd kostnadsram. För de närmast liggande åren bör de vara mera detaljerade, under det att de på längre sikt bör vara mera överslagsmässigt och obundet utformade. Planerna måste fortlöpande överses, varvid erforderliga jämkningar inom och mellan de olika planerna företages. De bör vara rullande, d. v. s. varje år förlängas med ett år och i samband därmed räknas om med hänsyn till förändringar i penningvärdet. Detta är nödvändigt för att anskaffningsläget och dess ekonomiska sammanhang skall kunna bedömas årligen och samtidigt för de olika planerna. Slutligen vill jag betona vikten av att anskaffningsverksamheten i största möjliga utsträckning samordnas försvarsgrenarna emellan.

I anslutning till det nu anförda vill jag även understryka betydelsen av att krigsproduktionsplaneringen bedrivs effektivt. Denna planering framstår som en angelägenhet av synnerlig vikt inom ramen för den allmänna försvarsplanläggningen. Det kräves därför en väl genomarbetad och ständigt aktuell planläggning och en samordning av verksamheten olika myndigheter emellan samt, som bakgrund härför, en realistisk bedömning av de krigsindustriella möjligheterna.

De inskränkningar i försvarsgrenarnas krigsorganisation som måste företagas i enlighet med försvarsomläggningen bör i princip ske vid tidpunkter då kostnadskrävande åtgärder såsom repetitionsövningar, materielförnyelse etc. blir aktuella. Materielanskaffningen bör omgående inriktas mot den minskade organisationen. Vad de personella resurserna beträffar föreslås att värnpliktskontingenten redan under nästa budgetår anpassas efter de minskade krigsorganisationerna genom att vissa värnpliktiga icke inkallas vid förut avsedda tidpunkter. På grund härav räknas i det följande vid anmälan av vederbörliga anslag med en reduktion av omkring 460 000 tjänstgöringsdagar för armén och 300 000 tjänstgöringsdagar för marinen. Härigenom beräknas för budgetåret 1958/59 omkring 13 miljoner kronor komma att inbesparas. För flygvapnets del föreslås ingen beskärning av värnpliktskontingenten. Formerna för begränsning av antalet fredstjänstgörande värnpliktiga efter nästa budgetår torde få bestämmas sedan av överbefälhavaren planerad utredning härom färdigställt.

Som förut i olika sammanhang understrukits syftar försvarsomläggningen till att skapa förutsättningar för upprätthållande av hög kvalitet på våra stridsmedel. Kvalitetskravet tillgodoses på kvantitetens bekostnad. Hög kvalitet åstadkommes emellertid icke enbart genom tillförsel av ny och bättre materiel. Den alltmer komplicerade tekniska materielen, det ökade tempot i utbildningsarbetet liksom i fråga om utvecklings- och planläggningsarbetet i allmänhet inom försvaret medför att det på vissa områden inom krigsmakten torde komma att krävas mer personal. I första

hand bör dessa behov tillgodoses genom omflyttning av personal från verksamhetsområden där personalbehovet kan nedbringas genom rationaliseringar eller reduktioner. Jag avser att upptaga dessa spörsmål till närmare behandling i det följande.

Försvarsberedningen har framhållit vikten av att anslagen under försvarets kapitalbudget efter hand ökas. För egen del vill jag understryka detta önskemål. De avsevärda eftersläpningarna på investeringssidan i förhållande till materielanskaffningen på driftbudgeten har utförligt belysts i olika sammanhang under senare år. Den framkommande materielen har icke kunnat tas om hand i erforderlig omfattning i fortifikatoriska anordningar, förråd etc. Enligt direktiven för överbefälhavarens utredningar skulle anslagen under kapitalbudgeten beräknas så att tillgänglig materiel kunde effektivt utnyttjas. Överbefälhavarens efter dessa riktlinjer verkställda utredningar har givit vid handen att det skulle erfordras ungefär en fördubbling av investeringsanslagen för att uppnå och vidmakthålla en balans mellan driftbudget och kapitalbudget. Även försvarsberedningen har framhållit att det med hänsyn till de förestående organisatoriska förändringarna inom försvaret är nödvändigt med en ökning av investeringsanslagen.

Vad beträffar investeringsanslagen för nästa budgetår har det dock av statsfinansiella skäl icke varit möjligt att företaga annat än en mindre uppräknig av de anslag som utgår i år. Jag upptager dessa anslagsfrågor till närmare behandling i det följande under avd. IV. För de följande budgetåren är emellertid en förstärkning av anslagen under kapitalbudgeten nödvändig.

Försvarsberedningen har framhållit angelägenheten av att möjligheterna till en ökad samordning och en mera enhetlig ledning såväl inom det militära försvaret som av det totala försvaret prövas i lämpligt sammanhang. Vad det militära försvaret beträffar har överbefälhavaren anmält att han vidtagit förberedelser för utredning av krigsmaktens högsta ledning samt uttalat sin avsikt att avge förslag om tillsättande av en arbetsgrupp för vissa förberedande studier av frågan. Sedermera har genom generalorder den 6 mars 1958, utfärdad på grundval av ett av överbefälhavaren ingivet förslag, viss personal ställts till dennes förfogande för att utgöra den ifrågavarande arbetsgruppen. Jag tillmäter det nu igångsatta utredningsarbetet stor betydelse. Det inbördes beroendet mellan försvarets olika delar blir alltmer utpräglat. Organisationsformerna för krigsmaktens högsta ledning måste anpassas efter utvecklingens krav. Med hänsyn till den allmänna vikten av de spörsmål det här gäller räknar jag med att, sedan undersökningarna i militär regi slutförts, utredningsarbetet lämpligen bör utvidgas för att ett allsidigt underlag för förslag i ämnet skall erhållas.

I anslutning till det föregående torde jag få beröra ett annat spörsmål, nämligen frågan om den till försvarsdepartementet anknutna försvarets kommandoexpeditioners ställning och uppgifter. Kommandoexpeditionens nuvarande organisation fastställdes 1945 och utformades då i huvudsaklig överensstämmelse med 1942 års försvarsbeslut. Sedan dess har betydande förändringar skett beträffande arten och omfattningen av de militära stabsuppgifterna i fred. Likaså har förutsättningarna för uppgiftsfördelningen mellan olika militära institutioner ändrats bland annat genom utbyggnaden av försvarsstaben. Som ett led i den fortlöpande rationaliseringen av försvaret och i anslutning till den nu igångsatta översynen av krigsmaktens ledning bör därför enligt min mening frågan om försvarets kommandoexpeditioners ställning, uppgifter och organisation upptagas till omprövning. Jag avser att sedermera föreslå att en särskild utredning verkställs i detta syfte.

Det av försvarsberedningen framförda önskemålet om en mera enhetlig ledning även av det totala försvaret kan jag i princip ansluta mig till. Härmed sammanhängande spörsmål är emellertid av invecklad och svårbedömbart beskaffenhet och berör bland annat frågan om regeringens arbetsformer. Vissa av de problem som äger samband därmed torde därför komma under bedömande av den nu arbetande författningsutredningen. Jag kommer emellertid att, i vad på mig ankommer, ha min uppmärksamhet riktad på behovet av en ökad samordning av verksamheten inom det totala försvarets olika instanser, både på departementsplanet och i fråga om myndigheternas arbete. Med hänsyn till dessa frågors stora vikt torde en allsidig utredning av problemkomplexet böra verkställas i lämpligt sammanhang.

Försvarsberedningen har slutligen erinrat om 1951 års riksdags skrivelse i anledning av väckta motioner om inrättande av ett organ med parlamentarisk anknytning för kontinuerliga överläggningar i försvarsfrågorna. Beredningen har uttalat önskemålet att i skrivelsen berörda spörsmål måtte tagas under övervägande. I den mån frågan gäller inrättande av ett permanent organ torde den delvis äga samband med nyss berörda problem om formerna för samordning av totalförsvarets olika delar och synes därför böra övervägas i sådant sammanhang. Statsutskottet synes dock i sitt utlåtande över motionerna ha varit tveksamt om lämpligheten av ett permanent organ för dylika överläggningar och har antytt att man borde pröva sig fram genom av regeringen eller försvarsministern under hand anordnade överläggningar eller samråd. För egen del vill jag gärna medverka till att dylika kontakter kommer till stånd vid lämpliga tidpunkter för information i viktiga försvarsfrågor. Jag vill i detta sammanhang understryka den betydelse som 1955 års försvarsberednings verksamhet haft för skapandet av grundvalen för det beslut i för-

svarsfrågan som nu föreslås, underbyggt av samförstånd mellan de demokratiska partierna.

Såsom framhållits i det föregående är det en grundtanke i det förslag rörande försvarets utformning, som nu framlägges, att de kvantitativa minskningar i krigsorganisationen som måste ske skall motverkas genom kvalitetshöjning. Det förutsättes vidare, att de kostnader som kvalitetshöjningen medför skall i görligaste mån reduceras genom besparingar i fredsorganisationen, vilken skall begränsas till vad som oundgängligen erfordras för att säkerställa krigsorganisationens funktionsduglighet. Nödvändiga nedskärningar i organisationen skall genomföras på sådant sätt att utrymme för förbättringar och modernisering snabbt skapas, dock så att försvarskraften även under omorganisationsskedet hålles på högsta möjliga nivå. Alla de nu nämnda principerna måste hållas i minnet, då det gäller att bedöma vilka förändringar försvarsreformen skall föranleda på det personella området.

Om organisationen skulle skäras ned utan att en kvalitetshöjning genom personella förstärkningar tillätes ske, komme den försvarseffekt, som det valda alternativet för försvarets utformning avsetts möjliggöra, icke att kunna utvinnas. Det kan bli aktuellt att överföra personal från marinen, och främst från flottan, till annan försvarsgren. I regel torde därvid viss omskolning bli nödvändig. Överföring mellan truppslag inom armén och omskolning i samband därmed kan måhända också komma i fråga. Jag har emellertid funnit att det icke föreligger tillräckligt underlag för att nu föreslå några överflyttningar av beställningar mellan försvarsgrenarna. Förslag härutinnan måste nämligen bygga på relativt omfattande undersökningar. Då det å andra sidan är angeläget att anpassningen till den nya krigsorganisationen kommer i gång snarast möjligt, bör provisoriska och förberedande åtgärder kunna vidtagas redan nästa budgetår. Sålunda kan det befinnas lämpligt att personal efter eget åtagande beordras till tjänstgöring eller utbildning vid annan försvarsgren. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i detta och liknande hänseenden.

Ekonomiskt utrymme för kvalitetshöjning skall, som jag förut nämnt, delvis beredas genom rationalisering av fredsorganisationen. Vad som nu föreslås i detta hänseende ansluter sig till en verksamhet, som under det senaste decenniet pågått inom försvaret och som givit betydande vinster, ekonomiskt och på andra sätt. Huvudlinjen i denna verksamhet är koncentration av utbildningen i syfte att bättre utnyttja befintlig kapacitet i fråga om lokala ledningsorgan, övningsanordningar m. m. Jag vill i detta sammanhang erinra om de synpunkter, som framlagts av överbefälhavaren i skrivelse den 9 april 1957 angående rationaliseringsverksamhet inom krigsmakten.

De förslag till uppdelning eller nedläggande av förband och utbildningsanstalter, som de militära myndigheterna nu framlagt, anser jag från olika synpunkter i allt väsentligt väl motiverade. Av skäl som jag nu kommer att redovisa har jag emellertid funnit erforderligt att vissa modifikationer och förbehåll göres med avseende å en del av förslagen.

Möjligheterna att förflytta InfSS och A 1 är beroende av om lämpligt övnings- och skjutfält kan anskaffas. Arméchefen har, med överbefälhavarens tillstyrkan, föreslagit att denna fråga löses genom att Gullbergs kronopark, belägen cirka 2,5 mil från Linköping, jämte vissa angränsande områden tages i anspråk. Försvarets fastighetsnämnd, som för närvarande handlägger frågor rörande anskaffning av skjutfält för A 1, utvidgat skjutfält för Linköpings garnison och samövningsfält för IV. militärområdet samt nytt övnings- och skjutfält för InfSS, har funnit att samtliga dessa behov därigenom skulle kunna tillgodoses. Fastighetsnämndens undersökningar har emellertid icke fortskridit så långt, att ställning i detta sammanhang kan tagas till berörda markfrågor. Med hänsyn härtill kan jag icke heller föreslå, att beslut nu fattas om förflyttning till Linköping av InfSS och A 1. Jag vill emellertid framhålla, att det enligt min mening är synnerligen angeläget att man inom en snar framtid vinner klarhet om möjligheterna att genomföra ifrågavarande åtgärder. De nuvarande utbildningsbetingelserna för A 1 är nämligen sådana, att ett skjutfält under alla förhållanden måste anskaffas för regementet. I sammanhanget bör icke heller bortses från de starka önskemål som sedan lång tid föreligger om att få av försvaret disponerad mark på Järvafältet frilagd för bostadsbebyggelse och andra civila ändamål. Det står vidare klart, att InfSS på grund av den beslutade utbyggnaden av storflygplatsen vid Halmsjön måste flyttas under år 1960 eller senast 1961. Med hänsyn härtill och till det förhållandet, att ett nytt övnings- och skjutfält icke kan börja användas förrän 2—3 år efter det riksdagen fattat beslut om dess anskaffande, är det nödvändigt att frågorna om InfSS förläggning och om anskaffande av övnings- och skjutfält åt skolan så snart som möjligt bringas till en lösning. Enligt vad jag inhämtat avser fastighetsnämnden att senare i vår framlägga förslag om anskaffning av Gullbergsfältet.

Det bör beaktas att valet av förläggning och övningsterräng för InfSS och A 1 får återverkningar även för andra arméförband. Om Gullbergsfältet förvärvas bör i enlighet med arméchefens förslag Lv 2 indragas. Skulle förvärvet icke komma till stånd, kan frågan möjligen komma i ett annat läge från arméorganisatoriska synpunkter. Jag utgår emellertid från att principbeslut nu fattas om att Lv 2 skall indragas. Vidare må framhållas att för infanteriets del en annan lösning av InfSS förläggningsfråga än den av arméchefen föreslagna kan medföra, att ett regemente måste indragas. I dagens läge kan dock ej anges vilket regemente det i så fall skulle komma att gälla.

Den operativa motiveringen för att bibehålla ett luftvärnsförband — Lv 6 — på västkusten synes mig övertygande. Att förlägga förbandet till annan ort än Göteborg är icke möjligt, i varje fall icke utan avsevärda merkostnader i förhållande till förslaget om förläggning till A 2 kaserner. Läget av dessa kaserner är dock redan nu långt ifrån idealiskt för ett militärt förband, och det förefaller med hänsyn till Göteborgs stads bebyggelseplanering i viss mån tveksamt om Lv 6 i längden kan kvarligga där. Jag räknar emellertid med att luftvärnsskåren tills vidare förlägges enligt arméchefens förslag.

Utöver vad som nu berörts innebär arméchefens förslag, att InfKS etablissement i Ulriksdal avvecklas och skolan flyttas till I 16, att K 3 indrages, varvid S1Sk kvarblir i K 3 kaserner och ombildas till S 2, samt att A 2 och Lv 5 indrages. Mot dessa förslag har jag intet att invända.

Vad härefter angår marinen, har marinchefen föreslagit att KA 5 indrages och dess värnpliktiga utbildas vid KA 1, som i sin tur skulle få en del av sina värnpliktiga utbildade vid KA 3 och KA 4. Överbefälhavaren har framhållit att vid bifall till marinchefens förslag två fredsförband — KA 5 och Lv 5 — i samma landsdel skulle komma att indragas, vilket överbefälhavaren av bland annat beredskapsskäl icke kan tillstyrka. Vidare har överbefälhavaren pekat på kustartilleriets roll i invasionsförsvaret och på försvarsberedningens uttalande härom. För egen del ansluter jag mig till överbefälhavarens uppfattning. Det torde få närmare övervägas, hur kostnaderna för bibehållande av KA 5 skall täckas genom administrationsminskningar och ytterligare rationaliseringar på annat håll. Ett alternativ som synes mig förtjäna att undersökas är att reducera KA 4 till skolförband, underställt befälhavaren över Göteborgs och Bohus försvarsområde, vilken enligt förslag i det följande under marinens avlöningsanslag tillika skall vara chef för Göteborgs kustartilleriförsvaret.

Med nu angivna undantag och förbehåll biträder jag vad myndigheterna föreslagit rörande rationaliseringar m. m. av fredsoorganisationen och tillstyrker alltså, att principbeslut nu fattas om genomförande enligt de av myndigheterna angivna preliminära tidsplanerna av följande förändringar, nämligen

vid armén:

- InfKS etablissement avvecklas och skolan flyttas till I 16;
- K 3 indrages, varvid S1Sk ombildas till S 2 och kvarblir i K 3 kaserner;
- A 2 indrages;
- Lv 2 indrages;
- Lv 5 indrages;
- Lv 6 förlägges till A 2 kaserner;

vid marinen:

avvecklingsorganisationen Flottans kaserner på Skeppsholmen samt Göteborgsskolorna indrages;

vid flygvapnet:

F 8 indrages;

F 14 indrages, varvid en jaktflottilj ombildas till attackflottilj.

I anslutning till vad som tidigare skett i samband med större omorganisationer (jfr prop. 1956:110, s. 129) synes Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att vidtaga de jämkningar i personalförteckningarna för ordinarie personal — givetvis inom ramen för det fastställda totala antalet beställningar — som kan visa sig erforderliga. Kungl. Maj:t torde vidare äga förordna att tjänster skall hållas vakanta eller uppehållas endast på förordnande eller tillsättas såsom extra.

Att principbeslut om ifrågavarande förbandsindragningar m. m. fattas utan dröjsmål är enligt min mening angeläget såväl för att man snarast möjligt skall kunna tillgodogöra sig de ekonomiska fördelarna som för att de militära myndigheterna skall få en grund för sin planering. Det bör emellertid också framhållas att åtgärder av nu ifrågavarande slag kan få betydelsefulla verkningar för de anställda, som beröres därav. Det är självfallet önskvärt att även de enskilda befattningshavarna så snart som möjligt får klarhet om vad förändringarna kan komma att innebära för dem. I en del fall måste vederbörande flytta till annan ort, men i fråga om civil personal måste man också räkna med vissa övertalighetsproblem. Jag ansluter mig till överbefälhavarens uttalande, att skälig hänsyn måste visas de personliga intressena utan att därför de tjänstemässiga behoven eftersättes. Överbefälhavaren har uttalat sin avsikt att inkomma med förslag om inrättande av ett särskilt organ för bland annat vissa personalvårdande uppgifter. Kungl. Maj:t torde i sinom tid få pröva i vilka former ifrågavarande uppgifter lämpligen bör ombesörjas. Frågor rörande omplacering av civil personal torde i allmänhet, såsom överbefälhavaren uttalat, böra handläggas av försvarets personalnämnd i samråd med myndigheter, arbetsmarknadsorgan och personalorganisationer.

Under senare år har Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens bemyndigande, meddelat föreskrifter om särskilda förmåner åt viss övertalig personal vid försvaret. Sådant bemyndigande har utverkats för personal, som blivit övertalig vid de centrala försvarsförvaltningarna (prop. 1954:109), vid Stockholms tygstation (prop. 1955:186) och vid omorganisationen av vissa förband i Mälardalen, indragningen av remontdepåerna m. m. (prop. 1956:110). I proposition nr 101 till årets riksdag har Kungl. Maj:t vidare hemställt om bemyndigande att i viss anslutning till dessa föreskrifter meddela bestämmelser om särskilda ersättningar m. m. till övertalig per-

sonal vid örlogsvarven och försvarets fabriksverk. Jämväl den personal, som blir övertalig genom de tidigare av mig förordade förbandsindragningarna m. m., bör kunna komma i åtnjutande av särskilda ekonomiska förmåner. Dessa synes böra utformas i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser som, vid bifall till propositionen 1958: 101, kommer att meddelas för där berörd personal. Riksdagens bemyndigande i förevarande hänseende torde böra utverkas. Beslutanderätten i frågor rörande nu avsedda förmåner torde böra utövas av försvarets personalnämnd. — I samband med omplacering av anställningshavare kan frågor uppkomma om undantag från gällande villkor och grunder för åtnjutande av flyttningserättning samt traktamente i samband med anstånd med omstationering. Något riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att medge dylika undantag erfordras icke.

Jag anser mig böra understryka den betydelse det har för lösandet av personalnämndens uppgifter, att nämnden kan erhålla snabba, direkta kontakter med de myndigheter inom och utom försvaret, som den får anledning att vända sig till med initiativ och förfrågningar.

Vad jag i det föregående anfört om organisations- och personalfrågor m. m. i samband med genomförandet av de nya riktlinjerna för försvarets utveckling har närmast avsett försvarskrafterna. I huvudsak äger emellertid mina uttalanden motsvarande tillämpning beträffande de centrala försvarsförvaltningarna. Den strävan till anpassning efter den militärtekniska utvecklingen och koncentration till kvalitativt högtstående stridsmedel, som präglar riktlinjerna, måste självfallet återverka på de krigsmaterielanskaffande förvaltningarnas verksamhet och personalbehov. Å ena sidan accentueras behovet av kvalificerad personal för framtagande av modern materiel, medan å andra sidan arbetsinsatsen inom områden, som minskar i betydelse, kan reduceras. Liksom hittills måste möjligheterna att genom rationalisering öka effekten fortlöpande utvärderas och tillvaratagas. Jag har förut framhållit, att vissa personalförstärkningar för ett intensifierat forsknings- och utvecklingsarbete på robotområdet är ofrånkomliga och att jag för nästa budgetår framlägger förslag om sådana förstärkningar. Vid sidan härav kräver främst elektroområdet ökade resurser, vilket jag också beaktar vid framläggandet av mina förslag rörande förvaltningarnas avlöningsanslag. Särskilt för marinförvaltningens vidkommande kan den föreslagna försvarsavvägningen komma att nödvändiggöra vissa förändringar och förskjutningar i verksamhetens inriktning, vilket medför att man har anledning räkna med att jämkningar i organisation och personaluppsättning blir erforderliga. Anpassningen i dessa hänseenden bör enligt min mening ske så smidigt som möjligt. Befattningshavare, som icke längre kommer att erfordras för sina nuvarande arbetsuppgifter, bör i största möjliga utsträckning omflyttas inom verket

så, att de kan utnyttjas för de nya eller ändrade uppgifter som blir aktuella. Kungl. Maj:t torde böra inhämta bemyndigande att meddela de närmare bestämmelser rörande dylika omflyttningar, som kan erfordras.

Härefter torde jag få lämna en översiktlig redogörelse för innehörden av de förslag till anskaffningsplaner m. m. för verksamheten under de olika materielanslagen, som enligt vad jag förut omnämnt avgivits av försvarsgrenscheferna, samt anmäla mina synpunkter i stort på dessa förslag.

Anskaffningen av *tygmateriel för armén* har sedan budgetåret 1953/54 reglerats med stöd av den av riksdagen godkända tioårsplanen. Totalkostnaden för planen uppgår numera till 3 023,5 miljoner kronor. För anskaffningar som upptagits i planen har till och med innevarande budgetår lämnats bemyndiganden om sammanlagt 1 826,5 miljoner kronor. För att slutföra anskaffningarna skulle således erfordras ytterligare 1 197 miljoner kronor. I betalningsmedel har under budgetåren 1953/58 anvisats tillhoppa 1 452,5 miljoner kronor. Av de för tioårsplanen lämnade bemyndigandena har således ett belopp av 374 miljoner kronor icke täckts av betalningsmedel.

Den nyssnämnda tioårsplanen har icke sedermera omräknats med hänsyn till pris- och löneutvecklingen eller till tekniska och organisatoriska förändringar. Som jag förut uttalat måste materielplaneringen inom försvaret fortlöpande förnyas. Arméchefen och armétygförvaltningen har nu lagt fram förslag till riktlinjer och plan för anskaffningen av tygmateriel m. m. vid armén under budgetåren 1958/66. Förslagen har uppgjorts med utgångspunkt i den krigsorganisation och inom den kostnadsram som enligt vad jag förut anfört bör gälla för armén. Totalkostnaderna för tygmaterielanskaffningen under perioden utgör enligt förslagen 2 995 miljoner kronor. Behovet av beställningsbemyndiganden har för nästa budgetår angivits till 450 miljoner kronor. I detta belopp har inräknats de beställningsbemyndiganden under anslaget Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m., vilka beräknas icke ha utnyttjats den 30 juni 1958. Behovet av betalningsmedel har angivits till 350 miljoner kronor under budgetåret 1958/59. Jag förordar att de framlagda förslagen lägges till grund för ett beslut om ny tygmaterielplan för armén. I enlighet med förslagen bör kostnadsramen bestämmas till 2 995 miljoner kronor för budgetåren 1958/66. I samband med äskandena för nästa budgetår bör emellertid möjligheterna att övergå till en sjuårsplan prövas. Jag tillstyrker att beställningsbemyndiganden och anslag anvisas i föreslagen omfattning. Vid anmälan av anslaget till anskaffning av tygmateriel m. m. torde jag få återkomma till vissa ytterligare spörsmål rörande tygmaterielanskaffningen vid armén.

Arméchefens förut nämnda riktlinjer innefattar jämväl förslag rörande anskaffningen av *intendenturmateriel vid armén* under samma tidsperiod.

Arméintendenturförvaltningen har i anslutning härtill framlagt förslag till intendenturmaterielplan. Enligt förslagen skall anskaffning av intendenturmateriel för täckande av brister m. m. i utrustningen under budgetåren 1958/66 ske till en sammanlagd kostnad av 170 miljoner kronor. Med stöd av föreslagna riktlinjer och plan avses verksamheten under anslagen till beklädnad m. m., inventarier m. m., anskaffning av drivmedelsutrustning, veterinärvård och hemvärnets intendenturmateriel m. m. skola regleras. Det är otvivelaktigt angeläget att verksamheten i vad avser anskaffning av intendenturmateriel samordnas med planläggningsarbetet beträffande annan verksamhet. Möjligheterna att erhålla ekonomiska fördelar genom långsiktig planering gör sig gällande också vid anskaffningen av intendenturmateriel. Jag förordar därför att de av arméchefen och intendenturförvaltningen framlagda förslagen antas som riktlinjer för verksamheten under anslagen till beklädnad m. m. och anskaffning av drivmedelsutrustning under budgetåren 1958/66. Jag återkommer härtill i det följande vid anmälan av arméns anslag till beklädnad m. m. Beträffande verksamheten under anslagen till inventarier m. m., veterinärvård och hemvärnets intendenturmateriel m. m. synes det däremot icke vara påkallat att fastställa särskilda riktlinjer.

Verksamheten under marinens anslag till *fartygsbyggnader m. m.* och till *anskaffning av vapenmateriel m. m.* har under de senaste budgetåren reglerats med stöd av planer som godkänts av Kungl. Maj:t och riksdagen. Betalningsanslagen har emellertid begränsats i sådan grad att verksamheten icke kunnat bedrivas efter de fastställda planerna. Den minskning av marinens omfattning med vilken jag räknar vid bestämmandet av organisationens inriktning gör det jämväl aktuellt att överse den verksamhet som regleras under förevarande anslag. Som framgått av den förut lämnade redogörelsen har inom marinledningen igångsatts utredningar syftande till att nya planer beträffande marinens materielanskaffning skall kunna fastställas från och med budgetåret 1960/61. Till dess ifrågasvarande planer slutligt prövats, blir det nödvändigt att provisoriskt reglera verksamheten i fråga om materielanskaffning för marinen. I detta hänseende har chefen för marinen framlagt förslag. Dessa innebär i korthet följande.

Byggandet av det år 1952 beslutade minfartyget inställes. Likaledes upphäves det beslut om anskaffning av två jagare som fattades år 1956. Den ombyggnad av fyra jagare och kustjagare till fregatter, vilken upptagits i 1952 års sjuårsplan för fartygsbyggnader, verkställes icke. I övrigt fullföljes i tidigare antagna planer upptagna anskaffningar. Vissa kompletterande anskaffningar av fartyg m. m. skall under budgetåren 1958/60 äga rum inom ramen för de beställningsbemyndiganden som redan medgivits av riksdagen. Behovet av betalningsmedel beräknas för budgetåret 1958/59 till 109 miljoner kronor. Beträffande anskaffning av vapenmate-

riel förutsättes vissa objekt utgå ur den av riksdagen år 1953 beslutade sexårsplanen. I övrigt fortsättes verksamheten med stöd av denna plan tills vidare inom ramen för redan lämnade beställningsbemyndiganden. Behovet av betalningsmedel under nästa budgetår anges till 86 miljoner kronor.

Överbefälhavaren har i sitt yttrande tillstyrkt, att vissa beslutade fartygsobjekt skall utgå i enlighet med chefens för marinen förslag. Verksamheten under fartygsbyggnadsanslaget blir enligt överbefälhavaren i stor utsträckning beroende på möjligheterna att överlåta de jagarbyggen som sålunda föreslås utgå. Överbefälhavaren har tillstyrkt, att beslutade objekt fullföljes i den utsträckning chefen för marinen föreslagit. Därutöver bör enligt överbefälhavaren tills vidare endast ett mindre belopp av medgivna bemyndiganden för fartygsbyggnader få utnyttjas, medan beslut i övrigt anses böra meddelas först sedan de ekonomiska konsekvenserna av ifrågasvarande avbeställningar klarlagts.

För egen del kan jag i stort sett ansluta mig till vad överbefälhavaren anfört. Beträffande verksamheten under anslaget till fartygsbyggnader m. m. räknar jag således, som jag tidigare anfört, i överensstämmelse med marinchefens förslag med att vissa redan beslutade objekt icke skall fullföljas. Jag vill understryka att de avbeställningskostnader, som därvid kan uppkomma, måste rymmas inom den för fjärde huvudtiteln fastslagna anslagsramen. Om kostnaderna skall inrymmas i ramen för anslaget till fartygsbyggnader m. m. får detta ske till priset av att den förutsatta nyinriktningen av anskaffningen av fartygsmateriel blir avsevärt försenad. Uppmärksamheten bör därför inriktas på att genom försäljning eller andra åtgärder söka eliminera eller nedbringa dessa kostnader. Då verksamheten under anslaget kan bli beroende på avvecklingsresultatet, anser jag mig tills vidare ej böra räkna med att verksamheten under anslaget får större omfattning än som ungefärligen motsvarar vad överbefälhavaren tillstyrkt. Möjligheterna bör emellertid hållas öppna att utöka verksamheten. Jag förutsätter därför att Kungl. Maj:t skall närmare få bestämma rörande verksamheten inom ramen för av riksdagen redan lämnade beställningsbemyndiganden. Anslaget bör bestämmas till 108 miljoner kronor för nästa budgetår. Beträffande anslaget till vapenmateriel anser jag mig böra biträda chefens för marinen förslag; anslaget bör dock bestämmas till 85,5 miljoner kronor. Jag återkommer i det följande ytterligare till dessa och andra frågor beträffande förevarande båda anslag.

För anskaffningen av *flygmateriel m. m.* har alltsedan år 1948 årligen fastställts en kostnadsram, omfattande de närmast följande sju budgetåren. Kostnadsramen har bestämts på grundval av en av riksdagen godkänd anskaffningsplan. Kostnadsramen för sjuårsperioden 1957/64 har fastställts till 3 662,2 miljoner kronor. Den sålunda fastställda kostnadsramen har dock i viss utsträckning icke justerats för prisstegringar. Den

kostnadsram, som flygförvaltningen framlagt i sina förslag till medels-
äskanden för nästa budgetår, uppgår till 6 453,2 miljoner kronor enligt
prisläget våren 1957. Denna kostnadsram har beräknats på grundval av
oförändrad flygvapenorganisation. Den kostnadsram som flygledningen
sedermera föreslagit i skrivelse den 28 februari 1958 har utarbetats på
grundval av den minskade organisation för flygvapnet som jag ansett mig
böra föreslå. Kostnadsramen för den reducerade organisationen har be-
räknats till 5 294 miljoner kronor i prisläget våren 1957. I kostnads-
ramen har medel inräknats — förutom för omsättning av flygplan —
för utbyggnad av en telemotmedelsorganisation samt för modernisering
av stridslednings-, luftbevaknings- och basorganisationerna. För nästa
budgetår har flygledningen räknat med ett beställningsbemyndigande av
830 miljoner kronor, medan behovet av betalningsmedel uppgivits till
744 miljoner kronor. För min del tillstyrker jag att kostnadsramen be-
stämnes i enlighet med flygledningens förslag. Anslaget torde få uppfö-
ras med 742 miljoner kronor och beställningsbemyndigandet bestämmas
till 828 miljoner kronor. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att närmare
reglera användningen av det föreslagna beställningsbemyndigandet. Såväl
i detta som i det föreslagna betalningsanslaget har medelsbehovet angivits
efter ett beräknat medelpris för budgetåret 1958/59. Jag anser därför
att ett belopp av 68 miljoner kronor av betalningsanslaget och däremot
svarande belopp av bemyndigandet vid ingången till budgetåret 1958/59
bör reserveras till Kungl. Maj:ts disposition. I samband med anmälan av
anslaget till anskaffning av flygmateriel m. m. återkommer jag till vissa frå-
gor avseende den budgetmässiga regleringen av verksamheten m. m.

Under anslaget till *luftförsvarsrobot* har medel hitintills anvisats för
utveckling m. m. av en inhemsk luftförsvarsrobot. För nästa budgetår
äskas medel för att fortsätta detta utvecklingsarbete. Härutöver begäres
medel för att genomföra viss anskaffning av robotar från utlandet. Sist-
nämnda anskaffning bedömes lämplig med hänsyn till utbildnings- och
övningsverksamheten inom denna del av vårt luftförsvar. Jag föreslår att
anslaget för nästa budgetår bestämmas till 24,2 miljoner kronor samt
att 51 miljoner kronor lämnas såsom beställningsbemyndigande. Utveck-
lingen av robotar bör enligt min mening särskilt uppmärksammas. En
viktig förutsättning för den inhemska utvecklingen av robotar är tillgång
till en supersonisk-hypersonisk högtrycksanläggning. Jag föreslår därför
att kostnaderna för en dylik anläggning vid flygtekniska försöksanstalten
skall få bestridas från anslaget till luftförsvarsrobot. Totalkostnaden för
anläggningen har beräknats till 12 miljoner kronor. Beställningsbemyn-
digande bör lämnas å detta belopp inom ramen för nyss angivna 51 mil-
joner kronor. Behovet av betalningsmedel för nästa budgetår uppskattas
till 2,3 miljoner kronor.

Slutligen torde jag få erinra om att riksdagen för budgetåret 1957/58 medgivit, att vissa under fjärde huvudtiteln uppförda reservationsanslag må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas, om av beredskapsskäl värnpliktiga måste inkallas till repetitionsövning av större omfattning eller beredskapsövning eller om andra särskilda åtgärder av samma skäl måste vidtagas. Ett liknande bemyndigande torde böra utverkas av riksdagen även för nästa budgetår.

Under åberopande av det sålunda anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna i det föregående angivna riktlinjer för försvarets utformning;

b) för budgetåret 1958/59 medgiva, att därest av beredskapsskäl värnpliktiga inkallas till repetitionsövning av större omfattning eller beredskapsövning eller ock av samma skäl andra särskilda åtgärder måste vidtagas, följande under riksstatsens fjärde huvudtitel uppförda reservationsanslag, nämligen Armén: Övningar m. m., Armén: Underhåll av tygmateriel m. m., Marinen: Övningar m. m., Marinen: Underhåll av fartyg m. m., Flygvapnet: Övningar m. m. samt Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m., må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas.

Avd. II: Vissa särskilda frågor

[2] De militära och civilmilitära personalkårenna för tygförvaltningstjänsten inom armén

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades den 20 december 1954 fem utredningsmän¹ för att verkställa utredning beträffande vissa personalkårer m. m. inom försvaret. Den 26 oktober 1956 tillkallades ytterligare en utredningsman². Utredningen, som antagit benämningen 1954 års utredning angående vissa personalkårer inom försvaret, har den 3 december 1957 framlagt betänkande (stencilerat) angående de militära och civilmilitära personalkårenna för tygförvaltningstjänsten inom armén. Betänkandet är enhälligt.³

Över betänkandet har yttranden avgivits av överbefälhavaren, chefen för armén, chefen för försvarsstaben, försvarets civilförvaltning, armétygförvaltningen, försvarets forskningsanstalt, försvarets socialbyrå, försvarets fabriksstyrelse, statskontoret, riksräkenskapsverket, statens organisationsnämnd, statens lönenämnd, överstyrelsen för de tekniska högskolorna, överstyrelsen för yrkesutbildning, 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga, försvarets civila tjänstemannaförbund, statsverkens ingenjörsförbund, Sveriges civilingenjörsförbund, försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund, svenska officersförbundet, svenska underofficersförbundet och försvarsväsendets underbefälsförbund.

Jag anhåller nu att få upptaga förevarande fråga till behandling. Därvid redogör jag först för nuvarande organisation och utbildning och sedan för utredningens förslag samt däröver avgivna yttranden. Slutligen framlägger jag mina egna synpunkter och förslag.

Nuvarande organisation och utbildning

Inom tygförvaltningstjänsten vid armén är för närvarande tre personalkårer verksamma, fälttygkåren, arméingenjörkåren och tygstaten. Fälttygkåren omfattar militär personal. De båda övriga kårernas personal har civilmilitär ställning, bortsett från de i tygstaten ingående furirerna.

¹ F. d. överdirektören, numera verkställande direktören i Sveriges Lantbruksförbund C. W. Curtman, ordförande, verkställande direktören i AB Svenska Pressbyrå, översten N. A. G. Bergh, elverkschefen, ledamoten av riksdagens första kammare K. E. Hesselbom, statskommisariern K. E. Jerdenius och lagbyråchefen i försvarsdepartementet Å. B. Paulsson.

² Kanslirådet i försvarsdepartementet G. B. Wallén.

³ En till utredningens förfogande ställd expert, armédirektören A. G. Cronvall, har avgivit särskilt yttrande.

Fälttygkåren

För budgetåret 1957/58 är följande beställningar uppförda på fälttygkårens stat.

Beställningar	Antal	Lönegrad
Överste	1	Bo 1
Överstelöjtnanter	4	Ao 26
Överstelöjtnant eller major	1	Ao 26 el. Ao 23
Majorer	18	Ao 23
Major eller kapten	1	Ao 23 el. Ao 21
Kaptener	35	Ao 21
Förvaltare	¹ 84	Ao 17
Förvaltare	² 1	Ao 15

¹ En beställning skall indragas vid vakans.
² Skall indragas vid vakans.

För kårchefen — generalfälttygmästaren — är en beställning uppförd under generalitetet. Till kåren hör även fälttygmästaren, vilken är ställföreträdande souschef vid armétygförvaltningen och tillika chef för tygstaten. Beställningen för fälttygmästare är uppförd på förvaltningens personalförteckning.

Kårens officersbeställningar är i stor omfattning beräknade för den centrala tygförvaltningen. Ehuru behovet av officerare där undergått betydande förändringar till följd av såväl 1943 som 1954 års förvaltningsreformer, har kårens stat icke avpassats med hänsyn härtill. Behovet av officerare i förvaltningstjänst utöver fälttygkårens stat har därför täckts genom kommenderingar från truppförband.

Kårens officerare är avsedda för såväl kvalificerade tekniska befattningar (här benämnda tekniska officerare) som befattningar inom den egentliga tygförvaltningstjänsten (här benämnda tygofficerare). De tekniska officerarna, till antalet omkring 30, tjänstgör i huvudsak vid armétygförvaltningens vapen- och fordonsavdelningar. Några tekniska officerare tjänstgör därjämte inom andra enheter av armétygförvaltningen samt vid arméstabens utrustningsavdelning. Kårens tygofficerare, vilka även uppgår till ett 30-tal, bekläder befattningar vid armétygförvaltningen, till övervägande delen inom tygförråds- och ammunitionsförrådsbyråerna, och tjänstgör i övrigt vid försvarsstabens kvartermästaravdelning och arméstabens trängavdelning samt såsom tygmästare vid tygstationer, stabstygofficerare och biträdande stabstygofficer vid militärbefälsstaber, chef för tygförvaltningsskolan, gruppchefer för centrala ammunitionsförråd samt tygofficer vid Örebro försvarsområdesstab. Därjämte tjänstgör en officer ur fälttygkåren såsom militärassistent vid försvarets forskningsanstalt och en såsom chef för arméns motorskola.

Hur kårens officerare för närvarande disponeras framgår av följande sammanställning.

Placering	Överstar	Överste- löjtnanter	Majorer	Kaptener
Centrala tygförvaltningen	1	¹ 5	6	26
Tygstationer (tygmästare)	—	—	2	1
Försvarsstaben (kvartermästareavdelningen)	—	—	—	1
Arméstaben (utrustnings- och trängavdelningarna)	—	—	—	2
Militärbefälsstaber (stabstygofficere och biträ- dande stabstygofficer)	—	—	7	1
Tygförvaltningsskolan (chef).....	—	—	1	—
Motorskolan (chef)	—	—	1	—
Centrala ammunitionsförråd (gruppchefer)	—	—	1	3
Försvarets forskningsanstalt (militärassistent)	—	—	² 1	—
Örebro försvarsområdesstab (tygofficer).....	—	—	—	1
Summa	1	¹5	³19	35

¹ Därav 1 överstelöjtnant eller major.
² Major eller kapten.
³ Därav 1 major eller kapten.

Kårens förvaltare är placerade såsom tygförrådsförvaltare (uppbörds-
män) vid försvarsområdesstaber och truppförband.

Förutom den aktiva personalen ingår i kåren även personal å reservstat
samt i reserven.

Fälttygkårens tekniska officerare rekryteras bland officerare som ge-
nomgått någon av krigshögskolans tekniska linjer, företrädesvis den vapen-
tekniska. Vid sistnämnda linje, som omfattar något mer än två år, med-
delas undervisning dels i taktik och strategi, dels i vissa allmäntekniska
ämnena som förekommer vid civila högskolor, nämligen matematik, meka-
nik, statistik, elektroteknik, värmelära och kemi, dels även i speciellt mili-
tärtekniska ämnena, såsom konstruktionslära och ballistik.

De officerare som vid krigshögskolans vapentekniska linje visat särskild
fallenhet för fortsatt teknisk tjänst och som önskar erhålla transport till
fälttygkåren genomgår som regel ytterligare utbildning vid armétygför-
valtningens olika avdelningar under cirka två år. Efter sådan tjänstgö-
ring kan vederbörande utnännas till kapten vid fälttygkåren.

Flertalet av fälttygkårens tekniska officerare beredes även möjlighet att
ytterligare komplettera sin tekniska utbildning genom specialstudier vid
civil teknisk högskola. Studietiden utgör i flertalet fall omkring två år.
Under tiden för utbildningen uppbär officeren oavkortad lön.

De tekniska officerarnas fortsatta tjänstgöring vid armétygförvaltningen
avbrytes som regel av tjänstgöring vid trupp under cirka två år. Dylik
tjänstgöring är avsedd att äga rum före regementsofficersbefordran.

Utbildningen av officerare i tygförvaltningstjänst meddelas genom tyg-
officerskurser vid tygförvaltningsskolan. Till dylik kurs beordras efter
egen ansökan kompaniofficerare från samtliga truppslag. Kursen pågår
omkring 22 månader. Undervisning meddelas bland annat i förvaltnings-
tjänst, underhållstjänst med taktik och stabstjänst, undervisningslära, tyg-

materiel- och ammunitionskunskap samt mekanisk teknologi. Vid tygförvaltningsskolan anordnas även repetitionskurser om cirka fyra veckor, avsedda att bibringa kännedom om nya förvaltningsbestämmelser inom tygtjänstens område.

Fälttygkårens förvaltare rekryteras bland underofficerare, som genomgått utbildning vid tygförvaltningsskolan. Till dylik tygförvaltarkurs beordras efter egen ansökan härför lämpade underofficerare. Kursen har en längd av cirka tio månader. Undervisning meddelas i förvaltningstjänst, underhållstjänst, undervisningslära samt tygmaterielkunskap. Repetitionskurser anordnas vid tygförvaltningsskolan efter i stort sett samma grunder som för tygofficerare.

Arméingenjörkåren

I arméns personalförteckningar finnes för budgetåret 1957/58 upptagna 94 ordinarie och extra ordinarie beställningar för arméingenjör på aktiv stat enligt följande sammanställning.

Beställningar	Antal		Lönegrad
	Ao	Ae	
Armédirektörer av 1. graden	7	—	Ao 26
Armédirektörer av 2. graden	19	—	Ao 24
Arméingenjörer av 1. graden	25	¹ 7	Ao, Ae 23
Arméingenjörer av 2. graden	¹ 5	² 9	Ao, Ae 21
Arméingenjörer	—	³ 13	Ae 19
Arméingenjörer	—	³ 9	Ae 17
Summa	56	38	
	94		

¹ Beträffande en av dessa tjänster se prop. 1950: 110, s. 54.
² En tjänst, avsedd för kustartilleriförsvaren, skall vid avgång återbesättas i Ae 19.
³ Tre tjänster, två i Ae 19 och en i Ae 17, skall tills vidare hållas vakanta (statsutskottets utl. 1954: 134).

Beställningen för arméingenjörkårens chef, arméöverdirektören, redovisas å armétygförvaltningens personalförteckning.

Utöver de ordinarie och extra ordinarie beställningarna för arméingenjör finnes sex extra arméingenjörbeställningar, fem i högst Ag 21 och en i högst Ag 15, avsedda som rekryteringstjänster (jfr prop. 1951: 110, s. 79).

Arméingenjörerna fördelas på vapen-, signal-, motor- och radaringenjörer. Dessutom har tillkommit en beställning för fallskärmsingenjör (prop. 1954: 110, s. 86).

Av kårens beställningar avsågs ursprungligen 17 för förutvarande arméförvaltningens tygavdelning och arméöverdirektörens expedition. Övriga 77 beställningar är avsedda för arméstaben, militärbefälsstaber, truppförband och utbildningsanstalter. Rörande dessa arméingenjörers arbetsuppgifter kan följande anföras.

De för arméstaben beräknade arméingenjörerna har till huvudsaklig uppgift att sammanställa och bearbeta trupperfarenheterna av respektive materielslag.

Vid varje militärbefälsstab tjänstgör som regel tre arméingenjörer (stabsingenjörer), nämligen en vapen-, en signal- och en motoringenjör. Dessa fungerar som militärbefälhavarens tekniska rådgivare och är föredragande inför denne i tygförvaltningsärenden av rent teknisk natur. Stabsingenjörerna ingår i tygavdelningen och är närmast underställda stabstygofficieren för att biträda denne vid handläggningen av ärenden rörande tygmaterielens handhavande, vård, besiktning och förvaring samt reparationsplanläggning. Därutöver medverkar stabsingenjörerna i utbildningsarbetet inom militärområdet och biträder vid mobiliserings- och krigsplanläggningen.

De vid förbanden tjänstgörande arméingenjörerna (regementsingenjörer) är regementschefens tekniska rådgivare och är direkt underställda tygofficieren. Inom sitt verksamhetsområde är regementsingenjören ansvarig för att den tekniska tjänsten vid förbandets tygavdelning underställda förråd, serviceverkstäder samt vid lokaler och anordningar för materielvården bedrivs ändamålsenligt. Regementsingenjören är i vissa fall chef för serviceverkstad. Han deltar även i utbildningsarbetet. För motoringenjör tillkommer uppgiften att besiktiga inledda fordon och förbesiktiga de civila fordon, som avses ingå i fältförbanden vid mobilisering.

Motsvarande arbetsuppgifter ankommer på de arméingenjörer, som är avsedda för två av kustartilleriförsvaren.

De huvudsakliga arbetsuppgifterna för arméingenjörer vid utbildningsanstalterna — motorskolan, tygförvaltningsskolan, signalskolan samt radar- och luftvärnsmekanikerskolan — utgöres av lärarverksamhet. I uppgifterna ingår att planlägga och leda den tekniska utbildningen i förekommande teoretiska läroämnen och materielkunskap. Den vid arméns fallskärmsjägarskola tjänstgörande arméingenjören förestår skolans fallskärmsavdelning och tjänstgör som lärare i materielkännedom m. m.

I viss utsträckning har beställningar disponerats för andra befattningar än sådana för vilka de ursprungligen avsetts. Sålunda har arméingenjörer sedan flera år varit placerade vid försvarsstabens signaltjänstavdelning, vid beskickningen i Washington (såsom biträdande militärattaché) samt såsom ytterligare lärare vid radar- och luftvärnsmekanikerskolan.

Förutom de civilmilitära beställningshavare, som utgör kårens aktiva personal, omfattar kåren även personal i reserven.

För anställning som arméingenjör på aktiv stat fordras examen från teknisk högskola, såvitt avser beställningar i A 21 och högre lönegrader, samt examen från högre tekniskt läroverk beträffande beställningar i lägre lönegrad än A 21. I båda fallen kan dispens meddelas. För antagning såsom arméingenjör i reserven fordras examen från teknisk högskola.

Enligt de riktlinjer för rekrytering och utbildning av arméingenjörer som godtagits av 1953 års riksdag skall rekrytering normalt ske bland värnpliktiga som uttages till arméingenjörutbildning. Utbildningen är enligt samma riktlinjer till en början gemensam för arméingenjörer på ak-

tiv stat och i reserven samt värnpliktiga arméingenjörer. I princip omfattar utbildningen första tjänstgöring (cirka 290 dagar), plutonchefsskola (motsvarande) och trupptjänstgöring (tillhoppa cirka 160 dagar) samt kadettskola (180 dagar). Med kadettskolan är de värnpliktiga arméingenjörernas utbildning avslutad. Blivande arméingenjörer på aktiv stat och i reserven skall efter kadettskolan fullgöra en månads tjänstgöring såsom arméingenjöraspiranter och kan därefter vinna inträde såsom arméunderingenjörer i reserven. Anställning såsom arméingenjör av 2. graden på aktiv stat kan vinnas av arméunderingenjör, som efter examen från teknisk högskola under minst två år utövat ingenjörsvärksamhet, varav minst ett år i arméingenjörbefattning.

Den i det föregående angivna rekryteringsvägen för arméingenjörer på aktiv stat har endast i ringa omfattning tillfört kåren någon sådan personal. Under senare år har nyrekrytering till arméingenjörkåren skett med värnpliktiga som genomgått arméingenjörkadettskola och därefter anställts såsom extra arméingenjörer i befordringsgång. Såsom arméingenjörer har även anställts civila ingenjörer, som icke genomgått kadettskola, samt tekniska officerare.

Arméingenjörernas utbildning efter anställning på aktiv stat plägar utgöras av dels en för alla kategorier gemensam underhållskurs om cirka sex veckor vid arméns underhållsskola, dels ock specialkurser avseende främst utbildning i fråga om nytillkommen materiel.

Tygstaten

I arméns personalförteckningar för budgetåret 1957/58 är följande beställningar uppförda för tygstaten.

Beställningar	Antal	Lönegrad
Förste tygförvaltare	¹ 14	Ao ¹ 17
Tygförvaltare	26	Ao 17
Förste tygverkmästare	40	Ao ² 17
Tygverkmästare	45	Ao ¹ 16
Förste tyghantverkare	121	Ao ¹ 14
Tygskrivare	12	Ao 13
Tyghantverkare	187	Ao 12
Armétekniker	438	Ao 9
Furirer	60	Ao 8 el. Ao 7
Furirer	184	Ae 8 el. Ae 7

¹ En beställning skall indragas och en vakantsättas vid uppkommande ledighet.

Beställningshavarna vid tygstaten, vilka med undantag för furirerna är civilmilitärer, utgöres av två skilda kategorier med sysselsättning den ena främst inom den egentliga tygförvaltningstjänsten — tygförvaltare och tygskrivare — och den andra inom reparationstjänsten — tygverkmästare, tyghantverkare, armétekniker och furirer.

Tygförvaltarna tjänstgör i huvudsak såsom förrådsföreståndare eller chefer för förrådsgrupper vid tygstationer och tyganstalter. De fullgör där i huvudsak samma arbetsuppgifter som ankommer på fälttygkårens förvaltare. Tygskrivarna är placerade vid militärbefälsstaber samt vid tygstationer och tyganstalter. De biträder stabstygofficer respektive tygmästare (tygofficer) med handläggningen av tygförvaltningsärenden samt i expeditiönsarbete.

Tygverkmästare och tyghantverkare är i fred placerade huvudsakligen såsom föreståndare för verkstäder eller verkstadsavdelningar vid arméns tygverkstäder. De handhar där reparation av tygmateriel. Personalen användes även såsom lärare vid arméns skolor samt vid truppförbandens utbildningsverkstäder för utbildning av tekniker och mekaniker inom olika yrkesgrenar. Vidare utnyttjas en del befattningshavare för besiktning av tygmateriel vid centralförråd. Vid krig är personalen avsedd att ingå i fältreparationsförband såsom befäl och arbetsledare.

Tygstaten omfattar även personal i reserven.

Tygförvaltare och tygskrivare skall ha genomgått tygförvaltarkurs vid tygförvaltningsskolan.

Övrig personal genomgår beställningsmannautbildning. Denna omfattar gruppchefsutbildning (värnpliktstjänstgöring), förberedande beställningsmannautbildning samt beställningsmannautbildning. Gruppchefsutbildningen sker på respektive förband och omfattar omkring 11 månader. Beställningsmannautbildningen sker vid tygförvaltningsskolan, dock icke i fråga om signal- och radarmekaniker, vilkas utbildning är förlagd till arméns signalskola respektive radar- och luftvärnsmekanikerskola.

Beställningsmannaspirant, som godkänts i prövning under pågående beställningsmannaskola, förordnas — om ledig beställning finnes — till extra ordinarie furir vid tygstaten. Ordinarie furirsbeställning kan erhållas efter ytterligare två års tjänstgöring. Anställning såsom armétekniker vinnas efter ansökan.

Utbildning till tyghantverkare sker vid en särskild utbildningskurs vid tygförvaltningsskolan. Till dylik kurs beordras efter egen ansökan dels de armétekniker som bedömes kunna vinna befördran till tyghantverkare, dels ett antal tygarbetare med särskilda kvalifikationer (cirka 25 % av totala elevantalet).

Särskild utbildningskurs för tygverkmästare har under senare år anordnats vid tygförvaltningsskolan.

Utredningens förslag

Allmänna synpunkter

Utredningen föreslår, att den för tygförvaltningstjänsten avsedda personalen skall hänföras till två olika personalkårer med skilda chefer, fält-

tygkåren, omfattande militär personal (tekniska stabsofficerare, tygofficerare och tygunderofficerare), och tygtekniska kåren, bestående av civilmilitär personal (arméingenjörer och mekanikerpersonal). Fälttygkåren bör stå under chefskap av fälttygmästaren medan chefen för armétygförvaltningens verkstadsavdelning (arméöverdirektören) bör vara chef för tygtekniska kåren.

Som motivering till sitt förslag anför utredningen, bland annat, följande.

I tygförvaltningstjänsten vid armén ingår uppgifter av olika slag, såsom projektering, konstruktion och övriga åtgärder för anskaffning av materiel samt den befintliga materielens förrådsförvaring, vård och reparation. Dessa uppgifter har i många fall ett intimt samband med varandra. Såsom exempel kan nämnas att materielens vård ingår som ett led i dess förvaring och att gränsen mellan vård och reparation är flytande. Verksamhetsområdena för de inom tygförvaltningstjänsten sysselsatta militära och civilmilitära personalkårerna kan heller inte alltid klart avgränsas.

För att verksamheten inom tygförvaltningstjänsten skall kunna bedrivas på ett ändamålsenligt sätt är en intim samverkan mellan de olika personalkategorierna erforderlig. Att hänföra dessa till flera olika personalkårer under skilda chefer är i och för sig icke ägnat att underlätta ett dylikt samarbete. Förekomsten av olika personalkårer inom området synes också i många lägen kunna minska möjligheterna att åstadkomma en effektiv och enhetlig organisation samt att rationellt utnyttja de personella resurserna. Dessutom torde en uppdelning av personalen i skilda kårer medföra ett administrativt merarbete, vilket kan leda till ett ökat behov av beställningar för i huvudsak personaladministrativa göromål.

Utredningen anser dessa synpunkter närmast tala för att all såväl militär som civilmilitär personal inom tygförvaltningstjänsten inordnas i en enda personalkår under en gemensam chef.

En personalkår av den ifrågasatta omfattningen torde emellertid kräva mycket betungande arbetsinsatser av vederbörande personalkårchef i fråga om personalens utbildning, placering och befordran m. m. Utredningen har icke bedömt det vara praktiskt möjligt för någon befattningshavare att förena dessa åligganden med annan tjänst och har heller icke varit beredd att föreslå att en högre beställning nyinrättas för ändamålet.

Avvägningen mellan olika personalkategorier inom armétygförvaltningen

Den nuvarande organisationen av försvarets tygförvaltande verk fastställdes av 1954 års riksdag på grundval av förslag i proposition nr 109. I samband härmed framlades icke förslag till de ändringar av de militära och civilmilitära kårernas sammansättning som betingades av omorganisationen. Staterna för dessa kårer har icke heller därefter anpassats efter behovet vid förvaltningarna. Kungl. Maj:t har emellertid budgetårsvis erhållit riksdagens medgivande att vidtaga de provisoriska åtgärder, såsom meddelande av vikariatslöneförordnanden, vakantsättningar m. m., som betingas av omorganisationen.

Förvaltningarnas organisation och personalbehov har underkastats översyn av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga, vilken översyn dock icke omfattat frågor om fördelningen av befattningar mellan olika personalkategorier. Denna fråga skall i stället upptagas av 1954 års utredning angående vissa personalkårer inom försvaret. I sitt förevarande betänkande har utredningen framlagt förslag beträffande sammansättningen av den inom armétygförvaltningen verksamma militära och civilmilitära personalen samt rörande avvägningen mellan olika personalkategorier i teknisk tjänst vid ämbetsverket.

I fråga om den nuvarande fördelningen av befattningarna vid armétygförvaltningen på olika personalkategorier torde få hänvisas till de organisationstablåer, vilka såsom bilagor fogats till Kungl. Maj:ts brev den 6 juni 1957 (regleringsbrev II).

Utredningen konstaterar, att fullgörandet av de på armétygförvaltningen ankommande arbetsuppgifterna, vilka främst avser anskaffning av krigsmateriel, i och för sig inte fordrar att vederbörande har militär ställning. Utredningen kommer emellertid till den uppfattningen, att tekniskt utbildade officerare bör bibehållas för kvalificerade tekniska tjänster inom armétygförvaltningen, främst på vapenavdelningen. Skälen härför utvecklas sålunda.

Sedan länge har officerare särskilt utbildats för teknisk förvaltnings-tjänst. Den utbildning vederbörande därvid genomgår är omfattande i såväl militärt som tekniskt avseende, varför dessa officerare blivit väl lämpade för dylik tjänstgöring. Med hänsyn härtill samt då tillgången på dessa officerare anses vara av särskilt värde när, såsom för närvarande, brist på högskoleutbildade civila ingenjörer föreligger, räknar utredningen med att viktigare tekniska befattningar i armétygförvaltningen alltjämt skall i icke ringa utsträckning avses för tekniskt utbildad militär personal. I betraktande av att officerare med högre teknisk utbildning utgör en relativt dyrbar arbetskraft bör emellertid ifrågavarande personalkategori i princip avses endast för sådana befattningar där vederbörandes insikter kan bedömas vara av särskilt värde.

Utredningen bedömer det icke vara i och för sig uteslutet, att de tekniska stabsofficerarna ersättes med civila ingenjörer. En sådan lösning anses emellertid — särskilt vid nuvarande brist på kvalificerade tekniker — kunna äventyra hela verksamheten. Även om man bortser från teknikerbristen, måste enligt utredningen beaktas att en stor del av här ifrågavarande tekniker bör äga högre vapenteknisk utbildning av det slag, som för närvarande meddelas endast vid krigshögskolan. Då sådan utbildning icke lämpligen torde kunna förläggas till civil teknisk högskola skulle följden bli den, att civila ingenjörer i stor utsträckning på statens bekostnad finge genomgå en omfattande specialutbildning i försvarets regi.

Utredningen anser, att nuvarande ordning, enligt vilken de tekniska tjänsterna i förvaltningen är fördelade mellan militärer, civilmilitärer och civila, medför olägenheter. Sålunda anses armétygförvaltningen knappast kunna bilda ett tillräckligt underlag för att tillgodose tre kvalificerade

personalkategoriernas krav på befodringsutsikter och sluttjänster. Då utredningen heller icke funnit någon hållbar norm för att klassificera tjänsterna med hänsyn till kraven på militära och tekniska insikter har utredningen kommit till den uppfattningen, att personalkategoriernas antal bör nedbringas. Med utredningens utgångspunkter har man därvid att välja mellan antingen militärer och civilmilitärer eller militärer och civila.

Enär de arméingenjörer, vilka avses för tjänst vid förband och staber m. m., i allmänhet icke behöver äga högre grundläggande teknisk kompetens än som motsvarar avgångsexamen från högre tekniskt läroverk och alltså särskilda åtgärder skulle krävas för att rekrytera arméingenjörer till sådana tekniska befattningar inom den centrala förvaltningen, vilka kräver högskolekompetens, föreslår utredningen, att kvalificerade tekniska befattningar inom förvaltningen i huvudsak avses för tekniska stabsofficerare och civila tekniker. Utredningen förutsätter därvid, att civila tekniker i förvaltningen i viss utsträckning beredes tillfälle att bevista övningar, fältförsök m. m. samt att vederbörande bibringas sammanfattande insikter angående militär krigsorganisation, underhållstjänst m. m. vid särskilda kurser, vilka bör anordnas vid behov.

Vissa uppgifter inom armétygförvaltningen bör emellertid även med utredningens utgångspunkter handhas av arméingenjörer. Så har bedömts vara förhållandet med frågor om utbildning m. m. av den civilmilitära personalen inom tygförvaltningstjänsten, vilka frågor för närvarande handlägges inom verkstadsavdelningens centralsektion, krigsreparationsärenden samt inom materielinspektionen förekommande uppgifter.

Utredningens förslag till avvägning mellan militärer och civila anges i huvudsak vara grundat på ett studium av de olika befattningarnas ställning och arbetsuppgifter. Därvid har utredningen beaktat att tekniskt utbildad militär personal i princip bör avses endast för sådana befattningar, där denna personals insikter bedömes vara av särskilt värde. Utredningen har även tagit hänsyn till befodringsutsikterna för de tekniska stabsofficerarna.

Sammanlagt föreslår utredningen att sex militära befattningar (en för major, fyra för kaptener och en för fanjunkare) utbytes mot befattningar för civila tekniker. I fråga om två vid fordons- och elektroavdelningarnas centralsektioner nu placerade kaptener anser utredningen det framtida behovet av nämnda beställningshavare icke vara styrkt. Frågan om ett eventuellt utbyte av personalkategori bör enligt utredningen prövas av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga. I avvaktan härpå bör befattningarna liksom för närvarande uppehållas på förordnande av kaptener vid truppförband.

Befattningar inom förvaltningen, som icke kräver högre tekniska insikter men väl ingående kunskap om tygmaterielens förvaltning m. m., föreslås liksom hittills skola avses för officerare med utbildning vid tyg-

förvaltningsskolan. Inom tygförråds- och ammunitionsförrådsbyråerna, vilkas organisation och personalbehov ännu icke översetts av försvarsförvaltningssakkunniga, beräknas sådan personal till nuvarande antal.

I samband med avvägningen har utredningen i vissa fall funnit sig böra föreslå ändrad löneställning för befintliga militära och civilmilitära befattningar.

För sektionschefer (motsvarande) och lägre räknar utredningen icke med några för flera personalkategorier alternativa befattningar. Utredningen framhåller därvid att det föreslagna utbytet av civilmilitära och civilmilitära/civila befattningar mot befattningar för civil personal medför ökade möjligheter till urval samt att alternativa befattningar skapar osäkerhet vid bedömningen av befordringsutsikter och rekryteringsbehov för militär och civilmilitär personal.

Vad gäller befattningar för byråchefer (motsvarande) och högre, vilka för närvarande i stor utsträckning står öppna för befattningshavare ur skilda personalkategorier, kan det enligt utredningens uppfattning rent principiellt hävdas att tjänsterna borde vara civila. Utredningen — som räknar med att ifrågavarande tjänster alltjämt i icke obetydlig omfattning kommer att rekryteras med officerare — finner emellertid skäl tala för att officer, som erhåller sådan tjänst, i allmänhet kan få behålla sin militära ställning och kvarstå i personalkår. Utredningen räknar därför med att flertalet av ifrågavarande avdelnings- och byråchefstjänster skall vara alternativt militära eller civila och utgår från att officer på aktiv stat, som erhåller sådan tjänst, alltjämt skall ha militär ställning, därest ej Kungl. Maj:t föreskriver annat. På motsvarande sätt bör arméingenjör, som förordnas såsom chef för verkstadsavdelningens driftbyrå, få behålla civilmilitär ställning och fortfarande tillhöra tygtekniska kåren.

I anslutning till det anförda föreslår utredningen beträffande de ledande tjänsterna i armétygförvaltningen följande.

Souschefstjänsten bör vara alternativt militär eller civil. Därest souschefen är militär bör han, liksom för närvarande, ha tjänstebenenämningen generalfälttygmästare och tillhöra generalitetet. Den å personalförteckning för armén uppförda beställningen för generalfälttygmästare i Bo 5 bör utgå ur organisationen.

För fälttygmästaren och arméöverdirektören, vilka förutsättes skola vara chefer för personalkårer, bör upptagas militär respektive civilmilitär beställning.

Bortsett från den tidigare berörda tjänsten såsom chef för driftbyrån räknar utredningen icke med någon ändring beträffande de i detta sammanhang aktuella byråchefstjänster som för närvarande är civila. Så är fallet med byråchefstjänsterna inom elektroavdelningen. I likhet med dessa tjänster bör enligt utredningens mening även den nu alternativa tjänsten för chef för elektroavdelningen vara civil.

Byråchefstjänsterna å förrådsbyråerna föreslås allttjämt skola vara militära. Även den nu alternativa tjänsten som chef för centralplaneringen bör enligt utredningens mening vara militär.

De för vapen- och fordonsavdelningarna avsedda avdelnings- och byråchefstjänsterna bör i anslutning till utredningens tidigare redovisade synpunkter anses såsom alternativt militära eller civila.

Utredningen föreslår icke några ändrade principer för redovisning av tjänsterna i förvaltningen. Civila tjänster ävensom tjänster i övrigt för byråchefer (motsvarande) och högre bör sålunda allttjämt redovisas på verkets personalförteckning, medan övriga militära och civilmilitära beställningar bör uppföras på personalförteckningen för vederbörlig personalkår. För några befattningar, vilka avses skola rekryteras med militär personal utanför fälttygkåren, föreslås dock att beställningar uppföres på armétygförvaltningens personalförteckning. Detta gäller den för major avsedda befattningen såsom militärassistent vid elektroavdelningen, vilken föreslås skola besättas med officer ur truppförband (truppslag), och två majorsbefattningar vid fordonsavdelningens fältarbetsbyrå, vilka avses företrädesvis för officerare ur ingenjörtrupperna.

Såsom framgår av det följande föreslår utredningen att beställningar för förste tygförvaltare och tygförvaltare vid tygstaten skall omvandlas till förvaltarbeställningar vid fälttygkåren. Det oaktat anser utredningen att de vid förvaltningens förrådsbyråer tjänstgörande tygförvaltarna — i avvaktn på försvarsförvaltningssakkunnigas översyn av berörda byråer — tills vidare bör kvarstå i civilmilitära beställningar. Dessa bör dock provisoriskt redovisas under staten för fälttygkåren.

Resultatet av utredningens översyn av fördelningen av tekniska tjänster i armétygförvaltningen mellan olika personalkategorier samt i samband därmed föreslagna ändringar i löneställningen framgår av sammanställning å följande sidor. I denna redovisas samtliga befintliga militära och civilmilitära samt civilmilitära/civila befattningar — med undantag dock för byråchefer och högre — i den ordning de upptages i de till Kungl. Maj:ts brev den 6 juni 1957 fogade organisationstablåerna. I de fall ändring icke föreslås i berörda hänseenden anges detta med beteckningen of (oförändrad).

Sammanfattningsvis innebär utredningens förslag att 53 militära beställningar avses för befattningar vid armétygförvaltningen. I jämförelse med nuvarande organisation innebär detta — förutom att tjänsten såsom chef för centralplaneringen avses enbart för militär — ökning med två överstelöjtnanter samt minskning med sju kaptener och en fanjunkare. Tjänsterna för fälttygmästare, byråchef och chef för centralplaneringen bör redovisas på armétygförvaltningens personalförteckning liksom även beställningar för tre majorer (en vid elektroavdelningen och två vid fordonsavdelningens fältarbetsbyrå). Två kaptensbeställningar vid fordons-

Placering	Tjänstebenanämning och lönegrad		Anmärkning
	Nuvarande	Förslag	
1	2	3	4
Vapenavdelningen	armédirektör 1. graden A 26	överstelöjtnant A 26	assistent, tekn. stabsoff
1. vapenbyrån, infanterisektionen	överstelöjtnant A 26 kapten A 21 2 kapten A 21 förste tygverkmästare A 17	of byråingenjör A 21 of of	tekn. stabsoff tekn. stabsoff
pjässektionen	major A 23 kapten A 21 2 kapten A 21 förste tygverkmästare A 17	of byråingenjör A 21 of of	tekn. stabsoff tekn. stabsoff
eldledningssektionen	arméingenjör 1. graden/förste byråingenjör A 23 arméingenjör 2. graden/byråingenjör A 21 kapten A 21 armédirektör 2. graden A 24 arméingenjör 1. graden A 23 arméingenjör 1. graden A 23 arméingenjör 2. graden A 21	förste byråingenjör A 23 byråingenjör A 21 major A 23 byrådirektör A 26 byrådirektör A 24 byråingenjör A 21 byråingenjör A 21	tekn. stabsoff
2. vapenbyrån, artilleriammunitionssektionen	överstelöjtnant A 26 kapten A 21 kapten A 21 arméingenjör 2. graden/byråingenjör A 21	of byråingenjör A 21 of byråingenjör A 21	tekn. stabsoff tekn. stabsoff
minsektionen	major A 23 kapten A 21	of of	tekn. stabsoff tekn. stabsoff
raketsektionen	major A 23 kapten A 21 arméingenjör 2. graden/byråingenjör A 21	of of byråingenjör A 21	tekn. stabsoff tekn. stabsoff
Kontrollbyrån, infanterisektionen	major A 23	of	tekn. stabsoff
ammunitionssektionen	major A 23	of	tekn. stabsoff
artillerisektionen	kapten A 21 förste tyghantverkare A 14	of ingenjör A 15	tekn. stabsoff
Provskjutningscentralen	major A 23	överstelöjtnant A 26	tekn. stabsoff
centraldetalj	tygförvaltare A 17	förrådsförvaltare A 17	
handvapendetalj	fanjunkare A 13 förste tyghantverkare A 14	ingenjör A 15 of	
verkstadsdetalj	förste tygverkmästare A 17	förste verkmästare A 17	nu utgående arvode å 840 kronor indrages

Placering	Tjänstebenenämning och lönegrad		Anmärkning
	Nuvarande	Förslag	
1	2	3	4
skjutfältsdetalj	kaptan A 21 förste tyghantverkare A 14	of of	tekn. stabsoff
Centralsektionen	2 kapten A 21 armédirektör 2. graden/byrådirektör A 24	of byrådirektör A 24	tekn. stabsoff
<i>Fordonsavdelningen</i>			
Fordonsbyrån stridsfordonssektionen	överstelöjtnant A 26 kapten A 21 2 arméingenjörer 1. graden A 23 arméingenjör 2. graden A 21	of major A 23 förste byråingenjörer A 23 byråingenjör A 21	tekn. stabsoff tekn. stabsoff
bilsektionen	major A 23 2 kapten A 21 arméingenjör 1. graden/förste byråingenjör A 23	byrådirektör A 24 of förste byråingenjör A 23	1 tekn. stabsoff, 1 tygoff
släpfordonssektionen	kapten A 21 kapten A 21 armédirektör 2. graden A 24 arméingenjör 2. graden A 21	byråingenjör A 19 of byrådirektör A 24 byråingenjör A 21	tygoff
Fältarbetsbyrån	kapten A 21	major A 23	företrädesvis ur ing.trupperna, chef för brosektionen
maskinsektionen	major A 23 2 arméingenjörer 2. graden A 21	of byråingenjörer A 21	företrädesvis ur ing.trupperna
Specialtekniska sektionen	arméingenjör 1. graden A 23 armédirektör 1. graden/byrådirektör A 26	förste byråingenjör A 23 byrådirektör A 26	
Centralsektionen	kapten A 21	of	förordnad (kommenderad) kapten
<i>Elektroavdelningen</i>			
Telebyrån, trådsektionen	armédirektör 2. graden/byrådirektör A 24 arméingenjör 1. graden/förste byråingenjör A 23	of byrådirektör A 24 förste byråingenjör A 23	ur truppdrag (truppförband)
truppradiosektionen	armédirektör 2. graden/byrådirektör A 24	byrådirektör A 24	
stabsradiosektionen	armédirektör 2. graden/byrådirektör A 24	byrådirektör A 24	

Placering	Tjänstebenämning och lönegrad		Anmärkning
	Nuvarande	Förslag	
1	2	3	4
Radarbyrån, stridsledningsradarsektionen	arméingenjör 1. graden/förste byråingenjör A 23	förste byråingenjör A 23	
eldledningsradarsektionen	armédirektör 2. graden/byrådirektör A 24	byrådirektör A 24	
specialradarsektionen	armédirektör 2. graden/byrådirektör A 24	byrådirektör A 24	
Centralsektionen	arméingenjör 1. graden/förste byråingenjör A 23	förste byråingenjör A 23	
Kontrollsektionen	armédirektör 2. graden/byrådirektör A 24	byrådirektör A 24	
Specialtekniska sektionen	förste tygverkmästare A 17	förste verkmästare A 17	förordnad (kommenderad) kapten
Elkraftsektionen	arméingenjör 1. graden/förste byråingenjör A 23	förste byråingenjör A 23	
<i>Verkstadsavdelningen</i>			
Driftbyrån, verkstadsförrådssektionen	förste tyghantverkare A 14	of	
Centralsektionen	armédirektör 2. graden A 24	of	
	arméingenjör 2. graden A 21	of	
	arméingenjör 1. graden/förste byråingenjör A 23	arméingenjör 1. graden A 23	
	arméingenjör 2. graden/byråingenjör A 21	arméingenjör A 21	
	arméingenjör 2. graden/byråingenjör A 21	byråingenjör A 21	
Krigsreparationssektionen	tygverkmästare A 16	of	
	förste tyghantverkare A 14	of	
	armédirektör 1. graden/byrådirektör A 26	byrådirektör A 26	
	arméingenjör 1. graden/förste byråingenjör A 23	arméingenjör 1. graden A 23	
<i>Tygförrådsbyrån</i>			
centralsektionen	major A 23	of	tygoff
	3 kaptener A 21	of	tygoff

Placering	Tjänstebenenämning och lönegrad		Anmärkning
	Nuvarande	Förslag	
1	2	3	4
materielsektionen	tygförvaltare A 17 major A 23 3 kaptener A 21	of överstelöjtnant A 26 of	tygoff tygoff
materielredovisningssektionen	tygförvaltare A 17 major A 23 3 tygförvaltare A 17 3 förste tyghantverkare A 14	of of of of	tygoff
Ammunitionsförrådsbyrån, centraldetalj	2 kaptener A 21 tygförvaltare A 17	of of	tygoff
ammunitionssektionen	major A 23 kapten A 21 tygförvaltare A 17 tygförvaltare A 17	of of of of	tygoff tygoff
ammunitionsredovisningssektionen	2 majorer A 23	of	1 tekn. stabsoff eller tygoff (fredsdet.), 1 tygoff
Centralplaneringen	2 kaptener A 21	of	1 tekn. stabsoff eller tygoff (fredsdet.), 1 tygoff
Materielinspektionen	armédirektör 2. graden/byrådirektör A 24	byrådirektör A 24	
	arméingenjör 1. graden/förste byråingenjör A 23	förste byråingenjör A 23	
	överstelöjtnant A 26 kapten A 21 3 arméingenjörer 1. graden A 23	armédirektör 1. graden A 26 of of	tygoff

och elektroavdelningarnas centralsektioner föreslås tills vidare skola uppehållas på förordnande av kaptener vid truppförband (truppslag). Beställningar för den övriga militära personalen vid armétygförvaltningen, 6 överstelöjtnanter, 12 majorer och 26 kaptener, bör redovisas vid fälttygkåren. Dessutom bör såsom ett provisorium beställningar för 8 civilmilitära tygförvaltare redovisas vid kåren.

Ifrågavarande officersbeställningar vid fälttygkåren föreslås fördelade mellan tekniska stabsofficerare och tygofficerare enligt följande sammanställning.

Beställning	Tekn. stabsoff.	Tygoff.	Summa
Överstelöjtnant	5	1	6
Major	8 (7)	4 (5)	12
Kapten	13 (12)	13 (14)	26

Anm. Parenteserna i sammanställningen utvisar att en beställning för major och en för kapten avses för alternativt teknisk stabsofficer eller tygofficer.

Antalet civilmilitära befattningar kommer enligt utredningens förslag att reduceras betydligt. Sammanlagt avses i förslaget — fränsett befattningen för kårchef — 9 befattningar för arméingenjörer samt 18 för annan civilmilitär personal. Tjänsten för arméöverdirektör bör uppföras på armétygförvaltningens personalförteckning samt beställningar för övrig civilmilitär personal — med undantag för de ovan berörda tygförvaltarna — på personalförteckningen för tygtekniska kåren.

Fälttygkåren

Utredningen skiljer i fråga om officerare vid kåren mellan *tekniska stabsofficerare* och övriga officerare (*tygofficerare*).

Tekniska stabsofficerare har med ett undantag beräknats för tjänstgöring vid armétygförvaltningen.

Tygofficerare har i huvudsak beräknats för de befattningar, som för närvarande avses för dylika officerare vid fälttygkåren. Därjämte föreslår utredningen, att i kåren skall inordnas bland andra tygofficerare vid tyganstalter, försvarsområdesstaber och truppförband samt lärarpersonal vid tygförvaltningsskolan. Genom denna utökning erhålles enligt utredningens mening en bättre överblick över det totala utbildningsbehovet, varvid kostnaderna för ifrågavarande utbildning bör kunna begränsas. Ett genomförande av förslaget anses även medföra besparingar för statsverket till följd av att högre pensionsålder tillämpas för kapten vid fälttygkåren än för motsvarande beställningshavare vid truppförband.

Kårens *underofficerare*, vilka nu utgöres av enbart förvaltare, föreslås skola omfatta även fanjunkare. Utredningen erinrar därvid om att tygmaterielen vid vissa förband tidigare var uppdelad i två grupper under var sin uppbördsman (förvaltare) men att Kungl. Maj:t genom beslut den 18 november 1955 föreskrivit, att samtliga förråd av dylik materiel skall underställas en uppbördsman. Denne bör enligt utredningen alltjämt vara förvaltare vid fälttygkåren. Vid förband där behov av två kvalificerade arbetsledare för tygförrådstjänsten föreligger räknar utredningen med att förvaltaren skall biträdas av en tygförvaltningsutbildad underofficer. Denne bör vara fanjunkare vid fälttygkåren.

Utredningen föreslår vidare att till fälttygkåren hänföres förste tygförvaltare och tygförvaltare vid tygstaten, vilka fullgör motsvarande uppgifter och genomgår samma utbildning som fälttygkårens förvaltare. Utredningen utgår därvid från att vederbörande överföres till fälttygkåren med oförändrad lönegradsplacering. Då analoga förhållanden gäller för de till tygstaten hörande tygskrivarna, föreslås att även dessa överföres till fälttygkåren och redovisas såsom fanjunkare.

De centrala ammunitionsförråden förestås för närvarande av civila förrådsförvaltare i Ae 17 med avlöning från sakanslag (Kungl. Maj:ts brev den 27 juni 1957). Utredningen har funnit, att göromålen för uppbörds-

männen vid ammunitionsförråden är närbesläktade med dem som ankommer på förvaltare vid förband och vid centralförråd för tygmateriel. Befattningarna föreslås därför skola avses för förvaltare vid fälttygkåren.

Utredningen föreslår, att för fanjunkare vid fälttygkåren bestämmes en pensionsålder av 55 år, eller densamma som gäller för fanjunkare vid fortifikationskåren.

Frånsett behovet av personal vid armétygförvaltningen har utredningen beräknat *fälttygkårens personalbehov* i enlighet med det följande.

Tekniska stabsofficerare

För arméstaben (utrustningsavdelningen) bör liksom hittills avses en kapten ur fälttygkåren med högre teknisk utbildning.

Den beställning vid kåren (major eller kapten), som avses för militärassistent vid försvarets forskningsanstalt, föreslås skola överföras till generalstabskåren.

Utredningen erinrar om att tre kaptensbeställningar vid fälttygkåren ursprungligen avsetts för militärassistent vid försvarets fabriksverk. Utredningen har emellertid icke funnit skäl föreslå att beställningar vid fälttygkåren beräknas för ifrågavarande ändamål.

Tygofficerare

För tjänstgöring vid försvarsstaben (kvartermästaravdelningen) beräknar utredningen liksom hittills en kapten ur fälttygkåren. Där emot föreslås att en kaptensbeställning vid kåren, som är avsedd för arméstaben (trängavdelningen), överföres till trängtrupperna.

Vissa av de för stabstygofficer vid militärbefälsstab avsedda majorsbeställningarna har av arméchefen vid flera tillfällen föreslagits skola utbytas mot högre beställningar (prop. 1954: 110). Utredningen erinrar om att stabstygofficerarna, sedan befattningarna inrättades genom beslut av 1942 års riksdag, fått ett betydligt större ansvar samt ökade arbetsuppgifter, främst till följd av utvecklingen inom materielområdet. Med hänsyn härtill och då utredningen anser en förbättring av befodringsförhållandena för fälttygkårens tygofficerare önskvärd, föreslår utredningen att för stabstygofficerare beräknas beställningar för tre överstelöjtnanter och fyra majorer.

Såsom biträdande stabstygofficer vid IV. militärbefälsstaben avses nu en kapten vid fälttygkåren. Arméchefen har ansett ett stadigvarande behov av biträden åt stabstygofficerarna föreligga även vid övriga militärbefälsstaber på fastlandet, varför ytterligare fem kaptensbeställningar föreslagits skola tillkomma vid kåren (prop. 1954: 110).

Utredningen, som inhämtat att tygförvaltningsutbildade kaptener ur truppförband under längre tider varit kommenderade till vissa militärbefälsstaber, föreslår att en befattning för biträdande stabstygofficer tillkommer vid var och en av I., II. och VI. militärbefälsstaberna. Det härigenom ökade personalbehovet vid fälttygkåren förutsattes skola tillgodoses genom överförande av tre kaptensbeställningar från truppförband (truppslag). I detta sammanhang erinras om att två tygofficersbefattningar utgått i samband med indragningen av I 8 och omorganisationen av K 3 samt att en dylik befattning torde komma att utgå efter genomförd omorganisation av K 4.

För befattningar såsom tygmästare vid tygstation avses för närvarande beställningar på fälttygkårens stat för två majorer samt en kapten. Till den sistnämnde utgår ett befattningsarvode å 960 kronor för år. Stabstygofficern vid VII. militärbefälsstaben tjänstgör tillika såsom tygmästare vid Gotlands tygstation. De till vissa artilleriförband (A 4, A 6 och A 9) anslutna tyganstalterna förestås under vederbörande regementschef av en tygofficer (kapten) vid respektive förband.

Arméchefen har vid flera tillfällen hemställt, att på fälttygkårens stat skall tillkomma tre majorsbeställningar, avsedda för chefer för tyganstalterna, samt att den för tygmästare avsedda kaptensbeställningen skall utbytas mot majorsbeställning (prop. 1954:110).

Utredningen anser det ändamålsenligt och ägnat att främja en enhetlig lokal tygförrådsorganisation om de nuvarande tyganstalterna ombildas till tygstationer och i likhet med dessa ställes under chefskap av en direkt under armétygförvaltningen lydande tygmästare. Härigenom åstadkomes enligt utredningen en klarare ansvarsfördelning samt en önskvärd avlastning av förbandens uppgifter i fråga om den centrala tygförrådshållningen.

Med hänsyn till det ökade ansvar som kommit att åvila ifrågavarande befattningshavare anser utredningen det befogat att samtliga befattningar för tygmästare avses för regementsofficerare. På grundval av en jämförelse mellan förrådets storlek samt ett bedömande av befordringsmöjligheterna inom tygofficerskategorien föreslås att beställningar för två överstelöjtnanter och fyra majorer skall avses för tygmästare. Vid ett genomförande av detta förslag bör tre kaptensbeställningar vid artilleriet indragas. Arvodet till en tygmästare bör samtidigt upphöra att utgå.

I anslutning till utredningens förslag att tygofficierare vid försvarsområdesstaber och truppförband skall inordnas i fälttygkåren bör enligt utredningens beräkningar sammanlagt 58 kaptensbeställningar överföras till kåren. Därvid erinras om att en kaptensbeställning vid fälttygkåren från och med den 1 juli 1957 avsetts för tygofficer vid Örebro försvarsområdesstab (prop. 1957:110, s. 138).

Arméchefen har vid upprepade tillfällen föreslagit att den för chef för tygförvaltningsskolan avsedda majorsbeställningen skall utbytas mot överstelöjtnantsbeställning (prop. 1954:110). Vid skolan förekommer, enligt vad utredningen konstaterat, en omfattande utbildning av skilda slag för olika personalkategorier. Antalet heltidsanställda personer vid skolan uppgår till omkring 100. Därtill kommer ett större antal timplärare och föreläsare.

Med hänsyn till de arbetsuppgifter och det stora ansvar, som åvilar chefen för tygförvaltningsskolan, anser utredningen att han bör vara överstelöjtnant. Beställningen bör liksom för närvarande redovisas under fälttygkåren. Utredningen föreslår vidare att tre till tygförvaltningsskolan kommande kaptener, vilka bland annat tjänstgör såsom lärare, inordnas i fälttygkåren. I anslutning härtill bör tre kaptensbeställningar vid truppförband (truppslag) överföras till fälttygkårens stat.

Då verksamheten vid arméns motorskola anses ligga utom ramen för fälttygkårens uppgifter, föreslås att den för chef för skolan avsedda majorsbeställningen avföres från fälttygkåren. En motsvarande beställning bör i stället uppföras på personalförteckningen för skolan.

För gruppchefer vid de centrala ammunitionsförråden har hit-

tills beställningar på fälttygkårens stat inrättats för en major och tre kapten. Utredningen, som erinrar om att vid fullt utbyggd organisation behov angivits föreligga av ytterligare en kapten, har i detta sammanhang utgått från nuvarande personaluppsättning för ändamålet.

Tygunderofficerare

Utredningens beräkningar av kårens behov av tygunderofficerare vid militärbefälsstaber, tygstationer och centralförråd för ammunition har grundats på nuvarande organisation. Det härför föreslagna antalet underofficersbeställningar motsvaras sålunda av beställningar vid tygstaten eller, såvitt avser centrala ammunitionsförråd, av civila tjänster. Vid truppförband och försvarsområdesstaber har behovet beräknats på grundval av gällande organisation av stabs- och förvaltningstjänsten, dock att förvaltarbeställningar i viss utsträckning utbyts mot fanjunkarbeställningar. Då översyn av nämnda organisation alltjämt pågår anges ändring i organisationen kunna påverka utredningens beräkningar. Behovet av fanjunkare föreslås — i den mån det icke kan täckas genom utbyte mot förvaltarbeställningar vid kåren — skola tillgodoses genom överförande av motsvarande antal fanjunkarbeställningar från vederbörliga truppförband (truppslag).

I tablå å följande sida redovisas utredningens förslag i fråga om det totala personalbehovet vid fälttygkåren.

Kårens beställningar föreslås skola fördelas på befattningar av Kungl. Maj:t. Det har därvid ansetts lämpligt att officersbeställningarna fördelas mellan tekniska stabsofficerare och tygofficerare.

Utbildningen för tekniska stabsofficerare bör enligt utredningens mening, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som för närvarande tillämpas, omfatta — förutom genomgång av krigshögskola — prov-(aspirant-)tjänstgöring, viss högre teknisk specialutbildning och trupptjänstgöring. Officer, som önskar ifrågakomma till förordnande såsom teknisk stabsofficer vid fälttygkåren, bör ha genomgått högskolans vapentekniska linje eller också dess ingenjörtekniska linje. Ett med hänsyn till behovet avpassat antal bör uttagas för aspiranttjänstgöring vid fälttygkåren. Under aspiranttjänstgöringen, som föreslås omfatta minst ett år och högst ett år sex månader, bör aspiranterna tjänstgöra huvudsakligen i armétygförvaltningen men, där så kan ske, även i arméstaben. Under tiden för aspiranttjänstgöringen bör de tekniska stabsofficersaspiranterna kvarstå vid vederbörligt truppförband (truppslag).

Efter godkänd aspiranttjänstgöring bör officer, som här avses, kunna antagas vid fälttygkåren om ledig beställning för teknisk stabsofficer finnes. För flertalet av de tekniska stabsofficerarna bedömes en kompletterande teknisk utbildning vara erforderlig. En sådan bör ordnas i form av specialstudier vid teknisk högskola. Chefen för fälttygkåren bör erhålla befogenhet att i erforderlig omfattning beordra teknisk stabsofficer till dylik specialutbildning. Denna förutsättes som regel icke skola omfatta

Placering	Officerare			Underofficerare	
	Överste- löjtnanter	Majorer	Kaptener	För- valtare	Fan- junkare
Armétygförvaltningen	6	12	26	18	—
Försvarsstaben	—	—	1	—	—
Arméstaben	—	—	1	—	—
Militärbefälsstaber	3	4	4	—	7
Tygstationer	2	4	—	29	5
Försvarsområdesstaber					
Örebro försvarsområdesstab	—	—	1	1	—
Bodens »	—	—	1	1	—
Kiruna-Jokkmokks försvarsområdes- stab	—	—	1	1	—
Övriga försvarsområdesstaber	—	—	8	17	1
Vaxholms försvarsområde och Stock- holms kustartilleriförsvar	—	—	1	1	—
Karlskrona försvarsområde och Ble- kinge kustartilleriförsvar	—	—	1	1	—
Truppförband (motsvarande)					
Infanteriets förband	—	—	19	19	1
Pansartrupperna	—	—	3	3	3
Artilleriets förband	—	—	8	8	6
Luftvärnet	—	—	7	7	—
Ingenjörtrupperna	—	—	3	3	1
Signaltrupperna	—	—	1	1	1
Trängtrupperna	—	—	4	4	4
Infanteriskjutskolan	—	—	1	1	—
Tygförvaltningsskolan	1	—	3	—	—
Artilleriskjutskolan	—	—	—	1	—
Centrala ammunitionsförråd	—	1	3	9	—
Summa	12	21	97	115	29

¹ Skall tills vidare redovisas såsom civilmilitära tygförvaltare.

längre tid än två hela läsår. Erforderlig kurslitteratur och dylikt bör bekostas av staten. Vikarie för officer som bedriver studier bör icke förordnas. Arbetskraftsbehovet anses under tiden böra tillgodoses genom anlitande av aspiranter eller omfördelning av göromål.

Utredningen anser att en utbildning av angivet slag vid teknisk högskola är ägnad att främja övergång till civil anställning. För att så långt som möjligt säkerställa att statsverkets utgifter för utbildningen blir till direkt gagn för försvaret föreslår utredningen, att ett system med skuldförbindelser införes. Detta bör lämpligen anpassas till vad som enligt statsmakternas beslut tillämpas beträffande aspiranter på landsfiskalsbanan (jfr statsverkspropositionen 1957, XI ht., s. 438—439 och regleringsbrev för budgetåret 1957/58 för anslaget Landsfiskaler m. fl.: Avlöningar). Utredningen föreslår i analogi härmed att såsom villkor för kommendering till studier vid teknisk högskola skall gälla, att vederbörande förbinder sig att under vissa förutsättningar återbetala den på studietiden belö-

pande lönen jämte övriga av staten bestridda kostnader för studierna. Återbetalningsskyldigheten bör omfatta hela skuldbeloppet vid avgång från officersbeställning inom två år från utbildningens avslutande samt 75, 50 och 25 % vid avgång under respektive tredje, fjärde och femte året. Därest vederbörande kvarstår i tjänst fem år eller längre efter utbildningens avslutande bör återbetalningsskyldighet icke föreligga. Sådan skyldighet bör rimligen förfalla om vederbörande avlider medan han kvarstår i tjänst eller om hans avgång föranledes av sjukdom. Försvarets civilförvaltning bör bevaka statsverkets rätt på grund av förbindelserna.

Chefen för fälttygkåren bör enligt utredningens mening även ha befogenhet att, där personalläget och medelstillgången medger det, beordra teknisk stabsofficer till annan utbildning inom landet. Här åsyftas närmast teoretiska specialstudier av kortare varaktighet, avseende begränsade problem. Utredningen bedömer även att praktisk tjänstgöring vid industri-företag kan vara värdefull för den tekniske stabsofficerens tjänstgöring i armétygförvaltningen. Förutsättningarna för en dylik tjänstgöring och sättet för dess anordnande anses böra närmare utredas av fälttygmästaren.

Då flertalet av de befattningar, som avses för tekniska stabsofficerare, bedömes kräva erfarenhet av trupptjänst föreslår utredningen att dylik tjänstgöring uppställs som kompetenskrav för regementsofficersbefordran. Härvid erinras om att för befordran till regementsofficer inom generalstabskåren kräves tjänstgöring såsom kompanichef (motsvarande) under minst två år. För de tekniska stabsofficerarna föreslås — med beaktande av tjänstgöringsförhållanden och utbildningskostnader för ifrågavarande personal — att ett år uppställs såsom minimikrav.

I fråga om tygofficerare ifrågasätter utredningen ingen ändring i den nuvarande utbildningen. Det framhålles dock, att antalet elever vid tygofficerskursen bör anpassas med hänsyn till det beräknade behovet av tygförvaltningsutbildade officerare. Utredningen förutsätter, att tygofficer skall beredas möjlighet att under kortare tid tjänstgöra vid trupp, därest så skulle anses erforderligt för att vidmakthålla hans militära insikter eller förmåga att föra befäl.

Utbildningen av tygunderofficerare bör liksom för närvarande inriktas på att bibringa eleverna kompetens för förvaltarbeställning vid kåren. För fanjunkarbeställningarna bör fordras samma utbildning. Utredningen räknar dock icke med att förvaltarbeställningarna vid fälttygkåren skall rekryteras uteslutande bland fanjunkare vid kåren. Även annan fanjunkare med tygunderofficersutbildning bör kunna ifrågakomma till förvaltarbefordran vid fälttygkåren.

Tygtekniska kåren

Utredningen har såsom framgått av det föregående räknat med att tygtekniska kåren skall omfatta *arméingenjörer* samt tygverkmästare, tyg-

hantverkare och armétekniker (*mekanikerpersonal*). Kåren bör vara underställd chefen för armétygförvaltningens verkstadsavdelning (arméöverdirektören).

Arméingenjörer skall enligt utredningens beräkningar i huvudsak tjänstgöra vid militärbefälsstaber, truppförband och utbildningsanstalter. Därjämte föreslås att arméingenjörer skall avses för befattningar vid arméns tygverkstäder.

Arméingenjörernas arbetsuppgifter kommer enligt förslaget att omfatta främst den tekniskt betonade materielens underhåll, vård och reparation vid regionala och lokala myndigheter. Dessa göromål har utredningen icke bedömt vara av sådan art att för befattningshavarna erfordras högre teknisk grundkompetens än som motsvarar examen från högre tekniskt läroverk (gymnasielinje). För vissa befattningar, särskilt sådana som avses för lärare vid arméns utbildningsanstalter, har dock högre teknisk kompetens ansetts nödvändig. Denna bör bibringas vederbörande genom kompletterande utbildning.

Beställningar för arméingenjör föreslås skola finnas i lönegraderna A 26, A 24, A 23, A 21 och A 19 samt i reglerad befordringsgång, omfattande lönegraderna A 12, A 13, A 15 och A 17. Tjänstebenenämningen bör vara oförändrad för beställningshavare i lönegraderna A 26, A 24 och A 23, arméingenjör för beställningshavare i lönegraderna A 21—A 13 samt arméunderingenjör för beställningshavare i lönegrad A 12.

Behovet av arméingenjörer — utom vid armétygförvaltningen och arméns tygverkstäder — beräknar utredningen enligt följande.

Vid försvarsstaben (signaltjänstavdelningen) anses under överskådlig tid behov föreligga av en signalutbildad ingenjör med ingående kännedom om arméns signalväsende. Detta behov föreslås skola tillgodoses med arméingenjör (armédirektör av 1. graden). Högskolekompetens förutsättes vara erforderlig.

De för arméstaben nu beräknade arméingenjörsbefattningarna har under de senaste åren varit vakanta med undantag för befattningarna för vapeningenjör vid luftvärnsavdelningen. Utredningen förutsätter, att armétygförvaltningen skall tillhandahålla truppslagsinspektör erforderlig specialteknisk sakkunskap och anser därför att arméingenjörer icke stadigvarande bör vara placerade vid arméstaben.

Beträffande de vid militärbefälsstaber placerade arméingenjörerna föreslår utredningen, att en befattning för signalingenjör vid VII. militärbefälsstaben utgår. Den vid samma militärbefälsstab placerade motoringjören beräknas kunna svara för motortjänsten även vid I 18.

I fråga om förbanden föreslås att en motoringjör vid I 18 indrages. I övrigt anser utredningen att en för radaringenjör vid Lv 6 avsedd, vakantsatt beställning kan utgå, medan däremot en motsvarande för Lv 3 inrättad beställning, vilken likaledes skall hållas vakant, bör få disponeras.

Behovet av arméingenjörer vid arméns utbildningsanstalter har beräknats i överensstämmelse med nuvarande personaluppsättning såvitt avser tygförvaltningsskolan, arméns signalskola och arméns motorskola.

I fråga om luftvärnsskjutskolan har utredningen utgått från ett stadigvarande behov av tre arméingenjörer. Under den tid då utbildning eller försök ej pågår vid skolan bör dessa utnyttjas av luftvärnsinspektören för uppgifter som icke är direkt anknutna till skolans verksamhet. För arméns radar- och luftvärnsmekanikerskola beräknas två vapen- och två radaringenjörer, av vilka senare en i mån av behov bör kunna disponeras även av Lv 6. Den vid arméns fallskärmsjägarskola nu placerade arméingenjören anses icke ha sådana uppgifter som eljest ankommer på arméingenjör. Den härför avsedda beställningen föreslås skola utbytas mot civil tjänst.

Såsom framgått av det föregående föreslår utredningen att befintliga civila tjänster för verkstadschef och verkstadsingenjör vid arméns tygverkstäder skall utbytas mot beställningar för arméingenjör. Till stöd härför anföres att det förefaller mest rationellt att den personalkategori, som i tekniskt avseende svarar för tygmaterielens underhåll och vård vid förband, utnyttjas jämväl inom verkstadsorganisationen. Vidare anför utredningen, att viss tids tjänstgöring vid tygverkstad bör ingå i arméingenjörernas utbildning och att därigenom skapas naturliga förutsättningar för att arméns högre tygverkstadsbefäl skall kunna rekryteras ur tygtekniska kåren.

Förslaget innebär i princip att i arméns personalförteckningar uppförda tjänster för verkstadschef och driftingenjör utbytes mot beställningar för arméingenjör, liksom även de extra ordinarie tjänster med avlöning från sakanslag (Kungl. Maj:ts brev den 27 juni 1957) vilka utnyttjas för den egentliga verkstadsdriften. Då Bodens tygstations signalverkstäder torde komma att nedläggas, räknar utredningen dock icke med att den för dem avsedda verkstadschefstjänsten utbytes mot arméingenjörbeställning.

Tjänsterna för verkstadschef är för närvarande hänfödda till högstlönegrad. Utredningen har med utgångspunkt i tygverkstädernas nuvarande organisation sökt anpassa löneställningen för ifrågavarande befattningar till de för arméingenjörer i övrigt föreslagna lönerna.

För arméns tygverkstäder har nedanstående antal arméingenjörbeställningar beräknats erforderliga.

Beställningar	Antal	Lönegrad	Befattning
Armédirektör av 1. graden	4	A 26	verkst.ch BT, ST, SiS och P 4
Armédirektör av 2. graden	3	A 24	verkst.ch P 2, I 10 och Lv 2
Arméingenjör av 1. graden	7	A 23	verkst.ch P 1, A 2, A 4, A 9, Ing 1 och Ing 2 verkst.ing. SiS
Arméingenjör	9	A 21	verkst.ch GT, KT, T 3, A 3 och A 6 verkst.ing BT, SiS (2) och P 4
Arméingenjör	4	A 19	verkst.ing SiS, P 2, Lv 2 och Lv 3

Utredningens förslag rörande det *totala antalet* beställningar för *arméingenjörer* samt dessas fördelning på lönegrader m. m. framgår av sammanställning å nästa sida. Där upptages — utöver de beställningar som erfordras för bestridande av bestämda befattningar — 22 beställningar för arméingenjör i reglerad befordringsgång, av vilka 12 avses för tjänstgöring i armétygförvaltningen. En jämkning i antalet befordringsgångstjänster kan enligt utredningen bli aktuell sedan erfarenheter vunnits i fråga om rekryteringsbehovet. Det totala antalet arméingenjörer i reglerad befordringsgång bör fastställas i arméns personalförteckningar.

Genom beslut av 1953 års riksdag inrättades en arméingenjörkårens reserv. Behovet av arméingenjörer i reserven beräknades till ett 100-tal. Utredningen anser sig böra ifrågasätta om icke tillgången på värnpliktig personal, däri inbegripet förtidsavgångna arméingenjörer i värnpliktsåldern, är tillräcklig för att, jämte den aktiva personalen, täcka behovet av arméingenjörer i krig. Utredningen är emellertid icke beredd att taga ställning till reservorganisationens avveckling utan förutsätter att denna fråga utredes ytterligare.

Enligt utredningens förslag kommer en avsevärd del av armédirektörsbeställningarna att avses för verkstadschefer. Då även övriga för armédirektörer avsedda befattningar anses vara av sådan karaktär att en högre pensionsålder bör gälla för deras innehavare än för arméingenjörer i övrigt föreslår utredningen, att för armédirektörer av 1. och 2. graden fastställs en pensionsålder av 65 år.

Den tygtekniska kårens mekanikerpersonal bör till stor del avses för tjänstgöring vid arméns tygverkstäder. En inom armétygförvaltningen tillsatt utredning (1955 års tygverkstadskommitté) har den 7 september 1957 lagt fram förslag till verkstadsorganisation m. m. Enligt detta skall en viss centralisering av arméns reparationstjänst äga rum. Då ett genomförande av förslaget anses komma att påverka behovet av mekanikerpersonal vid tygverkstäderna, har utredningen funnit ogörligt att i dagens läge ingå på en prövning av det totala behovet av dylik personal. Utredningen anser det emellertid angeläget att frågan om den aktiva mekanikerpersonalens omfattning och sammansättning sedermera upptages till prövning.

Första anställning vid tygstaten vinnes för närvarande såsom furir. Sedan ändrade grunder för rekryteringen av arméns underbefäl genomförts, anser utredningen skäl ej längre föreligga att bibehålla militär anställningsform för den lägsta mekanikerpersonalen. Utredningen föreslår därför att de nuvarande furirsbeställningarna ersättes med civilmilitära beställningar för biträdande armétekniker, vilka bör placeras i Ae 7.

Tygtekniska kårens beställningar bör enligt utredningen fördelas på befattningar genom beslut av Kungl. Maj:t.

I fråga om *utbildning* av tygtekniska kårens personal föreslår utredningen i huvudsak följande.

Tablđ utvisande det totala behovet av arméingenjörer

Placering	Vapeningenjörer				Signalingenjörer					Motingenjörer					Radaringenjörer			Summa					
	A 24	A 23	A 21	A 19	A 26	A 24	A 23	A 21	A 19	A 24	A 23	A 21	A 19	Rbg	A 23	A 21	A 19	A 26	A 24	A 23	A 21	A 19	Rbg
Armétygförvaltningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	5	2	—	—
Försvarsstaben	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Militärbefälsstaber																							
I.—VI. milo	3	3	—	—	—	3	3	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	9	9	—	—	—
VII. milo	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
Truppförband																							
I 1, I 7, I 15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1
I 10, I 19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
P 1, P 2, P 4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—
A 1, A 2, A 4, } A 7, A 8 } A 3, A 6, A 9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	3	2
Lv 1—Lv 3	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	3	—	—
Lv 4—Lv 7	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—
Ing 1—Ing 3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	2	1
S 1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
T 1—T 4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—
Kustartilleriförsvar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—
Utbildningsanstalter																							
TygS	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—
SignS	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
MS	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
LvSS	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	1	—	—
RMS	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	1	1	—
Tygverkstäder	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	7	9	4	—
Summa	3	9	5	3	1	3	4	1	1	3	7	9	11	8	2	1	1	6	13	34	27	20	8
	20				10					38					4			108					
För rekrytering och utbildning	—				—					—					—			—					
	122																						
	130																						

¹ Härav avses 12 för armétygförvaltningen.

Den som önskar bli antagen såsom arméingenjör på aktiv stat bör ha avlagt examen vid högre tekniskt läroverk, gymnasielinjen. Han bör även såsom värnpliktig ha genomgått den för officersuttagna värnpliktiga avsedda arméingenjörutbildningen å 630 dagar. Första tjänstgöring och fortsatt tjänstgöring bör som regel fullgöras i en följd. Efter avslutad kadettskola antages därtill lämplig värnpliktig såsom arméingenjör i reglerad befordringsgång vid tygtekniska kåren. Med hänsyn bland annat till den föregående utbildningen bör befordringsgången omfatta lönegraderna Af 12 under ett och ett halvt år, Ae 13 under två år, Ae 15 under två år samt Ae 17 för tid därefter. Under tiden för placering i Af 12 bör vederbörande benämnas arméunderingenjör samt inneha fänriks tjänsteklass. Vid förordnande såsom extra ordinarie arméingenjör i Ae 13 bör löjtnants tjänsteklass tilläggas honom.

Under tiden för anställningen såsom arméunderingenjör (aspirantanställning) bör vederbörande prövas i praktisk tjänstgöring vid någon av arméns tygverkstäder samt vid förband där arméingenjör tjänstgör. Utbildningen av extra ordinarie arméingenjör bör ske i form av tjänstgöring vid förband och tygverkstad samt lämpligen även vid armétygförvaltningen. Enligt utredningens beräkningar kommer omkring 12 arméingenjörer i befordringsgången att vid varje särskild tidpunkt kunna tjänstgöra i verket. Ett motsvarande antal civila tekniska tjänster vid verket i lönegraderna A 13—A 17 föreslås skola indragas. Här avsedda arméingenjörer bör utnyttjas i befattning avsedd för ingenjör eller biträdande ingenjör med hänsyn till rådande förhållanden (vakanser, utbildningskrav m. m.).

För att säkerställa behovet av arméingenjörer med högre grundkompetens än som motsvarar examen från högre tekniskt läroverk föreslår utredningen att chefen för tygtekniska kåren skall äga beordra erforderligt antal arméingenjörer — som regel extra ordinarie arméingenjörer i befordringsgången — till specialutbildning vid teknisk högskola. Utbildningen bör i allmänhet omfatta två eller högst tre hela läsår. Utbildningens omfattning bör i varje särskilt fall bestämmas av kårchefen. Arméingenjör föreslås bli återbetalningsskyldig för den under tiden för studierna uppburna lönen enligt samma grunder som utredningen föreslagit i fråga om teknisk stabsofficer som kommenderas till teknisk högskola för utbildning.

Arméingenjör som avses skola placeras såsom stabsingenjör bör enligt förslaget genomgå särskild stabsutbildning. Denna bör syfta till att fördjupa vederbörandes insikter i arméns krigsorganisation, underhållstjänsten i fält m. m. Särskilda kurser föreslås skola anordnas för ändamålet, lämpligen vid arméns underhållsskola. Chefen för tygtekniska kåren bör även kunna beordra arméingenjör till annan sådan specialutbildning inom landet som bedömes erforderlig för den fortsatta tjänstgöringen. Armé-

ingenjör förutsattes vidare skola genomgå utbildning avseende nytillkommen materiel, nya reparationsmetoder m. m.

För befattningarna vid arméns tygverkstäder anser utredningen erfarenhet från civil verkstadsdrift önskvärd. Arméingenjör föreslås därför kunna beviljas tjänstledighet med C-avdrag för att under högst två år praktisera vid större civilt företag inom verkstadsbranschen. Under tiden för dylik tjänstledighet bör arméingenjör kunna erhålla stipendium med förslagsvis högst 1 200 kronor för år. Tid för här avsedd tjänstledighet föreslås få tillgodoräknas för uppflyttning inom den reglerade befordringsgången och för löneklassuppflyttning ävensom i pensionshänseende.

Vid sidan av den angivna normala rekryteringsvägen anser utredningen att möjlighet till s. k. direktrekrytering alltjämt skall finnas. Vederbörande bör därvid anställas såsom aspirant under förslagsvis minst ett år innan antagning sker i extra ordinarie eller ordinarie beställning vid kåren.

Då brist på högskoleutbildade tekniker anses komma att råda under överskådlig tid finner utredningen det motiverat att delvis nya vägar prövas i syfte att tillgodose försvarets behov av tekniker med högre utbildning. Ett värdefullt tillskott för förvaltningstjänsten av tekniskt högskoleutbildad personal, som dessutom besitter ett visst mått av militära insikter, anser utredningen kunna erhållas om arméingenjörer med statligt stöd beredes möjlighet att genomgå teknisk högskola. Utbildningen bör icke syfta till anställning i viss arméingenjörsbefattning men däremot förbindas med skyldighet att under viss tid tjänstgöra i teknisk befattning inom försvaret.

Utredningen föreslår, att utbildningen utformas i stort sett efter de grunder som enligt Kungl. Maj:ts brev den 3 juni 1955 gäller för fast anställd personal inom marinen under utbildning till mariningenjör. Extra ordinarie arméingenjör i reglerad befordringsgång bör sålunda kunna erhålla tjänstledighet med bibehållen lön för deltagande i första årskursen vid teknisk högskola. Han bör därvid förplikta sig att återbetala den lön han uppbär under tiden för tjänstledigheten enligt samma villkor som föreslagits beträffande arméingenjör vid kommendering till teknisk högskola. För deltagande i andra och högre årskurs bör arméingenjör meddelas tjänstledighet med C-avdrag. Under tjänstledigheten bör lån kunna erhållas. Lånebeloppet bör bestämmas efter behovsprövning och uppgå till högst 6 000 kronor för år. Lånet bör vara räntefritt så länge vederbörande bedriver studier eller därefter kvarstår i teknisk tjänst inom försvaret. I andra fall än nu sagts bör lånet löpa med sex procent ränta. Sedan utbildningen upphört, bör lånet successivt avskrivas under förutsättning att vederbörande innehar kvalificerad teknisk tjänst inom försvaret. Avskrivning bör emellertid ej påbörjas, förrän den återbetalningskyldighet förfallit, som hänför sig till det första läroårets tjänstledighet. Avskrivning föreslås ske med 625 kronor för kvartal. Den som upphört

att vara innehavare av teknisk tjänst inom försvaret bör ha att återbetala erhållet lån med samma belopp för kvartal.

Kostnaderna för de lån, varom här är fråga, föreslås skola bestridas från anslaget Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl. Lånen bör förvaltas av försvarets civilförvaltning, medan prövningen av lånebehovet bör ske av försvarets socialbyrå. I avvaktan på erfarenheter föreslås en låneram av högst 60 000 kronor för budgetår. I detta belopp bör även inrymmas kostnader för stipendier till arméingenjör. Återbetalningar å lån, liksom återbetalningar till följd av skuldförbindelser vid kommendering till teknisk högskola eller tjänstledighet med oavkortad lön, bör tillgodoföras inkomstiteln Övriga diverse inkomster.

Sedan erfarenheter vunnits av den föreslagna utbildningen bör det enligt utredningens mening vara förtjänt att övervägas, om icke jämväl i den centrala förvaltningen tjänstgörande civil personal med lägre teknisk utbildning i begränsad omfattning bör få möjlighet att på liknande villkor förvärva civilingenjörskompetens.

Då en översyn av behovet av kårens mekanikerpersonal ansetts erforderlig, har utredningen icke närmare ingått på frågan om denna personals utbildning. Vid ett genomförande av förslaget att ersätta furirsbeställningarna vid tygstaten med civilmilitära beställningar för biträdande armétekniker bör det dock enligt utredningens mening övervägas, om icke även beställningsmannaspirant skall ha civilmilitär ställning.

Kostnadsberäkningar

Den av utredningen föreslagna organisationen innebär en ökning med 23 tjänster (beställningar). Detta förhållande bör emellertid, anser utredningen, ses mot bakgrunden av att de aktuella kårstaterna för närvarande icke är avpassade till armétygförvaltningens nuvarande organisation. Om hänsyn tages till de vikariatslöneförordnanden å befattningar i förvaltningen, som till följd härav meddelats beställningshavare vid förband eller truppslag, innebär utredningens förslag en viss minskning av organisationen.

Vid en jämförelse mellan kostnaderna för de tjänster och vikariatslöner som ingår i nuvarande organisation och de tjänster som kommer att finnas enligt utredningens förslag uppkommer en kostnadsminskning med i runt tal 290 000 kronor. Minskningen bör enligt utredningen reduceras med kostnaderna för lån och stipendier åt arméingenjör under utbildning, vilka kostnader beräknats till 60 000 kronor. Härifrån bör emellertid avräknas kostnaderna för den tjänstgöring som arméunderingenjör i reserven enligt gällande organisation har att fullgöra för vinnande av anställning på aktiv stat. Totalt sett beräknas ett genomförande av utredningens förslag komma att medföra en kostnadsminskning av minst 250 000 kronor, vilket belopp anses komma att öka på längre sikt till följd av minskade pensionskostnader.

Övergångsanordningar

De övergångsanordningar som utredningen anser erforderliga i samband med förslaget genomförande föreslås utformade enligt följande riktlinjer.

Fälttygkåren. Intransport i fälttygkåren av beställningshavare vid truppförband (truppslag) bör ske efter eget medgivande samt efter prövning av vederbörandes utbildning och lämplighet för dylik transport. Den som intransporteras i fälttygkåren skall vara skyldig att underkasta sig den högre pensionsålder samt de tjänståldersbestämmelser i pensionshänseende som gäller för den nya beställningen. Skulle ej tillräckligt antal beställningshavare med erforderlig kompetens anmäla sig till här avsedd transport, bör ett mot bristen svarande antal beställningar vid truppförband (truppslag) övergångsvis få bibehållas utöver personalförteckningen.

Utbyte av förvaltare mot fanjunkare vid sådana förband där två förvaltare är placerade bör som regel ske vid uppkommande vakans i endera av nämnda beställningar. Kungl. Maj:t bör dock kunna medge avsteg från huvudregeln där särskilda omständigheter talar härför.

Med hänsyn till att ett överförande av tygförvaltare och tygskrivare till militär anställning medför sänkning av pensionsåldern bör vederbörande ha rätt att kvarstå i innehavande civilmilitär beställning. Denna bör få bibehållas övergångsvis under det att motsvarande militära beställning hålles vakant. Motsvarande bör gälla för de civila förrådsförvaltare som föreslås skola utbytas mot förvaltare. Ett överförande till militär anställning bör dock i sistnämnda fall icke ske med mindre vederbörande prövas lämplig härför.

Tygtekniska kåren. Beställningshavare vid arméingenjörkåren eller tygstaten skall vara skyldig att övergå till sådan beställning vid tygtekniska kåren som har samma lönegrad som den han innehar. Kan vederbörande härvid icke inplaceras i likvärdig beställning vid tygtekniska kåren bör hans beställning övergångsvis få bibehållas utöver kårens ram. En beställning i närmast lägre lönegrad bör härvid hållas vakant. Ordinarie furir vid tygstaten bör övergångsvis få kvarstå i innehavande beställning under det att en beställning för biträdande armétekniker i Ae 7 vakant hålles.

Verkstadschefer och driftingenjörer bör efter prövning av vederbörandes lämplighet föras över till beställningar vid tygtekniska kåren. I den mån vederbörande icke önskar övergå till sådan anställning eller finnes icke vara lämpliga härför, bör erforderligt antal civila tjänster bibehållas övergångsvis mot härav betingat vakanthållande av beställningar vid tygtekniska kåren.

Beställningshavare vid arméingenjörkåren, vilken är placerad i befattning vid armétygförvaltningen, bör kunna antagas i den civila tjänst, som enligt förslaget ersätter beställningen, utan att tjänsten ledigförklaras.

Motsvarande bör gälla även för arméingenjör som med vikariatslön uppehåller beställning vid förvaltningen. Arméingenjör, som icke är villig att övergå till civil anställning, bör få kvarstå i innehavande civilmilitär beställning, vilken bör redovisas såsom övertalig under särskild rubrik i tygtekniska kårens personalförteckning. Vederbörandes lön bör emellertid utgå från armétygförvaltningens avlöningsanslag och motsvarande civil tjänst vid förvaltningen under tiden hållas vakant. Innehavare av dylik övertalig beställning bör icke få disponeras för befattning utanför armétygförvaltningen. Han bör kunna bibehållas vid civilmilitär anställning om han efter ansökan erhåller sådan civil tjänst vid armétygförvaltningen, som i nuvarande organisation motsvaras av civilmilitär beställning. Den civila tjänsten bör därvid temporärt kunna ersättas med en övertalig civilmilitär beställning. För att förebygga en eventuell försämring av befodringsutsikterna för de arméingenjörer, som vid tidpunkten för övergång till den ändrade organisationen har civilingenjörskompetens, bör slutligen Kungl. Maj:t bemyndigas att efter prövning i varje särskilt fall av det till följd av den ändrade organisationen uppkomna befodringsläget för arméingenjör med högskolekompetens, tillfälligt byta ut ett mindre antal, förslagsvis högst tre beställningar för arméingenjör av 1. graden vid tygtekniska kåren mot högre beställningar.

Yttranden

De allmänna riktlinjerna i utredningens förslag har i allt väsentligt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet myndigheter, som yttrat sig i ärendet. Sälunda anser *överbefälhavaren, chefen för armén, försvarets civilförvaltning, armétygförvaltningen* och *statens organisationsnämnd* förslagen i stort sett lämpliga och väl ägnade att läggas till grund för tillskapandet av en ny personalorganisation för arméns tygförvaltningstjänst. *Försvarets forskningsanstalt* finner skälen för en uppdelning av de tekniska befattningarna i armétygförvaltningen mellan två kategorier, tekniska stabsofficerare och civila ingenjörer, vara bärande. Likaså tillstyrkes de föreslagna uppgifterna och kompetenskraven för arméingenjörer. *Försvarets fabriksstyrelse* finner ej anledning till erinran mot avvägningen mellan olika personalkategorier i armétygförvaltningen eller mot de föreslagna kårernas organisation. Även *statskontoret* tillstyrker att den militära och civilmilitära personalen inom tygförvaltningstjänsten uppdelas i två kårer. Å andra sidan anser *överstyrelsen för de tekniska högskolorna* att motiven för att alltjämt i icke ringa utsträckning avse tekniskt utbildad militär personal för kvalificerade tekniska befattningar i armétygförvaltningen icke är övertygande. Överstyrelsen framhåller att den ökning av de tekniska högskolornas antagningskapacitet, som skett under senare år, och den ytterligare ökning, som torde vara att förvänta, är ägnad att minska rådande brist på civilingenjörer.

Bland de personalorganisationer som beretts tillfälle att yttra sig är meningarna mera delade. *Svenska officersförbundet* biträder i stort sett utredningens förslag. *Försvarets civila tjänstemannaförbund* instämmer i vissa av utredningens principiella ställningstaganden men uttalar sin förvåning över att civil personal icke i större utsträckning beräknats för förvaltningstjänsten, då en sådan anordning skulle medföra en väsentlig kostnadsminskning för staten samt medföra en förbättring av befordringsmöjligheterna för denna personal. Genom att tjänsterna göres civila åstadkommes även vidaste möjliga rekryteringsbas. Förbundet kan icke godtaga att tygförvaltare och tygskrivare vid tygstaten samt förrådsföreståndare vid ammunitionsförråden överföres till militär anställning, liksom ej heller att verkstadschefer och driftingenjörer vid tygverkstäderna inordnas i tygtekniska kåren. *Statsverkens ingenjörsförbund* anser att utredningen sakligt och realistiskt fäst uppmärksamheten på väsentliga nackdelar med nuvarande personalkårsförhållanden vid armétygförvaltningen men varit alltför bunden av nuvarande grunder för kårernas uppbyggnad och kårpersonalens befordringsutsikter.

Sveriges civilingenjörsförbund finner utredningsresultatet vara behäftat med brister i fråga om motiven för och emot användningen av kårer. Avvägningen mellan tekniska och militära kunskaps- och utbildningskrav har även behandlats från felaktiga utgångspunkter. Förbundet föreslår därför att utredningen omarbetas i dessa avseenden innan den lägges till grund för ett beslut i frågan. Enligt förbundets mening bör de allt större krav som i tekniskt hänseende ställes på personalen inom tygförvaltningstjänsten leda till att denna ges en personaluppsättning, vars grundstomme består av från grunden utbildade, högt kvalificerade tekniker. Dessa bör erhålla utbildning i fråga om militärfunktionella krav på krigsmaterielen och underhållstjänsten. Den speciellt militärtekniska undervisning som meddelas vid krigshögskolan bör utan svårighet kunna inlemmas i de tekniska högskolornas undervisning, eller ock bör civila ingenjörer taga del av nämnda undervisning vid krigshögskolan. Vad angår kompetenskraven för ingenjörer vid staber och förband synes möjligen en viss övergång från högre till lägre utbildade tekniker kunna ske på enstaka förbandstjänster medan staberna och undervisningsanstalterna i allmänhet kräver högskoleutbildad personal.

Motsvarande synpunkter framföres av *försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund*, som dock i princip anser lämpligt att den militära personalen sammanhålls i fälttygkåren och den civilmilitära personalen i tygtekniska kåren. Förslaget anses emellertid icke innebära ett rationellt utnyttjande av tillgängliga personalresurser. Några egentliga olägenheter med att bibehålla nuvarande tre personalkategorier inom tygförvaltningstjänstens område har enligt förbundets mening icke kunnat påvisas. Arméingenjörer bör därför alltjämt avses för tekniska befattningar i förvalt-

ningen. Dessa bör i stor utsträckning vara alternativa för flera personal-kategorier, varvid för varje kategori bör bestämmas ett högsta och ett lägsta antal beställningshavare som kan avses för placering i befattningarna. Tygtekniska kåren bör i anslutning härtill bestå av arméingenjörer med högskolekompetens, arméingenjörer med lägre kompetens och mekanikerpersonal. Högskoleingenjörerna bör rekryteras dels genom anställning av färdigutbildade civilingenjörer dels genom befordran av arméingenjörer med lägre kompetens, vilka genomgått teknisk högskola i samband med tjänsten såsom arméingenjör. Ny utredning angående de tekniska tjänsterna inom armétygförvaltningen samt angående arméingenjörkårens och tygstatsens ställning och organisation påyrkas.

Svenska underofficersförbundet förklarar sig icke vara berett att godtaga utredningsresultatet som underlag för definitiva beslut. En kompletterande utredning anses sålunda erforderlig rörande möjligheterna att överflytta vissa arbetsuppgifter vid förbanden från arméingenjörer till tygstatspersonal. Då frågan om avvägningen mellan militär, civilmilitär och civil personal icke anses vara allsidigt belyst, kan förbundet icke tillstyrka de föreslagna utbyttena av militära och civilmilitära beställningshavare inom förbundets område mot civila tjänstemän. Löneställningsfrågorna för underofficerare inom tygförvaltningstjänsten bör ägnas särskild uppmärksamhet liksom även möjligheterna till vidareutbildning för den lägre personalen inom den föreslagna tygtekniska kåren samt statsammansättningen för denna personal. Jämväl *försvarsväsendets underbefälsförbund* påkallar en kompletterande utredning rörande utnyttjande, utbildning och statsammansättning för den nuvarande tygstatspersonalen innan utredningens förslag upptages till slutlig prövning.

I det följande behandlas remissinstansernas inställning till de särskilda frågor för vilka redogjorts i det föregående.

Beträffande chefskapet för fälttygkåren uttalar *chefen för armén* att souschefen för armétygförvaltningen, generalfälttygmästaren, bör ha det avgörande inflytandet över kårens personal, vilken till stor del kommer att bestrida viktiga befattningar inom verket. Han bör av denna anledning vara personalkårchef och ha militär ställning. Enligt *armétygförvaltningen* bör fälttygkåren stå under chefskap av generalfälttygmästaren eller, därest souschefen för ämbetsverket är civil, av fälttygmästaren. Till stöd härför anföres att i första hand generalfälttygmästaren har möjlighet att under sin kontinuerligt bedrivna inspektionsverksamhet skaffa sig den kännedom om kårens personal som är nödvändig för en kårchef. Jämväl *svenska officersförbundet* framför liknande synpunkter.

Förslaget till avvägning mellan olika personalkategorier vid armétygförvaltningen har närmare behandlats av *chefen för armén* och *armétygförvaltningen*, vilka anser att utredningen undervärderat de militära kunskapernas betydelse för tygförvaltningstjänsten. Ytterligare

befattningar för officerare och arméingenjörer föreslås därför skola tillkomma utöver utredningens beräkningar. Sålunda bör överstelöjtnant avses som chef för materielinspektionen samt major som chef för fordonsbyråns bilsektion. Därutöver bör enligt arméchefen ytterligare fem kapten avses för befattningar inom vapen- och fordonsavdelningarna, medan armétygförvaltningen anser att tre byråingenjörer vid fordonsavdelningen bör utbytas mot kapten. Såväl arméchefen som armétygförvaltningen håller före att beställningar för de majorer som enligt förslaget skall kommenderas till förvaltningen bör redovisas vid fälttygkåren. Vidare bör armédirektör av 1. graden avses som chef för verkstadsavdelningens krigsreparationssektion. Armétygförvaltningen anser härjämte att armédirektör av 2. graden skall avses som chef för driftbyråns tygverkstadssektion samt, i fråga om provskjutningscentralen, att en tygförvaltare ersättes, icke med civil förrådsförvaltare utan med förvaltare vid fälttygkåren och att en förste tygverkmästare i A 17 vid verkstadsdetaljen utbytes mot byråingenjör i A 19 i stället för, såsom föreslagits, förste verkmästare i A 17.

1956 års försvarsförvaltningssakkunniga anser icke tillräckliga skäl föreligga för utbyte vid instrumentdetaljen vid 1. vapenbyråns eldledningssektion av en beställning för kapten mot beställning för major, vid provskjutningscentralens handvapendetalj av en beställning för fanjunkare mot en tjänst för ingenjör i A 15 eller vid fordonsavdelningens bilsektion av en beställning för major mot en tjänst för byrådirektör i A 24. Ej heller kan de sakkunniga tillstyrka högre tjänster än för förste verkmästare i A 16 i stället för en beställning för förste tygverkmästare i A 17 vid provskjutningscentralens verkstadsdetalj och en dylik vid elektroavdelningens specialtekniska sektion. Förslaget att överstelöjtnant skall avses såsom chef för provskjutningscentralen i stället för major ifrågasättes med hänsyn till arbetsuppgifterna. De sakkunniga förklarar sig icke ha ingått i prövning av frågan huruvida förslaget är befogat med hänsyn till beföringsförhållandena inom fälttygkåren. Beträffande det föreslagna utbytet av major mot överstelöjtnant vid tygförrådsbyråns materielsektion framhåller de sakkunniga, att pågående översyn av tygförrådsbyrån kan komma att föranleda förslag om att vissa uppgifter tillföres sektionen och att andra föres därifrån. I vissa fall erinrar de sakkunniga om sina tidigare framförda förslag samt anför att pågående översyn av armétygförvaltningen kan komma att i begränsad omfattning föranleda förslag som berör militär och civilmilitär personal vid ämbetsverket, vilket även förutsatts av kårutredningen.

Utredningens förslag i fråga om fälttygkårens organisation har i stort sett godtagits av remissmyndigheterna. *Chefen för armén* kan dock icke tillstyrka att beställningar vid truppförband (truppslag) överföres till fälttygkåren utom i de fall sådana beställningar ursprungligen avsetts

för tygofficerare. I övriga fall bör nya beställningar beräknas för fälttygkåren. Indragning av beställningar vid förband (truppslag) bör i vart fall icke ske förrän klarhet vunnits om riktlinjerna för arméns framtida organisation och 1954 års befälsutrednings kommande förslag behandlats. I avvaktan härpå bör ifrågavarande beställningar vakantsättas i stället för att indragas. *Överbefälhavaren* delar i princip arméchefens uppfattning i denna del men vill icke motsätta sig de föreslagna statindragningarna om denna åtgärd är en förutsättning för genomförandet av förslagen i stort. I övrigt föreslår *chefen för armén*, med instämmande av *statens organisationsnämnd*, att för tygofficer vid P 4 avses major i stället för kapten. Vidare bör enligt arméchefen förvaltarbeställningar i Ao 18 avses för nuvarande förste tygförvaltare. Utöver det av utredningen upptagna antalet underofficerare bör för tygförvaltningsskolan beräknas en förvaltare samt för ingenjörtrupperna ytterligare en fanjunkare. Organisationsnämnden framhåller, att antalet fanjunkare bör utökas med en även vid artilleriets förband.

Försvarets civilförvaltning uppehåller sig vid frågan om redovisningen av de för den centrala tygförvaltningen avsedda beställningarna, vilka i princip anses böra redovisas vid vederbörlig förvaltning. Då detta önskemål i viss mån blivit tillgodosett genom de sammanställningar över personalorganisationen vid de centrala förvaltningsmyndigheterna som numera fastställts, har civilförvaltningen icke något att invända mot förslaget i denna del. Ämbetsverket, som tillstyrker att överstelöjtnant skall avses som chef för tygförvaltningsskolan, ifrågasätter dock om icke för skolan avsedda tjänster bör redovisas å skolans personalförteckning. Förslaget att för fanjunkare vid fälttygkåren skall tillämpas en pensionsålder av 55 år biträdades.

Armétygförvaltningen föreslår, att de arvodesbefattningar som avses för tygofficerare vid vissa försvarsområdesstaber skall redovisas vid fälttygkåren. Ett önskvärt samband i personalplaceringarna på tygförvaltningens område anses härigenom kunna erhållas. Vidare föreslås att, utöver utredningens beräkningar, en förvaltare avses för tygförvaltningsskolan.

Försvarets fabriksstyrelse anser det önskvärt att militära befattningshavare kan placeras vid fabriksverket för att samordna verksamheten mellan verket och armétygförvaltningen främst i vad avser konstruktionsuppdrag. Styrelsen föreslår i anslutning härtill att två beställningar för överstelöjtnant eller major inrättas för militärassistenter, vilka skall stå till chefens för fabriksverket förfogande. Avlöningskostnaderna bör bestridas av fabriksverket.

Vissa av utredningen behandlade lönefrågor finner *statskontoret* böra hänföras till s. k. B-frågor och upptagas först i större sammanhang. Detta gäller bland annat i fråga om lönesättningen för stabstygofficerarna och chefen för tygförvaltningsskolan. Förslaget att sistnämnda befattning skall

avses för överstelöjtnant i stället för major kan icke biträdas av *statens lönenämnd*, som anser att någon ändring av arbetsuppgifterna icke kunnat påvisas sedan löneställningen för skolchefen prövades år 1954.

I fråga om utbildningen av fälttygkårens personal anser *chefen för armén* att de tekniska stabsofficerarnas aspiranttjänstgöring skall omfatta två år i stället för, såsom föreslagits, ett och ett halvt år. *Armétygförvaltningen* föreslår att jämväl tekniska stabsofficersaspiranter skall kunna beordras till specialstudier vid teknisk högskola. Det föreslagna systemet med skuldförbindelser såsom villkor för kommendering till teknisk högskola tillstyrkes av *försvarets civilförvaltning*, *armétygförvaltningen*, *statskontoret* och *statens organisationsnämnd* men avstyrkes av *svenska officersförbundet*. Med hänsyn till den förmån en dylik kommendering innebär för den enskilde ifrågasätter civilförvaltningen, om icke gränsen för skyldigheten att återbetala statsverkets kostnader för utbildningen bör sättas något högre än vad utredningen föreslagit. Statskontoret kan icke finna rimligt att studiemateriel skall fritt tillhandahållas teknisk stabsofficer, liksom även arméingenjör, under ifrågavarande utbildning. Det erinras om att motsvarande förmåner icke utgår till fast anställd personal vid utbildning till mariningenjör. *Statens lönenämnd* understryker angelägenheten av att frågan om den lämpliga omfattningen och utformningen av vidareutbildning av statliga anställningshavare utredes för hela statsförvaltningen. *Sveriges civilingenjörsförbund* avvisar bestämt den föreslagna anordningen med högskolemässig vidareutbildning av såväl tekniska stabsofficerare som läroverksingenjörer, framför allt med hänsyn till de skyldigheter som skulle förbindas med utbildningen.

Beträffande remissmyndigheternas uttalanden om tygtekniska kårens organisation må följande anföras.

Under förutsättning att armétygförvaltningen tillhandahåller arméstabens truppslagsavdelningar erforderlig specialteknisk sakkunskap vill *chefen för armén* icke motsätta sig indragning av de för arméstaben nu beräknade arméingenjörsbeställningarna. För biträdande försvarsattaché bör — utöver utredningens beräkningar — avses minst en beställning för arméingenjör. Vederbörande måste ha avlagt examen vid teknisk högskola. Förslagen om indragning av en signalingenjör vid VII. militärbefälsstab och en radaringenjör vid Lv 6 biträdas. Däremot tillstyrkes icke indragning av en motoringenjör vid I 18. Vidare avstyrkes förslaget om höjd pensionsålder för armédirektör av 1. och 2. graden. Biträdande armétekniker, vilka föreslås skola benämnas »tygfurirer», bör ur rekryterings- och befordringssynpunkter jämföras med furirer och sålunda placeras i A 7 eller A 8. Jämväl beställningsmannaspirant bör ur enhetlighetssynpunkt ha civilmilitär anställningsform. Även *chefen för försvarsstaben* understryker behovet av tekniskt utbildade befattningshavare för tjänstgöring vid vissa beskickningar. I tygtekniska kåren bör därför minst en

beställning avses för ifrågavarande ändamål. Därjämte bör ytterligare en arméingenjörsbeställning beräknas för radioingenjör, avsedd för vissa speciella uppgifter inom signaltjänstens område.

Beräkningen av antalet arméingenjörsbeställningar vid regionala och lokala myndigheter har icke givit *armétygförvaltningen* anledning till erinran. Däremot kan en nedflyttning i lönegrad av de för verkstadschef vid GT, KT, A 3 och A 9 avsedda befattningarna icke godtagas i avvaktan på ett genomförande av den av 1955 års tygverkstadskommitté föreslagna verkstadsorganisationen. Vidare avstyrkes förslaget om höjd pensionsålder för armédirektör. Ämbetsverket anser övertygande skäl tala för att biträdande armétekniker bibehållas vid militär anställning. Tjänstebenämningen bör dock ändras till tygfurir.

Förslaget att tygstaterns furirsbeställningar skall omvandlas till civilmilitära beställningar biträdades av *försvarets socialbyrå*, som i konsekvens härmed anser att nuvarande militära aspirantbeställningar bör omvandlas till civilmilitära beställningar och redovisas vid tygtekniska kåren. En övergång till civilmilitär anställning synes socialbyrån ägnad att främja rekryteringen under förutsättning dock att nuvarande förmåner icke försämrats. Biträdande armétekniker bör därför kunna uppflyttas till A 8 efter tre års anställning i A 7. Det kan även ifrågasättas om icke ett antal beställningar bör ordinariesättas. Byrån utgår vidare från att icke-ordinarie furir vid tygstaten skall kunna kvarstå i innehavande beställning och därigenom bibehålla nuvarande rätt till civilanställningsförmåner. Jämväl *statens lönenämnd* har erinrat om att ett utbyte av furirsbeställningarna vid tygstaten mot beställningar för biträdande armétekniker i Ae 7 innebär en försämring i lönehänseende för denna kategori.

Statens organisationsnämnd tillstyrker att verkstadschefer och verkstadsingenjörer inordnas i tygtekniska kåren och att i samband härmed pensionsåldern för armédirektörer av 1. och 2. graden höjes till 65 år.

Försvarets civila tjänstemannaförbund kan icke tillstyrka indragning av en arméingenjör vid Lv 6 liksom icke heller att vissa befattningar för verkstadschefer nedflyttas i lönegrad i samband med den föreslagna omvandlingen. *Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund* anser att ytterligare arméingenjörsbeställningar bör beräknas för försvarsstaben (signalingenjör) och för biträdande militärattaché samt för arméstaben. Indragning av en signalingenjör vid VII. militärbefälsstaben avstyrkes liksom en höjning av pensionsåldern för armédirektörer av 1. och 2. graden till 65 år. Ehuru *försvarsväsendets underbefälsförbund* anser att starka skäl föreligger för att ge nuvarande beställningsmannafurirer civilmilitär ställning kan förbundet icke i nuvarande läge tillstyrka förslaget, vilket bland annat skulle medföra att nuvarande rätt till civilanställningsförmåner förlorades. Förbundet anser sig därför kunna taga ställning till berörda förslag först då den framtida statsammansättningen för ifrågava-

rande personal kan överblickas. Förbundet utgår vidare från att försämring av löneförmånerna under inga förhållanden skall ske. Frågan om anställningsform och löneställning bör i vanlig ordning lösas förhandlingsvägen.

Vad utredningen föreslagit i fråga om utbildningen av arméingenjörer har givit anledning till följande uttalanden.

De föreslagna vägarna att bereda personalen högre teknisk utbildning tillstyrkes av *försvarets civilförvaltning*, som anser att dessa bör prövas såsom ett led i undanröjandet av teknikerbristen inom försvaret samt därmed förknippade rekryteringssvårigheter. Jämväl *armétygförvaltningen*, *försvarets forskningsanstalt*, *försvarets fabriksstyrelse*, *statskontoret* och *statens organisationsnämnd* har givit förslagen i denna del sin anslutning. Vissa myndigheter understryker vikten av att även civila ingenjörer i förvaltningen får möjlighet att på motsvarande villkor förvärva civilingenjörskompetens. Den föreslagna tiden för avskrivning av under studietiden uppburen lön samt erhållna lån anser *försvarets fabriksstyrelse* och *statens organisationsnämnd* vara alltför lång, varför en kortare avskrivningstid bör tillämpas.

I fråga om den för arméingenjörer föreslagna befodringsgången finner *försvarets civilförvaltning* det mindre lämpligt att tillskapa en befodringsgång som skiljer sig från vad som tillämpas för läroverksingenjörer i allmänhet. Då emellertid någon enhetlighet inom statsförvaltningen icke torde föreligga i fråga om befodringsgång för här avsedd personal bör Kungl. Maj:t fastställa en dylik befodringsgång. Frågan om vilka lönegrader en sådan bör omfatta bör lösas förhandlingsvägen. *Statskontoret* är av den principiella uppfattningen att befodringsgången bör anpassas till vad som gäller för motsvarande personal inom kommunikationsverken, eller A 10 under ett år, A 12 under ett år och A 13 för tid därefter. Frågan om att tillskapa en särskild, förmånlig befodringsgång för arméingenjörer torde för övrigt böra upptagas först i större sammanhang. *Statens lönenämnd* föreslår att löneförmånerna för arméingenjörer anpassas till vad som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 april 1957 gäller för vissa beställningshavare vid mariningenjörkåren. Härigenom skulle löneförmånerna även ansluta sig till vad som gäller för officerare. Å andra sidan föreslår *försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund* en förbättring av befodringsgången för arméingenjörer med läroverkskompetens. Enligt förbundets mening bör denna omfatta Af 12 under ett år, Ae 13 under ett år, Ae 15 under två år samt Ae 17 för tid därefter.

Utredningens förslag rörande tjänstledighet för arméingenjörer för tjänstgöring vid civilt företag inom verkstadsbranschen tillstyrkes av *försvarets civilförvaltning*, som med hänsyn till de speciella förhållanden om vilka här är fråga icke vill motsätta sig att dylik tjänstgöring skall få tillgodoräknas även i pensionshänseende, även om så icke eljest är praxis.

Försvarets fabriksstyrelse, som understryker vikten av att såväl tekniska stabsofficerare som arméingenjörer blir förtrogna med civil verkstadsdrift, förklarar sig i detta sammanhang villig att mottaga ett antal sådana befattningshavare vid verkets nytillverkande större fabriker samt även att betala dem viss lön under tjänstgöringstiden. Däremot kan *statskontoret* icke stödja införandet av denna nya form av statsunderstödd utbildning då denna i stället synes ägnad att motverka utredningens syften. I vart fall kan statskontoret icke godtaga att tiden för här avsedd tjänstledighet får tillgodoräknas för löneklassuppflyttning och för pension. Frågan härom bör provas från fall till fall. Icke heller *riksräkenskapsverket* och *statens lönenämnd* anser sig kunna tillstyrka att här avsedd tjänstledighet får tillgodoräknas i angivna hänseenden. Riksräkenskapsverket anser jämväl tveksamt om stipendium bör få åtnjutas under dylik tjänstledighet.

Förslaget att tolv arméingenjörer i befodringsgången skall avses för tekniska befattningar i den centrala tygförvaltningen i stället för civila ingenjörer tillstyrkes av *armétygförvaltningen*, som förutsätter att dessa tjänster i den mån de icke tages i anspråk för arméingenjörer alltjämt skall få uppehållas av civil teknisk personal.

Den föreslagna ordningen för finansiering av lån åt arméingenjörer kan icke godtagas av *försvarets civilförvaltning* och *statskontoret*. Civilförvaltningen föreslår att för ändamålet anvisas ett särskilt investeringsanslag å kapitalbudgeten medan statskontoret håller före att kostnaderna för lånen, i likhet med vad som gäller i fråga om studielån vid marin-ingenjörsutbildning, bör bestridas ur värnpliktslånefonden. Det bör dock enligt statskontorets mening övervägas om icke en särskild för de olika försvarsgrenarna gemensam lånefond sedermera bör tillskapas. *Riksräkenskapsverket* däremot anser att medel för lån som här avses bör redovisas under ett för ändamålet uppfört anslag å fjärde huvudtiteln.

Utredningens förslag till övergångsanordningar har som regel lämnats utan erinringar. *Armétygförvaltningen* har dock ifrågasatt om icke de civilmilitära beställningar och civila tjänster som föreslagits skola få bibehållas övergångsvis mot vakanthållande av motsvarande militära beställningar vid fälttygkåren i stället bör redovisas under kårens stat. *Statskontoret* finner tveksamt om Kungl. Maj:t bör bemyndigas att tillfälligt byta ut förslagsvis högst tre beställningar för arméingenjör av 1. graden mot högre beställningar. Om så skulle anses vara erforderligt bör dock frågan om de lönegrader, som högst må komma i fråga för de högre beställningarna, underställas riksdagens prövning. För att de arméingenjörer med högskoleutbildning, som under hittillsvarande betingelser tagit anställning, icke skall få försämrade befodringsutsikter, föreslår *försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund* att ifrågavarande antal utökas till fem med fördelning på lönegraderna Ao 24 och Ao 26.

Departementschefen

Organisationen av de för tygförvaltningstjänsten vid armén avsedda personalkårerna har sedan länge varit föremål för överbäganden. På grund av mellankommande utredningar har slutlig ställning icke kunnat tagas till de berörda kårernas sammansättning. Det är därför att hälsa med tillfredsställelse om det långvariga provisoriet inom förevarande område snarast kan ersättas med en fast personalorganisation.

Det av personalkårutredningen framlagda förslaget innebär i huvudsak att den militära och civilmilitära personalen inom tygförvaltningstjänsten vid armén sammanföres i två kårer, fälttygkåren och tygtekniska kåren. Fälttygkåren skall enligt förslaget stå under ledning av fälttygmästaren och bestå av tekniska stabsofficerare, tygofficerare och tygunderofficerare. I tygtekniska kåren, för vilken arméöverdirektören föreslås bli chef, skall ingå huvuddelen av den personal som för närvarande tillhör arméingenjörkåren och tygstaten. Personalen skall i anslutning här till utgöras av arméingenjörer och mekanikerpersonal. I likhet med flertalet remissmyndigheter anser jag förslaget i allt väsentligt lämpligt och väl ägnat att åstadkomma en rationell organisation inom tygförvaltningstjänsten. En omorganisation enligt förslaget medför även en viss kostnadsbesparing i jämförelse med nuvarande organisation. Jag tillstyrker därför att förslaget lägges till grund för en ny personalorganisation inom förevarande område.

I fråga om chefskapet för tygtekniska kåren biträder jag vad utredningen föreslagit. Vad fälttygkåren beträffar, anser jag mig böra förorda armétygförvaltningens förslag. I enlighet härmed bör som chef för kåren avses souschefen vid ämbetsverket, om denne är militär, men eljest fälttygmästaren. Av det sagda följer att jag icke ansluter mig till det av chefen för armén framförda förslaget att souschefstjänsten skulle avses för enbart militär innehavare.

Såsom utredningen anfört kan den under generalitetet uppförda beställningen för generalfälttygmästare i Bo 5 indragas.

De förslag jag framlägger i fråga om fördelning av befattningarna vid armétygförvaltningen mellan olika personalkategorier grundas i huvudsak på utredningens förslag. Jag anser det vara av vital betydelse att verket kan påräkna stadig tillgång till personal för fullgörandet av dess uppgifter i fråga om anskaffning av krigsmateriel. Denna verksamhet blir till följd av materielens allt större komplicitet mer och mer tekniskt bettonad. Detta ökar behovet av kvalificerad teknisk personal vid armétygförvaltningen. I likhet med utredningen bedömer jag det dock vanskligt att räkna med att vid nuvarande brist på främst högskoleutbildade tekniker och med de löneställningar som kan påräknas helt kunna rekrytera de tekniska befattningarna vid förvaltningen med civilt utbildade ingen-

jörer. De skäl som utredningen anfört för att tekniskt utbildade officerare jämväl i fortsättningen skall avses för den tekniska förvaltningstjänsten finner jag sålunda bärande. Härigenom erhålles enligt mitt förmenande garantier för att förvaltningen kan tillföras en fast kader av såväl militärt som tekniskt skolad personal. Jag utgår alltså från att de tekniska befattningarna i förvaltningen skall avses för tekniska stabsofficerare i ungefär den omfattning som utredningen föreslagit. Likaså ansluter jag mig till utredningens förslag att de tekniska befattningarna i övrigt huvudsakligen bör avses för civil personal och tillstyrker alltså att huvuddelen av de nuvarande arméingenjörstjänsterna vid förvaltningen ersättes med civila tjänster. Flertalet av de löneregleringar som utredningen föreslagit i samband med avvägningen kan jag även tillstyrka.

I vissa hänseenden anser jag mig dock böra föreslå avvikelser från utredningens förslag. Sålunda utgår jag från att följande föreslagna utbyten icke skall ifrågakomma, nämligen av en kapten mot major vid 1. vapenbyråns eldledningssektion, en fanjunkare mot ingenjör vid provskjutningscentralen, en major mot byrådirektör vid fordonsbyråns bilsektion, en major mot överstelöjtnant vid tygförrådsbyråns materielsektion samt två förste tygverkmästare, en vid provskjutningscentralen och en vid elektroavdelningens specialtekniska sektion, mot civila förste verkmästare. Det till förste tygverkmästare vid provskjutningscentralen nu utgående arvodet bör dock indragas vid nuvarande innehavarens avgång. I fråga om eldledningssektionen räknar jag i anslutning till det anförda med att en arméingenjör av 1. graden i A 23 ersättes med förste byråingenjör i samma lönegrad i stället för, såsom föreslagits, byråingenjör i A 21. Av de båda i vapenavdelningens centralsektion ingående kaptenerna bör en vara teknisk stabsofficer och en tygofficer. Slutligen bör en kapten (teknisk stabsofficer) avses för fordonsbyråns stridsfordonssektion i stället för nuvarande arméingenjör av 2. graden samt en kapten (tygofficer) å fordonsbyråns bilsektion utbytas mot byråingenjör i A 21. I jämförelse med utredningens förslag bör alltså för armétygförvaltningen avses ytterligare en major (tygofficer) — i stället för överstelöjtnant — samt en kapten (teknisk stabsofficer), en fanjunkare (kommenderad ur truppförband eller truppslag) och två förste tygverkmästare, varjämte den civila personalen bör ökas med en förste byråingenjör samt minskas med en byrådirektör i A 24, en byråingenjör i A 21, en ingenjör i A 15 och två förste verkmästare.

Vad utredningen i övrigt föreslagit i fråga om tjänsterna vid armétygförvaltningen har icke givit mig anledning till erinran. I anslutning härtill föreslår jag att på armétygförvaltningens personalförteckning uppföres tre majorsbeställningar i Ao 23 samt tjänster för tre byrådirektörer i Ao 26, sju byrådirektörer i Ao 24, sju förste byråingenjörer i Ao 23, nio

byråingenjörer i Ao 21, en byråingenjör i Ao 19, en förrådsförvaltare i Ao 17 och en ingenjör i Ao 15. Härvid bör två tjänster för armédirektör av 1. graden eller byrådirektör i Ao 26 utgå.

I fråga om fälttygkårens sammansättning tillstyrker jag att kåren utökas med beställningar, avsedda för tygmästare, biträdande stabstygofficere, tygofficere vid försvarsområdesstaber och truppförband samt viss lärarpersonal vid tygförvaltningsskolan. Å andra sidan bör en beställning för major eller kapten överföras till generalstabskåren och en kaptensbeställning till trängtrupperna, varjämte en beställning för chef för motorskolan i Ao 23 bör redovisas på skolans personalförteckning. De föreslagna åtgärderna anser jag ägnade att främja en rationell personalorganisation inom tygförvaltningstjänsten. Jag vill även framhålla att kostnadsbesparingar på längre sikt uppkommer för statsverket till följd av den för kapten vid fälttygkåren gällande högre pensionsåldern. Den utökning av antalet beställningar vid fälttygkåren som jag sålunda föreslår anser jag böra kompenseras genom indragning av beställningar vid förband. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av arméchefen avgöra vid vilka förband indragningarna skall ske. Jag anser mig således icke kunna biträda arméchefens förslag att vissa av de föreslagna beställningarna vid fälttygkåren bör tillkomma utan att motsvarande antal beställningar vid förband indrages eller tills vidare vakantsättes. Den föreslagna uppflyttningen av den för chef för tygförvaltningsskolan avsedda beställningen anser jag befogad. I övrigt räknar jag med att för stabstygofficere och tygmästare skall avses tre överstelöjtnants- och tio majorsbeställningar. Härvid bör ett till tygmästare nu utgående arvode indragas. — I fråga om kårens underofficere tillstyrker jag att, såsom utredningen föreslagit, nuvarande tygförvaltare och tygskrivare överföres till kåren såsom förvaltare (i några fall övergångsvis såsom tygförvaltare) respektive fanjunkare samt att fanjunkare i övrigt skall avses såsom biträden åt vissa förbands tygförrådsförvaltare. Beställningar för fanjunkare bör tillkomma i utbyte mot beställningar för förvaltare eller genom överföring av fanjunkarbeställningar från förband. Jag tillstyrker att för fanjunkare vid fälttygkåren fastställs en pensionsålder av 55 år. Antalet underofficersbeställningar vid kåren beräknar jag i överensstämmelse med utredningens förslag, dock att ytterligare en förvaltare bör avses för tygförvaltningsskolan samt, till följd av hittills meddelade beslut rörande organisationen av stabs- och förvaltningstjänsten vid vissa arméförband, antalet fanjunkare ökas med tre.

Mot utredningens förslag i fråga om utbildningen av fälttygkårens personal har jag icke funnit anledning till erinran. Jag räknar alltså med att teknisk stabsofficer, som kommenderas till teknisk högskola, skall ha att avge skuldförbindelse samt att den under studietiden ådragna skulden skall avskrivas genom tjänstgöring i enlighet med föreslagna normer. För-

svarets civilförvaltning bör bevaka statsverkets rätt på grund av ifrågasvarande förbindelser.

Tygtekniska kåren bör såsom föreslagits bestå av arméingenjörer och mekanikerpersonal. Vid mina beräkningar av antalet beställningar för arméingenjör samt dessas lönegradsplacering utgår jag från utredningens förslag med den ändringen att fyra beställningar i A 23, avsedda för förband, bör utbytas mot beställningar i A 21 samt att av de av utredningen i reglerad befordringsgång föreslagna beställningarna åtta hänföres till A 19 och sju till A 17. Jag räknar med att samtliga beställningar för armédirektör av 1. och 2. graden samt arméingenjör av 1. graden ävensom 15 av beställningarna för arméingenjör i A 21 uppföres såsom ordinarie. Då jag i likhet med utredningen icke beräknar någon arméingenjörbeställning för arméns fallskärmsjägarskola, bör vid skolan inrättas en civil tjänst för driftingenjör i Ae 21. Inordnandet av verkstadschefer och driftingenjörer vid arméns tygverkstäder i tygtekniska kåren anser jag skapa förutsättningar för en kvalitativt god rekrytering till dessa befattningar. På de skäl utredningen anfört föreslår jag att för armédirektörer av 1. och 2. graden fastställs en pensionsålder av 65 år. Den som vid den nya organisationens ikraftträdande innehar armédirektörsbeställning bör dock äga rätt att avgå vid nu gällande pensionsålder.

De av mig föreslagna sju arméingenjörerna i A 17 ävensom fem arméingenjörer i reglerad befordringsgång bör avses för tjänstgöring vid armétygförvaltningen, varvid motsvarande antal extra ordinarie tekniska tjänster vid verket bör indragas. Indragningen av tjänster i verket bör dock icke ske förrän erforderligt antal dylika arméingenjörer står till förfogande. Detta beräknas icke vara fallet under de närmaste åren. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma den takt i vilken indragningarna skall ske. Tills vidare bör därför gälla att i det fall arméingenjör som här avses placeras i befattning vid verket en häremot svarande civil tjänst skall hållas vakant.

I likhet med utredningen utgår jag från att för antagning såsom arméingenjör på aktiv stat skall fordras en grundkompetens motsvarande examen från högre tekniskt läroverk (gymnasielinje). Den ytterligare utbildning som erfordras för vissa lärarbefattningar m. m. bör meddelas vederbörande genom kompletterande utbildning. Av denna anledning tillstyrker jag att arméingenjör skall kunna kommenderas till studier vid teknisk högskola. Jämväl i samband med denna utbildning bör tillämpas ett system med skuldförbindelser på sätt utredningen föreslagit.

Arméingenjör, som efter fullgjord värnpliktstjänstgöring om 630 dagar antages i tygtekniska kåren, bör inplaceras i reglerad befordringsgång, omfattande lönegraderna Af 12 under ett år, Ae 13 under två år samt Ae 15 för tid därefter.

Då jag anser mig böra fästa stor vikt vid att arméns verkstadschefer besitter erfarenhet av civil verkstadsdrift tillstyrker jag den av utredningen föreslagna anordningen att arméingenjör, som avses för placering i dylik befattning, skall kunna beviljas tjänstledighet med C-avdrag under högst två år för att praktisera vid större civilt företag inom verkstadsindustrien. Vederbörande bör under tiden för tjänstledigheten erhålla stipendium med 1 200 kronor för år. Jag anser jämväl att ifrågavarande tid bör få tillgodoräknas för uppflyttning inom den reglerade befordringsgången. Frågorna om tillgodoräkning för löneklassuppflyttning och i pensionshänseende torde få prövas av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall.

De vägar som utredningen anvisat för att tillgodose försvarets behov av högskoleutbildade tekniker anser jag väl värda att prövas. Jag biträder alltså förslaget att arméingenjör skall beredas möjlighet att med statligt stöd förvärva civilingenjörskompetens. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att på grundval av utredningens förslag meddela erforderliga bestämmelser rörande ifrågavarande utbildning.

Kostnaderna för de lån som bör utgå under utbildningen samt för stipendier åt arméingenjör föreslås av utredningen skola bestridas från arméns avlöningsanslag. För egen del ansluter jag mig till statskontorets uppfattning att lånen tills vidare bör utgå ur värnpliktslånefonden. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa en kostnadsram för ifrågavarande låneverksamhet. Medel för stipendier bör bestridas i enlighet med utredningens förslag.

I likhet med utredningen anser jag att det med hänsyn till pågående omläggning av arméns verkstadsorganisation är ogörligt att nu taga slutlig ställning till mekanikerpersonalens omfattning och sammansättning. Dessa frågor bör emellertid utredas så snart omständigheterna medger det. I samband härmed bör förutsättningarna för en vidareutbildning av ifrågavarande personal särskilt undersökas. Tills vidare utgår jag från att nuvarande beställningar för tygverkmästare, tyghantverkare, armétekniker och furirer överföres till tygtekniska kåren med undantag av en beställning för förste tyghantverkare, som enligt utredningens förslag skall utbytas mot civil tjänst. Furirsbeställningarna bör emellertid omvandlas till civilmilitära beställningar för biträdande armétekniker i Ae 8 eller Ae 7.

De tjänster och beställningar som jag beräknar erforderliga i den nya organisationen bör inrättas från och med nästa budgetår. Jag utgår därvid från att sådana övergångsanordningar som utredningen förordat skall få tillämpas i fråga om personal som icke kan eller icke önskar överföras till beställning i den nya organisationen. Vissa tjänster och beställningar bör därför övergångsvis få bibehållas utöver vederbörliga personalförteckningar mot därav betingat vakanthållande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser för överföringen som kan befinnas erforderliga. Kungl. Maj:t bör även bemyndigas att tillfäl-

ligt byta ut högst tre beställningar för arméingenjör av 1. graden mot beställningar för armédirektör av 1. eller 2. graden.

Såsom framgått av det föregående kommer viss kostnadsbesparing att uppstå, sedan organisationen blivit helt genomförd. För nästa budgetår utgår jag emellertid från i stort sett oförändrade kostnader. Dock medför förslaget genomförande viss ändrad kostnadsfördelning mellan olika anslag.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna vad jag i det föregående föreslagit i fråga om personal för tygförvaltningstjänsten vid armén.

[3] **Rationaliseringsverksamhet och andra organisationsförändringar inom försvaret**

Liksom skett tidigare år torde i detta sammanhang böra lämnas en översikt av det aktuella läget beträffande den rationaliseringsverksamhet inom försvaret, som bedrivs genom statens organisationsnämnds försorg. Vidare torde få lämnas en redogörelse för organisationsändringar på grund av beslutade sammanslagningar och förändringar av vissa förband och skolor m. m. Vidare synes det lämpligt att i korthet redogöra för den verksamhet, som bedrivits av försvarets personalnämnd (jfr prop. 1957:110, s. 101—103) och organisationsnämnden för militärmusiken (jfr prop. 1957:110, s. 103).

Vid anmälan av propositionen 1957:110 (s. 96 f.) berördes den förlöpande översyn av stabs- och förvaltningstjänsten i fred vid arméns förband, som verkställes av organisationsnämnden. Denna översyn har i första hand till ändamål att klarlägga behovet av jämkningar — inom ramen för fastställda personalstater — såväl i organisationen som beträffande personal för olika berörda verksamhetsområden. Efter förslag, som chefen för armén på grundval av en av nämnden gjord principutredning avgivit i samråd med nämnden, har Kungl. Maj:t i brev den 18 november 1955 meddelat allmänna bestämmelser om ändringar i organisationen av stabs- och förvaltningstjänsten m. m. vid arméns förband. Ändringarna skall enligt dessa bestämmelser successivt genomföras vid de olika förbanden, sedan organisationsnämnden verkställt kompletterande undersökningar vid vederbörande förband.

Till nyssnämnda proposition anmäldes att Kungl. Maj:t under 1956 och januari 1957, på grundval av förslag från chefen för armén i samråd med organisationsnämnden, fastställt ändrad organisation av stabs- och förvaltningstjänsten vid vissa i propositionen (s. 96 f.) angivna förband m. m. Senare under 1957 och under januari 1958 har Kungl. Maj:t, efter det organisationsnämnden verkställt kompletterande undersökningar och chefen

för armén i samråd med nämnden avgivit på undersökningarna grundade förslag, meddelat beslut i nämnda hänseende beträffande följande förband och skolor m. m., nämligen Gotlands infanteriregemente med Göta pansarlivgardes kompani på Gotland, Göta pansarlivgarde med pansartruppernas kadettskola, Skånska pansarregementet, Svea artilleriregemente, Göta artilleriregemente med arméns radar- och luftvärnsmekanikerskola, Norrlands artilleriregemente, Gotlands artillerikår med Östgöta luftvärnsregementes batteri på Gotland, Bodens artilleriregemente, Bergslagens artilleriregemente med artilleriskjutskolan, Karlsborgs luftvärnsregemente med arméns fallskärmsjägarskola, Roslagens luftvärnsregemente med luftvärns-skjutskolan, Skånska luftvärnskåren, Sundsvalls luftvärnskår, Göteborgs luftvärnskår, Luleå luftvärnskår samt Göta ingenjörkår och Bodens ingenjörkår.

I propositionen 1955: 110 (s. 3 ff.) erinrades om förslag till vissa ändringar i arméns organisation, som framlagts av chefen för armén, avseende bland annat omorganisation av Norrlands dragonregemente, Livregementets husarer och Livgardesskvadronen samt vissa förändringar beträffande Upplands regemente, Södermanlands pansarregemente, dåvarande Svea ingenjörkår, Signalregementet och arméns signalskola. Sedan riksdagen meddelat principbeslut angående de berörda organisationsändringarna utfärdade Kungl. Maj:t — såsom framgår av redogörelse i prop. 1957: 110 (s. 97) — under år 1956 provisoriska bestämmelser om organisation av stabs- och förvaltningstjänsten vid Skaraborgs pansarregemente med Livregementets husarer och Signalregementets kompani i Skövde, vid Livgardesskvadronen med Stockholms stabskompani, vid det nybildade Södermanlands regemente (I 10) med arméns motorskola, vid det nybildade Upplands signalregemente med arméns signalskola och signaltruppernas kadettskola samt vid Uppsala—Västerås försvarsområdesstab. I detta sammanhang må vidare erinras om att i samma proposition anmäldes Kungl. Maj:ts beslut den 22 februari 1957 om organisation av Norrbottens pansarbataljon samt om pansarbataljonens och Norrlands signalbataljons samordnande i administrativt hänseende med Norrbottens regemente. Sedermera har Kungl. Maj:t, efter förslag av chefen för armén i samråd med organisationsnämnden, i maj 1957 meddelat föreskrifter dels om gemensam truppregistreringsmyndighet för Svea livgarde och Livgardesskvadronen samt om avveckling av Livgardesskvadronens mobiliseringsavdelning, dels om viss ändring av organisationen av stabs- och förvaltningstjänsten vid Svea livgarde. Vidare har Kungl. Maj:t, efter förslag av arméchefen, den 7 februari 1958 dels fastställt organisation av det till bataljon med benämning Norrlands dragoner (K 4) ombildade kavalleriregementet, dels meddelat provisoriska bestämmelser om organisationen av stabs- och förvaltningstjänsten vid Västerbottens regemente med Norrlands dragoner och kavalleriets kadettskola.

Organisationsnämnden har verkställt kompletterande undersökningar och avgivit därpå grundade förslag till chefen för armén beträffande Skaraborgs pansarregemente med Livregementets husarer och Signalregementets kompani i Skövde samt Svea ingenjörregemente med arméns fältarbets-skola.

Av Kungl. Maj:t genom brev den 15 juni 1956 fastställd ändrad organisation av stabs- och förvaltningstjänsten m. m. i fred vid Karlskrona försvarsområde och Blekinge kustartilleriförsvar har successivt genomförts i samråd med och under medverkan av nämnden. Av Kungl. Maj:t anbefallda försök med en för vissa av marinens myndigheter i Karlskrona gemensam kassa, vilka påbörjades den 1 februari 1957, beräknas emellertid behöva pågå under ytterligare något år, innan slutlig ställning kan tagas till kassans organisation och personalbehov.

Ett av chefen för marinen avgivet, på grundval av organisationsnämndens kompletterande undersökningar uppgjort förslag till organisation av stabs- och förvaltningstjänsten vid Vaxholms försvarsområde och Stockholms kustartilleriförsvar är för närvarande under beredning inom försvarsdepartementet.

Undersökningar genom organisationsnämndens försorg pågår vid flottans skolor i Karlskrona, vid flottans centrala personalorganisation för underofficerare, underbefäl och meniga samt vid marinstabens, såvitt angår expeditionstjänsten inom staben, varjämte vissa kompletterande undersökningar, huvudsakligen berörande förrådstjänsten, pågår vid intendentur- och sjukvårdsförvaltningen inom marinkommando Syd. Dessa undersökningar beräknas vara slutförda före utgången av juni 1958.

Vid flygvapnet beräknas undersökningar beträffande flottiljorganisationen kunna igångsättas under första hälften av år 1958.

Den fortlöpande rationaliseringsverksamheten och andra organisationsförändringar efter den 22 februari 1957 har bland annat medfört betydande besparingar av lönedel. I detta sammanhang torde sålunda följande personalförändringar böra redovisas. Extra ordinarie och extra tjänster har kunnat indragas för 19 biträden för skriv- och kontorsgöromål, därav 3 deltidstjänstgörande och 7 extra, samt för 1 stallföreståndare i Ae 9, 4 remontryttare i Ae 8, 5 remondressörer, varav 3 i Ae 8 och 2 i Ag 8, 1 vaktmästare i Ae 7, 1 eldare av 1. klass i Ae 7 och 1 bilförare i Ag 7. Vidare har 2 ordinarie tjänster för kontorsbiträde samt 3 arvodesbefattningar för pensionerad personal i A: 24 och 26 i A: 16 kunnat indragas, varjämte 2 heltidstjänster för biträde för skriv- och kontorsgöromål omvandlats till halvtidstjänster. Besparingen av lönedel genom dessa indragningar av tjänster m. m. beräknas till ungefär 545 000 kronor. De tjänster, som kan indragas vid uppkommande ledighet, utgöres av tjänster för 8 förrädsförmän i Ae 9, 16 förrådsmän i Ae 7, 1 garageförmän i Ag 9, 6 remondressörer, varav 1 i Ae 8 och 5 i Ag 8, 3 kanslibiträden i Ae 7,

11—89 58 Bihang till riksdagens protokoll 1958. 1 saml. Nr 110

2 biträden för skriv- och kontorsgöromål och ett kontorsbiträde. Besparingarna av löne-medel beräknas till cirka 390 000 kronor. Å andra sidan har det befunnits ofrånkomligt att inrätta vissa nya tjänster, nämligen 1 för maskinist i Ae 9, 1 för förrådsförmän i Ae 9, 1 för reparatör i Ae 8, 1 för förrådsman i Ae 7, 2 för kanslibitråde i Ae 7 och 10 för biträde för skriv- och kontorsgöromål, varav 4 med halvtidstjänstgöring. Vidare har inrättats 2 arvodesbefattningar för pensionerad personal i A: 16. De sammanlagda avlöningskostnaderna härför beräknas uppgå till ungefär 150 000 kronor.

Möjligheterna att besluta om organisationsändringar med tillämpning under budgetåret 1958/59 beträffande de förband m. m., i fråga om vilka förslag framdeles inkommer till Kungl. Maj:t, bör tillvaratagas. Jag förutsätter därför att — liksom varit fallet för innevarande och tidigare budgetår — Kungl. Maj:t jämväl för budgetåret 1958/59 skall äga vidtaga de jämkningar i fråga om personalorganisationen, som blir erforderliga med anledning av beslut om organisationsändring, givetvis dock alltså icke såvitt avser personalstaterna för ordinarie personal, samt bereda särskild ersättning åt personal, som med bibehållen löneställning bestrider göromål vilka vid ny organisation ankommer på innehavare av högre tjänst.

Vid anmälan av propositionen 1957: 110 (s. 99 ff.) upptogs till särskild behandling frågan om arméns rid- och körskolas förläggning. Det anfördes därvid bland annat att från civila intressenter framkommit starka önskemål om samordning av den civila och den militära rid- och körutbildningen och att utfästelser gjorts från de civila intressenterna att under en tid av fem år täcka de till ett årligt belopp av 150 000 kronor beräknade merkostnaderna för rid- och körskolans förläggning till Strömsholm och statsverkets extra kostnader för civila kurser vid skolan. Med hänsyn därtill ansåg sig föredragande departementschefen kunna tillstyrka att rid- och körskolan tills vidare kvarläge i Strömsholm. Det förutsattes få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om skolans organisation m. m. Till vad sålunda föreslagits har riksdagen (rskr. 1957: 257) i enlighet med statsutskottets hemställan (SU 1957: 99) lämnat sitt medgivande. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t i särskilda brev den 6 juni 1957 meddelat dels vissa bestämmelser om rid- och körskolan, om avveckling av Utnäslöts remontdepå och om fördelning av arméns remonter, dels provisoriska bestämmelser angående organisation av rid- och körskolan m. m. att tillämpas med början den 1 juli 1957 i avvaktan på att slutlig organisation fastställs efter undersökningar genom organisationsnämndens försorg. I propositionen uttalades vidare att skolans bibehållande i Strömsholm aktualiserade vissa personalindragningar vid Norrlands dragonregemente. Denna fråga förutsattes få prövas i samband med att den nya organisation, som betingades av regementets omvandling till batal-

jon, fastställdes av Kungl. Maj:t. Resultatet skulle anmälas till 1958 års riksdag. Såsom tidigare omnämnts har Kungl. Maj:t numera fastställt organisation av Norrlands dragoner samt meddelat provisoriska bestämmelser om organisation av stabs- och förvaltningstjänsten m. m. vid Västerbottens regemente med Norrlands dragoner och kavalleriets kadettskola. Sistnämnda beslut innebär, bland annat, att av 13 tjänster för remontryttare i Ae 8, vilka finns uppförda på kavalleriets stat och vilka av chefen för armén tilldelats Norrlands dragonregemente, fyra tjänster kan indragas. En av dessa tjänster är för närvarande vakant. Återstående nio tjänster skall omvandlas till tjänster för remontdressör i samma lönegrad och överföras till Norrlands dragoner.

I prop. 1957: 110 (s. 103 f.) redogjorde dåvarande chefen för försvarsdepartementet för det påbörjade genomförandet av de av 1956 års riksdag beslutade ändringarna i försvarets musikorganisation. Den nämnd — organisationsnämnden för militärmusiken — som har till uppgift att handlägga frågor rörande militärmusikens omorganisation, har lämnat redogörelser för sin verksamhet fram till den 1 mars 1958. Härav framgår bland annat att de 26 musikkårens i den nya organisationen uppsatts från och med den 1 april 1957. Då antalet musikkårens genom omorganisationen minskats med 17, har ungefär en tredjedel av musikpersonalen måst byta stationeringsort. Personalomflyttningarna har verkställts under andra kvartalet 1957. I samband med omorganisationen har ett stort antal militärmusiker befordrats. Av dem som före omorganisationen var musiksergeanter (motsvarande) på stat har sålunda ett antal motsvarande 78 % erhållit högre beställning medan av musikfurirerna 64 % befordrats till sergeanter (motsvarande). Samtlig musikpersonal med undantag av tio musikedirektörer har kunnat rymmas inom den nya organisationen. Kungl. Maj:t har genom beslut den 29 mars 1957 överfört tio musikedirektörer till övergångsstat och har sedermera beslutat om deras arbetsuppgifter. Härvid har fem musikedirektörer erhållit arbetsuppgifter som huvudsakligen hänför sig till det civila musiklivet. Två av de till övergångsstat överförda musikedirektörerna har senare erhållit avsked med pension.

Med stöd av riksdagens bemyndigande har Kungl. Maj:t den 25 oktober 1957 meddelat bestämmelser enligt vilka särskild ekiperingsersättning må utgå till musikedirektörer och musikunderofficerare, som i samband med omorganisationen överflyttats från en försvarsgren till en annan.

Organisationsnämnden har gjort beräkningar av behovet av musikinstrument i den nya organisationen, varvid konstaterats att betydande brister föreligger. För inköp av musikinstrument, huvudsakligen sådana som tidigare icke ingått i musikkårens stämbesättning, hade intill den 1 mars 1958 i runt tal 315 000 kronor av för särskild engångsanskaffning

beviljade medel tagits i anspråk. Ytterligare inköp under innevarande budgetår har planerats. Vidare har fördelning av i den gamla musikorganisationen ingående materiel påbörjats.

Planeringen av lokaler för den nya organisationens musikkårer har fullbordats. Ehuru flertalet musikkårer saknar ändamålsenliga lokaler, har i brist på medel om- och tillbyggnad av musiklokaler kunnat igångsättas endast vid ett förband.

För att omskola militärmusiker till de nya instrument som numera skall ingå i organisationen har särskilda åtgärder vidtagits. Sålunda har stråkinstrumentutbildning för militärmusiker igångsatts vid Värmlands regemente hösten 1957 under ledning av en till övergångsstat överförd musikdirektör. Vidare har Kungl. Maj:t medgivit att särskilda utbildningskommenderingar i viss utsträckning får ske.

Ridutbildning för den beridna delen av arméns musikkår i Stockholm har organiserats. För musikpersonalens militär- och musikutbildning m. m. pågår utarbetande av planer. Avsikten är att utbildningsverksamheten i enlighet med av statsmakterna beslutade riktlinjer skall — åtminstone försöksvis — igångsättas från och med hösten 1958.

Nämnden räknar med att i slutet av innevarande år kunna utarbeta förslag till militärmusikreglemente, avsett att ersätta nuvarande provisoriska reglemente .

Försvarets personalnämnd har i skrivelse den 12 februari 1958 lämnat en redogörelse för sin verksamhet sedan februari 1957 (jfr prop. 1957: 110, s. 101 ff.). Av redogörelsen inhämtas i huvudsak följande.

Arbetet med omplacering av övertalig personal inom försvaret har fortsatt, varvid nämnden fortlöpende uppehållit kontakt med myndigheter och personalorganisationer.

Den beslutade organisationsförändring, som medfört de största övertalighetsproblemen, är indragningen av remontdepåerna. Möjligheter har skapats för övertaliga remontdressörer, remontryttare och hästskötare att efter provtjänstgöring vinna anställning inom fångvården. I syfte att underlätta övergången till sådan anställning har Kungl. Maj:t, på föranstaltande av nämnden, den 15 mars 1957 meddelat vissa bestämmelser beträffande innehavare av tjänster för remontdressör, remontryttare och hästskötare vid försvaret, vilka till följd av organisationsförändringar entledigas från innehavande tjänster och därefter anställes inom fångvården. Bestämmelserna innebär att sådan tjänsteman, som vid entledigande innehar extra ordinarie tjänst, i sin anställning vid fångvården skall bibehållas vid denna anställningsform samt att extra personal i rekryteringsgrad må placeras i samma lönegrad, som är åsatt motsvarande extra ordinarie eller ordinarie tjänst, därest vederbörande kan tillgodoräkna en sammanlagd anställningstid i statens tjänst av minst 18 månader.

Från Gudhems remontdepå, som nedlades den 30 juni 1957, har 22 anställningshavare övergått till anställning — tills vidare dock endast provisorisk — vid den anstalt för alkoholmissbrukare, som enligt beslut av 1957 års riksdag förlägges till Gudhem. Ifrågavarande anställningshavares tjänster är dock alltjämt redovisade på försvarets personalförteckningar, men lönen till anställningshavarna belastar icke fjärde huvudtiteln. Av övriga anställningshavare har 1 beretts annan anställning inom försvaret, 5 erhållit anställning inom fångvården, 1 anställts vid statens järnvägar och 5 fått avsked med förtidspension eller erhållit ersättning enligt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev den 29 juni 1956 om särskilda förmåner för viss övertalig personal vid försvaret.

Från Herrevadsklosters remontdepå har 26 personer omplacerats till fångvården, 20 överförts till annan tjänst inom försvaret, 1 anställts vid statens järnvägar, 1 erhållit anställning inom privat verksamhet samt 6 tillerkänts med förtidspension jämförlig förmån eller ersättning enligt förenämnda brev den 29 juni 1956.

Övertalig personal vid Utnäslöts remontdepå har kunnat överföras till arméns rid- och körskola i Strömsholm.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 21 december 1956 angående organisation av stabs- och förvaltningstjänsten vid Livgardesskvadronen med Stockholms stabskompani föreskrevs bland annat, att 6 tjänster skulle indragas från och med den 1 juli 1957 och att 15 tjänster skulle indragas vid uppkommande ledighet. Vidare föreskrevs att det skulle ankomma på nämnden att verka för att sistberörda övergångsvis kvarstående personal omplacerades till annan statlig tjänst. Av ifrågavarande 21 anställningshavare har alla utom en, vilken hösten 1958 uppnår pensioneringsperiodens nedre gräns, kunnat beredas annan statsanställning.

Genom omorganisation av arméns underofficersskola har 4 anställningshavare blivit övertaliga. Dessa har omplacerats till annan tjänst inom försvaret. De genom omorganisation av krigsskolan övertaliga 11 anställningshavarna har likaledes erhållit annan anställning, av vilka 7 inom försvaret.

I huvudsak samtliga anställningshavare, som blivit övertaliga med anledning av den av 1956 års riksdag beslutade omorganisationen av den regionala och lokala fastighetsförvaltningen, har tills vidare kunnat bibehållas inom fortifikationsförvaltningens verksamhetsområde. Endast i ett fåtal fall har ersättningar enligt förberörda brev den 29 juni 1956 utgått.

Omorganisationen av Blekinge kustartilleriförsvaret har slutförts, varvid all övertalig personal kunnat omplaceras.

Den fortlöpande omorganisationen av stabs- och förvaltningstjänsten vid arméns truppförband har hittills medfört allenast ett fåtal övertaliga per förband. Uppkommande omplaceringsfrågor har i regel lösts genom

överläggningar mellan vederbörande militära myndigheter och arbetsmarknadsorganen samt personalorganisationerna.

De övertalighetsproblem, som uppstått genom riksdagens beslut om indragning av Upplands regemente och därmed sammanhängande organisationsförändringar, har kunnat lösas utan att nämnden behövt ingripa i större utsträckning.

Avd. III: Anslag på driftbudgeten

[4] Fortifikationsförvaltningen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	2 800 000	2 914 735
1957/58 (statsliggaren s. 170)	3 020 000	
1958/59 (förslag)	6 550 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 8) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Fortifikationsförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 3 020 000 kronor.

FÖRSLAG RÖRANDE FORTIFIKATIONSFÖRVALTNINGENS OCH FORTIFIKATIONSKÅRENS ORGANISATION

Den 25 februari 1955 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsförvaltningen att verkställa fortsatt utredning rörande den regionala och lokala fastighetsförvaltningen inom försvaret och därmed sammanhängande spörsmål samt att på grundval av utredningen avge förslag i fråga om den närmare utformningen av organisationen och personaluppsättningen vid de fastighetsförvaltande organen i såväl regional och lokal som central instans.

På grundval av förslag från fortifikationsförvaltningen hemställde min företrädare i ämbetet vid anmälan av propositionen 1956:110, att den regionala och lokala fastighetsförvaltningen skulle omorganiseras efter i huvudsak de riktlinjer, som angavs i propositionen. Riksdagen beslöt i enlighet med denna hemställan (rd. skr. 1956:279). Den nya organisationen har varit i tillämpning sedan den 17 juni 1957.

Till fullföljande av Kungl. Maj:ts uppdrag har fortifikationsförvaltningen i skrivelse den 28 december 1957 framlagt förslag till ändrad organisation av fastighetsförvaltningen i central instans. Samtidigt har fortifikationsförvaltningen efter samråd med cheferna för armén, försvarsstaben och fortifikationskåren framlagt förslag till ändrad sammansättning av fortifikationskåren.

Över förslaget har efter remiss yttranden avgivits av överbefälhavaren, efter hörande av cheferna för armén, marinen och flygvapnet, samt försva-

rets civilförvaltning, arméintendenturförvaltningen, försvarets förvaltningsdirektion, statskontoret, riksräkenskapsverket, statens organisationsnämnd, statens lönenämnd, försvarets civila tjänstemannaförbund, svenska arkitekters riksförbund, statsverkens ingenjörsförbund, svenska byggnadsingenjörers riksförbund, Sveriges arbetsledareförbund, svenska officersförbundet, svenska underofficersförbundet, Sveriges civilingenjörsförbund och Sveriges akademikers centralorganisation.

FORTIFIKATIONSFÖRVALTNINGENS ORGANISATION

Nuvarande organisation m. m.

Genom statsmakternas år 1947 fattade beslut (prop. 142, rd. skr. 199) sammanfördes till fortifikationsförvaltningen fortifikations- och byggnadsverksamhet, som därtills ålegat fyra skilda förvaltningsmyndigheter, nämligen arméns fortifikationsförvaltning, marinförvaltningen, flygförvaltningen och försvarets bostadsanskaffningsnämnd. Till fortifikationsförvaltningen hänfördes dock icke frågor rörande nybyggnad och underhåll av flygfält eller anskaffning av mark för flygfält. Den centrala organisationen uppbyggdes med den utgångspunkten att nybyggnadsverksamheten under de närmaste 5 å 6 åren komme att omfatta cirka 30 miljoner kronor per år. Avsikten var vidare, att tyngdpunkten i underhållsorganisationen skulle förläggas till de underlydande myndigheterna och att dessa skulle tillföras för ändamålet erforderlig expertis.

Fortifikationsförvaltningen är sammansatt av en befästningsbyrå, vars chef är chefen för fortifikationskåren, en kasernbyrå, vars chef är en civil byråchef, en byggnadsbyrå, vars chef är en civil byggnadschef, en administrativ byrå, vars chef är ett krigsråd, en chefsexpedition med bibliotek, vilken förestås av en regementsofficer vid fortifikationskåren, ett beredskapskontor, vilket står under ledning av den av cheferna för befästnings-, kasern- och byggnadsbyråerna, vilken Kungl. Maj:t därtill förordnar, samt ett förrådskontrollkontor, vilket förestås av en pensionerad officer i arvodesbefattning. Chefsexpeditionen är tillika chefens för fortifikationskåren expedition. Av byråerna indelas *befästningsbyrån* i en mobiliseringssektion med befästningsarkiv, en underhålls- och nyanläggningssektion, en forsknings- och försökssektion, en konstruktionssektion samt en bergrumsplanläggningssektion, *kasernbyrån* i en utredningssektion, en underhållssektion, en specialsektion, en bostadssektion och en statistisk sektion med ritningsarkiv, *byggnadsbyrån* i en arkitekt- och konstruktionssektion, en väg- och vattenbyggnadssektion, en värmesektion, en elektrosektion, en arbetssektion och en upphandlingssektion samt *administrativa byrån* i en marksektion med arkiv, en domänsektion, en kanslisektion, ett personalkontor och en kameralsektion med kassa. Beträffande arbetsupp-

gifterna och deras fördelning mellan ämbetsverkets organisatoriska enheter torde jag få hänvisa till instruktionen för fortifikationsförvaltningen (SFS 1948:165), ämbetsverkets arbetsordning samt en till fortifikationsförvaltningens nämnda skrivelse den 28 december 1957 såsom bilaga fogad redogörelse.

Erfarenheter av nuvarande organisation

Fortifikationsförvaltningen anför olika omständigheter, som tyngt verksamheten och bidragit till att handläggningen av ärendena fördröjts och arbetsbalans uppkommit. I sådan riktning har främst verkat, att nybyggnadsvolymen blivit väsentligt större än den som varit normgivande vid organisationens uppbyggande, att underhållsuppgifterna i motsvarande mån ökat ävensom att — för administrativa byråns del — markanskaffningen och markförsäljningen samt skilda administrativa uppgifter avsevärt ökat i omfattning. Såsom exempel anföres att nybyggnadsvolymen, som för budgetåret 1948/49 utgjorde 48 miljoner kronor, under de tre senaste budgetåren, bortsett från anslag för beredskapsarbeten och andra arbeten, som utförts för annan myndighets räkning, utgjort genomsnittligt 85 miljoner kronor, medan underhållskostnaderna, som budgetåret 1948/49 uppgick till 25 miljoner kronor, de tre senaste budgetåren genomsnittligt varit 55 miljoner kronor. Vidare nämnes, att ämbetsverket utfört byggnadsarbeten för annan myndighets räkning — beredskapsarbeten m.m. — till en kostnad, som för de tre senaste budgetåren utgjort genomsnittligt 18 miljoner kronor medan motsvarande belopp för budgetåret 1948/49 var 2,2 miljoner kronor. Nämnda siffror avser de faktiska investerings- och underhållskostnaderna, omräknade till prisläget den 1 januari 1957 respektive februari 1957 med utnyttjande av byggnadsstyrelsens byggnadskostnads- och underhållskostnadsindex.

Utökningen av byggnadsvolymen och av förvaltningsverksamheten har medfört — anför fortifikationsförvaltningen vidare — att ämbetsverkets byråchefer fått en arbetsbörda, som icke varit förutsedd. För att underlätta för byråcheferna att ägna erforderlig tid åt viktiga planerings- och samordningsfrågor har sektionscheferna, där så varit lämpligt, tillagts ekonomiska befogenheter och jämväl i övrigt givits en självständig ställning. Det oaktat har omfattningen och mångfalden av byråchefernas göromål varit sådan, att enligt ämbetsverkets mening ogynnsamma återverkningar uppstått. Det bortfall av arbetsuppgifter, som följer av den nya regionala och lokala organisationen, beräknas icke leda till någon egentlig minskning av byråchefernas arbetsbörda.

Fortifikationsförvaltningen anför vidare följande:

Enligt ämbetsverkets instruktion handlägges å kasernbyråns ärenden, som angår fastställande av situationsplaner och huvudritningar för nybyggnad samt om- och tillbyggnad av kaserner och andra husbyggnader ävensom av hamnar, dockor, kajer, pirar, vatten- och elektricitetsverk, skjut-

banor, motorkörbanor och dylika specialbyggnader, medan huvudritningarna ävensom arbets- och detaljritningar med tillhörande beskrivningar samt kostnadsberäkningar för nyssnämnda nybyggnader samt om- och tillbyggnader utarbetas av byggnadsbyrån. Även för större underhållsarbeten upprättas ritningar m. m. inom byggnadsbyrån. På husbyggnads- och anläggningssidan sker sålunda en uppdelning av göromålen på skilda byråer. Detta innebär, att chefen för kasernbyrån, som under verkchefen är ansvarig för medelsförvaltningen och för utarbetandet av ämbetsverkets förslag till anslagsäskanden på ifrågavarande område, icke har möjlighet att fortlöpande följa och vid behov påverka inriktningen av ett projekteringsarbete. I fråga om planläggning och konstruktion av befästningar samt av anläggningar i berg för verkstäder, förråd, förvaring av fartyg och flygplan m. m. är förhållandet ett annat, i det att befästningsbyrån ensam handlägger dessa frågor i deras olika skeden med undantag allenast för väg- och vattenbyggnadstekniska, VVS-tekniska och elektrotekniska utredningar, vilka enligt instruktionen utföres av byggnadsbyrån. Fortifikationsförvaltningen, som sålunda har erfarenhet av olika organisationsformer i vad angår projektering av husbyggnader m. m., å ena sidan, och befästningsanläggningar, å andra sidan, har kommit till den uppfattningen, att projekteringsarbetet för viss typ av anläggningar så långt möjligt bör sammanhållas inom en och samma organisationsenhet, enär härigenom enhetlighet i handläggningen främjas och dubbelarbete undviks.

Beträffande befästningsbyråns projektering av bergrumsanläggningar må emellertid framhållas, att arbetsuppgifterna även efter inrättandet år 1950 av en särskild bergrumsplanläggningssektion varit så omfattande att de för att kunna lösas tillfredsställande måst fördelas mellan flera av byråns sektioner. För närvarande utföres sålunda projektering av bergrumsanläggningar inom såväl bergrumsplanläggningssektionen som underhålls- och nyanläggningssektionen samt mobiliseringssektionen. Detta har givetvis medfört svårigheter att överblicka och samordna projekteringsverksamheten. — — — Administrativa byrån har långt mera omfattande arbetsuppgifter än dem, som vanligen åvilar en administrativ byrå inom statsförvaltningen. Å byrån handlägges nämligen icke blott kansli- och allmänt administrativa ärenden (kanslisektionen), personalärenden (personalkontoret) och kameralärenden (kameralsektionen) utan även markförvärv och markförsäljningar för hela försvaret, utom beträffande flygfält, och rättslig vård av försvarets hela fastighetsbestånd med samma undantag (marksektionen) samt praktisk vård av övnings- och skjutfält (domänsektionen). Nämnda förhållande har medfört att byrån, vars arbetsuppgifter — fränsett vissa kameral- och personalärenden — är föga rutinbetonade, blivit särdeles svärbemästrad.

Med hänsyn till den ansvällning av byråns arbetsuppgifter, som inträffat sedan 1948, har — såsom förut angivits — dels byråns fastighetssektion försöksvis uppdelats i en marksektion och en domänsektion och dels ur kanslisektionen utbrutits ett särskilt personalkontor. De till de nya organisationsenheterna hörande arbetsuppgifterna har härigenom kunnat handläggas enklare och snabbare. Då några olägenheter av organisationsändringarna icke uppkommit måste erfarenheterna betecknas såsom odelat goda. Det ligger dock i sakens natur, att ändringarna icke kunnat leda till någon avlastning av byråchefens arbetsbörda. Vid byrån har handläggningen av ett flertal spörsmål av stor vikt och omfattning måst tills vidare skjutas på framtiden.

Huvuddragen av föreslagna organisationsändringar

Fortifikationsförvaltningen uttalar, att den nya regionala och lokala organisationen kommer att ställa ökade krav på ändamålsenlig och förutseende planläggning i central instans för att bästa ekonomiska resultat skall kunna utvinnas. För att verksamheten skall kunna bedrivas tillfredsställande anser fortifikationsförvaltningen ofrånkomligt att vissa åtgärder vidtages för omfördelning av arbetsuppgifterna på byråchefsnivå.

Fortifikationsförvaltningen, som icke funnit anledning föreslå ändring av den nuvarande organisatoriska gränsen mellan planläggningen av å ena sidan anläggningar å befästningars delfond av försvarets fastighetsfond och å andra sidan anläggningar å försvarsgrenarnas delfonder av samma fond, föreslår att projekteringsverksamheten med angivna gränsdragning hänföres till *en befästningsavdelning* och *en kasernavdelning*. Vidare föreslås att VVS-teknisk, elektroteknisk samt väg- och vattenbyggnadsteknisk och viss annan expertis sammanföres i en särskild avdelning, *byggnadsavdelningen*, med uppgift att såsom konsultorgan betjäna befästnings- och kasernavdelningarna.

Ämbetsverket framhåller, att den allt snabbare utvecklingen av byggnadstekniken framtvingar ökade krav på smidig anpassning av byggnads sätt och standard efter de olika ändamål, som skall betjänas. Oavslätlig uppmärksamhet behöver sålunda under projekteringsarbetet ägnas samordningen av behov och byggnads sätt. För att skapa förutsättningar för en sådan samordning föreslår fortifikationsförvaltningen, att arkitekt- och konstruktionssektionen utbrytes ur den nuvarande byggnadsbyrån och inlemmas i kasernavdelningen. I denna avdelning bör härjämte ingå en utredningssektion såsom organ för behovsutredningar och en underhållssektion för frågor rörande underhåll av husbyggnader, bostäder m. m., underhållsstatistik och byggnadsredovisning samt hyresfrågor ävensom en expedition. Förslaget innebär, att arbetsuppgifterna vid kasernbyråns bostadssektion överföres till kasernavdelningens underhållssektion och att specielsektionen uppgår i utredningssektionen.

För att säkerställa en enhetlig ledning av projekteringsverksamheten i vad avser befästningsanläggningar (bergrum) föreslår fortifikationsförvaltningen inrättande av en — i befästningsavdelningen ingående — anläggningsbyrå, till vilken även bör hänföras underhåll av dylika anläggningar. Fortifikationsförvaltningen uttalar att det är av avgörande betydelse för befästningsverksamhetens fungerande vid krigsutbrott eller skärpt utrikespolitiskt läge hur planeringsuppgifterna handhaves under normala förhållanden. Ämbetsverket anser det nödvändigt att dessa uppgifter sammanhålls i en särskild enhet under direkt ledning av en högt kvalificerad fortifikationsofficer. I befästningsavdelningen bör därför vidare ingå en planeringsbyrå. Till avdelningen bör slutligen höra en fristående forskningssektion samt en expedition.

I byggnadsavdelningen föreslås ingå ett värmekontor, ett elektrokontor och ett väg- och vattenbyggnadskontor, det senare inrymmande organ för konstruktioner av vatten- och avloppsanläggningar, oljelagringsinstallationer och vägar samt för markundersökningar. Genom inrättandet av väg- och vattenbyggnadskontoret sammanföres arbetsuppgifter, som för närvarande är fördelade på befästmans-, kasern- och byggnadsbyråerna. I byggnadsavdelningen bör även ingå en byggnadssektion för ombesörjande av entreprenering och prisgranskning samt besiktningar ävensom handhavande av den nybyggnadsverksamhet, som allttjämt skall åvila fortifikationsförvaltningen. Vidare föreslås en avdelningschefen direkt underställd planeringsdetalj för samordning av planläggningsverksamheten, handläggning av arbetsmarknadsfrågor och centrala utredningar. Slutligen bör finnas en inköpssektion och en expedition. Byggnadsavdelningen skall — genom förmedling av överinspektörer — ha överinseende över de regionala och lokala organens byggnadsverksamhet samt vid behov lämna råd och vägledning i frågor, som angår nybyggnadsverksamheten.

För handläggning av samtliga frågor rörande anskaffning och försäljning av markområden, rättslig vård av fastighetsbeståndet och praktisk vård av övnings- och skjutfält föreslås inrättande av en särskild *markbyrå*, bestående av en marksektion med fastighetsarkiv, en domänsektion och en expedition. Såsom motivering anför fortifikationsförvaltningen bland annat följande.

I förhållande till vad som beräknades vid ämbetsverkets tillkomst år 1948 har arbetsuppgifterna med förvärv och försäljning av fast egendom undergått en mycket kraftig ökning. Beträffande markförvärven torde man vid verkets tillkomst ha räknat med en årlig medelstilldelning av cirka en miljon kronor, vilket med nuvarande penningvärde motsvarar cirka 1,5 miljon kronor. Under budgetåren 1948/49—1957/58 har anvisats riksstatsanslag för markförvärv avseende fortifikationsförvaltningens ämbetsområde om i runt tal 36 miljoner kronor. Därutöver har under dessa budgetår för genomförande av fastighetsförvärv cirka 4,5 miljoner kronor ställts till förfogande å anslag, som anvisats för olika byggnadsföretag. Alltså har under nämnda tid inom fortifikationsförvaltningens verksamhetsområde genomsnittligt ställts till förfogande för fastighetsförvärv 4 miljoner kronor per budgetår.

Antalet markförsäljningsärenden har också ökat i hög grad. Orsaken härtill är främst följande. Flertalet av arméförbandens nu i bruk varande etablissemang uppfördes under åren 1900—1915 och förlades då i utkanterna av städerna. I många av de berörda städerna har därefter stadsbebyggelsen i hög grad expanderat — i särskilt uppdrivet tempo under det senaste årtiondet. Resultatet har för de flesta etablissemangens och övningsfältens del blivit, att dessa på en eller flera sidor kommit i omedelbar kontakt med stadsbebyggelsen. I samma mån som övriga välbelägna och med hänsyn till grundförhållanden m. m. lämpliga markområden konsumerats av bebyggelsen har önskemålen att få exploatera de markreserver, som åtskilliga övningsfält representerar, blivit allt starkare, vilket i sin tur resulterat i ökat antal framställningar från vederbörande samhällen

att få förvärva delar av kronans mark. Som exempel på den ökade omfattning, som fastighetsförsäljningarna erhållit, må nämnas att inom fortifikationsförvaltningens ämbetsområde under budgetåren 1948/49—1953/54 influtit genomsnittligt per budgetår cirka 330 000 kronor för i medeltal 9 fastighetsförsäljningar per budgetår, under det att under budgetåren 1954/55—1956/57 träffats 40 försäljningsavtal avseende ett sammanlagt fastighetsvärde av nära 4 miljoner kronor.

Ämbetsverket framhåller, att under dess förvaltning står markområden med en sammanlagd areal av omkring 75 000 hektar, fördelade på över 6 000 registerfastigheter. Den rättsliga värden av detta fastighetsbestånd, d. v. s. lagfarter, ägoutbyten, avstyckningar, gränsbestämningar och andra jorddelningsförrättningar, stadsplane- och andra ärenden enligt byggnadslagen och dylikt, kräver enligt ämbetsverket ett betydande arbete, som alltmer ökar genom att stadsbebyggelsen expanderar och kommer i omedelbar kontakt med försvarets övnings- och förläggningssområden.

Chefen för administrativa byrån har, anför ämbetsverket, i allt större utsträckning måst ägna sin arbetskraft åt marksektionens ärenden med hänsyn till dessas omfattning och ekonomiska räckvidd samt vikten av att markförvärv för övnings- och byggnadsändamål snabbast möjligt genomföres och att framställningar från kommuner om förvärv av mark för exploateringsändamål behandlas i någorlunda rimlig tid. Ämbetsverket anser det icke längre möjligt att jämsides med den på en administrativ byrå normalt förekommande verksamheten (kanslisektion, personalkontor och kameralsektion) tillfredsställande sköta markfrågorna. Enligt ämbetsverkets förmenande är det sålunda ofrånkomligt att snarast genomföra en uppdelning av byrån.

Efter utbrytning av markärendena föreslås *administrativa byrån* organiserad med en kanslisektion, ett personalkontor, en kameralsektion, en kontrolldetalj för uppgifter, som nu åligger förrådskontrollkontoret, en expedition samt telefonväxel.

I fråga om *beredskapskontorets* organisation framlägger fortifikationsförvaltningen, under hänvisning till att byggnads- och reparationsberedskapens organisation genom försorg av överbefälhavaren särskilt utretts, icke annat förslag än att chefen för befästningsavdelningens planeringsbyrå bör avses såsom chef för beredskapskontoret.

För ämbetsverket föreslås en *chefsexpedition* för handläggning av verkets och för dess förvaltningsområde gemensamma säkerhetsfrågor, ämbetsverkets mobiliseringsfrågor samt vissa utbildningsfrågor. Dit hänföres även press- och bibliotekstjänst. Chefsexpeditionen avses icke längre skola tillika betjäna chefen för fortifikationskåren.

Fortifikationsförvaltningen har vid utarbetande av sitt förslag tagit hänsyn till att överbefälhavaren kommer att framlägga förslag om en utbyggnad av befästningsinspektionen, dit vissa arbetsuppgifter, som nu ankom-

mer på ämbetsverket, skulle överföras. Vidare har förutsatts att den särskilda avdelning, som inom ämbetsverket inrättats för arbetsuppgifter i samband med utflyttningen av Stockholms örlogsvarv, tills vidare skall bestå vid sidan av ordinarie organisation.

Personalberäkningar

Chefsexpeditionen

Såsom chef för expeditionen avses en major vid fortifikationskåren. Härjämte föreslås en pensionerad officer i A: 24 och en pensionerad underofficer i A: 16, en byråinspektör i Ae 21, en kontorist i Ae 9, tre bilförare i Ae 7, en förste expeditionsvakt i Ao 8, en expeditionsvakt i Ao 7, nio expeditionsvakter och en vaktmästare i Ae 7 samt två expeditionsvakter i Ag 7. Genom att verkets expeditionsvaktspersonal organisatoriskt sammanföres till chefsexpeditionen åstadkommes viss besparing av sådan personal.

Befästningsavdelningen

Såsom chef för befästningsavdelningen avses chefen för fortifikationskåren.

Den för avdelningen gemensamma *expeditionen* bör med hänsyn till det stora antalet hemliga handlingar vid avdelningen förestås av en pensionerad officer i A: 24, som bland annat skall svara för att avdelningens till expeditionen sammanförda fem kanslibiträden i Ao (Ae) 7 och fem kontorsbiträden i Ao (Ae) 5 utnyttjas på ett lämpligt sätt. Vidare föreslås en tjänst för kontorist (registrator) i Ao 9.

Planeringsbyrån föreslås indelad i en *planeringsdetalj*, en *rustningssektion*, en *materielsektion* och en *skyddssektion*.

Såsom chef för planeringsbyrån föreslås en byråchef i Bo 1, vilken förutsättes skola vara fortifikationsofficer. Denne skall ha det närmaste ansvaret för den ekonomiska planeringen av befästningsbyggandet såväl på längre sikt som för den aktuella verksamheten, innefattande bland annat utarbetande av underlag till medelsäskanden under befästningars delfond av försvarets fastighetsfond.

Med hänsyn till byråns centrala ställning i fråga om krigsförberedelserna på befästningsområdet bör byråchefen tidigare ha varit fortifikationsofficer (chef för sektion VIII) vid någon av de tre största militärbefälsstaberna samt även tidigare ha varit fortifikationsbefälhavare vid något kustartilleriförsvaret. Byråchefen avses jämväl såsom ställföreträdare för inspektören över rikets befästningar och för denne i hans egenskap av chef för befästningsavdelningen. Enär denne avdelningschef är ställföreträdare för chefen för fortifikationsförvaltningen och dessutom chef för fortifikationskåren ställes stora krav på chefen för planeringsbyrån. Med hänsyn till det nära sambandet mellan vissa betydelsefulla delar av bygg-

nads- och reparationsberedskapens planläggningsverksamhet och planeringsbyråns krigsförberedelsearbete avses byråchefen såsom chef för beredskapskontoret.

För *planeringsdetaljen* avses en pensionerad officer i A:25, en byråassistent i Ae 19 och en förste kansliskrivare i Ae 12.

Till *rustningssektionen* skall höra ärenden angående utförande av befästningsarbeten med trupp, försöks- och projekteringsverksamhet för standardkonstruktioner till truppbefästningar samt medelsfrågor rörande rustningsplanläggning och försöksverksamhet. Såsom sektionschef föreslås en major vid fortifikationskåren. För sektionen avses i övrigt en kapten vid fortifikationskåren, en byråingenjör i Ae 19 och en förvaltare vid fortifikationskåren i Ao 17.

Vid *materielsektionen* skall verkställas på rustningsplanerna grundade behovsutredningar, krigsproduktions- och krigsleveransplanläggning, transportplanläggning för krigsleveranser samt planläggning för fredsanskaffning av hindermaterial, standardformar av plåt och dylikt, betongelement, ingjutningsgods, värnfläktar, luftvärnstorn, luftbevakningstorn, pansarplåt m. m. Vid sektionen skall vidare planläggas förrådshållning i fred av materiel, som nyss sagts. En av sektionschefens uppgifter blir att för ämbetsverket uppehålla den direkta kontakten med sådana industrier, som producerar för krigsberedskapen erforderlig materiel på det fortifikatoriska området. Såsom sektionschef avses en major vid fortifikationskåren alternativt en pensionerad officer i A:29. För sektionen föreslås i övrigt en pensionerad officer i A:24 och en byråassistent i Ae 19.

Vid *skyddssektionen* skall handläggas luftskydds- och maskeringsärenden samt ärenden rörande brandskydd, inbrottslarm och skydd mot ABC-stridsmedel. Såsom sektionschef föreslås en byrådirektör i Ao 24. Rekrytering med officer på aktiv stat förutsättes kunna ifrågakomma. Härjämte avses för sektionen en pensionerad officer i A:25, tre byråingenjörer i Ae 19, en ingenjör i Ae 15, en verkmästare i Ae 14 och en tekniker i Ae 9.

Anläggningsbyrån föreslås indelad i en *utredningssektion*, en *konstruktionssektion* och en *underhållssektion*.

Såsom chef för anläggningsbyrån föreslås en byråchef i Bo 1 (fortoff.).

Till *utredningssektionen* sammanföres enligt förslaget all rekognoscering, planering och övrig utredning för på kapitalbudgeten upptagna befästningsobjekt såsom berghangarer, bergverkstäder, fartygstunnlar, kustartilleribatterier, radarstationer m. m. Såsom sektionschef avses en major vid fortifikationskåren. Personalbehovet utgör i övrigt två kaptener vid fortifikationskåren, fyra byråingenjörer i Ae 21, tre byråingenjörer i Ae 19, en ingenjör i Ae 15, en biträdande ingenjör i Ae 13 och ett tekniskt biträde i Ae 7.

Konstruktionssektionen, till vilken sammanföres all konstruktionsverksamhet inom befästningsområdet, bör ledas av en högt kvalificerad hög-

skoleutbildad ingenjör med placering såsom överingenjör i ABp 26. För verksamheten, som bör bedrivas i två grupper, en anläggningsteknisk och en specialteknisk, beräknas ytterligare två kvalificerade konstruktörer med högskoleutbildning, byrådirektörer i Ae 26. Personalbehovet för sektionen beräknas härutöver till en förste byråingenjör i Ae 23, fyra byråingenjörer i Ae 21, åtta byråingenjörer i Ae 19, tre ingenjörer i Ae 17, fem ingenjörer i Ae 15, två biträdande ingenjörer i Ae 13, ett ingenjörbiträde i Ae 12, två tekniker i Ae 9, fyra tekniska biträden i Ae 5 samt en pensionerad underofficer i A: 16.

Såsom chef för *underhållssektionen*, som bör ledas av en fortifikationsofficer med lång erfarenhet från underhållsverksamhet i regional och lokal instans, avses en överstelöjtnant vid fortifikationskåren. Av militär personal erfordras ytterligare en kapten och en fanjunkare vid fortifikationskåren samt en pensionerad officer i A: 24. Behovet av civil personal anges till två byråingenjörer i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19, en tekniker i Ae 10 och ett kontorsbiträde i Ao (Ae) 5.

Chefen för den självständiga *forsknings- och försökssektionen* föreslås placerad i Bp eller Br 3. Ämbetsverket framhåller, att den befästningsforskning, som där bedrivs, är av grundläggande betydelse för konstruktionsarbetet. Forskningens uppgift är att teoretiskt och experimentellt utvärdera vapnets effekt och att på grundval av erhållna resultat utexperimentera i möjligaste mån fullgoda skyddskonstruktioner. Sektionens verksamhet har även föranlett ändrade byggnadstekniska metoder och konstruktioner av betydande ekonomiskt värde. Med hänsyn till forskningsarbetets betydelse anser ämbetsverket oundgängligen nödvändigt att detta ledes av en vetenskapsman med höga kvalifikationer. Behovet av personal med rena forskaruppgifter anger fortifikationsförvaltningen till två laboratorer i ABp 26, fyra forskningsingenjörer i högst Ae 24 och tre forskningsingenjörer i högst Ae 23. Personalbehovet i övrigt anges till en kapten vid fortifikationskåren såsom representant för militär och fortifikatorisk sakkunskap, en förste byråingenjör i Ae 23, en byråingenjör i Ae 21, en byråassistent i Ae 19 för översättningar från engelska, tyska, franska och ryska samt för handhavande av ett bibliotek med huvudsakligen teknisk litteratur, en byråingenjör i Ae 19, tre ingenjörer i Ae 17, två ingenjörer i Ae 15, tre biträdande ingenjörer i Ae 13, tre ingenjörbiträden i Ae 12, två tekniker i Ae 10 och ett tekniskt biträde i Ae 7.

Kasernavdelningen

Chefen för kasernavdelningen föreslås placerad i Bp 4.

Avdelningens *expedition* skall enligt förslaget förestås av en kansli-skrivare i Ae 10 med uppgift att organisera och leda arbetet vid expeditionen, en kontorist (registrator) i Ao 9, tre kanslibiträden i Ao (Ae) 7 och fem kontorsbiträden i Ao (Ae) 5.

Till *utredningssektionen* sammanföres alla frågor, som gäller behovsutredningar för objekt tillhörande försvarsgrenarnas delfonder av försvarets fastighetsfond. Sektionschefen, vilken liksom för närvarande är fallet bör vara överstelöjtnant vid fortifikationskåren, skall särskilt hålla sig underrättad om den militär- och stabstekniska utvecklingen, verka för frambringandet av militärt underlag för den tekniska utformningen av anläggningar, som skall projekteras, samt bevaka att de militära behoven blir tillgodosedda vid projekteringen. Såsom biträde vid utförandet av militära behovsutredningar avses en kapten vid fortifikationskåren. För utförande av kvalificerade ekonomiska utredningar i investeringsfrågor samt bearbetning av grundmaterial till medelsäskanden, som kommer från andra försvarets centrala myndigheter samt underlydande organ, föreslås en förste byråintendent i Ae 23. Vidare föreslås en byrådirektör i Ae 24 för tekniska utredningar inom det kommunaltekniska området, en brandinspektör i Ae 23, tre byråingenjörer i Ae 21, fyra byråingenjörer i Ae 19, en ingenjör i Ae 17, en ingenjör i Ae 15, en biträdande ingenjör i Ae 13, två ingenjörbiträden i Ae 12 och en förste kansliskrivare i Ae 12. Slutligen beräknas en arvodesbefattning för pensionerad officer (skjutbaneofficer) i A: 25.

För det till kasernavdelningen överförda *arkitekt- och konstruktionskontoret* avses alltjämt såsom chef en chefsarkitekt i Bp 1. Fortifikationsförvaltningen föreslår en minskning av antalet tjänster för arkitekter i övrigt från sju till fyra. Ämbetsverket som framhåller, att alltför täta ombyten av arkitekter, särskilt om antalet nedbringas enligt förslaget, medför icke obetydliga olägenheter med hänsyn till att en nytillträdande arkitekt icke förrän efter relativt lång tid kan beräknas bli tillräckligt insatt i de till- och ombyggnadsfrågor, som dominerar den militära husbyggnadsverksamheten, föreslår att för arkitekterna inrättas byrådirektörstjänster, två i Ae 26 och två i Ae 24. Dessa avses skola leda var sin arbetsgrupp om en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17 (i två grupper dock Ae 15) samt en tekniker i Ae 9 eller ett tekniskt biträde i Ae 7. Vidare föreslås en tjänst för byrådirektör i Ae 26, vilken skall ansvara för kontorets konstruktionsverksamhet. För utförande av kostnadsberäkningar avses en förste byråingenjör i Ae 23 och en byråingenjör i Ae 21 samt för självständiga konstruktionsuppgifter för husbyggnader en byråingenjör i Ae 21 och en byråingenjör i Ae 19. Sektionen inrymmer även personal för programskrivning och programkontroll samt för konstruktioner och utarbetande av entreprenadhandlingar för specialanläggningar såsom skjutbanor, matinrättningar, marketentier och mässar ävensom en kopieringsanläggning. Utöver förut angivna tjänster räknar ämbetsverket sålunda för dessa ändamål med tre byråingenjörer i Ae 21, fem byråingenjörer i Ae 19, ett ingenjörbiträde i Ae 12, två tekniker i Ae 10, ett tekniskt biträde i Ae 7 och tre tekniska biträden i Ae 5.

Vid *underhållssektionen* anser ämbetsverket det vara av yttersta vikt att kunna såsom chef förfoga över en person, som fyller högt ställda anspråk i fråga om kunskaper och erfarenheter på det underhållstekniska området och som i övrigt är lämplig. Tjänsten föreslås därför placerad i ABp 26. Till sektionens viktigaste uppgifter skall höra att insamla och bearbeta erfarenheter om olika materialiers lämplighet ur underhållssynpunkt, att utföra tekniska experiment och provtagningar, att utge tekniska anvisningar för underhållsverksamheten samt att ombesörja att tekniska erfarenheter tillgodogöres vid planläggningen av ombyggnader och nya anläggningar. För denna verksamhet avses under sektionschefens ledning en byråingenjör i Ae 21, två byråingenjörer i Ae 19, en ingenjör i Ae 15 och ett ingenjörbiträde i Ae 12. Till sektionen hänföres genom förslaget underhåll av bostäder, hyressättningar, fördelning av tjänstebostäder, uthyrningar och förhyrningar. För att sammanhålla denna verksamhet föreslås en förste byråingenjör i Ae 23. För planläggning och ombesörjande av underhålls- m. fl. arbeten för vissa av ämbetsverket direkt förvaltade fastighetskomplex avses även en förste byråingenjör i Ae 23. För sektionen föreslås i övrigt tre byråingenjörer i Ae 21, en förste byråsekreterare i Ae 21 för handläggning av hyresärenden m. m., en byråingenjör i Ao 19, två ingenjörer i Ae 17, en biträdande ingenjör i Ae 13, en förste kansliskrivare i Ae 12, två kansliskrivare i Ae 10, ett kanslibiträde i Ao (Ae) 7 och ett tekniskt biträde i Ae 7.

Byggnadsavdelningen

Såsom chef för avdelningen föreslås en byggnadschef i Bp 4. Direkt underställda byggnadschefen föreslås två överinspektörer i Ae 26 för inspektion av nybyggnads- och underhållsarbeten hos underlydande myndigheter. För *planeringsdetaljen* föreslås en förste byråingenjör i Ae 23, en ingenjör i Ae 17 och en förste kansliskrivare i Ae 12. Vid avdelningens *expedition* föreslås en kansliskrivare i Ae 10 såsom chef, en kontorist i Ao 9 såsom registrator samt tre kanslibitraden i Ao (Ae) 7 och sju kontorsbitraden i Ao (Ae) 5.

Såsom chef för *värmekontoret* föreslås en överingenjör i Bp 1. Fortifikationsförvaltningen framhåller, att utvecklingen inom VVS-tekniken sedan flera år präglats och utan tvivel även i framtiden kommer att kännetecknas av stark progressivitet. För att tekniska framsteg och nya kostnadsbesparande metoder skall kunna tillgodogöras måste chefen för kontoret vara en högt kvalificerad tekniker med god känsla för ekonomisk planering, intresse för den tekniska utvecklingen och receptiv förmåga.

Värmekontoret föreslås indelat i en *konstruktionssektion* med en byrådirektör i Ae 24 såsom chef, en *specialsektion* med en byråingenjör i Ae 21 såsom chef, en *underhålls- och kontrollsektion* med en förste byråingenjör i Ae 23 såsom chef samt ett *ritningsarkiv*. Enligt ämbetsverkets beräk-

ningar erfordras härjämte vid konstruktionssektionen två byråingenjörer i Ae 21, tre byråingenjörer i Ae 19, två ingenjörer i Ae 17, två ingenjörer i Ae 15, ett ingenjörbiträde i Ae 12 och ett tekniskt biträde i Ae 7, vid specialsektionen två byråingenjörer i Ae 19, en ingenjör i Ae 17, en ingenjör i Ae 15, ett ingenjörbiträde i Ae 12 och en tekniker i Ae 10 samt vid underhålls- och kontrollsektionen en byråingenjör i Ae 21, två byråingenjörer i Ae 19 och tre ingenjörer i Ae 17. Byråingenjörerna i Ae 19 vid sistnämnda sektion är avsedda att utföra fortlöpande besiktningar av försvarets samtliga VVS-anläggningar i syfte att i tid få en uppfattning om underhållsläget och medelsbehoven vid lokalmyndigheterna. Två av ingenjörerna i Ae 17 vid sektionen motsvaras av en minskning vid arméintendenturförvaltningen och tillkommer i sammanhang med överflyttning till fortifikationsförvaltningen av kontrollen av den värmetekniska driften (bil. 6 till statsverkspropositionen, punkt 12). Viss samordning av underhållsbesiktningarna och den värmetekniska kontrollen förutsättes. För ritningsarkivet beräknas en kontorist i Ae 9.

Såsom chef för *elektrokontoret* föreslås en överingenjör i ABp 26. Kontoret indelas i en *konstruktionssektion* med en byrådirektör i Ae 24 såsom chef, en *specialsektion* och en *underhålls- och kontrollsektion*, vardera med en byråingenjör i Ae 21 såsom chef, samt ett *ritningsarkiv*. Personalbehovet utgör i övrigt vid konstruktionssektionen två byråingenjörer i Ae 21 såsom ledare för var sin arbetsgrupp, två ingenjörer i Ae 17, två ingenjörer i Ae 15, en biträdande ingenjör i Ae 13 och två tekniska biträden i Ae 7, vid specialsektionen en ingenjör i Ae 17, en ingenjör i Ae 15 och ett tekniskt biträde i Ae 7, vid underhålls- och kontrollsektionen en byråingenjör i Ae 21 för handläggning av frågor rörande kraftförsörjningskontrakt, två byråingenjörer i Ae 19 och en ingenjör i Ae 17 samt vid ritningsarkivet ett kanslibiträde i Ao (Ae) 7.

Väg- och vattenbyggnadskontoret indelas i en *vägbyggnadssektion*, en *vatten- och avloppssektion*, en *oljelagringssektion* och ett *ritningsarkiv*. De båda förstnämnda sektionerna motsvaras i nuvarande organisation av byggnadsbyråns väg- och vattenbyggnadssektion medan oljelagringssektionen nyinrättas för konstruktionsuppgifter, som nu utföres inom verkets samtliga tekniska byråer. Såsom chef för kontoret föreslås en överingenjör i ABp 26. Personalbehovet utgör vid vägbyggnadssektionen en byrådirektör i Ae 24, sektionschef, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17, två ingenjörer i Ae 15, tre biträdande ingenjörer i Ae 13 och ett tekniskt biträde i Ae 7, vid vatten- och avloppssektionen en byråingenjör i Ae 21, sektionschef, två byråingenjörer i Ae 19, två ingenjörer i Ae 17 och ett tekniskt biträde i Ae 7, vid oljelagringssektionen två byråingenjörer i Ae 21, därav den ene sektionschef, en byråingenjör i Ae 19, två ingenjörer i Ae 17 och ett tekniskt biträde i Ae 7 samt för ritningsarkivet ett kanslibiträde i Ao (Ae) 7.

Byggnadssektionens chef föreslås vara byrådirektör i Ae 26. Sektionens

personal består i övrigt av en förste byråingenjör i Ae 23, besiktningsingenjör inom byggnadsfacket, tre byråingenjörer i Ae 21, därav två besiktningsingenjörer för VVS- respektive elanläggningar och en kvalificerad byggnadskontrollant, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17, en assistent i Ae 15 för entrepreneringsfrågor och en tekniker i Ae 10.

Till *inköpssektionen* hör omfattande inköp och lagerhållning av elektrisk materiel, inköp av smidesvaror, pumpar, rör och andra till det mekaniska facket hänförliga varor samt inköp av trävaror, tegel, färger, köksmaskiner, verktyg, kontorsmateriel m. m. Vidare förrådshåller ämbetsverket såsom ett led i försvarsberedskapen en omfattande byggnadsmaskinpark, vilken utnyttjas för byggnadsarbeten för såväl försvarets som byggnadsstyrelsens räkning. Såsom chef för sektionen avses en byrådirektör i Ao 24. Vidare erfordras enligt förslaget en byråintendent i Ae 21, tre byråingenjörer i Ae 19 med utbildning inom elektrotekniska, mekaniska respektive väg- och vattenbyggnadstekniska eller maskintekniska facket, en assistent i Ae 15, en verkmästare i Ae 14, en kontorsskrivare i Ae 13, en förrådsmästare i Ae 12, en verkstadsförförman i Ae 12, en förrådsförförman i Ae 10, tre kansliskrivare i Ae 10, en tekniker i Ae 10, en förrådsförförman i Ae 9, en kontorist i Ae 9, en förrådsman i Ae 7, tre kanslibiträden i Ao (Ae) 7 och två kontorsbiträden i Ao (Ae) 5.

Markbyrån

Såsom chef för markbyrån föreslås ett krigsråd i Bo 1. För *expeditionen* avses en kontorist (registrator) i Ao 9, ett kanslibitråde i Ao (Ae) 7 och två kontorsbiträden i Ao (Ae) 5.

Vid *marksektionen* föreslås en byrådirektör i Ao 24, sektionsschef, en förste byråsekreterare i Ao 23, tre förste byråsekreterare i Ae 23, en förste byråsekreterare i Ao 21, två förste byråsekreterare i Ae 21, tre amanuenser i reglerad befordringsgång och två tekniker i Ae 9. Ämbetsverket framhåller, att de resultat som kan uppnås vid markförhandlingar i regel måste bli avgörande för slutresultatet och att det därför är utomordentligt viktigt att verket förfogar över tillräckligt antal kvalificerade jurister såsom förhandlare. Förslaget innebär utbyte av en amanuens mot en förste byråsekreterare i Ae 23. För uppläggning av ett påbörjat fastighetsarkiv samt för fastighetsrättsliga utredningar föreslås en förste byråsekreterare i Ae 21. Överföring av vissa uppgifter till en av tjänsterna för tekniker i Ae 9 (ny) möjliggör att behovet av juridisk arbetskraft för sistnämnda ändamål kan täckas genom att tjänsten för förste byråsekreterare tillkommer i utbyte mot en amanuens tjänst.

Vid *domänsektionen* föreslås såsom sektionsschef (domänofficer) en pensionerad officer i B: 1, vilken även skall vara ämbetsverkets militäre expert i markförvärvsfrågor. Denne måste enligt ämbetsverket ha tjänstgjort såsom regementschef. Vid sektionen föreslås vidare två jägmästare, en i

Ao 26 och en i Ae 23, en förste byråsekreterare i Ae 21, en skogstekniker i Ae 12 och ett kanslibitråde i Ao (Ae) 7. Den skogsmarksareal, som förvaltas av ämbetsverket, anges motsvara fyra revir av genomsnittlig storlek inom domänverket.

Administrativa byrån

Såsom chef för byrån föreslås ett krigsråd i Bo 1. Vid *expeditionen* avses tjänstgöra en kontorist (registrator) i Ao 9, ett kanslibitråde i Ao (Ae) 7 och tre kontorsbiträden i Ao (Ae) 5. Personalen vid *telefonväxeln* beräknas till ett kanslibitråde i Ao (Ae) 7 och fyra kontorsbiträden i Ao (Ae) 5.

Vid *kanslisektionen* föreslås såsom chef en byrådirektör i Ao 24 samt i övrigt en förste byråsekreterare i Ae 23, en förste byråsekreterare i Ao 21 och två amanuenser i reglerad befordringsgång. Ämbetsverket framhåller, att kanslisektionen tillföres arbetsuppgifter genom indragning av tre tjänster för förste byråsekreterare i A 21 vid de tekniska byråerna. Vid kanslisektionen förutsättes skola handläggas bland annat organisatoriska frågor av större omfattning eller principiell innebörd.

Personalkontoret består av en byrådirektör i Ao 24, sektionschef, två förste byråsekreterare i Ae 21, två amanuenser i reglerad befordringsgång, en assistent i Ae 17 för handläggning av kollektivavtalsärenden, en kontorsskrivare i Ae 13 och ett kanslibitråde i Ao (Ae) 7. Av amanuentjänsterna föreslås en i samband med innehavarens avgång skola ersättas med tjänst för kansliskrivare i Ae 10. Personalkontoret förutsättes skola aktivt verka för rationalisering av den löpande verksamheten.

Vid *kameralsektionen* föreslås en kamrer i Ao 23, sektionschef, en förste revisor i Ae 21, en amanuens i reglerad befordringsgång, en kontorsskrivare i Ao 13, två kontorsskrivare i Ae 13, en förste kansliskrivare i Ao 12 för kassatjänst, en kontorist i Ae 9, tre kanslibiträden i Ao (Ae) 7 och sex kontorsbiträden i Ao (Ae) 5. Det förutsättes att amanuentjänsten vid innehavarens avgång utbytes mot tjänst för kansliskrivare i A 10, varvid samtidigt en av kontorsskrivartjänsterna anses böra utbytas mot assistenttjänst i A 15.

Slutligen föreslås för *kontrolldetaljen* en pensionerad officer i A: 24 och en pensionerad underofficer i A: 16.

Viss maskinpersonal

Fortifikationsförvaltningen erinrar om att på ämbetsverkets personalförteckning är uppförda tjänster för maskinpersonal, vilken erfordras för maskin- och eldningstjänsten vid vissa anläggningar i Stockholm som står under verkets direkta förvaltning, nämligen en maskinmästare i Ao 14, två maskinister i Ae 10, två reparatörer i Ao 9, en reparatör i Ao 8, två reparatörer i Ae 8, en värmeskötare i Ae 8, en reparatör i Ag 8, fem eldare i Ae 7 och tre eldare i Ag 7. Ämbetsverket föreslår, att tjänsterna för

reparatör i Ag 8 och eldare i Ag 7 utbytes mot extra ordinarie tjänster i samma lönegrader. Vidare hemställer fortifikationsförvaltningen, att tjänster för en maskinist i Ae 9 och en eldare i Ae 7, avsedda för skötseln av värmeanläggningarna vid fastigheten Artillerigården i Stockholm, vilken överförts från Stockholms tygstations till ämbetsverkets förvaltning, tillföres verkets personalförteckning. Därvid kan en tjänst för maskinist i Ae 9 vid Stockholms tygstation och en av fortifikationsförvaltningen inrättad tjänst för eldare i Ag 7 indragas.

Viss regionalt placerad personal

I fortifikationsförvaltningens personalförteckning redovisas sex tjänster för byggnadsdirektör i Ae 26, avsedda för cheferna vid byggnadsavdelningen inom sektion VIII vid I.—VI. militärbefälsstaberna. Fortifikationsförvaltningen föreslår, att dessa tjänster placeras i ABp 26. Ämbetsverket erinrar om att tjänsterna vid inrättandet från och med budgetåret 1956/57 placerades i lönegrad Cs 10 och uttalar såsom sin bestämda, på erfarenheter vid tillsättningen grundade uppfattning, att verket för att kunna förvärva tillräckligt kvalificerade högskoleutbildade ingenjörer måste kunna erbjuda minst lönen i slutlöneklassen inom 26 lönegraden.

Anställningsformer m. m.

Bortsett från några för bevakningsuppgifter avsedda tjänster, vilka föreslås inrättade på extra stat, räknar fortifikationsförvaltningen med att de föreslagna tjänsterna blir för överskådlig tid erforderliga. Ämbetsverket föreslår därför, att tjänsterna med angivna undantag göres pensionsberättigande. Vid övervägande av frågan om ordinariesättning har fortifikationsförvaltningen ansett sig nödsakad iakttaga stor försiktighet. Utöver på fortifikationsförvaltningens personalförteckning nu upptagna ordinarie tjänster föreslår ämbetsverket sålunda såsom ordinarie endast vissa tjänster, som är förenade med särskilt ansvar eller beträffande vilka det är ur statens synpunkt särskilt angeläget att knyta innehavarna fastare till ämbetsverket. Antalet ordinarie tjänster i olika lönegrader nu och enligt förslaget framgår av en i fortifikationsförvaltningens skrivelse (s. 18 f.) intagen sammanställning, vartill torde få hänvisas.

Fortifikationsförvaltningen föreslår, att avlöningskostnaden för extra ordinarie tjänster skall bestridas från antingen avlöningsanslag eller byggnadsanslag och anför därvid följande:

Grundläggande för denna fördelning av tjänsterna har varit den principiella uppfattningen, att avlöningskostnaderna för de befattningshavare, som erfordras för underhålls- och förvaltningsverksamheten, bör bestridas från avlöningsanslag samt att avlöningskostnaderna för personal, som samsättes med nybyggnadsuppgifter, bör — för erhållande av i görligaste mån rättvisande byggnadskostnader och därmed även ett riktigt underlag för beräkningen av underhållsanslag — belasta nybyggnadsanslagen. I den mån planlagda och eventuellt konstruerade nybyggnader icke kommer till

utförande bör principiellt sett avlöningskostnaden för den med planläggnings- och konstruktionsarbetet sysselsatta personalen bestridas från avlöningsanslag. Fortifikationsförvaltningen anser, att den sålunda angivna principen alltfjämt bör ligga till grund för avlöningskostnadernas fördelning mellan avlöningsanslag och byggnadsanslag. Givetvis är det i fråga om vissa kategorier befattningshavare icke möjligt att annat än uppskattningsvis ange vilka befattningshavare, som bör avlönas från den ena eller andra typen av anslag. Fortifikationsförvaltningen har beräknat behovet av tjänster å avlöningsanslag och byggnadsanslag med hänsynstagande till vad nu sagts. Därvid har till avlöningsanslag hänförts samtliga tjänster för sektionschefer samt i övrigt tjänster med sådan fördelning, att verksamheten även vid en väsentligt minskad tillgång på byggnadsanslag skall kunna fortgå utan alltför stora olägenheter i organisatoriskt avseende.

Den för forsknings- och försöksverksamhet upptagna personalen bör enligt ämbetsverket betraktas såsom en för denna verksamhet under alla förhållanden erforderlig stomme. Tjänsterna för denna personal har helt hänförts till avlöningsanslag. I den mån forskningsanslag kan ställas till föfogande för en utvidgad forskning bör enligt förslaget extra personal anställas med avlöning från dylikt anslag. Tjänsterna vid byggnadsavdelningens inköpssektion har hänförts till avlöningsanslag. Den närmare innebörden av förslaget framgår av två till fortifikationsförvaltningens skrivelse fogade bilagor (nr 9 och 10), till vilka torde få hänvisas.

Omorganisationens genomförande

Fortifikationsförvaltningen framhåller, att den centrala organisationen utan dröjsmål bör anpassas till den år 1956 beslutade regionala och lokala organisationen och att samtidigt de förändringar bör genomföras, som betingas av utvecklingen sedan ämbetsverkets tillkomst år 1948. Ämbetsverket föreslår därför, att den nya organisationen i princip träder i kraft den 1 juli 1958. Då omorganisationens genomförande givetvis kräver viss tid, förutsätter ämbetsverket, att de för budgetåret 1957/58 fastställda personalförteckningarna övergångsvis får tillämpas.

FORTIFIKATIONSKÅRENS ORGANISATION

Fortifikationsförvaltningen erinrar om att ämbetsverkets år 1956 framlagda förslag till regional och lokal organisation innefattade en utökning av antalet beställningar för fortifikationsofficerare med 13 till sammanlagt 52. Vid anmälan av propositionen 1956: 110 (s. 46) uttalade dåvarande departementschefen, att stor återhållsamhet borde iakttagas vid bestämmandet av såväl antalet beställningar som löneställningen för dessa med hänsyn till den kommande översynen av centralmyndighetens organisation. Fortifikationskåren tillfördes därför endast tre nya officersbeställningar, varefter kårens personalförteckning omfattar en överste i Bo 4, chef för fortifikationskåren, två överstar i Bo 1, två överstelöjtnanter i Ao 26, två överstelöjtnanter eller majorer i Ao 26 eller Ao 23, tio majorer i Ao 23, femton kaptener i Ao 21 och tio kaptener eller löjtnanter i Ao 21

eller Ao 17/13, eller sammanlagt 42 beställningar. Fortifikationsförvaltningen anför, att bristen på fortifikationsofficerare alltså är kännbar och att viktiga planläggnings- och utredningsuppgifter måste eftersättas. Det nu framlagda förslaget innefattar en utökning av antalet för fortifikationsofficerare avsedda tjänster med tio. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen är två tjänster för byråchef i Bo 1 vid fortifikationsförvaltningen avsedda för fortifikationsofficerare. Beställningar för övriga i fortifikationsförvaltningen erforderliga fortifikationsofficerare, två överstelöjtnanter, fyra majorer och sex kaptener, föreslås upptagna på ämbetsverkets personalförteckning. Av följande sammanställning framgår de förändringar, som föreslås i fråga om kårens officersbeställningar, därvid nyssnämnda tjänster för officerare å fortifikationsförvaltningens personalförteckning medräknas.

	Fortifikation- skårens personal- förteckning	Fortifikation- skårens personal- förteckning	Fortifikation- för- valtningens personal- förteckning	Sum- ma	Ändring	
	F. n.	Förslag	Förslag		+	—
Överste Bo 4	1	1	—	1	—	—
» Bo 1	2	3	—	3	1	—
Byråchef Bo 1	—	—	2	2	2	—
Överstelöjtnant Ao 26	2	3	2	5	3	—
Överstelöjtnant eller major Ao 26 el. 23	2	—	—	—	—	2
Major Ao 23	10	7	4	11	1	—
Kapten Ao 21	15	13	6	19	4	—
Kapten eller löjtnant Ao 21 el. 17/13..	10	11	—	11	1	—
Summa	42	38	14	52	12	2

En jämförelse mellan fortifikationsofficerarnas nuvarande (F. n.) och avsedda (Ny) placering i organisationen ger det resultat som framgår av tabellen å nästa sida.

Av de till kårchefens förfogande stående officerarna är för närvarande en placerad vid I. militärbefälsstaben medan en utnyttjas för varierande uppgifter och en tjänstgör såsom repetitör vid krigshögskolan.

I fråga om fortifikationskårens underofficerare föreslås en ny förvaltare i Ao 17, vilken redovisats förut under planeringsbyråns rustningssektion. Vidare anmäles behov av en framtida väsentlig förstärkning av den personalreserv — två fanjunkare — som står till kårchefens förfogande. Det omedelbara behovet anges till en fanjunkare.

I anslutning till fortifikationsförvaltningens föreliggande förslag har *chefen för fortifikationskåren*, tillika inspektör över rikets befästningar, i skrivelse den 28 december 1957 framfört vissa synpunkter beträffande kårens rekryterings- och befodringsläge. I skrivelsen framhålls att kårens organisation under en lång följd av år väntat på sin slutgiltiga lös-

	Bo 4		Bo 1		Ao 26		Ao 26 el. 23		Ao 23		Ao 21, Ao 21 el. 17/13	
	F. n.	Ny	F. n.	Ny	F. n.	Ny	F. n.	Ny	F. n.	Ny	F. n.	Ny
Befästningsinsp.	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Försvarsstaben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Fortifikationsförv.	—	—	1	2	—	2	1	—	3	4 ¹	6	6
I. milbefstaben	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	3
II. »	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	1
III. »	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	1
IV. »	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	2
V. »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1
VI. »	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	2	3
VII. milbefstaben och Gotlands KA-försvar	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2	2
Hemsö KA-försvar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
Stockholms »	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	2
Blekinge »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1
Göteborgs »	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1
Till kårchefens förfogande	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Summa	1	1	2	5	2	5	2	—	10	11	25	30

¹ En beställning för major föreslås alternativt vara arvodesbefattning för pensionerad officer i A: 29.

ning och att de provisoriska utökningar, som skett, icke svarat mot den ökning av arbetsuppgifterna, som blivit en följd av befästningsväsendets alltmer tilltagande betydelse för totalförsvaret. De för närvarande synnerligen ogynnsamma befordringsmöjligheterna för de yngre fortifikationsofficerarna, vilka över lag är högt kvalificerade, anser kårchefen innebära en allvarlig risk för att officerarna söker sig över till civil tjänst om icke en snar förändring inträffar. I yttrande över skrivelsen framhåller *överbefälhavaren* nödvändigheten av att det framlagda förslaget till utökning av fortifikationskåren genomföres.

Kostnadsfrågor

Vid sina beräkningar av personalbehovet i den nya organisationen utgår fortifikationsförvaltningen från oförändrad omfattning av nybyggnadsverksamheten. Tjänster har icke beräknats för personal, som kan komma att för begränsad tid erfordras såsom kontrollanter för av ämbetsverket ombesörjda nybyggnadsföretag eller som sysselsättes med planering av beredskapsarbeten.

Fortifikationsförvaltningen erinrar om att ämbetsverket år 1956 vid framläggande av förslaget till regional och lokal organisation beräknade, att efter förslagets genomförande en minskning av avlöningskostnaderna för försvarets fastighetsförvaltning kunde påräknas, som i nuvarande indexläge uppgår till inemot 0,9 miljon kronor per år. Därvid framhölls att den förutsatta översynen av den centrala organisationen kunde komma att

påverka kostnadsjämförelsen men att totalkostnaderna efter översynen dock kunde förutsättas komma att understiga de tidigare kostnaderna. En jämförelse av de totala kostnaderna vid nuvarande indexläge för den tidigare organisationen och organisationen efter genomförande av fortifikationsförvaltningens nu framlagda förslag ger enligt vad ämbetsverket anför vid handen, att det blir möjligt ernå den besparing, som ställdes i utsikt i 1956 års förslag.

Begränsas kostnadsjämförelsen till att avse den gällande och den föreslagna organisationen av fortifikationsförvaltningen och fortifikationskåren framkommer enligt ämbetsverkets beräkningar en minskning av avlöningskostnaden för förvaltningen vid nuvarande byggnadsvolymer med omkring 0,65 miljon kronor och en ökning för fortifikationskåren med omkring 0,2 miljon kronor, d. v. s. en nettominskning med omkring 0,45 miljon kronor per år.

FÖRSLAG RÖRANDE BEFÄSTNINGSINSPEKTION

I skrivelse den 6 februari 1958 har *överbefälhavaren* framlagt förslag angående organiserande av en befästningsinspektion. Överbefälhavaren erinrar därvid om att chefen för fortifikationskåren är — förutom chef för fortifikationsförvaltningens befästningsbyrå — inspektör över rikets befästningar. Före omorganisationen 1948 av fortifikations- och byggnadsförvaltningen stod en befästningsinspektion under befäl av en stabschef till inspektörens förfogande. Till tjänstgöring vid inspektionen kunde kärchefen — tillika chef för arméns fortifikationsförvaltning — beordra erforderlig personal ur kåren eller ämbetsverket. Sedan 1948 har någon särskild stab icke varit organiserad, utan personalen vid fortifikationsförvaltningens befästningsbyrå har fått tagas i anspråk för att biträda inspektören. Såsom en följd av den snabba utvecklingen på det militärtekniska området har medverkan i den operativa krigsplanläggningen blivit en av inspektörens viktigaste uppgifter, anför överbefälhavaren vidare. Inspektörens verksamhet bör innefatta samordning av denna planläggning med planläggningen inom den civila sektorn av anläggningar med skydd mot vapenverkan. Inspektören över rikets befästningar bör sålunda bistå de civila myndigheterna vid utformningen av dylika anläggningar samt äga inspektera anläggningarna. De uppgifter, som åvilar inspektören, är till övervägande del sådana, att de bör lösas i direkt kontakt med försvarsstaben. Överbefälhavaren föreslår, att ett särskilt stabsorgan, benämnt befästningsinspektionen, inrättas för angivna uppgifter. Där skall sålunda handläggas till stabsverksamhet hänförliga ärenden, som berör befästningsväsendets utveckling och fortifikatorisk rustningsplanläggning, samordning av befästningsverksamheten inom totalförsvaret ävensom ärenden

rörande viss säkerhetstjänst, kodförteckningar och befästningsförteckning. Avsett är vidare att till inspektionen överflytta vissa stabsuppgifter, som för närvarande åvilas fortifikationsförvaltningens chefsexpedition såsom organ för chefen för fortifikationskåren, nämligen ärenden som berör ledningsorgan m. m. vid befästningsbyggnadsverksamheten i krig, utbildning för planläggning och ledning av befästningsarbeten, utrustning för fortifikatoriska arbeten, försöksverksamhet vid trupp m. m. samt fortifikationskårens personal.

Befästningsinspektionen skall enligt förslaget bestå av en major vid fortifikationskåren, stabschef, två kaptener vid fortifikationskåren, en förvaltare i Ao 17 vid fortifikationskåren, en pensionerad officer i A: 24, en tekniker i Ae 10 och ett skrivbiträde i reglerad befordringsgång. Behovet av fortifikationsofficerare har inräknats i det antal (52), som enligt fortifikationsförvaltningens förslag, för vilket jag förut redogjort, skall utgöra fortifikationskårens officerskader. Förvaltaren i Ao 17 kan överföras från fortifikationsförvaltningen. Vid beräkningen av fortifikationsförvaltningens personalbehov har ämbetsverket utgått från att vissa uppgifter komme att överföras till en befästningsinspektion och med hänsyn därtill icke längre ansett behov föreligga i verket av tjänster för en pensionerad officer i A: 24, en tekniker i Ae 10 och ett biträde i reglerad befordringsgång.

Över förslaget har efter remiss yttranden avgivits av försvarets civilförvaltning, civilförsvarsstyrelsen, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, statens organisationsnämnd, rikets allmänna kartverk, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, länsstyrelsen i Norrbottens län samt civilbefälhavarna i första och fjärde civilområdena.

Yttranden

Förslaget rörande fortifikationsförvaltningen och fortifikationskåren

Överbefälhavaren biträder förslaget i princip. Då detta innebär en effektivisering och dessutom medför kostnadsminskning anser överbefälhavaren, att omorganisationen utan dröjsmål bör komma till stånd. Särskilt framhåller överbefälhavaren betydelsen av att den fortifikatoriska forsknings- och försöksverksamheten erhåller sådana resurser att erforderligt tekniskt underlag kan frambringas för att höja skyddet mot atomvapenverkan.

Överbefälhavaren anser, att chefen för planeringsbyråns planeringsdetalj bör vara officer på aktiv stat.

Försvarets civilförvaltning anser den föreslagna organisationen innefatta väsentliga fördelar i förhållande till den nuvarande och förordar därför, att en omorganisation göres efter i huvudsak de riktlinjer, som

angivits i förslaget. Inrättande av en särskild markbyrå innebär enligt civilförvaltningens mening ett bestämt framsteg. Då bärande skäl icke torde kunna åberopas för att från byråns handläggning undantaga inköp och försäljning av mark för flygfält, bör dessa ärenden redan vid genomförandet av den nya organisationen övergå från flygförvaltningen till fortifikationsförvaltningen. Civilförvaltningen anser, att avlöningskostnaderna för den personal, som sysselsättes med nybyggnadsuppgifter, bör bestridas från avlöningsanslag och åberopar därvid ett uttalande, som gjordes av dåvarande chefen för försvarsdepartementet vid anmälan av propositionen 1957:110 (s. 20) i frågan om bestridande av avlöningskostnaderna för personalen i försvarets materielförvaltande verk. Någon granskning i detalj av personaluppsättning och löneställningar har civilförvaltningen icke kunnat företaga. I fråga om fortifikationskårens personalbehov erinrar civilförvaltningen om att ämbetsverket i sitt yttrande över 1956 års organisationsförslag uttalat, att viss försiktighet vid bedömningen av kårens sammansättning borde iakttagas innan erfarenheter vunnits av den nya regionala och lokala organisationen och att kåren därför tills vidare borde begränsas att omfatta 46 officersbeställningar. Civilförvaltningen vidhåller vad ämbetsverket anfört angående återhållsamhet vid inrättande av nya beställningar för fortifikationsofficerare. Mot förslaget till utökning av antalet stater för underofficerare har civilförvaltningen ingen erinran.

Arméintendenturförvaltningen, som yttrar sig endast i vad förslaget avser utformningen av den värmetekniska kontrollen, har intet att erinra mot att två ingenjörstjänster överflyttas till fortifikationsförvaltningen för kontroll av bränsleförbrukningen.

Försvarets förvaltningsdirektion framhåller, att förslaget synes innebära en klarare arbetsfördelning mellan verkets olika enheter och att detta bör medföra en rationellare arbetsordning till båtnad för effektiviteten. Förvaltningsdirektionen tillstyrker därför att förslaget genomföres och att detta sker från och med budgetåret 1958/59 så att den centrala organisationen blir anpassad efter den genomförda regional- och lokalorganisationen. I fråga om principerna för avlöningskostnadernas fördelning mellan avlöningsanslag och sakanlag uttalar förvaltningsdirektionen, att det särskilt i nuvarande läge måste anses vara väl motiverat att icke driva överföringen av avlöningskostnaderna från sak- till avlöningsanslag för långt, då möjligheterna därigenom minskas att ernå en successiv anpassning av den i byggnadsverksamheten sysselsatta personalen efter inträffande förändringar i arbetsomfånget. Om lönekostnader föres på sakanlag innebär detta ett särskilt incitament till rationalisering och återhållsamhet med medel, framhåller direktionen. — Direktionen har intet att erinra mot att chefen för forsknings- och försökssektionen får den föreslagna löneställningen och framhåller att den verksamhet, som bedrivs inom sektionen, är av stor betydelse icke enbart för fortifikationsförvalt-

ningens ämbetsområde utan även för andra grenar av totalförsvaret. — Det bör enligt förvaltningsdirektionens mening övervägas att till handläggning vid fortifikationsförvaltningen överföra frågor rörande förvärv, försäljning och rättslig vård av mark för flygfält.

Statskontoret anser viss omläggning av fortifikationsförvaltningens organisation vara motiverad men uttalar tveksamhet i fråga om antalet byråer. Bärande skäl har enligt statskontorets mening icke förebragts för att bibehålla personalkontoret såsom självständig arbetsenhet i den ombildade administrativa byrån. Behovet av särskild chefsexpedition ifrågasättes. Med anledning av förslaget om att placera vissa chefstjänster i lönegrad ABp 26 erinrar statskontoret om att förordnandetjänster ursprungligen utnyttjats i sådana fall då det ansetts vara av särskild vikt att hålla möjlighet till personbyte å en befattning öppen. Huruvida sådana omständigheter föreligger i fråga om de tjänster, för vilka denna lönegrad nu föreslagits, anser statskontoret undandraga sig dess säkra bedömande. Höjd lönegradsplacering bör icke i förevarande sammanhang ifrågakomma för sådana tjänster, vilkas innehavare i den nya organisationen bibehålles vid sina hittillsvarande arbetsuppgifter. Statskontoret anser sig därför icke kunna biträda förslagen om förbättrad löneställning för forskningschefen, jägmästaren i Ao 25 samt domänofficeren. Det bör enligt statskontorets mening icke heller ifrågakomma att ompröva löneställningen för viss tjänst på grund av att densamma i anslutning till löneplansrevisionen från och med den 1 juli 1957 erhållit ändrad lönegradsbeteckning och ändrat lönegradsnummer. Statskontoret avstyrker därför förslaget att placera byggnadsdirektörerna vid vissa militärbefälsstaber i lönegrad ABp 26. I fråga om utbyggnaden av fortifikationskåren anser statskontoret att försiktighet bör iakttagas och att nya officersbeställningar icke bör övervägas i vidare mån än som erfordras för organiserandet av den planerade befästningsinspektionen. Några officersbeställningar bör icke uppföras på fortifikationsförvaltningens personalförteckning.

Riksräkenskapsverket uttalar, att några större förändringar i nuvarande organisation icke bör genomföras förrän resultatet av 1955 års försvarsberedning kan överblickas. Oundgängliga förstärkningar bör vidtagas inom ramen för gällande organisation. Riksräkenskapsverket ställer sig dock tveksamt till inrättandet av föreslagna högre tekniska tjänster. Utgående från antagandet att ärendena beträffande markköp och markförsäljning på längre sikt kommer att minska framhåller riksräkenskapsverket, att det under sådana förhållanden är olämpligt att inrätta en fast byrå för denna verksamhet. Riksräkenskapsverket avstyrker att jägmästaren i Ao 25, vilken lön svarar mot löneställningen för revirförvaltare inom domänverket, uppflyttas till Ao 26. Enligt riksräkenskapsverkets mening bör även personal, som erfordras för nybyggnadsverksamhet, av-

lönas från avlöningsanslag. Fortifikationskårens officerspersonal bör redovisas på kårens personalförteckning.

Statens organisationsnämnd finner de vägledande principerna för avdelningsindelningen och för placeringen av gemensamma organ lämpliga och syftande till förenkling och effektivisering av verksamheten. Nämnden ifrågasätter dock nödvändigheten av att vid befästningsavdelningen inrätta en särskild planeringsbyrå och föreslår i stället att för motsvarande uppgifter inrättas en sektion direkt underställd avdelningschefen. Långtidsplanering och utarbetande av medelsäskanden rörande befästningars delfond bör enligt nämndens mening ske vid befästningsavdelningens anläggningsbyrå varför den föreslagna planeringsdetaljen bör inrättas där. Med hänsyn till mark- och fastighetsärendenas omfattning samt särpräglade och kvalificerade natur biträder organisationsnämnden förslaget att dessa ärenden utbrytes ur den administrativa byrån och hänföres till en särskild markbyrå. Nämnden anser även, att markförvärvsfrågor för flygfält bör hänföras till denna byrå. Organisationsnämnden anser lämpligt, att utredning nu göres av frågan om utnyttjande av den numera i militärbefälsstaberna placerade byggnadstekniska sakkunskapen även för underhåll m. m. av flygfält liksom av frågan om överförande till fortifikationsförvaltningen av nybyggnad och underhåll av militära flygfält. Nämnden, som saknat underlag för att detaljgranska varje tjänst, anser sig dock kunna ansluta sig till de föreslagna lönesättningarna. Någon bedömning av personalbehov och löneställningar vid forsknings- och försökssektionen gör nämnden emellertid icke. I fråga om fortifikationskårens sammansättning erinrar organisationsnämnden om att nämnden i sitt yttrande över 1956 års organisationsförslag uttalat, att vid varje militärbefälsstab bör finnas en regementsofficer såsom chef för fortifikationssektionen och en kapten såsom biträdande fortifikationsofficer ävensom att tre kaptener bör beräknas för att bland annat biträda vid Malmö, Stockholms och Kalix försvarsområden. Det osäkra läget beträffande försvarsorganisationens framtida utformning manar enligt nämndens mening till att i år särskild försiktighet iakttages i fråga om kårens utökning. Såsom ett komplement till översynen erfordras, att de regionala organen snarast utnyttjas på avsett sätt, så att ämbetsverket icke längre belastas med mindre väsentliga frågor, samt att förvaltningens interna arbetsformer ändras i effektiviserande syfte.

Statens lönenämnd anför, att tillräckliga hållpunkter för en granskning av förekommande lönefrågor icke förelegat, enär redogörelse för arbetsuppgifterna, där sådan lämnas, mestadels är allmänt hållen eller knapphändig. Lönenämnden, som fått det intrycket att en närmare granskning av löneställningarna är erforderlig, anför till belysande härav såsom exempel, att tjänsterna för forskningschef, domänofficer och jägmästare i Ao 25 föreslagits uppflyttade utan att av motiveringen framgår, huruvida

förändring av arbetsuppgifterna ägt rum sedan befattningarna senast prövades. Lönenämnden ifrågasätter, huruvida icke tjänsten såsom chef för befästningsavdelningens expedition bör inrättas såsom arvodesbefattning för pensionerad underofficer. Av principiella skäl anser nämnden det icke böra ifrågakomma att vid befästningsavdelningens materielsektion inrätta en arvodesbefattning för pensionerad officer i A: 29 såsom alternativ till beställning för major på aktiv stat. Nämnden ifrågasätter om icke de båda byrådirektörstjänsterna vid befästningsavdelningens konstruktionssektion bör placeras i Ae 24. För chefen för befästningsavdelningens underhållssektion ifrågasättes om icke tjänst i Ao 23 är tillräcklig. Bärande skäl för föreslagna omändringar av tjänster i Ao och Ae 26 till tjänster i ABp 26 har enligt nämndens mening icke framlagts. Lönenämnden understryker slutligen angelägenheten av att avlöningskostnaderna i sin helhet redovisas å avlöningsanslag.

Försvarets civila tjänstemannaförbund tillstyrker, att omorganisation kommer till stånd och ansluter sig till vad fortifikationsförvaltningen därutinnan anført. Förbundet ifrågasätter dock om icke byggnadsavdelningens värme-, elektro- samt väg- och vattenbyggnadskontor ävensom kasernavdelningens underhållssektion blivit kraftigt underdimensionerade med hänsyn till den omfattning i vilken ämbetsverket nu anlitar utanför verket stående konsulter. I organisationen erforderliga tjänster bör icke göras exklusivt militära, därest detta icke med nödvändighet är betingat av tjänstens krav. Sakliga skäl för placering av militära beställningar i organisationen i den omfattning, som föreslagits, synes förbundet icke föreliggande. Förbundet uttalar sin besvikelse över den restriktivitet, som präglar förslaget i vad angår ordinariesättning. Ämbetsverket bör enligt förbundets mening kunna erhålla ett betydligt större antal ordinarie tjänster än som föreslagits. För att ämbetsverket skall kunna med framgång konkurrera med den öppna marknaden om den bästa arbetskraften med lägre teknisk utbildning bör flera tjänster i lönegrad 23 tillföras organisationen. Förbundet, som framför erinringar beträffande löneställningen för ett 20-tal tjänster, anser att såväl personaluppsättningen å de olika enheterna som lönegradsplaceringarna bör överses sedan den nya organisationen genomförts och erhållit erforderlig stadga.

Svenska arkitekters riksförbund, som finner förslaget i vad avser organisationens uppbyggnad medföra förbättring i vissa delar, även om det samma icke är helt tillfredsställande, anser det värdefullt att organisationsändringen nu kommer till stånd. Tjänsten för chefsarkitekt föreslås placerad i lägst Bp 3. Då övriga fyra arkitekter skall förestå var sin arbetsgrupp och handha uppgifter av samma svårighetsgrad och omfång, bör differentierad löneställning icke ifrågakomma utan samtliga tjänster placeras i Ae 26.

Statsverkens ingenjörsförbund avstyrker förslagets genomförande och

uttalar, att det bort undersökas om allt projekterings- och konstruktionsarbete för de fyra delfonderna av försvarets fastighetsfond kan samlas till ett konstruktionsorgan. Förbundet anser, att såsom en direkt följd av 1956 års riksdagsbeslut beträffande den regionala organisationens utformning den civila ingenjörstekniska expertisen inom ämbetsverkets befästningsavdelning bort erhålla samma i tekniskt och ekonomiskt avseende självständiga ställning som chefen för byggnadsavdelningen inom sektion VIII vid militärbefälsstab. Kasernavdelningen bör enligt förbundets mening organiseras med en konstruktionsbyrå (under chefsarkitekten), vilken skall från början till slut handlägga investeringsärenden under försvarsgrenarnas delfonder, samt ett underhållsorgan — kontor eller byrå — med däri ingående självständig statistisk sektion. Något organ för militära behovsprövningar anses icke erforderligt. Antalet tekniska tjänster i lönegrad 23 anses vara för litet. Förbundet motsätter sig, att ett antal helt eller huvudsakligen tekniska tjänster inrättas och göres exklusiva för fortifikationsofficerare samt uttalar såsom sin uppfattning, att den i förslaget redovisade besparingen kommer att motsvaras av ökade konsultarvoden.

Svenska byggnadsingenjörers riksförbund anför, att förbundet icke kan finna annat än att förslaget torde innebära vissa positiva förenklingar av nuvarande arbetsuppgifters fördelning och behandling. Med hänsyn till personalberäkningarna och den föreslagna lönesättningen anser sig förbundet emellertid icke kunna ha tilltro till förslaget, vars genomförande sålunda avstyrkes.

Sveriges arbetsledareförbund har intet att erinra mot förslaget. Den föreslagna ändringen av administrativa byråns organisation är enligt förbundets erfarenhet starkt av behovet påkallad.

Svenska officersförbundet, som icke ingår på någon bedömning av de organisatoriska frågorna eller på frågan huruvida avvägningen mellan militära och civila befattningar är riktig, framhåller det synnerligen angelägna i att omorganisationen av fortifikationskåren genomföres från och med budgetåret 1958/59 och understryker särskilt de synnerligen dåliga befordringsförhållandena för de yngre fortifikationsofficerarna. Förbundet anser, att chefen för utredningssektionen vid befästningsavdelningens anläggningsbyrå bör vara överstelöjtnant i stället för major samt att vid samma sektion en beställning för kapten bör utbytas mot beställning för major. Den för forsknings- och försökssektionen avsedda kaptensbeställningen bör utbytas mot majorsbeställning. Chefen för materielsektionen vid befästningsavdelningens planeringsbyrå föreslås vara överstelöjtnant alternativt pensionerad officer i A: 29. Slutligen föreslår officersförbundet att vid I. militärbefälsstaben en kaptensbeställning utbytes mot en majorsbeställning.

Svenska underofficersförbundet har intet att erinra mot förslaget.

Sveriges civilingenjörersförbund ifrågasätter om den föreslagna organisa-

tionen är den i alla avseenden lämpligaste men tillstyrker med hänsyn till behovet av omedelbara åtgärder, att den i sina huvuddrag genomföres. Vissa ändringar föreslås emellertid. Sålunda anser förbundet, att såsom chef för anläggningsbyrån bör med hänsyn till arbetsuppgifternas utpräglat tekniska natur ävses en kvalificerad tekniker med placering i Bo 1. Eftersom de ärenden, som skall handläggas vid samma byrås utredningssektion, enligt förbundets mening är av övervägande teknisk natur, synes det förbundet riktigast att från konstruktionssektionen överflytta en tjänst för byrådirektör i Ae 26 och utnyttja denna för sektionschefen. Kasernavdelningens underhållssektion föreslås ombildad till underhållskontor med en överingenjör i Bp 1 såsom chef. Förbundet föreslår vidare, att chefen för värmekontoret placeras i Bp 3, cheferna för elektro- samt väg- och vattenbyggnadskontoren i Bp 1 och chefen för byggnadssektionen i ABp 26. Elektrokontorets konstruktions- och specialsektioner bör enligt förbundets mening benämnas installationssektion respektive kraftförsörjningssektion. Även den sistnämnda sektionen bör förestås av byrådirektör i Ae 24.

Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), vars yttrande begränsats till att avse den administrativa verksamheten, ansluter sig till förslaget om att bilda en särskild markbyrå. Saco ifrågasätter om icke ett särskilt organ, antingen direkt underställt verkschefen eller ingående i administrativa byrån, erfordras för handläggning av organisationsfrågor. Vidare ifrågasattes om icke den tjänst för förste byråingenjör i Ae 23, som vid kasernavdelningens underhållssektion avses för handläggning av ärenden angående underhåll av bostäder, hyressättning, fördelning av tjänstebostäder m. m., bör alternativt kunna tillsättas med administrativt utbildad tjänsteman. Vid markbyrån bör marksektionen förestås av en byrådirektör i Ao 26 varjämte behov där finnes av ytterligare en byrådirektör i Ao 24. En tjänst för förste byråsekreterare i Ag 21 föreslås även för avarbetande av arbetsbalans inom sektionen. Vid administrativa byråns kanslisektion bör inrättas ytterligare en tjänst för förste byråsekreterare i Ae 21 för att fackbyråerna skall kunna tillhandahållas juridisk sakkunskap. Saco anser, att tjänsten såsom chef för administrativa byråns kameralsektion bör placeras i Ao 24. Härjämte bör tjänsten för revisor i Ae 21 uppflyttas till Ae 23.

Förslaget rörande befästningsinspektionen

Samtliga remissmyndigheter utom försvarets civilförvaltning, som funnit frågan om behovet av en befästningsinspektion undandraga sig ämbetsverkets bedömande, har uttalat sig i positiv riktning om förslaget.

Försvarets civilförvaltning ifrågasätter huruvida icke de för befästningsinspektionen avsedda civila tjänsterna bör upptagas på fortifikationsförvaltningens personalförteckning med angivande av att de är avsedda för inspektionen.

Civilt försvarsstyrelsen tillstyrker förslaget och framhåller, att genom inspektionens anknytning till försvarsstaben förutsättningar vinnes för en ökad samverkan och intimare samordning i fråga om civila och militära fortifikatoriska anläggningar. Något behov av att befästningsinspektionen erhåller självständig inspektionsrätt över civilt försvars anläggningar föreligger dock icke enligt civilt försvarsstyrelsens mening.

Telestyrelsen anser det synnerligen önskvärt att ett organ inrättas med uppgift att åstadkomma en riktig avvägning mellan totalförsvarets skilda grenar av de ekonomiska resurser, som bör disponeras för byggnadstekniska åtgärder avseende skydd mot vapenverkan, att åstadkomma för totalförsvaret enhetliga principer för åtgärder av skilda slag med dylikt syfte, såsom utspridning, byggnadstekniskt skydd, maskering m. m., samt att tillhandagå myndigheterna med tekniska anvisningar i utförandefrågor. Den för befästningsinspektionen avsedda personalen finner telestyrelsen dock vara helt otillräcklig för att handha de av styrelsen angivna arbetsuppgifterna.

Järnvägsstyrelsen finner den ekonomiska storleksordningen av befästningsverksamheten inom totalförsvaret väl motivera inrättande av en befästningsinspektion i enlighet med förslaget.

Vattenfallsstyrelsen, som anser samordningen av verksamheten på ifrågavarande område lämplig för att icke säga nödvändig, har intet att erinra mot att en fastare organisatorisk bakgrund skapas i enlighet med förslaget.

Byggnadsstyrelsen finner det önskvärt att genom inrättande av en befästningsinspektion få ett organ för samordning och utbyte av de militära och civila synpunkterna och erfarenheterna på utformning, vidareutveckling, komplettering och fortlöpande inspektion ur fortifikatorisk synpunkt beträffande alla i totalförsvaret ingående anläggningar.

Statskontoret anser, att återgång till det tidigare systemet med en särskild befästningsinspektion icke bör ske utan starka skäl men framhåller, att förslaget icke i någon mera väsentlig utsträckning rubbar gällande organisation. Ämbetsverket har icke något att erinra emot att inspektionen tillföres särskild personal.

Statens organisationsnämnd anser det i princip riktigt, att ett särskilt stabsorgan tillskapas för att biträda befästningsinspektören vid fullgörandet av dennes uppgifter, och har ingen erinran mot förslaget rörande vilka slag av ärenden, som skall hänföras till inspektionen. Nämnden, som saknar underlag för ett sakligt bedömande av personalbehovet, föreslår att stabsorganet utbygges successivt allteftersom tillförlitlig praktisk erfarenhet vinnes rörande arbetsomfattningen.

Rikets allmänna kartverk tillstyrker förslaget, enär en samordning av befästningsverksamheten skulle göra det möjligt för kartverket att med erforderlig säkerhet erhålla vissa uppgifter, som verket behöver för att iakttaga gällande sekretessföreskrifter.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap anser, att den alltmer omfattande byggnadsverksamheten avseende anläggningar till skydd mot vapenverkan icke blott för krigsmakten utan även för de civila verken har ställt större anspråk på såväl operativ som teknisk samordning. Det synes riksnämnden av beredskapsskäl vara angeläget att så snart ske kan få den föreslagna organisationen fastställd.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anför, att det från civil synpunkt torde vara till fördel att fortifikatoriska ärenden av operativ natur handläggas i ett stabsorgan anknutet till försvarsstaben.

Civilbefälhavaren i första civilområdet framhåller, att det med hänsyn till totalförsvarets samlade behov av arbetskraft, materiel och maskiner m. m. för fortifikatoriska arbeten är synnerligen angeläget att arbetet på lösningen av de olika problemen samordnas i alla instanser så att rationella resultat kan åstadkommas. Befästningsinspektörens uppgift härutinnan är, såvitt civilbefälhavaren kan finna, av den vikt och storleksordning att ett särskilt stabsorgan erfordras.

Civilbefälhavaren i fjärde civilområdet har intet att erinra mot att de för vissa myndigheter gemensamma berguppehållsplatserna inordnas i befästningsinspektionen men anser att det operativa förberedelsearbetet i övrigt kan ske genom samarbete såsom hittills mellan de ämbetsverk, som svarar för verksamheten.

Departementschefen

Genom beslut av 1956 års riksdag omorganiserades fortifikations- och byggnadsförvaltningen vid militärbefälsstaberna. Beslutet innebar, att teknisk och annan expertis tillfördes staberna samt att åtskilliga arbetsuppgifter överfördes dit från fortifikationsförvaltningen. Bland dylika arbetsuppgifter må nämnas prövning av förslag till och fastställande av stater för löpande underhåll av befästningar, kasernfastigheter och specialbyggnader, detaljplanläggning och kostnadsberäkning av ej alltför omfattande arbeten samt utförande och kontroll av flertalet förekommande arbeten. Enligt den till grund för 1956 års beslut liggande arbetsfördelningen mellan de olika instanserna skall fortifikationsförvaltningen utföra den slutliga bearbetningen av utredningar om underhålls- och nybyggnadsbehov, varpå framställningar till Kungl. Maj:t skall grundas. Fortifikationsförvaltningen skall vidare fastställa den kostnadsram, som skall gälla för

underhållsverksamheten inom de regionala områdena, samt ange riktlinjer i stort för användningen av underhållsmedlen. Ämbetsverket skall planlägga och kostnadsberäkna alla mera komplicerade arbeten samt i regel verkställa anbudsinfordran och anbudsprövning för dylika arbeten. Huvuddelen av förekommande besiktningar skall även ankomma på ämbetsverket. Vidare skall större utredningar av olika slag, planläggningsuppgifter, behovsprövningar och angelägenhetsgraderingar på längre sikt ävensom prövning av framställningar om medel för hastigt uppkommande behov åvila centralorganet. Såsom ett led i den fortifikatoriska rustningsplanläggningen skall bland annat centralt utarbetas planer för tillgodoseendet i krig av behovet av byggnadsmateriel, verktyg och arbetsmaskiner. Ärenden, som gäller markanskaffning och marköverlåtelse samt den praktiska vården av jordbruks- och skogsfastigheter ävensom frågor av juridisk-administrativ natur skall i väsentliga delar handläggas centralt. En till vissa objekt i Stockholm med omnejd knuten lokal förvaltning skall utövas av centralorganet. Slutligen skall fortifikationsförvaltningen öva fortlöpande tillsyn och kontroll över de underlydande organens verksamhet, följa den tekniska utvecklingen samt lämna nämnda organ generella anvisningar i tekniskt, ekonomiskt och administrativt hänseende.

I samband med nyssnämnda omorganisation minskades fortifikationsförvaltningens personal väsentligt. I avvaktan på översyn av den centrala organisationen inrättades vid ämbetsverket endast ett fåtal tjänster, vilka bedömdes omedelbart erforderliga för att verksamheten skulle kunna fungera. Härjämte anmäldes att vissa förändringar i den centrala organisationen vore nödvändiga för att den totala organisationen skulle fungera effektivt. En jämförelse mellan de beräknade kostnaderna för den då gällande och den av fortifikationsförvaltningen föreslagna organisationen gav till resultat, att avlöningskostnaderna kunde vid oförändrad byggnadsvolym beräknas minska med i runt tal 0,8 miljon kronor per år. Vid förslaget framläggande framhölls att det givetvis icke vore möjligt att med säkerhet bedöma hur den blivande omprövningen av den centrala organisationen komme att ekonomiskt gestalta sig. Kostnaderna för den totala fastighetsförvaltningen efter genomförandet av organisatoriska och därmed sammanhängande förändringar i den centrala fortifikationsförvaltningen förutsattes dock komma att understiga kostnaderna för den dåvarande organisationen.

Det organisationsförslag, som nu framlagts av fortifikationsförvaltningen, innebär — såsom framgår av den lämnade redogörelsen — att den årliga besparing av i nuvarande indexläge 0,9 miljon kronor, som ställdes i utsikt i 1956 års organisationsförslag, uppnås. Med hänsyn här-

till och då förslaget inrymmer förbättringar av organisationen i flera viktiga avseenden och synes möjliggöra ett bättre utnyttjande av militärbefälsstabernas nyligen utbyggda resurser, anser jag det angeläget att förslaget lägges till grund för en omorganisation. Vad beträffar enskildheterna är jag i vissa avseenden av en annan mening än fortifikationsförvaltningen. Härtill torde jag få återkomma i det följande.

Fortifikationsförvaltningens förslag om att organisera särskilda avdelningar och sålunda införa ytterligare ett led i ämbetsverkets organisation torde huvudsakligen ha föranletts av att cheferna för de tekniska byråerna på grund av arbetsbelastningen icke kunnat ägna erforderlig tid åt viktiga planerings- och samordningsfrågor. Jag delar ämbetsverkets uppfattning om behovet av åtgärder för att avhjälpa de konstaterade olägenheterna av nämnda chefers alltför stora arbetsbörd. Jag är emellertid icke beredd att föreslå att avdelningar organiseras utan anser, att man får söka åstadkomma lättnader dels genom omflyttning av arbetsuppgifter mellan fortifikationsförvaltningens olika enheter i enlighet med ämbetsverkets förslag, dels ock genom en instruktionsmässig omfördelning av ansvaret i riktning mot underlydande chefer.

Fortifikationsförvaltningen har understrukit betydelsen i skilda hänseenden av den verksamhet som bedrivs vid befästningsbyråns forsknings- och försökssektion. Jag delar helt ämbetsverkets uppfattning härutinnan. Med hänsyn till det värde jag sålunda tillmäter ifrågavarande verksamhet anser jag mig böra föreslå, att forskningsorganet bildar en fristående sektion, forskningssektionen, under en forskningschef i Bp eller Br 3. Löneställningen bör omprövas vid uppkommande ledighet å tjänsten.

Genom att såsom föreslagits föra den husbyggnadstekniska projekteringen under enhetlig ledning synes mig uppenbara fördelar vara att vinna. Jag delar uppfattningen, att det av ekonomiska skäl icke låter sig göra att tillföra envar av de för planläggningen ansvariga enheterna tekniska experter av olika slag även om detta skulle innebära vissa fördelar. Experterna bör därför även enligt min mening hänföras till särskilda organ för värme-, elektro- samt väg- och vattenbyggnadsområdena, vilka bör sammanhållas i en byggnadsbyrå. Jag anser sålunda behov föreligga av en värmesektion, en elektrosektion samt en väg- och vattenbyggnadssektion. I byggnadsbyrån bör även ingå en planeringsdetalj, en byggnadssektion och en inköpssektion. Av vad nu sagts framgår, att jag icke funnit anledning föreligga att till ett gemensamt organ sammanföra detaljplanläggning och konstruktionsverksamhet för objekt under fastighetsfondens samtliga delfonder.

Jag vill understryka fortifikationsförvaltningens uppfattning, att den

fortifikatoriska rustningsplanläggningen är av grundläggande betydelse för befästningsverksamhetens funktionsduglighet i krig och att planlägningsarbetet därför bör ledas av en högt kvalificerad fortifikationsofficer. Såsom en konsekvens av vad jag nyss anfört bör denna verksamhet bedrivas inom en i befästningsbyrån ingående sektion, planeringssektionen. I samma byrå bör ingå en utredningssektion, en konstruktionssektion och en underhållssektion.

Behovet av en särskild byrå för handläggning av mark- och domänärenden finner jag vara klart ådagalagt med hänsyn till den stora omfattning arbetsområdet sedan flera år haft och, oavsett den framtida utformningen av försvarsorganisationen, kan beräknas få. Jag ansluter mig sålunda helt till förslaget att inrätta en markbyrå. Även omfattningen och arten av den administrativa verksamheten nödvändiggör att markfrågorna utbrytes ur den administrativa byrån.

Såsom framgår av redogörelsen för remissyttrandena har försvarets civilförvaltning och statens organisationsnämnd uttalat, att ärenden angående inköp och försäljning av mark för flygfält bör överföras från flygförvaltningen till fortifikationsförvaltningen. Försvarets förvaltningsdirektion har jämväl uttalat sig i denna riktning. Chefen för flygvapnet har förklarat, att handläggningen av flygvapnets markförvärsärenden borde närmare utredas. Organisationsnämnden har emellertid jämväl föreslagit, att frågan om utnyttjande av den tekniska personalen vid militärbefälsstabernas sektion VIII och i samband därmed frågan om överförande till fortifikationsförvaltningen av nybyggnad och underhåll av militära flygfält skall närmare utredas. För egen del anser jag vissa skäl tala för att de nämnda markärendena överflyttas till handläggning av fortifikationsförvaltningen. Det synes mig emellertid lämpligast att hela det angivna frågekomplexet prövas i ett sammanhang. Det är min avsikt att låta utreda dessa frågor och för riksdagen snarast möjligt framlägga de förslag utredningen kan föranleda.

I fråga om sektionsindelningen kan jag med de ändringar, som föranledes av att jag icke tillstyrker inrättandet av avdelningar, ansluta mig till fortifikationsförvaltningens förslag. Jag kan sålunda icke dela statskontorets uppfattning, att personalkontoret vid administrativa byrån bör utgå ur organisationen, och stöder mig därvid på de erfarenheter, som vunnits av den av 1956 års riksdag beslutade försöksuppdelningen av byråns kanslisektion. Något behov av särskilt organisationskontor synes mig icke föreligga. Jag vill emellertid i likhet med statens organisationsnämnd understryka betydelsen av att ämbetsverkets interna arbetsformer effektiviseras. Med hänsyn till att dylika organisationsfrågor nära sammanhänger med behovet av personal synes det mig lämpligt att frågorna, som

inom fortifikationsförvaltningens speciella arbetsområde torde kräva fortlöpande uppmärksamhet, knytes till personalkontoret. — Liksom i fråga om försvarets materielförvaltande verk bör det ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa byråernas indelning i sektioner och fristående detaljer. Sektionernas indelning i detaljer ankommer på fortifikationsförvaltningen. Jag vill framhålla, att de i sektion ingående detaljerna ej får betraktas som fasta organisationsenheter.

Chefsexpeditionen uppgifter ändras genom omorganisationen främst därigenom att densamma efter inrättande av en befästningsinspektion icke längre skall fungera såsom expedition jämväl för chefen för fortifikationskåren. Chefsexpeditionen skall bland annat omhänderha säkerhetstjänsten för fortifikationsförvaltningens hela förvaltningsområde. Då i handläggningen av dit hörande frågor ingår avvägning av militära säkerhetshänsyn mot tekniska effektivitetskrav synes det mig lämpligt att verksamheten inordnas i ett verkschefen direkt underställt organ, vilket bör stå under ledning av en kvalificerad fortifikationsofficer. Jag har således ingen erinran mot förslaget i detta avseende.

Behovet av ett till befästningsinspektörens förfogande stående stabsorgan har bestyrkts genom remissyttrandena från de civila myndigheter, som närmast kommer att beröras av inspektionens verksamhet. Det synes mig angeläget att fastslå, att inspektionens uppgifter i förhållande till de i totalförsvaret engagerade civila myndigheterna skall vara att tillse, att dessa myndigheters planläggning av befästningsanläggningar samordnas med den militära operativa planläggningen, ävensom att lämna allmän information om erfarenheter och rön på det fortifikatoriska området. I den mån myndighet, som nu sagts, önskar bistånd i tekniska frågor med avseende på detaljutformningen av viss anläggning bör sådant bistånd liksom hittills lämnas av fortifikationsförvaltningen (befästningsbyrå). Såsom överbefälhavaren föreslagit bör befästningsinspektionen härjämte handlägga till stabsverksamhet hänförliga ärenden, som berör befästningsväsendets utveckling och fortifikatorisk rustningsplanläggning, ävensom ärenden rörande viss säkerhetstjänst, kodförteckningar och befästningsregister. Vidare bör till inspektionen överföras ärenden, som berör ledningsorgan vid befästningsbyggnadsverksamheten i krig, utbildning för planläggning och ledning av befästningsarbeten, utrustning för fortifikatoriska arbeten, försöksverksamhet vid trupp samt fortifikationskårens personal. Arbetsuppgifterna och förhållandet till andra myndigheter bör givetvis fastslås i särskild instruktion för befästningsinspektionen.

I fråga om personalberäkningar och lönesättning m. m. föreslår jag följande förändringar i förhållande till fortifikationsförvaltningens förslag, utöver vad som följer av vad jag tidigare angivit.

Jag kan icke tillstyrka ändrad lönegradsplacering av tjänsten för jägmästare i Ao 25 vid markbyråns domänsektion. För byggnadsbyråns värme-sektion och elektrosektion samt kasernbyråns underhållssektion räknar jag med byrådirektörer i Ao 26 såsom chefer. För den nuvarande innehavaren av tjänsten som chef för byggnadsbyråns elektrosektion beräknar jag — för vissa speciella arbetsuppgifter — en särskild tjänst i Ao 26. Tjänsten bör vid ledigblivande indragas. Chefstjänsterna vid befästningsbyråns konstruktionssektion och byggnadsbyråns väg- och vattenbyggnadssektion anser jag böra inrättas i Ae 26 med tjänstebenenämning byrådirektör. Jag är icke beredd att redan nu föreslå inrättande vid administrativa byråns personalkontor av en ordinarie tjänst för byrådirektör, då jag anser att någon tids erfarenhet av de blivande arbetsuppgifternas art och omfattning är önskvärd. För personalkontorets chef beräknar jag sålunda tills vidare en tjänst för förste byråsekreterare i Ao 23. Då emellertid arbetsuppgifterna under omorganisationens genomförande otvivelaktigt motiverar en högre löneställning anser jag, att innehavaren av ifrågavarande tjänst bör tills vidare liksom hittills få upprätthålla en tjänst för byrådirektör i Ag 24. — Förslaget om ändrad lönegradsplacering av tjänsterna för byggnadsdirektör kan jag icke tillstyrka.

Jag anser vidare, att följande tjänster bör inrättas i stället för av fortifikationsförvaltningen föreslagna, inom parentes här angivna tjänster:

vid befästningsbyråns konstruktionssektion två tjänster för byrådirektör i Ae 24 (Ae 26),

vid forskningssektionen två tjänster för laborator i Ae 26 (ABp 26), en tjänst för forskningsingenjör i högst Ae 23 (högst Ae 24) och en tjänst för assistent i Ae 17 (Ae 19),

vid kasernbyråns arkitekt- och konstruktionssektion en tjänst för arkitekt såsom byrådirektör i Ae 24 (Ae 26), en tjänst för förste byråarkitekt i Ae 23 (Ae 24) och en tjänst för ingenjör i Ae 17 för konstruktion av mat-inrättningar (Ae 19) samt vid samma byrås underhållssektion en tjänst för förste byråsekreterare i Ae 23 (Ae 21) och en byråingenjör i Ae 21 (Ae 23),

vid byggnadsbyråns värmesektion en tjänst för ingenjör i Ae 15 (Ae 17), vid samma byrås elektrosektion en tjänst för förste byråingenjör i Ae 23 (Ae 24) och vid byråns inköpssektion en tjänst för ingenjör i Ae 17 med utbildning inom väg- och vattenbyggnadstekniska eller maskintekniska facket (Ae 19),

vid markbyrån en amanuens i reglerad befordringsgång (Ae 21) samt

vid administrativa byråns personalkontor en kansliskrivare i Ae 10 (Ae 13).

Den tjänst för maskinist i Ae 9, som överföres från Stockholms tygstation, bör erhålla tjänstebenämningen reparatör.

För den befattning, som enligt fortifikationsförvaltningens förslag skulle tillsättas med major, alternativt pensionerad officer i A: 29, räknar jag med en arvodesbefattning. I avbidan på pågående utredning om löneställningen för dylika befattningar föreslår jag att nämnda befattning hänföres till A: 25 och befattningen som domänofficer till, oförändrat, A: 29.

I likhet med fortifikationsförvaltningen förutsätter jag att i organisationen ingående tjänster i princip skall vara pensionsberättigande. I frågan om ordinariesättning ansluter jag mig till fortifikationsförvaltningens uppfattning, att för närvarande stor försiktighet bör iakttagas och att sålunda ytterligare ordinarie tjänster bör inrättas endast då särskilda skäl föreligger. Jag godtager ämbetsverkets förslag i denna del men anser, att jämväl den vid chefsexpeditionen föreslagna tjänsten för byråinspektör i lönegrad 21 bör av bland annat rekryteringsskäl inrättas såsom ordinarie.

Fortifikationsförvaltningen har föreslagit en sådan principiell fördelning av avlöningskostnaderna för den icke-ordinarie personalen mellan avlöningsanslag och byggnadsanslag, att avlöningskostnader, som kan hänföras till nybyggnadsverksamhet, skall bestridas från byggnadsanslag medan avlöningskostnader för personal, som erfordras för underhålls- och förvaltningsverksamhet, skall bestridas från avlöningsanslag. Vissa remissmyndigheter har ansett, att avlöningskostnaderna bör helt bestridas från avlöningsanslag. Därvid har åberopats ett principuttalande i propositionen 1957: 110, vilket emellertid avser försvarets materielförvaltande verk. Såsom fortifikationsförvaltningen framhållit utgör kostnaden för avlöning av den personal, som sysselsättes med ett nybyggnadsföretag, en del av den verkliga kostnaden för företaget. För att man skall erhålla i görligaste mån rättvisande byggnadskostnader och därmed även ett riktigt underlag för beräkningen av underhållsanslag, anser ämbetsverket det vara ur principiell synpunkt riktigt att låta sådana avlöningskostnader belasta byggnadsanslagen. Försvarets förvaltningsdirektion har i sitt yttrande framhållit de enligt min mening beaktansvärda synpunkterna, att det utgör ett särskilt incitament till rationalisering och återhållsamhet med medel att låta avlöningskostnader bestridas av byggnadsanslag samt att en övergång till utnyttjande av avlöningsanslag skulle försvåra en successiv anpassning av personalen efter inträffande förändringar i arbetsomfånget. Med hänsyn till de delade meningar som yppats i förevarande fråga anser jag emellertid, att den kan förtjäna allt närmare utredas. Jag räknar tills vidare med den av fortifikationsförvaltningen gjorda fördelningen av avlöningskostnaderna mellan avlöningsanslag och byggnadsanslag.

För befästningsinspektionen beräknar jag nya beställningar å fortifikationskårens stat för en major i Ao 23 och två kaptener i Ao 21. Vidare beräknar jag för befästningsbyråns utredningssektion en ny beställning för överstelöjtnant i utbyte mot en befintlig majorsbeställning. Jag är däremot icke beredd föreslå utbyte av de befintliga alternativa beställningarna för överstelöjtnant eller major mot beställningar för överstelöjtnant. Samtliga för fortifikationsofficerare avsedda tjänster vid fortifikationsförvaltningen bör redovisas i fortifikationskårens personalförteckning. Någon ytterligare utökning av kårens officerskader kan jag f. n. icke föreslå. Jag har ingen erinran mot den i detta sammanhang föreslagna utökningen av underofficerskadern med en förvaltare i Ao 17 och en fanjunkare i Ao 13. I fråga om fortifikationskårens personal återkommer jag med hemställan vid behandlingen i det följande av arméns allmänna avlöningsanslag.

Vad beträffar befästningsinspektionens behov av ytterligare personal synes mig intet vara att erinra mot förslaget enligt vilket tjänster för en tekniker i Ae 10 och ett biträde i reglerad befordringsgång samt en arvodesbefattning för pensionerad officer i A: 24, vilka nu finnes vid fortifikationsförvaltningen, överföres till inspektionen. Såsom försvarets civilförvaltning föreslagit bör nämnda tjänster och arvodesbefattning alltjämt redovisas å fortifikationsförvaltningens personalförteckning, därvid bör anges att de beräknats för befästningsinspektionen.

I ett flertal remissyttranden har anförts att — liksom vid försvarets övriga centrala förvaltningsmyndigheter, vilka 1954 omorganiserats — översyn av fortifikationsförvaltningens organisation och personalbehov bör ske sedan den nya organisationen genomförts och någon tid varit i verksamhet. Jag delar denna uppfattning.

Omorganisationen av fortifikationsförvaltningen bör successivt genomföras under budgetåret 1958/59. Därvid kommer ett antal tjänster att utgå ur organisationen. Det torde därför vara erforderligt att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att vidtaga vissa övergångsordningar liknande dem som vidtogs i samband med 1954 års omorganisation av försvarsförvaltningarna. Jag återkommer med hemställan härom i det följande.

Den av mig i det föregående förordade omorganisationen av fortifikationsförvaltningen innebär anslagsmässigt att fortifikationsförvaltningens avlöningsanslag uppräknas med 3 530 000 kronor, varav i runt tal 400 000 kronor avser utgiftsökningar av automatisk natur, samt att medelsanvisningen under arméns allmänna avlöningsanslag ökas med i runt tal 109 000 kronor. Å andra sidan beräknas medelsbehovet för avlöningskostnader under sakanslag efter omorganisationens genomförande nedgå i sådan om-

fattning, att man uppnår den av fortifikationsförvaltningen angivna besparingen av i runt tal 450 000 kronor.

Förevarande anslag beräknar jag till (3 020 000 + 3 530 000 =) 6 550 000 kronor enligt följande.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän 1 108 000 (+ 598 000) kronor;

Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar 289 000 (— 131 000) kronor;

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 10 380 (+ 540) kronor;

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 4 225 000 (+ 2 586 000) kronor;

Rörligt tillägg 917 620 (+ 145 460) kronor.

Inkomstposten Pensionsmedel, 331 000 kronor, torde utgå i anslutning till vad jag anfört i ämnet vid behandlingen av försvarsdepartementets avlöningsanslag i prop. 1958:1 (bil. 6).

Med hänsyn till förhållandena i samband med genomförandet av den ifrågavarande omorganisationen torde anslagsposten Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal även för nästa budgetår böra betecknas förslagsvis. Posten bör emellertid liksom hittills maximeras av Kungl. Maj:t.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) besluta, att fortifikationsförvaltningen skall organiseras efter i huvudsak de riktlinjer, som i det föregående angivits;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta ett under överbefälhavaren direkt lydande stabsorgan, benämnt befästningsinspektionen;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för fortifikationsförvaltningen, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

d) fastställa följande avlöningsstat för fortifikationsförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 108 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	289 000

3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	10 380
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	4 225 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	917 620
	Summa kronor 6 550 000

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att i anslutning till genomförandet av föreslagna personalförändringar för budgetåret 1958/59 beträffande fortifikationsförvaltningen vidtaga särskilda övergångsåtgärder enligt vad som angivits i det föregående;

f) till *Fortifikationsförvaltningen*: *Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 6 550 000 kronor.

[5] Fortifikationsförvaltningen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	300 000	295 714
1957/58 (statsliggaren s. 172)	305 000	
1958/59 (förslag)	475 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 8) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Fortifikationsförvaltningen: Omkostnader för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 305 000 kronor.

Yrkande

Fortifikationsförvaltningen hemställer att anslaget höjes med 170 000 kronor.

	Ökning
1. Ökat antal tjänstemän med avlöning från fortifikationsförvaltningens avlöningsanslag	160 000
2. Höjda löner och priser	5 000
3. Anskaffning av skåp	5 000
	170 000

Motiv

1. I det av fortifikationsförvaltningen framlagda, under föregående punkt behandlade förslaget till omorganisation av ämbetsverket har för-

utsatts att avlöningskostnaderna för 189 tjänstemän, vilka kostnader för närvarande bestrides från andra avlöningsanslag än fortifikationsförvaltningens eller från sakanslag, från och med nästa budgetår skall bestridas från fortifikationsförvaltningens avlöningsanslag. Det totala antalet tjänstemän vid fortifikationsförvaltningen med avlöning från fortifikationsförvaltningens avlöningsanslag och med tjänstgöring vid det centrala verket skulle vid bifall till nämnda förslag komma att uppgå till 341. Med hänsyn härtill finner fortifikationsförvaltningen, som endast kunnat göra ungefärliga beräkningar angående medelsbehovet, nödvändigt att anslagsposten till sjukvård m. m. höjes med 13 000 kronor och anslagsposten till expenser med 100 000 kronor. Anslagsposten till reseersättningar föreslås skola höjas med 47 000 kronor till 100 000 kronor. Resekostnadsersättningar och traktamenten för ämbetsverkets från avlöningsanslag avlönade tjänstemän torde emellertid komma att uppgå till minst dubbla beloppet. Ämbetsverket föreslår att ifrågavarande kostnader till den del de överstiger 100 000 kronor får bestridas från sakanslag. Motsvarande gäller för närvarande beträffande samtliga resekostnader för den från avlöningsanslag avlönade civila tekniska personalen vid militärbefälsstabernas sektion VIII.

2. Medelsbehovet föranledes av ökade löner till nu befintlig städningpersonal ävensom höjda priser för rengöringsmateriel, skrivmateriel, kontorsutensilier och inventarier.

3. Behov föreligger av stålskåp för förvaring av kartor.

Departementschefen

Jag biträder fortifikationsförvaltningens förslag och hemställer alltså, med erinran om att anslaget höjes med 170 000 kronor, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 475 000 kronor.

[6] Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet m. m.

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1956/57	¹ 646 000	909 961	139 724
1957/58 (statsliggaren s. 173)	655 000		
1958/59 (förslag)	710 000		

¹ Därutöver överfört från anslag under tolfte huvudtiteln 17 400 kronor.

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1956/57 i sin helhet bunden.

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 8) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 beräkna ett reservationsanslag av 655 000 kronor.

Anslaget för innevarande budgetår disponeras med 365 000 kronor till forskningsverksamhet och med 290 000 kronor till fortifikatorisk rustningsplanläggning.

Fortifikationsförvaltningen (skr. ²⁰/₈ 1957) hemställer att anslaget höjes med 1 045 000 kronor, varav 735 000 kronor till forskningsverksamhet och 310 000 kronor till fortifikatorisk rustningsplanläggning. För kännedom om den närmare innebörden av förslaget torde få hänvisas till de handlingar, som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Departementschefen

Jag kan icke tillstyrka att anslaget uppräknas med högre belopp än 55 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 710 000 kronor.

[7] **Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m.**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1956/57	100	77 673	340 063
1957/58 (statsliggaren s. 173)	100		
1958/59 (förslag)	100		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1956/57 i sin helhet bunden.

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 8) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m. för budgetåret 1958/59 beräkna ett reservationsanslag av 100 kronor.

Yrkande

Fortifikationsförvaltningen (skr. ²⁰/₈ 1957) hemställer att anslaget uppföres med 200 000 kronor.

Motiv

Ärligen återkommande, omfattande övningar med centrala ledningen, distriktsmyndigheterna och driftvärnet är ofrånkomliga. Kostnaderna här för beräknas till 200 000 kronor per budgetår. Då på grund av effektivisering av utbildningsverksamheten i form av utbildningskurser, övningar m. m. reservationsbehållningen beräknas i sin helhet komma att förbrukas under budgetåret 1957/58, bör för nästa budgetår anvisas ett belopp av 200 000 kronor.

Departementschefen

Jag kan icke tillstyrka en uppräknig av förevarande anslag utan föreslår att anslaget jämväl för nästa budgetår uppföres med ett formellt belopp av 100 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m.* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

[8] Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens materiel

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1956/57	100	1 012 590	1 348 315
1957/58 (statsliggaren s. 173)	100		
1958/59 (förslag)	100		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1956/57 i sin helhet bunden.

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 8) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens materiel för budgetåret 1958/59 beräkna ett reservationsanslag av 100 kronor.

Yrkande

Fortifikationsförvaltningen hemställer att anslaget uppföres med 100 000 kronor.

Motiv

För en fortsatt planerig anskaffning av materiel för byggnads- och reparationsberedskapen i samband med att materielförråden anslutes till planerade centralfortifikationsförråd beräknas en årlig kostnad av 100 000

kronor. Då reservationsbehållningen beräknas komma att i sin helhet förbrukas under budgetåret 1957/58, föreslås att för nästa budgetår anvisas ett belopp av 100 000 kronor.

Departementschefen

Jag kan icke tillstyrka att förevarande anslag höjes utan föreslår att detsamma även för nästa budgetår uppföres med ett formellt belopp av 100 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens materiel* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

VISSA GEMENSAMMA FRÅGOR BETRÄFFANDE ARMÉTYG-, MARIN- OCH FLYGFÖRVALTNINGARNA

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har min företrädare i ämbetet den 27 januari 1956 tillkallat tre sakkunniga för att verkställa viss översyn av försvarsförvaltningarnas organisation m. m. De sakkunniga, som antagit benämningen 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga, har den 22 september 1956 framlagt betänkande (stencilerat) med synpunkter och förslag i anledning av det ditintills verkställda översynsarbetet. På nämnda betänkande grundat förslag har förelagts 1957 års riksdag (prop. 1957: 110, s. 3 ff.). De sakkunniga har vidare den 24 september 1957 framlagt ett andra betänkande (stencilerat) med synpunkter och förslag i anledning av översyn av försvarsförvaltningarnas organisation, innefattande resultaten av de sakkunnigas översyn av arméintendenturförvaltningen, marinförvaltningens intendenturavdelning, flygförvaltningens intendenturbyrå samt försvarets sjukvårdsstyrelses materielbyrå och rent administrativa enheter. Yttranden över detta betänkande har avgivits av överbefälhavaren, chefen för armén, chefen för marinen, chefen för flygvapnet, försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse, fortifikationsförvaltningen, armétygförvaltningen, arméintendenturförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, försvarets förvaltningsdirektion, statskontoret och Sveriges juristförbund. På sistnämnda betänkande, i vad det avser försvarets sjukvårdsstyrelse och arméintendenturförvaltningen, grundade förslag har förelagts 1958 års riksdag (prop. 1958: 1, bil. 6, punkterna 6 och 12).

I årets statsverksproposition har armétyg-, marin- och flygförvaltningarnas avlönings- och omkostnadsanslag upptagits med allenast beräknade

belopp. Jag upptager i det följande dessa anslag till slutlig behandling, varvid även behandlas de förslag rörande dessa myndigheter som framlagts av 1956 års försvarsförvaltningskommitté i förenämnda betänkande den 24 september 1957. Rörande de allmänna principer, som legat till grund för mina förslag, torde jag få hänvisa till vad jag anfört inledningsvis. Härutöver vill jag i detta sammanhang framhålla, att kostnaderna för de personalförstärkningar jag funnit mig böra tillstyrka till stor del kompenseras av att jag även funnit det möjligt att föreslå indragning av ett icke obetydligt antal tjänster. Med hänsyn till de sålunda förutsatta indragningarna torde det vara erforderligt att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens medgivande att vidtaga vissa övergångsanordningar liknande dem som vidtogs i samband med 1954 års omorganisation av försvarsförvaltningarna. Jag återkommer med hemställan härom i det följande under respektive avlöningsanslag.

Riksdagen har för budgetåren 1954/58 bemyndigat Kungl. Maj:t att i avseende å de under arméns och marinens allmänna avlöningsanslag redovisade militära och civilmilitära kårerna samt den ordinarie personalen vid flygvapnet vidtaga de provisoriska åtgärder — såsom meddelande av vikariatslöneförordnanden, vakantsättningar m.m. — som betingas av övergången till den nya förvaltningsorganisationen. Motsvarande bemyndigande erfordras såvitt avser marinen och flygvapnet även för budgetåret 1958/59. Till frågan om utverkande av sådant bemyndigande avser jag att återkomma i samband med att jag framlägger slutliga medelsäskanden för marinens och flygvapnets avlöningsanslag.

För att statsmakterna skall hållas underkunniga om de verkliga avlöningskostnaderna vid envar av de förvaltningar, som berörts av 1954 års omorganisation, har Kungl. Maj:t — i enlighet med vad som förutsatts vid anmälan av förvaltningspropositionen 1954:109 — utfärdat föreskrift av innehåll, att det fortsättningsvis skall åligga envar av armétygförvaltningen, arméintendenturförvaltningen, marinförvaltningen och flygförvaltningen att årligen, i samband med att ämbetsverket avger förslag till medelsäskanden, inkomma med dels sammanställning över de beräknade totalkostnaderna för avlönande av personal vid ämbetsverket under nästkommande budgetår, dels ock uppgift om de verkliga kostnaderna under nästföregående budgetår för motsvarande avlöningar.

De av ämbetsverken lämnade uppgifterna rörande de verkliga avlöningskostnaderna för budgetåret 1956/57 framgår i avrundade tal av följande sammanställning.

Ämbetsverk	Personal med avlöning från			Summa
	vederbörande verks avlönings- anslag	sakanslag	vederbörande försvarsgrens avlönings- anslag	
Armétygförvaltningen	12 310 000	6 369 000	2 065 000	20 744 000
Arméintendenturförvaltningen	2 517 000	228 000	806 000	3 551 000
Marinförvaltningen	8 028 000	1 390 000	2 731 000	12 149 000
Flygförvaltningen	12 230 000	5 920 000	¹ 1 780 000	19 930 000
Summa	35 085 000	13 907 000	7 382 000	56 374 000

¹ Härav armén 23 000 kronor, marinen 103 000 kronor och flygvapnet 1 654 000 kronor.

För budgetåret 1958/59 har ämbetsverken beräknat avlöningskostnaderna till belopp, som i avrundade tal anges härefter.

Ämbetsverk	Personal med avlöning från			Summa
	vederbörande verks avlönings- anslag	sakanslag	vederbörande försvarsgrens avlönings- anslag	
Armétygförvaltningen	15 922 000	7 391 000	2 679 000	25 992 000
Arméintendenturförvaltningen	3 067 000	185 000	897 000	4 149 000
Marinförvaltningen	13 015 000	¹ —	2 967 000	15 982 000
Flygförvaltningen	18 300 000	6 700 000	² 2 122 000	27 122 000
Summa	50 304 000	14 276 000	8 665 000	73 245 000

¹ Marinförvaltningen föreslår överföring till marinförvaltningens avlöningsanslag av 1 646 000 kronor.
² Härav armén 25 400 kronor, marinen 111 300 kronor och flygvapnet 1 985 300 kronor.

I kolumnen för personal med avlöning från vederbörande verks avlöningsanslag har upptagits de av verken äskade avlöningsanslagen. Beträffande arméintendenturförvaltningens avlöningsanslag har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 6) föreslagit att anslaget för budgetåret 1958/59 uppföres med ett belopp av 2 850 000 kronor, varvid förutsatts att avlöningskostnaderna för all personal i arméintendenturförvaltningen skall från och med nämnda budgetår bestridas från avlöningsanslag. Beträffande avlöningsanslagen för övriga i sammanställningen upptagna ämbetsverk räknar jag, såsom kommer att framgå vid behandlingen av de särskilda anslagen, med följande anslagsbelopp, nämligen för armétygförvaltningen 14 900 000 kronor, för marinförvaltningen 9 700 000 kronor och för flygförvaltningen 15 650 000 kronor. Med utgångspunkt i de sålunda föreslagna avlöningsanslagen kan de sammanlagda kostnaderna för avlöningar åt personal vid ifrågavarande fyra ämbetsverk beräknas till i avrundat tal 67 000 000 kronor.

[9] Armétygförvaltningen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	11 820 000	12 310 058
1957/58 (statsliggaren s. 173)	12 600 000	
1958/59 (förslag)	14 900 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 9) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armétygförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 12 600 000 kronor.

Yrkande

Armétygförvaltningen (skr. $\frac{3}{8}$ 1957) hemställer, att anslaget höjes med 3 322 000 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Nya tjänster m. m.		
Vapenavdelningen		
1 byrådirektör Ae 24, 1 förste byråingenjör Ae 23, 4 byråingenjörer Ae 21, 1 byråingenjör Ae 19, 1 biträdande ingenjör Ae 13, 1 tekniker Ae 9, 1 kanslibitråde Ae 7, 1 tekniskt biträde Ae 7, 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål	235 258	
2 biträdande ingenjörer Ae 13, 1 tekniker Ae 10 och 1 tekniskt biträde Ae 7 utgår		57 223
Fordonsavdelningen		
3 byråingenjörer Ae 21, 3 byråingenjörer Ae 19, 1 tekniker Ae 10, 1 kontorist Ae 9, 2 tekniker Ae 9, 1 kanslibitråde Ae 7, 4 biträden för skriv- och kontorsgöromål	241 772	
1 biträdande ingenjör Ae 13 och 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål utgår		25 946
Elektroavdelningen		
1 förste byråingenjör Ae 23, 5 byråingenjörer Ae 21, 5 byråingenjörer Ae 19, 4 ingenjörer Ae 17, 2 ingenjörer Ae 15, 1 tekniskt biträde Ae 7	381 279	
3 ingenjörbiträden Ae 12 utgår		45 393
Verkstadsavdelningen		
1 byråingenjör Ae 19, 1 ingenjör Ae 17, 1 ingenjör Ae 15	59 006	

	Ökning	Minskning
Inköpsavdelningen		
1 byråintendent Ae 21, 1 assistent Ae 17, 1 tekniker Ae 9, 1 kanslibitråde Ae 7	68 359	
1 biträde för skriv- och kontorsgöromål utgår ...		10 008
Administrativa byrån		
1 förste byråsekreterare Ae 23, 1 assistent Ae 17, 1 assistent Ae 15, 1 förrådsman Ae 7, 1 kansli- biträde Ae 7	87 373	
Normaliebyrån		
1 ingenjör Ae 17, 1 biträdande ingenjör Ae 13, 1 fotograf Ae 9, 1 kanslibitråde Ae 7, 1 tekniskt biträde Ae 7, 1 biträde för skriv- och kontors- göromål, 1 expeditionsofficer A:24	93 194	
1 byråingenjör Ae 19 utgår		21 729
Centralplaneringen		
1 byråingenjör Ae 19, 1 assistent Ae 15, 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål	49 415	
Materielinspektionen		
1 byråingenjör Ae 19, 1 biträde för skriv- och kon- torsgöromål	31 737	
2. Löneregleringar		
Vapenavdelningen		
1 ingenjör Ao 17 — byråingenjör Ao 19 (ritkon- toret); 1 förrådsförvaltare Ae 13—Ae 15 (kon- trollbyråns mätjonssektion)	3 075	
Fordonsavdelningen		
1 byråingenjör Ae 19 — Ae 21 (kontrollsektionen)	1 095	
Elektroavdelningen		
1 byrådirektör Ae 24 — Ae 26 (telebyråns stabs- radiosektion)	1 489	
Verkstadsavdelningen		
1 förste kansliskrivare Ae 12 — kontorsskrivare Ae 13 (driftbyråns organisationssektion)	1 155	
Inköpsavdelningen		
1 kontorsskrivare Ae 13 — assistent Ae 15 (inköps- sektionen)	1 287	

	Ökning	Minskning
Administrativa byrån		
1 förste byråsekreterare Ae 21— Ae 23 (kansli- sektionen)	1 419	
Normaliebyrån		
1 byråingenjör Ae 21 — förste byråingenjör Ae 23 (materiallaboratoriet); 1 assistent Ae 15 — Ae 17, 1 ingenjör Ae 15—assistent Ae 17, 1 bi- tråde för skriv- och kontorsgöromål — tekniskt biträde Ae 7 (beskrivningssektionen); 1 tekniker Ae 10 — tryckeriförman Ae 12 (förlagssektio- nen); 1 kanslibitråde Ae 7 — kontorist Ae 9 (handsekreterare åt byråchefen)	8 293	
3. 1 chef för centralplaneringen Bo 1 — Bp 1	—	
4. 7 biträden för skriv- och kontorsgöromål — kon- torsbiträden Ao 5	—	
5. Omräkning		
1957 års löneplansrevision m. m.	2 217 093	
	<hr/>	
	3 482 299	160 299
		+ 3 322 000

Motiv

Anslagsökningen föranledes till övervägande del av den under 1957 beslutade löneplansrevisionen. I övrigt är de ökade avlöningskostnaderna i huvudsak att hänföra till sådana i förevarande äskande upptagna nya tjänster, som av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga föreslagits till inrättande vid armétygförvaltningen men ej omfattats av 1957 års riksdagsbeslut, ävensom till vissa för planerad robotverksamhet och teknisk underrättelsetjänst erforderliga civila tjänster.

1. *Vapenavdelningen.* Vapenavdelningens robotfrågor handläggas för närvarande vid 2. vapenbyråns raketsektion. Den enda robot, som hittills varit aktuell, är pansarvärnsroboten. Då emellertid numera även frågor rörande mark- och luftvärnsrobotar aktualiserats är raketsektionens kapacitet ej längre tillräcklig för handhavande av samtliga frågor. Chefen för armén har anmodat armétygförvaltningen att inrätta ett speciellt robotorgan. Detta organ skulle i samråd med arméstaben och flygförvaltningen utreda frågor angående taktisk-teknisk målsättning för robotar, utformningen av inmättnings-, eldlednings- och styrsystem, utskjutningsanordningar m. m. samt i övrigt undersöka de problem, som sammanhänger med införandet av robotar vid armén. Det planerade robotorganet bör tills vidare vara direkt underställt avdelningschefen och benämnas vapenavdelningens robotkontor. Chef bör vara en överstelöjtnant i Ao 26. Vidare be-

räknas personalbehovet utgöras av — förutom viss militär personal — en byrådirektör i Ae 24 och ett kanslibitråde i Ae 7.

De i övrigt föreslagna tjänsterna vid vapenavdelningen avses för byråer m. m. enligt följande:

1. vapenbyrån: 1 byråingenjör i Ae 21 (eldledningssektionen), 1 byråingenjör i Ae 19 (infanterisektionen);

2. vapenbyrån: 1 förste byråingenjör i Ae 23 (minsektionen), 1 tekniskt biträde i Ae 7 (kemiska sektionen);

kontrollbyrån: 1 byråingenjör i Ae 21 (mättonssektionen);

ritkontoret: 2 byråingenjörer i Ae 21, 1 tekniker i Ae 9;

provskjutningscentralen: 1 biträdande ingenjör i Ae 13, 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål (telefonist).

Vid bifall till förslagen om inrättande av tjänster för en byråingenjör i Ae 19 vid infanterisektionen, en byråingenjör i Ae 21 vid mättonssektionen samt två byråingenjörer i Ae 21 och en tekniker i Ae 9 vid ritkontoret kan respektive en tjänst för biträdande ingenjör i Ae 13, en tjänst för tekniker i Ae 10, en tjänst för biträdande ingenjör i Ae 13 och en tjänst för tekniskt biträde i Ae 7 utgå.

Fordonsavdelningen. De föreslagna tjänsterna avses för byråer m. m. enligt följande:

personal direkt underställd avdelningschefen: ett kanslibitråde i Ae 7 (handsekreterare åt avdelningschefen);

fordonsbyrån: en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19 (stridsfordonssektionen), en byråingenjör i Ae 19, en tekniker i Ae 10, en tekniker i Ae 9 (bilsektionen), en byråingenjör i Ae 19 (släpfordonssektionen), en kontorist i Ae 9, fyra biträden för skriv- och kontorsgöromål (biluttagningssektionen);

ritkontoret: två byråingenjörer i Ae 21;

specialtekniska sektionen: en tekniker i Ae 9.

Vid bifall till förslagen om inrättande av tjänster för en byråingenjör i Ae 19 vid stridsfordonssektionen och ett kanslibitråde i Ae 7 kan en tjänst för biträdande ingenjör i Ae 13 respektive ett biträde för skriv- och kontorsgöromål utgå.

Elektroavdelningen. De föreslagna tjänsterna avses för byråer m. m. enligt följande:

radarbyrån: en förste byråingenjör i Ae 23, en byråingenjör i Ae 19 (specialradarsektionen), en byråingenjör i Ae 21 (eldledningsradarsektionen);

telebyrån: två byråingenjörer i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19, två ingenjörer i Ae 17, en ingenjör i Ae 15, ett tekniskt biträde i Ae 7 (stabsradiosektionen), en byråingenjör i Ae 19 (trupperadiosektionen);

kontrollsektionen: en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17;

ritkontoret: en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17, en ingenjör i Ae 15.

Vid bifall till förslagen om att inrätta tjänster vid ritkontoret för en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19 och en ingenjör i Ae 17 kan tjänster för tre ingenjörbiträden i Ae 12 utgå.

Beträffande de föreslagna tjänsterna vid stabsradiosektionen frambålles att genom särskilda medgivanden av Kungl. Maj:t under senare år inom försvarsstaben inrättats ett antal tekniska tjänster avsedda bl. a. för projektering och utbyggnad av fasta radioanläggningar samt anskaffning av viss materiel för sådana anläggningar. Av dessa tjänster har två för byråingenjör i lönegrad 21, en för byråingenjör i lönegrad 19, två för ingenjör i lönegrad 17, en för ingenjör i lönegrad 15 och en för tekniskt biträde i lönegrad 7 varit ställda till elektroavdelningens disposition. Med hänsyn härtill synes det ändamålsenligt att ifrågavarande tjänster uppföres på armétygförvaltningens stat.

Verkstadsavdelningen. De föreslagna tjänsterna avses för krigsreparationssektionen.

Inköpsavdelningen. Av de föreslagna tjänsterna avses tjänsterna för byråintendent och assistent för inköpssektionen samt tjänsterna för tekniker och kanslibiträde för expeditionen.

Vid bifall till förslaget om att inrätta kanslibiträdestjänsten kan en tjänst för biträde för skriv- och kontorsgöromål indragas.

Administrativa byrån. Av de föreslagna tjänsterna avses tjänsten för förste byråsekreterare för kanslisektionen och personalkontoret, tjänsterna för assistenterna och förrådsmanen för organisationskontoret samt kanslibiträdestjänsten för personalkontoret.

Normaliebyrån. Chefen för försvarsstaben har lämnat armétygförvaltningen direktiv rörande utbyggnad av den tekniska dokumentationstjänsten för budgetåret 1958/59. På grundval härav har ämbetsverket för ändamålet bedömt behov föreligga av — förutom vissa militära beställningar — två civila tjänster, varav en för biträdande ingenjör i Ae 13 och en för kanslibiträde i Ae 7, samt en arvodesbefattning för pensionerad officer i A: 24 med tjänstgöring som expeditionsofficer. Tjänsterna och arvodesbefattningen förutsättes tills vidare skola placeras vid byråns bibliotek.

Av övriga föreslagna tjänster avses tjänsten för ingenjör för beskrivningssektionen, tjänsten för fotograf för förlagssektionen, tjänsten för tekniskt biträde för materiallaboratoriet samt tjänsten för biträde för skriv- och kontorsgöromål för expeditionen.

Vid bifall till i det föregående redovisade förslag om förstärkning av vapen-, fordons- och elektroavdelningarnas ritkontor kan en tjänst för byråingenjör i Ae 19 vid normaliebyråns standardiseringssektion indragas.

Centralplaneringen. Av de föreslagna tjänsterna avses tjänsterna för byråingenjör och assistent för krigsdeltaljen samt tjänsten för biträde för skriv- och kontorsgöromål för centraldeltaljen.

Materielinspektionen. Av ifrågavarande tjänster avses tjänsten för byråingenjör för vapengruppen och biträdestjänsten för expeditionen.

2. Löneregleringarna motiveras med arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som är förenade med ifrågavarande tjänster.

3. Tjänsten såsom chef för centralplaneringen är från och med budgetåret 1957/58 upptagen som fullmaktstjänst i Bo 1 och avsedd att besättas med en alternativt militär, civilmilitär eller civil befattningshavare. Enligt armétygförvaltningens uppfattning är det emellertid främst ur likformighetssynpunkt önskvärt att tjänsten — i överensstämmelse med övriga inom ämbetsverkets organisation förekommande alternativa tjänster i samma eller högre löneställning — uppföres såsom förordnandetjänst i Bp 1.

4. Ordinariesättningarna föreslås i enlighet med grunderna för den reglerade befordringsgången för biträdespersonal.

Det inledningsvis omnämnda, av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga i september 1957 framlagda betänkandet berör i ett hänseende armétygförvaltningen. I betänkandet framhålles sålunda att armétygförvaltningen under år 1954 påbörjade en omläggning till hålkortsmetod av arbetet med framställandet av fältutrustningslistor. Arbetet härmed är förlagt till tygförrådsbyråns centralsektion och den hålkortsmässiga bearbetningen sker vid försvarets civilförvaltnings hålkortscentral. Vid årsskiftet 1956—1957 anslöt sig arméintendenturförvaltningen till detta system för att framställa fältutrustningslistor i fråga om intendenturmateriel. Arméintendenturförvaltningen har avdelat ett biträde i reglerad befordringsgång för verksamheten, vilken är organisatoriskt ansluten till motsvarande verksamhet för armétygförvaltningens del. Kungl. Maj:t bemyndigade den 12 juli 1957 arméintendenturförvaltningen att förordna nämnda biträde att bestrida göromål, vilka ankommer på tjänsteman i 7 lönegraden, för tid varunder hon är avdelad för ifrågavarande arbetsuppgifter, dock längst intill den 1 juli 1958. Från och med den 1 juli 1958 bör enligt de sakkunnigas mening biträdestjänsten i fråga utgå ur arméintendenturförvaltningens organisation och en tjänst för kanslibiträde i Ae 7 för ändamålet inrättas vid armétygförvaltningen (tygförrådsbyråns centralsektion). Vid behandlingen i statsverkspropositionen (bil. 6, s. 51) av arméintendenturförvaltningens avlöningsanslag har räknats med bifall härtill.

Chefen för armén har i sitt militärorganisatoriska underlag för budgetåret 1958/59 föreslagit att vid armétygförvaltningen inrättas beställningar för fyra kaptener i Ar 21, varav två vid elektroavdelningen och två vid verkstadsavdelningen. Beträffande de föreslagna beställningarna vid elektroavdelningen framhåller arméchefen att för närvarande fyra kaptener är kommenderade till tjänstgöring vid avdelningen samt att 1956

års försvarsförvaltningssakkunniga i sitt betänkande den 22 september 1956 föreslagit att två av dessa kaptener skulle ingå i armétygförvaltningens organisation med placering såsom militära assistenter på telebyrån respektive radarbyrån. I fråga om de föreslagna beställningarna vid verkstadsavdelningen framhåller arméchefen att två kaptener för närvarande är kommenderade till tjänstgöring vid avdelningens krigsreparationssektion samt att enligt förslag av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga i förenämnda betänkande dessa kaptener skulle ingå i armétygförvaltningens organisation med placering vid avdelningens centralsektion.

Försvarets civilförvaltning framhåller att ämbetsverket i princip hyser den uppfattningen att personal, som tjänstgör vid försvarsgrensförvaltningarna, skall redovisas i personalförteckningarna för dessa. Tills vidare föreslår ämbetsverket emellertid ingen ändring såvitt gäller nu ifrågavarande fyra kaptensbeställningar.

Departementschefen

Under hänvisning till vad jag inledningsvis anfört framlägger jag nu förslag till personalförändringar m. m. vid armétygförvaltningen för nästa budgetår.

Vad först beträffar vapenavdelningen tillstyrker jag att ett robotkontor, tills vidare direkt underställt avdelningschefen, inrättas med föreslagna personaluppsättning. Jag räknar därvid med att under förevarande anslag tillkommer en tjänst för byrådirektör i Ae 24. Jag föreslår vidare, att för ändamålet inrättas beställningar under arméns allmänna avlöningsanslag för en överstelöjtnant i Ao 26 (chef för kontoret) och två kaptener i Ao 21. Beställningarna torde uppföras på fälttygkårens stat. Förslagen om att inrätta tjänster för, vid 1. vapenbyrån en byråingenjör i Ae 19, avsedd för infanterisektionen, i utbyte mot en biträdande ingenjör i Ae 13, vid 2. vapenbyrån en förste byråingenjör i Ae 23, avsedd för minsektionen, samt vid ritkontoret en byråingenjör i Ae 21 kan jag biträda. Jag tillstyrker vidare att en tjänst för förrådsförvaltare i Ae 13 vid kontrollbyråns mät-donssektion uppflyttas till Ae 15.

Beträffande fordonsavdelningen tillstyrker jag att tjänster inrättas för dels en byråingenjör i Ae 21 och en byråingenjör i Ae 19 vid fordonsbyråns stridsfordonssektion, sistnämnda tjänst i utbyte mot en tjänst för biträdande ingenjör i Ae 13 vid sektionen, dels ock en byråingenjör i Ae 21 vid ritkontoret.

Vid elektroavdelningen tjänstgör för närvarande ett antal kommenderade kaptener. Enligt chefen för armén bör två av dessa ingå i armétygförvaltningens organisation med placering såsom militärassistenter vid telebyrån respektive radarbyrån. Arméchefen har därför föreslagit att två kaptensbeställningar i Ar 21 uppföres på armétygförvaltningens stat. För

egen del tillstyrker jag förslaget men förutsätter därvid att två kaptensbeställningar i Ao 21 under arméns allmänna avlöningsanslag hålles vakanta. Jag återkommer med hemställan härom vid behandlingen i det följande av sistnämnda anslag.

För elektroavdelningen tillstyrker jag inrättande av tjänster för dels en byråingenjör i Ae 19 vid telebyråns truppradiosektion, dels en förste byråingenjör i Ae 23 vid radarbyråns specialradarsektion, dels ock en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17 och en ingenjör i Ae 15 vid ritkontoret, i samband varmed tjänster för tre ingenjörbiträden i Ae 12 vid kontoret kan utgå.

Vid verkstadsavdelningens krigsreparationssektion tjänstgör för närvarande två kommenderade kaptener. Enligt chefen för armén bör dessa ingå i armétygförvaltningens organisation med placering vid avdelningens centralsektion. Arméchefen har därför föreslagit att två kaptensbeställningar i Ar 21 uppföres på armétygförvaltningens stat. För egen del tillstyrker jag förslaget men förutsätter därvid att två kaptensbeställningar i Ao 21 under arméns allmänna avlöningsanslag hålles vakanta. Jag återkommer med hemställan härom vid behandlingen i det följande av sistnämnda anslag.

Administrativa byrån torde i enlighet med armétygförvaltningens förslag böra förstärkas med en assistent i Ae 17, avsedd för organisationskontoret.

Vad härefter angår normaliebyrån kan, med hänsyn till den av mig i det föregående förordade förstärkningen av sakorganens ritkontor, en tjänst för byråingenjör i Ae 19 vid standardiseringssektionen utgå. Jag räknar vidare med att en tjänst för ingenjör i Ae 17 vid beskrivningssektionen tillkommer.

För utbyggnad av den tekniska dokumentationstjänsten har föreslagits inrättande av ett antal tjänster. För påbörjande av ifrågavarande utbyggnad torde i enlighet med förslag av chefen för armén en beställning för kapten i Ao 21 böra inrättas. Beställningen torde uppföras på fälttygkårens stat. Jag förutsätter därvid, att en kaptensbeställning under arméns allmänna avlöningsanslag hålles vakant. Härtill tager jag hänsyn vid beräkningen i det följande av nämnda anslag.

Materielinspektionen torde i enlighet med armétygförvaltningens förslag böra förstärkas med en tjänst för byråingenjör i Ae 19.

Vid anmälan av arméintendenturförvaltningens avlöningsanslag till 1958 års statsverksproposition förutsatte jag att en tjänst för kanslibiträde i Ae 7 skulle inrättas vid armétygförvaltningen i utbyte mot att en tjänst för biträde för skriv- och kontorsgöromål vid arméintendenturförvaltningen indrogs. I anslutning härtill beräknar jag nu under förevarande anslag medel för en kanslibiträdestjänst i Ae 7. Tjänsten avses för tygförrådsbyråns centralsektion.

Vid mina överväganden rörande personalbehovet vid armétygförvaltningen har jag funnit att ett antal lägre tekniska tjänster vid vapen-, fordons- och elektroavdelningarna torde kunna utgå ur organisationen. Jag räknar i anslutning härtill med indragning av tjänster för en ingenjör i Ae 15, två biträdande ingenjörer i Ae 13 och en tekniker i Ae 10.

I enlighet med grunderna för den reglerade befordringsgången för biträdespersonal bör sju tjänster för kontorsbiträde i Ao 5 tillkomma i utbyte mot motsvarande extra ordinarie tjänster.

Vid behandlingen i det föregående av personalkårutredningens förslag rörande de militära och civilmilitära personalkårens för tygförvaltningstjänsten inom armén har jag tillstyrkt vissa personalförändringar berörande armétygförvaltningens avlöningsanslag.

Utöver vad i det föregående anförts räknar jag icke med några personalförändringar vid armétygförvaltningen för nästa budgetår.

Såsom angivits inledningsvis under Vissa gemensamma frågor beträffande armétyg-, marin- och flygförvaltningarna torde Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att vidtaga erforderliga övergångsåtgärder i samband med genomförandet av föreslagna personalförändringar.

Vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår tar jag hänsyn till anslagsbelastningen och 1957 års löneplansrevision m. m.

Anslaget beräknar jag till 14 900 000 kronor enligt följande.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän 5 291 000 (+ 1 321 000) kronor;

Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar 153 000 (— 149 000) kronor;

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 8 520 (+ 1 560) kronor;

Avlöningar till tillfälligt anställd personal 98 000 (+ 23 000) kronor;

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 7 300 000 (+ 1 765 000) kronor;

Rörligt tillägg 2 049 480 (— 910 560) kronor.

Inkomstposten Pensionsmedel, 249 000 kronor, torde utgå i anslutning till vad jag anför i ämnet vid behandlingen av försvarsdepartementets avlöningsanslag i prop. 1958: 1 (bil. 6).

Anslagshöjningen utgör 2 300 000 kronor.

Äberopande vad jag sålunda och inledningsvis anför hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för armétygförvaltningen, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) fastställa följande avlöningsstat för armétygförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	5 291 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	153 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	8 520
4. Avlöningar till tillfälligt anställd personal	98 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	7 300 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 049 480
Summa kronor	14 900 000

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i anslutning till genomförandet av föreslagna personalförändringar för budgetåret 1958/59 beträffande armétygförvaltningen vidtaga särskilda övergångsåtgärder enligt vad som angivits i det föregående;

d) till *Armétygförvaltningen: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 14 900 000 kronor.

[10] **Armétygförvaltningen: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	720 000	989 995
1957/58 (statsliggaren s. 176)	940 000	
1958/59 (förslag)	1 100 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 9) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armétygförvaltningen: Omkostnader för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 940 000 kronor.

Yrkande

Armétygförvaltningen hemställer att anslaget höjes med 135 000 kronor.

	Ökning
1. Bränsle, lyse och vatten: ökad belastning	30 000
2. Övriga expenser:	
Höjda städlöner m. m.	15 000
Ökat medelsbehov för skrivmaterialier, papper o. d.	15 000
Höjda telefontaxor m. m.	60 000
Effektivisering av den inre bevakningen m. m.	15 000
	135 000

Motiv

2. I framställning rörande överskridande av delposten Övriga expenser för budgetåret 1956/57 framhöll armétygförvaltningen att särskilt utgifterna för renhållning och städning, telefon samt inre bevakning undergått en icke obetydlig stegring i förhållande till de för budgetåret preliminärt beräknade. Bidragande orsak härtill vore att under de senaste åren genomförts vissa utökningar och omdispositioner av ämbetsverkets tjänstelokaler, bland annat genom övertagande och inredning av Stockholms tygstations tidigare kontors- och verkstadslokaler å Artillerigården. Stegningen av telefonkostnaderna finge därjämte tillskrivas den utökning av ämbetsverkets telefonabonnemang och samtalsfrekvens, som föranletts av den efter omorganisationens genomförande successivt ökade anskaffningsverksamheten inom ämbetsverket, ett förhållande som framträtt särskilt markerat under år 1956 och i viss utsträckning sammanhänge med ämbetsverkets uppgift som huvudförvaltningsmyndighet enligt försvarets anskaffningskungörelse. Med anledning av framställningen har Kungl. Maj:t den 27 juni 1957 medgivit att delposten Övriga expenser må överskridas med högst 180 000 kronor.

Med utgångspunkt i angivna omständigheter har ämbetsverket uppskattat det ökade medelsbehovet under delposten för budgetåret 1958/59 till 105 000 kronor enligt följande. Kostnaderna för renhållning och städning beräknas till 195 000 kronor, innebärande en ökning i förhållande till motsvarande för budgetåret 1957/58 beräknade kostnader med 15 000 kronor, i huvudsak föranledd av tillkomsten av nya städlotter och under år 1957 inträffade automatiska höjningar av städlönerna. För skrivmaterialier, papper och dylikt, för vilket ändamål för innevarande budgetår beräknats en kostnad av 70 000 kronor, räknas med ett ökat medelsbehov av 15 000 kronor. För telegram, telefon och annonsering beräknas för närvarande utgifterna per budgetår till i runt tal 330 000 kronor. Till följd av de taxehöjningar, som genomförts från och med april 1957, torde dock kostnaderna för samtalsmarkeringar och rikssamtal öka med 30 000 kronor. I enlighet härmed beräknas de sammanlagda kostnaderna för telegram, telefon och annonsering för budgetåret 1958/59 till lägst 360 000 kronor, innebärande en ökning i förhållande till de för innevarande budgetår disponibla medlen med 60 000 kronor. Med hänsyn till den pågående utökningen och effektiviseringen av den för armétygförvaltningens särskilda tjänstelokaler erforderliga inre bevakningen har ämbetsverket — jämväl med beaktande av inträffade höjningar av bevakningslönerna — uppskattat kostnaderna för inre bevakning under budgetåret 1958/59 till 50 000 kronor, innebärande en ökning med 15 000 kronor.

För budgetåret 1957/58 har för inköp och underhåll av inventarier m. m. beräknats 115 000 kronor, vari ingår ett belopp av 50 000 kronor

för inköp av viss kontorsteknisk utrustning. Då ämbetsverkets utrustning av kontorsmaskiner icke under senare år kunnat förnyas och kompletteras i den utsträckning, som ansetts ekonomiskt motiverad, föreligger jämväl för budgetåret 1958/59 behov av medel för sagda ändamål. Kostnaderna för inköp och underhåll av inventarier m. m. har därför beräknats till oförändrat belopp, 115 000 kronor.

Departementschefen

I anledning av automatiska utgiftsökningar torde anslaget böra uppräknas med 110 000 kronor. Jag räknar vidare med att armétygförvaltningens kostnader, uppgående till omkring 50 000 kronor per år, för förhyrningar av hålkortsmaskiner, vilka kostnader för närvarande bestrides från sakanslag, från och med nästa budgetår i stället skall belasta förevarande anslag. I övrigt räknar jag icke med några kostnadsförändringar under anslaget, som sålunda torde böra upptagas till (940 000 + 110 000 + 50 000 =) 1 100 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, under erinran om att anslagshöjningen utgör 160 000 kronor, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Armétygförvaltningen: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 100 000 kronor.

[11] **Marinförvaltningen: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	7 860 000	8 027 269
1957/58 (statsliggaren s. 179)	8 770 000	
1958/59 (förslag)	9 700 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 14) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Marinförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 8 770 000 kronor.

Marinförvaltningens förslag till anslagsäskande

Marinförvaltningen (skr. ¹²/₈ 1957) hemställer att anslaget höjes med 4 245 000 kronor.

Ökning Minskning

1. Nya tjänster m. m.

Vapenavdelningen

1 kapten vid flottan eller kustartilleriet Ao 21, 2 förste byråingenjörer Ae 23, 3 byråingenjörer Ae 21, 2 byråingenjörer Ae 19, 3 ingenjörer Ae 17, 2 ingenjörer Ae 15, 1 kanslibitråde Ae 7, 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål	294 071	
1 ingenjör Ae 17 utgår		18 611

Skeppsbyggnadsavdelningen

3 förste byråingenjörer Ae 23, 3 byråingenjörer Ae 21, 2 ingenjörer Ae 17, 5 ingenjörer Ae 15, 1 biträdande ingenjör Ae 13, 1 ingenjörbiträde Ae 12, 1 kanslibitråde Ae 7, 2 biträden för skriv- och kontorsgöromål	323 442	
---	---------	--

Inköpsavdelningen

1 byråassistent eller byråingenjör Ae 19, 2 kontorister Ae 9, 1 kanslibitråde Ae 7, 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål	66 397	
---	--------	--

Verkstadsbyrån

1 byrådirektör Ae 24, 1 förste byråsekreterare Ae 23, 1 byråassistent eller byråingenjör Ae 19, 1 byråingenjör Ae 19, 1 assistent Ae 17, 1 ingenjör Ae 15, 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål ...	138 767	
--	---------	--

Normaliebyrån

1 byråassistent eller byråingenjör Ae 19, 1 byråassistent Ae 19, 1 assistent eller ingenjör Ae 17, 1 ingenjör Ae 17, 1 ingenjör Ae 15, 1 ingenjörbiträde Ae 12, 2 tekniker Ae 9, 1 tekniskt biträde Ae 7, 1 tekniskt biträde Ae 5, 1 biträde för skriv och kontorsgöromål	165 423	
---	---------	--

Administrativa byrån

2 assistenter Ae 17, 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål	47 230	
1 kanslibitråde Ae 7 utgår		11 108

2. Lönerogleringar

Vapenavdelningen

Chef för telebyrån Bp 1, arvode	2 600	
---------------------------------------	-------	--

	Ökning	Minskning
1 byrådirektör Ao 26 — sektionschef ABp 26 (telebyråns radarsektion); 1 marindirektör av 1. graden Ao 26 (marinens allmänna avlöningsanslag) — sektionschef ABp 26 (telebyråns radiosektion); 1 byrådirektör Ae 24 — Ae 26 (telebyråns telefonsektion); 1 byrådirektör Ae 24 — Ae 26 (telebyråns hydrofonsektion)	40 815	
Skeppsbyggnadsavdelningen		
Chef för fartygsbyrån Bp 1, arvode	2 600	
Inköpsavdelningen		
1 kanslibiträde Ae 7 — kontorist Ae 9 (expeditionen)	1 211	
Verkstadsbyrån		
1 verkstadsdirektör Bp 1 — Bp 4; 1 byrådirektör Ao 24 — sektionschef ABp 26 (driftsektionen); 1 förste byråingenjör Ae 23 — byråingenjör Ae 21 (förrådssektionen)	9 939	
3. Överföring av personal från sakanslag	1 646 154	
4. Omräkning		
1957 års löneplansrevision m. m.	1 536 070	
	4 274 719	29 719
	+ 4 245 000	

Motiv

Marinförvaltningens förslag om inrättande av nya tjänster grundar sig i princip på förslag av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga, i den mån de sakkunnigas förslag icke blivit genomförda för budgetåret 1957/58. Därjämte har upptagits några nya tjänster, avseende bland annat helikopterområdet, och omvärderingar av befintliga tjänster, som icke återfinnes i de sakkunnigas betänkande men som marinförvaltningen funnit särskilt angelägna. Å andra sidan har marinförvaltningen ansett sig tills vidare icke böra framlägga förslag om inrättande av vissa av de av de sakkunniga föreslagna nya tjänsterna.

1. *Vapenavdelningen.* Ärenden angående torpedeldledning handlägges i nuvarande organisation på torpedbyråns tubsektion. 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga har framhållit att utvecklingen i fråga om torpedeldledningen går snabbt och att denna verksamhet får tillmätas sådan betydelse att för den bör avses en särskild eldledningssektion. I anslutning härtill föreslår marinförvaltningen att en eldledningssektion tillkommer inom torpedbyrån från och med den 1 juli 1958. Personalbehovet för den

nya sektionen beräknas till en marindirektör av 2. graden (sektionschef), en mariningenjör av 2. graden och en byråingenjör. Marinförvaltningen föreslår att under förevarande anslag inrättas en tjänst för byråingenjör i Ae 21. Övriga beställningar — för en marindirektör av 2. graden i Ao 24 och en mariningenjör av 2. graden i Ao 21 — förutsättes skola inrättas under marinens allmänna avlöningsanslag. En beställning för mariningenjör av 1. graden i Ao 23 under sistnämnda anslag förutsättes vidare kunna utgå.

1956 års försvarsförvaltningssakkunniga föreslog beträffande telebyrån inrättande av tjänster för tre förste byråingenjörer i Ae 23, avsedda för respektive radarsektionen, radiosektionen och telefonsektionen. I propositionen 1957: 110 föreslog departementschefen att för telebyråns saksektioner skulle tillkomma tjänster för två förste byråingenjörer i Ae 23, varvid departementschefen räknade med att en av tjänsterna tills vidare finge utnyttjas inom skeppsbyggnadsavdelningen för frågor rörande helikoptermateriel. Den andra tjänsten har sedermera avsetts för telebyråns radiosektion. Marinförvaltningen äskar, enligt vad som framgår av redogörelsen rörande personalbehovet vid skeppsbyggnadsavdelningen i det följande, en ny tjänst för förste byråingenjör i Ae 23 för frågor rörande helikoptermateriel. Vid bifall härtill förutsättes den för detta ändamål för budgetåret 1957/58 tillkomna tjänsten skola utnyttjas för telebyråns telefonsektion. För telebyråns radarsektion föreslås för nästa budgetår att en tjänst för förste byråingenjör i Ae 23 inrättas. Därjämte föreslås att för telebyrån inrättas tjänster för en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17 (radiosektionen), en ingenjör i Ae 17, ett biträde för skriv- och kontorsgöromål (telelaboratoriet), en ingenjör i Ae 15 (centralsektionen) och en ingenjör i Ae 15 (telefonsektionen).

De av marinförvaltningen i övrigt föreslagna tjänsterna för vapenavdelningen avses för byråer m. m. enligt följande:

artilleribyrån: en byråingenjör i Ae 19 (mekaniska sektionen), en ingenjör i Ae 17 (elektrosektionen);

minbyrån: en förste byråingenjör i Ae 23 (minskyddssektionen), en byråingenjör i Ae 21 (minröjningssektionen);

kontrollkontoret: en kapten vid flottan eller kustartilleriet i Ao 21 (marinens kontroll i Bofors), en byråingenjör i Ae 21 (vapendetaljen), ett kanslibitråde i Ae 7 (centraldetaljen).

Vid bifall till förslaget om att inrätta en tjänst för förste byråingenjör i Ae 23 vid minbyrån kan en tjänst för ingenjör i Ae 17 indragas.

Skeppsbyggnadsavdelningen. Ärenden rörande helikoptermateriel handlägges inom skeppsbyggnadsavdelningen. Arbetsuppgifterna inom detta för ämbetsverket nytillkomna verksamhetsområde omfattar bland annat projekt- och anskaffningsfrågor, ärenden angående flygsäkerhet, underhålls- och reservdelsfrågor, kontroll av översynsarbeten, utfärdande av

föreskrifter av olika slag samt vissa frågor, som sammanhänger med utbildning av teknisk personal m. m. Dessa arbetsuppgifter, vilka i viss utsträckning handlägges med biträde av konsulter, är av sådan särart och redan under uppbyggnadsskedet av så betydande omfattning att de icke utan avsevärda olägenheter kan handläggas inom någon av de nu befintliga enheterna inom skeppsbyggnadsavdelningen. Marinförvaltningen föreslår att för dessa ärenden inrättas en särskild sektion, benämnd helikoptersektionen, som med hänsyn till arbetsområdets speciella natur bör vara fristående direkt under chefen för skeppsbyggnadsavdelningen. Minimibehovet av personal, som under alla förhållanden kommer att erfordras för arbetsuppgifter inom helikopterområdet, beräknas till en marindirektör av 2. graden (sektionschef), en förste byråingenjör, en mariningenjör av 2. graden, en ingenjör och ett kanslibitråde. Marinförvaltningen föreslår att under förevarande anslag inrättas tjänster för en förste byråingenjör i Ae 23, en ingenjör i Ae 17 och ett kanslibitråde i Ae 7; beställningar för en marindirektör av 2. graden i Ao 24 och en mariningenjör av 2. graden i Ao 21 förutsättes skola inrättas under marinens allmänna avlöningsanslag.

De i sammanställningen i övrigt upptagna tjänsterna för skeppsbyggnadsavdelningen avses för byråer m. m. enligt följande:

projektbyrån: en förste byråingenjör i Ae 23, en ingenjör i Ae 15 (projektsektionen), en byråingenjör i Ae 21 (skyddssektionen);

fartygsbyrån: två byråingenjörer i Ae 21 (fartygsbyggnadssektionen);

ubåtsbyrån: en ingenjör i Ae 15 (projektsektionen), en ingenjör i Ae 15 (dykeri- och bärgningsdetaljen), ett ingenjörbiträde i Ae 12 (ubåtsbyggnadssektionen);

maskinbyrån: en förste byråingenjör i Ae 23 (maskinsektionen);

centralsektionen: två biträden för skriv- och kontorsgöromål (expeditionen);

nybyggnadskontrollanter: en ingenjör i Ae 17, två ingenjörer i Ae 15, en biträdande ingenjör i Ae 13.

Marinförvaltningen förutsätter att under marinens allmänna avlöningsanslag inrättas beställningar för en mariningenjör av 1. graden i Ao 23, avsedd för fartygsbyråns fartygsbyggnadssektion, och en förvaltare i Ao 17, avsedd för ubåtsbyråns ubåtsbyggnadssektion. Därest de föreslagna, för nybyggnadskontrollanter avsedda tjänsterna inrättas, erfordras icke längre medel för fyra kontraktsanställda kontrollantbiträden med avlöning från sakanslag.

Inköpsavdelningen. Av ifrågavarande tjänster avses tjänsterna för en byråassistent (byråingenjör) i Ae 19 och en kontorist i Ae 9 för inköpssektionen samt tjänsterna för en kontorist i Ae 9, ett kanslibitråde i Ae 7 och ett biträde för skriv- och kontorsgöromål för räkningssektionen.

Verkstadsbyrån. Av ifrågavarande tjänster avses tjänsterna för en förste byråsekreterare i Ae 23 och ett biträde för skriv- och kontorsgöromål för centralsektionen, en ingenjörtjänst i Ae 15 för driftsektionen, tjänsterna för en byrådirektör i Ae 24 och en byråassistent (byråingenjör) i Ae 19 för förrådssektionen, en assistenttjänst i Ae 17 för avtalsdetaljen samt en tjänst för byråingenjör i Ae 19 för krigsreparationsdetaljen.

Normaliebyrån. Av ifrågavarande tjänster avses tjänsterna för en ingenjör i Ae 17, en ingenjör i Ae 15, ett ingenjörbiträde i Ae 12 och en tekniker i Ae 9 för standardiseringssektionen, tjänsterna för en byråassistent (byråingenjör) i Ae 19, en assistent (ingenjör) i Ae 17 och ett tekniskt biträde i Ae 7 för beskrivningssektionen, tjänsterna för en byråassistent i Ae 19, en tekniker i Ae 9 och ett tekniskt biträde i Ae 5 för förlagsdetaljen samt en tjänst för biträde för skriv- och kontorsgöromål för expeditionen.

Administrativa byrån. Av ifrågavarande tjänster avses tjänsterna för en assistent i Ae 17 och ett biträde för skriv- och kontorsgöromål för personalkontoret samt en assistenttjänst i Ae 17 för organisationskontoret. Vid bifall till sistnämnda förslag kan en tjänst för kanslibitråde i Ae 7 vid organisationskontoret indragas.

2. Löneregleringarna motiveras med arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som är förenade med ifrågavarande tjänster.

3. 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga har föreslagit att i princip samtliga avlöningskostnader för civil personal i de materielförvaltande verken skall bestridas från ämbetsverkens avlöningsanslag. I propositionen 1957: 110 har departementschefen anslutit sig till denna uppfattning men förklarat att det av tekniska skäl icke vore möjligt att genomföra förslaget redan från och med budgetåret 1957/58. Departementschefen räknade emellertid med att överförandet borde kunna ske med början den 1 juli 1958. Med anledning härav har marinförvaltningen i förevarande anslag inräknat kostnaderna jämväl för samtliga icke-ordinarie tjänster med avlöning från annat till marinförvaltningens förfogande stående anslag än avlöningsanslaget, varvid hänsyn härtill tagits vid sakanslagens beräkning.

Förslag av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga

Såsom inledningsvis anförts har 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga i sitt i september 1957 avgivna betänkande framlagt förslag rörande marinförvaltningens intendenturavdelning. De sakkunniga, som icke funnit skäl föreslå någon ändring i avdelningens indelning, föreslår följande personalförändringar m. m.

	Ökning	Minskning
1. Nya tjänster m. m.		
a) Centralsektionen: 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål	10 008	
b) Materielsektionen: 1 förvaltare Ao 15 (marinens allmänna avlöningsanslag) i stället för 1 förste kontorsskrivare Ao 15	16 774	16 774
c) Drivmedelssektionen: 1 kansliskrivare Ae 10 i stället för 1 förste kontorsskrivare Ae 15		3 800
d) Förrådskontrollkontoret: 1 pensionerad officer A: 24 i stället för 1 kapten Ao 21 vid marinintendenturkåren (marinens allmänna avlöningsanslag)	10 922	22 884
e) Förrådskontrollkontoret: 1 kontorsskrivare Ae 13 utgår		15 132
2. Löneroglering m.m.		
1 biträde för skriv- och kontorsgöromål — kansli-biträde Ae 7	1 100	
1 förste kontorsskrivare Ae 15 — assistent Ae 15 ...	—	
	38 804	58 590
		— 19 786

Av den totala minskningen, 19 786 kronor, belöper sig 13 676 kronor på förevarande anslag och 6 110 kronor på marinens allmänna avlöningsanslag.

Motiv

1 a. En förstärkning av skrivpersonalen synes erforderlig särskilt som avdelningen numera förlagts utanför ämbetsbyggnaderna å Gärdet.

1 b. En förste kontorsskrivare i Ao 15 vid materielsektionen anlitas för närvarande för, bland annat, uppgörande av förslag till anskaffningsplaner och materieldispositioner mellan olika förråd, uppföljning av leveranslägen, kontrollbokföring av viss materiel, utarbetande av förslag till prislister, krigsberedskapsöversikter och krigsproduktionsplanläggning. De sakkunniga anser det lämpligare att en person med praktiska kunskaper om den militära tjänsten utnyttjas för dessa arbetsuppgifter. En beställning för förvaltare i Ao 15 bör därför tillkomma, varvid den civila tjänsten kan utgå. Detta utbyte bör emellertid verkställas först vid inträffande vakans i den civila tjänsten. Denna bör i avbidan härpå föras på övergångsstat. Då nuvarande tjänstebenenämning är missvisande bör denna samtidigt ändras till assistent.

1 c. Arbetsuppgifterna för kansliskrivaren bör omfatta, bland annat, räkningsgranskning, debitering av försålda drivmedel, uthyrda cisterner,

frakter m. m., statistik, sammanställningar m. m. För dessa arbetsuppgifter utnyttjas för närvarande en förste kontorsskrivare i Ae 15. Denna tjänst bör utgå.

1 d. En beställning för kapten på aktiv stat vid förrådskontrollkontoret anses kunna utbytas mot en arvodesbefattning för pensionerad officer.

1 e. De sakkunniga förutsätter att den granskning av fartygsmarketenteriernas räkenskaper, som nu sker inom marinförvaltningens intendenturavdelnings förrådskontrollkontor, skall föras över till försvarets civilförvaltning (kamerалbyråns läger- och manskapskassedetalj), där någon personalförstärkning inte erfordras med anledning härav. Vid förrådskontrollkontoret kan däremot en tjänst för kontorsskrivare dragas in.

2. De sakkunniga föreslår att en tjänst för biträde för skriv- och kontorsgöromål vid centralsektionen uppflyttas till tjänst för kanslibiträde i Ae 7. Innehavaren av tjänsten skall biträda vid anskaffningen av expensmateriel, vara sekreterare åt sektionschefen samt utföra diverse expeditjonsarbete.

Tjänstebenämningen för en för förplägnadssektionen avsedd förste kontorsskrivare i Ae 15 bör ändras till assistent.

Yttranden

Statskontoret har av olika skäl endast kunnat underkasta betänkandet en summarisk granskning. På grundval av de bedömanden statskontoret därvid kunnat göra har ämbetsverket icke funnit anledning till några erinringar mot de sakkunnigas förslag.

Vad angår de sakkunnigas förslag om att på personalförteckning för marinen uppföra en förvaltarbeställning i Ao 15 har *marinförvaltningen*, med instämmande av *chefen för marinen*, framhållit att beställningen bör upptagas på marinförvaltningens personalförteckning för att möjliggöra att beställningen kan tillsättas med underofficer ur flottan eller kustartilleriet. Av samma skäl bör vidare en förvaltarbeställning i Ao 15 vid flottan, avsedd för intendenturavdelningens materielsektion, överföras till marinförvaltningens personalförteckning. *Civilförvaltningen* föreslår att på marinförvaltningens personalförteckning upptages samtliga de förvaltarbeställningar, som avses för marinförvaltningen.

I fråga om de sakkunnigas förslag om att utbyta en tjänst för förste kontorsskrivare i Ae 15 mot en kansliskrivartjänst i Ae 10 framhåller *marinförvaltningen*, med instämmande av *chefen för marinen*, att med hänsyn till arbetsuppgifterna och den gjorda nedvärderingens räckvidd en närmare undersökning synes böra ske innan definitiv ståndpunkt tages till förslaget.

Beträffande de sakkunnigas förslag om att utbyta en beställning för kapten i Ao 21 vid marinintendenturkåren mot en arvodesbefattning för

pensionerad officer i A:24 anser *marinförvaltningen* det vara bäst att, med hänsyn till arbetsuppgifterna och den ringa tillgången på pensionsavgångna kaptener vid marinintendenturkåren, räkna med officer på aktiv stat för befattningen. *Chefen för marinen* framhåller att marinintendenturkårens numerär icke motsvarar behovet av marinintendenturofficerare vid nuvarande marinorganisation och att därför, därest för befattningen anses böra avses en pensionerad officer, kaptensbeställningen icke bör indragas. Den sålunda frigjorda kaptenen bör placeras såsom intendent vid sjökrigsskolan, varvid en för närvarande för intendent vid skolan avsedd arvodesbefattning för pensionerad officer i A:24 kan indragas. Jämknings- och jämkningar i marinintendenturkårens omfattning bör enligt marinchefen föregås av en översyn och prövning av det totala behovet av intendenturofficerare ur marinen. *Överbefälhavaren* förutsätter att frågan om marinintendenturkårens omfattning kommer att prövas i samband med 1954 års utredning angående vissa personalkårer inom försvaret.

De sakkunnigas förslag rörande överföring av fartygsmarketenteriernas räkenskaper från *marinförvaltningen* till *civilförvaltningen* tillstyrkes av *överbefälhavaren*, *civilförvaltningen* och *marinförvaltningen*.

Departementschefen

Under hänvisning till vad jag inledningsvis anfört framlägger jag nu de förslag till personalförändringar m. m. beträffande *marinförvaltningen*, som jag räknar med för nästa budgetår.

Vad först angår vapenavdelningen föreslår jag att denna förstärkes med en tjänst för byråingenjör i Ae 21, avsedd för torpedbyråns tubsektion.

I gällande organisationsplan för vapenavdelningens telebyrås radiosektion finns bland annat upptagna en befattning för mariningenjör av 1. graden eller förste byråingenjör i A 23, avsedd för chef för specialradiodeltaljen, samt en befattning för förste byråingenjör i A 23, avsedd för samma detalj. Med hänsyn till föreliggande omständigheter torde ifrågavarande befattningar böra omvärderas, varvid en tjänst för förste byråingenjör i Ae 23 omvandlas till tjänst för marindirektör av 2. graden eller byrådirektör i Ao 24 samt en tjänst för förste byråingenjör i Ae 23 nedflyttas till tjänst för byråingenjör i Ae 21.

Ärenden rörande helikoptermateriel handlägges inom skeppsbyggnadsavdelningen. *Marinförvaltningen* har föreslagit att för dessa ärenden inrättas en särskild sektion, direkt underställd avdelningschefen, och att ett antal nya tjänster tillkommer för sektionen. För egen del tillstyrker jag att en helikoptersektion inrättas men anser att denna tills vidare bör ingå i skeppsbyggnadsavdelningens maskinbyrå. Jag räknar därvid med att personalbehovet kan tillgodoses genom omflyttningar av per-

sonal, varvid en befattningshavare i A 23 vid sektionen torde få meddelas förordnande att bestrida göromål, som eljst ankommer på byrådirektör i A 24.

I enlighet med marinförvaltningens förslag torde inköpsavdelningens inköpssektion höra förstärkas med en tjänst för byråassistent eller byråingenjör i Ae 19.

För verkstadsbyrån räknar jag med en ny tjänst för byråingenjör i Ae 21, avsedd för förrådssektionen.

Normaliebyrån torde höra förstärkas med en tjänst för byråassistent i Ae 19, avsedd för förlagsdetaljen.

Såsom framgår av redogörelsen i det föregående har 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga framlagt förslag rörande intendenturavdelningen. Jag biträder de sakkunnigas förslag såvitt avser utbyte av en tjänst för förste kontorsskrivare i Ae 15 mot tjänst för kansliskrivare i Ae 10, utbyte av en kaptensbeställning i Ao 21 vid marinintendenturkåren mot en arvodesbefattning för pensionerad officer i A: 24 samt indragning av en tjänst för kontorsskrivare i Ae 13. Beträffande kaptensbeställningen gör jag hemställen vid behandlingen i det följande av marinens allmänna avlöningsanslag.

I sistnämnda sammanhang avser jag att framlägga förslag om viss förstärkning av personalen för säkerhetstjänsten inom marinledningen. På grund härav räknar jag i förevarande sammanhang med att en tjänst för byråingenjör i Ae 19 skall indragas vid marinförvaltningens vapen- eller skeppsbyggnadsavdelning. Jag räknar vidare med att vid vapen- och skeppsbyggnadsavdelningarna tjänster skall indragas för två ingenjörer i Ae 17, två ingenjörer i Ae 15 och två biträdande ingenjörer i Ae 13.

Såsom angivits inledningsvis under Vissa gemensamma frågor beträffande armétyg-, marin- och flygförvaltningarna torde Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att vidtaga erforderliga övergångsåtgärder i samband med genomförandet av föreslagna personalförändringar.

Vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår tar jag hänsyn till anslagsbelastningen och 1957 års löneplansrevision m. m.

Anslaget beräknar jag till 9 700 000 kronor enligt följande:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän 2 807 000 (+ 387 000) kronor;

Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar 141 000 (— 84 000) kronor;

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 1 920 (+ 360) kronor;

Avlöningar till tillfälligt anställd personal 65 000 (+ 15 000) kronor;

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 5 352 000 (+ 1 162 000) kronor;

Rörligt tillägg 1 333 080 (— 735 360) kronor.

Inkomstposten Pensionsmedel, 185 000 kronor, torde utgå i anslutning till vad jag anfört i ämnet vid behandlingen av försvarsdepartementets avlöningsanslag i prop. 1958: 1 (bil. 6).

Anslagshöjningen utgör 930 000 kronor.

Åberopande vad jag sålunda och inledningsvis anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för marinförvaltningen, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) fastställa följande avlöningsstat för marinförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 807 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbe- fattningar, <i>förslagsvis</i>	141 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	1 920
4. Avlöningar till tillfälligt anställd personal	65 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	5 352 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 333 080
	Summa kronor 9 700 000

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i anslutning till genomförandet av föreslagna personalförändringar för budgetåret 1958/59 beträffande marinförvaltningen vidtaga särskilda övergångsåtgärder enligt vad som angivits i det föregående;

d) till *Marinförvaltningen: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 9 700 000 kronor.

[12] Marinförvaltningen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	655 000	874 934
1957/58 (statsliggaren s. 182)	853 000	
1958/59 (förslag)	950 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 14) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Marinförvaltningen: Omkostnader för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 853 000 kronor.

Yrkande

Marinförvaltningen hemställer att anslaget höjes med 412 000 kronor.

	Ökning
1. Sjukvård m. m.	5 000
2. Reseersättningar	5 000
3. Bränsle, lyse och vatten	30 000
4. Renhållning och städning	42 000
5. Skrivmaterialier, papper, blankettryck o. d.	11 000
6. Telegram och telefon	132 100
7. Annonsering av tjänster	24 000
8. Inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. inventarier	145 400
9. Bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. fl. ändamål	9 000
10. Höjda löner till vaktpersonal	8 000
	411 500
	Avrundat 412 000

Motiv

1. Förstärkning av marinförvaltningens personal i enlighet med ämbetsverkets äskande för nästa budgetår under avlöningsanslaget medför ökade kostnader för sjukvård m. m.

2. Det ökade medelsbehovet betingas av beräknad höjning av järnvägstaxorna, den för budgetåret 1957/58 medgivna personalförstärkningen samt den personalförstärkning, som enligt äskande under ämbetsverkets avlöningsanslag förutsatts skola komma till stånd från och med nästa budgetår.

3. Det ökade medelsbehovet betingas av anslagsbelastningen under budgetåret 1956/57 och vissa prisstegringar.

4. Kostnaderna för renhållning och städning beräknas öka med 6 000 kronor på grund av höjda ersättningar till städningsspersonal enligt 1957 års kollektivavtal och med 36 000 kronor på grund av att marinledningen tillförts nya lokaler.

5. En uppräknig anses erforderlig med 5 000 kronor i anledning av prisstegringar och med 6 000 kronor till följd av personalökningar.

6. Av den begärda medelsanvisningen avser 10 000 kronor höjda markeringsavgifter, 29 100 kronor kostnader för telefonabonnemang och markeringsavgifter i nya lokaler, 22 000 kronor på grundval av belastningen under budgetåret 1956/57 beräknade ökade kostnader för telegram och telefon samt 71 000 kronor kostnader för anskaffning och underhåll av snabbtelefonanläggningar jämte smärre ändringsarbeten.

7. De verkliga kostnaderna under budgetåret 1956/57 för annonsering av tjänster uppgick till omkring 19 000 kronor mot beräknade 5 000 kronor. En uppräknig av medelsanvisningen till annonsering med (19 000 — 5 000 =) 14 000 kronor är därför erforderlig. Väntade prisstegringar beräknas vidare medföra ett ökat medelsbehov av 10 000 kronor.

8. Av beloppet hänför sig 10 000 kronor till ökad engångsanskaffning av kontorsteknisk utrustning (varav 5 000 kronor för marinstaben), 60 000 kronor till anskaffning av möbler m. m. för ny personal, som begäres för nästa budgetår, omkring 55 000 kronor till utbyte av förslitna skrivmaskiner, gardiner och mattor samt återstoden till vissa andra anskaffningar m. m.

9. Den personalförstärkning, som marinförvaltningen äskat för nästa budgetår, beräknas medföra ökade kostnader för bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. m.

Departementschefen

Vid behandlingen av marinförvaltningens omkostnadsanslag för budgetåret 1957/58 i propositionen 1957: 110 (s. 70) anmäldes att 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga i skrivelse den 12 oktober 1956 beräknat marinförvaltningens medelsbehov för engångsanskaffning av viss kontorsteknisk utrustning till 75 000 kronor. Vid beräkningen av anslaget för nämnda budgetår räknades med en medelsanvisning för ändamålet av 35 000 kronor. För nästa budgetår anser jag mig böra tillstyrka att 45 000 kronor, varav 40 000 kronor för marinförvaltningen och 5 000 kronor för marinstaben, beräknas under anslaget för anskaffning av kontorsteknisk utrustning, vilket innebär att anslaget uppräknas med 10 000 kronor. I övrigt kan jag endast tillstyrka att anslaget uppräknas med hänsyn till kostnadsökningar av automatisk natur, beräknade till 87 000 kronor. Totalt räknar jag således med ett ökat anslagsbehov av (10 000 + 87 000 =) 97 000 kronor. Anslaget torde i enlighet härmed böra uppföras med (853 000 + 97 000 =) 950 000 kronor.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marinförvaltningen*: *Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 950 000 kronor.

[13] **Flygförvaltningen: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	11 793 000	12 231 125
1957/58 (statsliggaren s. 183)	13 300 000	
1958/59 (förslag)	15 650 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 15) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 13 300 000 kronor.

Flygförvaltningens förslag till medelsäskande

Flygförvaltningen (skr. ²¹/₈ och ¹/₁₀ 1957) hemställer att anslaget höjes med 4 917 000 kronor.

Ökning Minskning

1. Nya tjänster m. m.

Flygplanavdelningen

2 överingenjörer ABp 26, 1 flygdirektör av 2. graden eller byrådirektör Ao 24, 1 flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör Ao 23, 1 major eller flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör Ao 23, 3 förste byråingenjörer Ae 23, 11 byråingenjörer Ae 21, 6 byråingenjörer Ae 19, 10 ingenjörer Ae 17, 4 ingenjörer Ae 15, 1 förste kansliskrivare Ae 12, 1 verkstadsförman Ae 12, 1 kanslibitråde Ae 7, 1 tekniskt biträde Ae 7	858 230	
1 tekniker Ae 10 utgår		11 540

Elektroavdelningen

3 överingenjörer ABp 26, 1 byrådirektör Ae 26, 3 laboratorer ABp 25, 2 flygdirektörer av 2. graden eller byrådirektörer Ao 24, 6 byrådirektörer Ae 24, 4 flygingenjörer av 1. graden eller förste byråingenjörer Ao 23, 14 förste byråingenjörer Ae 23, 1 flygingenjör av 2. graden eller byråingenjör Ao 21, 11 byråingenjörer Ae 21, 6 byråingenjörer Ae 19, 1 kansliskrivare Ae 10, 1 tekniker Ae 10, 2 kontorister Ae 9, 4 kanslibiträden Ae 7, 1 tekniskt biträde Ae 7	1 407 018	
---	-----------	--

Underhållsavdelningen

1 flygdirektör av 1. graden eller byrådirektör Ao 26, 1 flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör Ao 23, 2 byråingenjörer Ae 21, 2 byråingenjörer Ae 19, 1 driftingenjör Ae 19, 4 ingenjörer Ae 17, 1 ingenjör Ae 15, 1 yrkeslärare Ae 15, 1 biträdande ingenjör Ae 13, 1 operatör Ae 10, 2 operatörer Ae 7	309 794	
---	---------	--

Inköpsavdelningen

2 byråassistenter Ae 19, 1 assistent Ae 17, 1 kanslibitråde Ae 7	71 008	
--	--------	--

	Ökning	Minskning
Robotavdelning		
2 byrådirektörer Ae 26, 1 armé-, marin- eller flygdirektör av 2. graden Ao 24, 2 byrådirektörer Ae 24, 1 armé-, marin- eller flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör Ao 23, 1 flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör Ao 23, 4 majorer eller kommandörkapten av 2. graden Ao 23, 6 förste byråingenjörer Ae 23, 12 byråingenjörer Ae 21, 9 byråingenjörer Ae 19, 5 ingenjörer Ae 17, 2 ingenjörer Ae 15, 1 förste kansliskrivare Ae 13, 1 ingenjörbiträde Ae 12, 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål	1 055	372
Intendenturbyrån		
1 biträde för skriv- och kontorsgöromål	8	032
Flygfältsbyrån		
1 byråingenjör Ae 21, 1 byråingenjör Ae 19, 1 ingenjör Ae 17, 1 biträdande ingenjör Ae 13 ...	77	272
Normaliebyrån		
1 byråingenjör Ae 21, 1 byråingenjör eller byråintendent Ae 21, 2 byråingenjörer Ae 19, 1 ingenjör Ae 17, 1 ingenjör Ae 15, 1 biträdande ingenjör Ae 13, 1 kanslibitråde Ae 7, 2 tekniska biträden Ae 7, 1 tekniskt biträde Ae 5	180	906
Administrativa byrån		
1 byråsekreterare Ao 19, 1 assistent Ae 17, 1 förste kansliskrivare Ae 12, 2 kanslibiträden Ae 7, 2 biträden för skriv- och kontorsgöromål	93	920
Centralplaneringen		
1 byrådirektör Ae 26	29	622
Underrättelsecentral		
1 förste byråingenjör Ae 23, 2 byråingenjörer Ae 21, 1 byråintendent eller byråingenjör Ae 21, 1 byråassistent eller byråingenjör Ae 19, 2 amanuenser, 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål, 1 pensionerad officer A: 24	171	642

Ökning Minskning

2. Lönerogleringar

Flygplanavdelningen

Vapenbyrån: 1 ingenjör Ae 15 — Ae 17 (installationssektionen), 1 byrådirektör Ao 24 — Ao 26, 1 förste byråingenjör Ao 23 — byrådirektör Ao 24 (beräkningssektionen)

Flygplanbyrån: 1 förste byråingenjör Ao 23 — byrådirektör Ao 24 (projektsektionen), 1 byråingenjör Ao 21 — förste byråingenjör Ao 23 (flygplansektionen), 1 byråingenjör Ao 21 — förste byråingenjör Ao 23 (utrustningssektionen), 1 byråingenjör Ae 19 — Ae 21, 1 ingenjör Ae 17 — byråingenjör Ae 19, 1 ingenjörbiträde Ae 12 — ingenjör Ae 17, 1 ingenjörbiträde Ae 12 — biträdande ingenjör Ae 13, 1 tekniker Ae 10 — biträdande ingenjör Ae 13 (kontrollsektionen)

Motorbyrån: 1 byrådirektör Ao 26 — överingenjör ABp 26, 1 förste byråingenjör Ao 23 — byrådirektör Ao 24 (projektsektionen)

Försökscentralen: chef för försökscentralen Ao 26 — Bp 1, 1 ingenjörbiträde Ae 12 — biträdande ingenjör Ae 13, 1 ingenjörbiträde Ae 12 — ingenjör Ae 15 (assistenter m. fl.), 1 kontorist Ae 9 — kansliskrivare Ae 10 (centraldetaljen), 1 ingenjör Ae 17 — byråingenjör Ae 19, 1 ingenjör Ae 17 — byråingenjör Ae 19 (flygplansektionen) 44 208

Elektroavdelningen

Radiobyrån: 1 byrådirektör Ae 24 — Ae 26 (sektionen för fast radiokommunikation), 1 byrådirektör Ae 24 — Ae 26 (sektionen för rörlig radiokommunikation), 1 byråingenjör Ao 19 — Ao 21 (markinstallationssektionen), 1 byråingenjör Ae 19 — Ae 21 (utvecklingssektionen)

Radarbyrån: 1 byråingenjör Ao 19 — Ao 21 (markradarsektionen), 1 byrådirektör Ao 24 — Ao 26 (navigeringsradarsektionen)

Luftbevakningsbyrån: 1 byrådirektör eller flygdirrektör av 2. graden Ao 24 — överingenjör ABp 26 (systemsektionen), 1 förste byråingenjör Ao

	Ökning	Minskning
23 — byrådirektör Ao 24, 1 byråingenjör Ae 19 — Ae 21 (sektion för luftförsvarscentraler), 1 förste byråingenjör Ao 23 — byrådirektör Ao 24 (trådnätsektionen), 1 byrådirektör Ao 24 — Ao 26 (radiolänksektionen)		
Flygelektrobyrån: 1 förste byråingenjör Ao 23 — byrådirektör Ao 24 (markelektrosektionen), 1 förste byråingenjör Ao 23 — byrådirektör Ao 24, 1 biträdande ingenjör Ae 13 — ingenjör Ae 15 (flygelektrosektionen), 1 biträdande ingenjör Ae 13 — ingenjör Ae 17 (instrumentsektionen)	38 946	
Underhållsavdelningen		
Driftbyrån: 1 byråingenjör Ao 21 — förste byråingenjör Ao 23, 1 byråingenjör Ae 19 — Ae 21 (driftsektionen)		
Förrådsbyrån: 1 ingenjörbiträde Ae 12 — biträdande ingenjör Ae 13 (reservdelsplaneringssektionen)		
Centralsektionen: 1 byråassistent Ae 19 — byråintendent Ae 21 (hålkortscentralen)	7 710	
Inköpsavdelningen		
Expeditionen: 1 förste kansliskrivare Ae 12 — kontorsskrivare Ae 13		
Utländska inköpssektionen: 1 assistent Ae 17 — byråassistent Ae 19		
Räkningssektionen: 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål — kanslibiträde Ae 7	3 884	
Robotavdelning		
1 byråchef Bp 3 — avdelningschef Bp 4		
Produktionssektion: 1 förste byråingenjör Ae 23 — byrådirektör Ae 26		
Militärsektionen: 1 major eller kommandörkapten av 2. graden Ao 23 — överstelöjtnant eller kommandörkapten av 1. graden Ao 26		
Teknisk byrå: 1 överingenjör ABp 26 — byråchef Bp 1, 1 armé-, marin- eller flygdirektör av 1. graden eller byrådirektör Ao 26 — överingenjör ABp 26, 1 förste byråingenjör Ae 23 — byrådirektör Ae 26, 1 förste byråingenjör		

	Ökning	Minskning
Ae 23 — byrådirektör Ae 24 (projektsektionen), 1 förste byråingenjör Ae 23 — byrådirektör Ae 24, 1 ingenjör Ae 17 — byråingenjör Ae 21 (elektrosektion), 1 byrådirektör Ae 24 — Ae 26, 1 förste byråingenjör Ae 23 — byrådirektör Ae 24 (motorsektionen)		
Försöksbyrå: 1 major eller kommandörkapten av 2. graden Ao 23 — byråchef Bp 1, 1 byrådirektör Ae 24 — Ae 26, 1 förste byråingenjör Ae 23 — byrådirektör Ae 24 (utprovningssektionen), 1 byråingenjör Ae 19 — Ae 21 (anläggningsdetalj)	50 192	
Intendenturbyrån		
1 biträde för skriv- och kontorsgöromål — kanslibiträde Ae 7 (centralsektionen), 1 byråassistent Ae 19 — byråingenjör Ae 21 (materielsektionen)	3 340	
Flygfältsbyrån		
1 byrådirektör Ao 24 — Ao 26 (projektsektionen), 1 byrådirektör Ao 24 — Ao 26 (anläggningssektionen)	5 820	
Normaliebyrån		
1 ingenjör Ao 17 — byråingenjör Ao 19 (standardiseringssektionen)	2 032	
Administrativa byrån		
1 förste byråsekreterare Ao 21 — Ao 23, 1 kanslibiträde Ao 7 — kontorist Ao 9 (kanslisektionen), 1 förste byråsekreterare Ao 21 — Ao 23, 1 byråinspektör Ao 19 — Ao 21 (personalkontoret)	8 436	
3. Omräkning		
1957 års löneplansrevision m. m.	1 729 000	
Lönegradsuppflyttningar inom reglerad beföringsgång och löneklassuppflyttningar	206 000	
Vikariatsersättningar		10 000
Minskat medelsbehov på grund av successiv tillsättning av nya tjänster m. m.		2 040 000
Omräkning i övrigt	616 156	
	6 978 540	2 061 540
		+ 4 917 000

Motiv

Flygförvaltningen har anmält behov av sammanlagt omkring 370 nya tjänster. I vilken takt de nya tjänsterna bör tillföras förvaltningen beror på ett flertal omständigheter, såsom möjligheterna att rekrytera personalen och nödvändigheten av att successivt infoga densamma i organisationen, ekonomiska förhållanden, lokaltillgången m.m. Förvaltningens önskemål är att ökningen genomföres i tre etapper, den första budgetåret 1958/59 och de två övriga de därefter närmast följande två budgetåren. Den första etappen bör omfatta ungefär 50 % av det totala behovet för flygplanavdelningen, elektroavdelningen och robotbyrån samt hela behovet för övriga enheter. Den sålunda föreslagna förstärkningen fordrar bland annat utökning av förvaltningens tjänstelokaler. I avvaktan på att permanenta lokaler kan uppföras måste ytterligare arbetsutrymmen ordnas provisoriskt. Av den i första etappen ingående personalen, omkring 200 befattningshavare, torde endast högst hälften kunna beredas plats i nuvarande lokaler och detta endast till priset av en trängsel, som kommer att skapa svåra arbetsförhållanden. Redan under nästa budgetår bör därför ett antal baracker stå till förvaltningens förfogande.

1. *Flygplanavdelningen.* De föreslagna nya befattningshavarna avses för byråer m.m. enligt följande:

vapenbyrån: en byråingenjör i Ae 21, en ingenjör i Ae 17 (bomb- och raketsektionen), en byråingenjör i Ae 21 (beräkningssektionen);

flygplanbyrån: en överingenjör i ABp 26, en flygdirektör av 2. graden eller byrådirektör i Ao 24 (projektsektionen), en flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör i Ao 23, en byråingenjör i Ae 21 (flygplansektionen), en major eller flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör i Ao 23, en byråingenjör i Ae 21 (utrustningssektionen), en byråingenjör i Ae 21 (kontrollsektionen);

motorbyrån: en byråingenjör i Ae 21, ett tekniskt biträde i Ae 7 (projektsektionen), en byråingenjör i Ae 21 (kontrollsektionen);

försökscentralen: en överingenjör i ABp 26, en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17, en ingenjör i Ae 15 (assistenter m.fl.), en förste kansliskrivare i Ae 12, ett kanslibiträde i Ae 7 (centraldetaljen), en förste byråingenjör i Ae 23, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17 (vapensektionen), två byråingenjörer i Ae 21, en ingenjör i Ae 17 (elektrosektionen), en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17 (flygplansektionen), två förste byråingenjörer i Ae 23, två byråingenjörer i Ae 19, en ingenjör i Ae 17 (motorsektionen), en byråingenjör i Ae 19, tre ingenjörer i Ae 17, två ingenjörer i Ae 15 (mätsektionen), en ingenjör i Ae 17 (konstruktionssektionen), en ingenjör i Ae 15, en verkstadsförman i Ae 12 (verkstadssektionen).

Under förutsättning att de tjänster, som i det föregående upptagits för försökscentralen under assistenter m.fl., inrättas, kan en tjänst för tekniker i Ae 10 utgå.

Elektroavdelningen. Sektionen för telefonteknisk materiel inom luftbevakningsbyrån bör benämnas sektionen för luftförsvarscentraler, då detta namn bättre svarar mot sektionens arbetsuppgifter.

De föreslagna befattningshavarna avses för byråer m. m. enligt följande:
radiobyrån: två förste byråingenjörer i Ae 23, två byråingenjörer i Ae 21 (sektionen för fast radiokommunikation), två förste byråingenjörer i Ae 23, en byråingenjör i Ae 21 (sektionen för rörlig radiokommunikation), en byrådirektör i Ae 26, en förste byråingenjör i Ae 23, en tekniker i Ae 10 (navigeringsradiosektionen), ett tekniskt biträde i Ae 7 (markinstallationssektionen), en överingenjör i ABp 26, två byrådirektörer i Ae 24, ett kanslibiträde i Ae 7 (utvecklingssektionen);

radarbyrån: en byråingenjör i Ae 21, en kontorist i Ae 9 (centraldetaljen), en flygdirektör av 2. graden eller byrådirektör i Ao 24 (markradarsektionen), en flygingenjör av 2. graden eller byråingenjör i Ao 21 (flygradarsektionen), en förste byråingenjör i Ae 23, en byråingenjör i Ae 21 (navigeringsradarsektionen), en flygdirektör av 2. graden eller byrådirektör i Ao 24, två flygingenjörer av 1. graden eller förste byråingenjörer i Ao 23, ett kanslibiträde i Ae 7 (specialradarsektionen), en överingenjör i ABp 26, tre laboratorer i ABp 25, en förste byråingenjör i Ae 23, en byråingenjör i Ae 21 (utvecklingssektionen);

luftbevakningsbyrån: en kansliskrivare i Ae 10 (centraldetaljen), en byrådirektör i Ae 24, en förste byråingenjör i Ae 23, två byråingenjörer i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19 (systemsektionen), två förste byråingenjörer i Ae 23, en byråingenjör i Ae 19, ett kanslibiträde i Ae 7 (sektionen för luftförsvarscentraler), två förste byråingenjörer i Ae 23, en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19 (trådnätsektionen);

flygelektrobyrån: en kontorist i Ae 9, ett kanslibiträde i Ae 7 (centraldetaljen), en förste byråingenjör i Ae 23 (markelektrosektionen), en byrådirektör i Ae 24, en förste byråingenjör i Ae 23, en byråingenjör i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19 (instrumentsektionen), en överingenjör i ABp 26, en byrådirektör i Ae 24, två flygingenjörer av 1. graden eller förste byråingenjörer i Ao 23, en byråingenjör i Ae 21, två byråingenjörer i Ae 19 (utvecklingssektionen);

kontrollsektion: en byrådirektör i Ae 24.

Underhållsavdelningen. De föreslagna nya befattningshavarna avses för byråer m. m. enligt följande:

driftbyrån: en flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör i Ao 23, två byråingenjörer i Ae 19, tre ingenjörer i Ae 17, en ingenjör i Ae 15 (driftsektionen), en byråingenjör i Ae 21 (detaljen för teknisk kursverksamhet), en yrkeslärare i Ae 15 (verkstadsskolan);

förrådsbyrån: en flygdirektör av 1. graden eller byrådirektör i Ao 26, en driftingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17, en biträdande ingenjör i Ae 13 (reservdelsplaneringssektionen);

centralsektionen: en byråingenjör i Ae 21 (krigsreparationsdetaljen), en operatör i Ae 10, två operatörer i Ae 7 (hålkortscentralen).

Inköpsavdelningen. Svenska inköpssektionen bör uppdelas i två sektioner, förslagsvis benämnda svenska inköpssektionen 1 och svenska inköpssektionen 2. Till den senare skulle hänföras inköp hos ramavtalsindustrien och av robotmateriel medan å den förra skulle handläggas inköp inom landet av all övrig materiel. Omfattningen av inköpsverksamheten har varit av sådan storleksordning att det visat sig vara omöjligt för sektionschefen att omspanna hela området. Därför har den provisoriska anordningen vidtagits att en särskild grupp med en tjänsteman i 21 lönegraden såsom föredragande fått handlägga den ärendegrupp, vilken hör avses för svenska inköpssektionen 2.

Av de föreslagna befattningshavarna avses en byråassistent i Ae 19 för svenska inköpssektionen 1, en byråassistent i Ae 19 för svenska inköpssektionen 2, en assistent i Ae 17 för räkningsssektionen och ett kanslibiträde i Ae 7 för expeditionen.

Robotavdelning. Den militärtekniska utvecklingen inom området för flygförvaltningens verksamhet har på senare år gått mycket snabbt. Flygplan- och motortekniken har nödvändiggjort och medgivit starkt ökade flygplanprestanda och ökad precision och därigenom har det blivit nödvändigt att låta teknisk utrustning såväl i flygplanen som på marken övertaga funktioner, vilka människan ej längre förmår utföra med tillräcklig snabbhet och noggrannhet. Utvecklingen har därför gått och kommer att gå mot en starkt vidgad automatisering av olika funktioner inom praktiskt taget alla verksamhetsgrenar. Denna utveckling kommer att bli än mer markant efter hand som robotmaterielen växer fram. Det är av utomordentlig vikt att förvaltningens organisation successivt anpassas till de förändringar, som de nya tekniska hjälpmedlen och metoderna fordrar.

Hur robotutvecklingen kommer att i det långa loppet påverka förvaltningens organisation är det i dag ej möjligt att säga. Under överskådlig tid förblir emellertid flygplanet dominerande och detta torde bli fallet ännu långt efter det att stridsrobotar börjat tillföras förbanden. I vart fall är det så långt nu kan överblickas lämpligt att såsom hittills låta robotutvecklingen handhas av en särskild organisationsenhet inom flygförvaltningen, även om ett vidgat samarbete mellan denna enhet och förvaltningens övriga delar successivt måste växa fram, efter hand som de gemensamma tekniska problemen blir fler och fler.

Förvaltningens uppfattning är att robotbyrån under den närmaste framtiden skall koncentrera sitt arbete på att fullfölja vissa påbörjade projekt. Nya projekt skall drivas med ianspråktagande i största möjliga utsträckning av industriell kapacitet. Detta innebär att en relativt omfattande planering och projektering fortsättningsvis måste äga rum men att konstruktionsverksamheten successivt kommer att nedgå. Därjämte

måste förutsättas att en omfattande försöks- och utprovningssyftighet kommer att bedrivas gemensamt med försökscentralen. Bland annat måste även de robotar, som framtages inom den svenska industrien, provskjutas och kontrolleras, varjämte utländska robottyper skall provas och jämföras med svenska. Dessutom måste, delvis i robotbyråns regi, taktiska prov och övningar inledas, då förbanden utrustas med robotar. Förberedelser för en vidgad dylik verksamhet har påbörjats, sedan medel för ändamålet ställts till förfogande genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen våren 1957. Under alla förhållanden kommer robotbyrå att för lång tid framåt behöva en relativt stor personaluppsättning. På grund härav och med hänsyn till byråns olika funktioner har förvaltningen vid förnyad prövning av frågorna om robotarbetets fortsatta bedrivande och byråns organisation kommit till samma uppfattning som ämbetsverket framförde i förslag till 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga och i 1956 års petitaskrivelse. Förvaltningen föreslår därför ånyo att robotbyrå omvandlas till avdelning. Avdelningen föreslås skola indelas i expedition, produktionssektion, militärsektion, teknisk byrå med indelning i projektsektion, konstruktionssektion, elektrosektion och motorsektion, samt försöksbyrå med indelning i utprovningsssektion, specialprovsektion, mätsektion, anläggningsdetalj, försöksplats Karlsborg och försöksplats Norrland.

De för avdelningen avsedda nya befattningshavarna förutsättes skola fördelas på byråer m. m. enligt följande:

assistent åt avdelningschefen: en major eller kommandörkapten av 2. graden i Ao 23;

expeditionen: en förste kansliskrivare i Ae 13, ett biträde för skriv- och kontorsgöromål;

produktionssektionen: två byråingenjörer i Ae 19, en ingenjör i Ae 17;

militärsektionen: en major eller kommandörkapten av 2. graden i Ao 23;

tekniska byrå: en byrådirektör i Ae 26 (biträde åt byråchefen), en byråingenjör i Ae 19 (biträde åt byråchefens tekniska assistent), två byråingenjörer i Ae 21, en ingenjör i Ae 17 (projektsektionen), en förste byråingenjör i Ae 23, två byråingenjörer i Ae 19, en ingenjör i Ae 17, en ingenjör i Ae 15 (konstruktionssektionen), en byrådirektör i Ae 24, två förste byråingenjörer i Ae 23, tre byråingenjörer i Ae 21 (elektrosektionen), en förste byråingenjör i Ae 23, en byråingenjör i Ae 21 (motorsektionen);

försöksbyrå: en flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör i Ao 23, två byråingenjörer i Ae 21, två byråingenjörer i Ae 19 (utprovningsssektionen), en byrådirektör i Ae 26, en armé-, marin- eller flygdirektör av 2. graden i Ao 24 (specialprovsektionen), en byrådirektör i Ae 24,

en förste byråingenjör i Ae 23, en byråingenjör i Ae 21 (mätsektionen), en byråingenjör i Ae 21 (anläggningsdetaljen), en major eller kommandörkapten av 2. graden i Ao 23, en armé-, marin- eller flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör i Ao 23, en förste byråingenjör i Ae 23, två byråingenjörer i Ae 19, två ingenjörer i Ae 17, en ingenjör i Ae 15, ett ingenjörbiträde i Ae 12 (försöksplats Karlsborg), en major eller kommandörkapten av 2. graden i Ao 23, två byråingenjörer i Ae 21 (försöksplats Norrland).

Intendenturbyrån. Den föreslagna tjänsten avses för centralförrådet för intendenturmateriel i Västerås.

Flygfältsbyrån. Av ifrågavarande befattningshavare avses en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17 och en biträdande ingenjör i Ae 13 för projektsektionen samt en byråingenjör i Ae 21 för underhållssektionen.

Normaliebyrån. Materialdetaljen bör ombildas till materialsektion.

De föreslagna befattningshavarna avses för sektioner m. m. enligt följande:

beskrivningssektionen: en byråingenjör eller byråintendent i Ae 21, en byråingenjör i Ae 19, en ingenjör i Ae 17, en ingenjör i Ae 15, en biträdande ingenjör i Ae 13, två tekniska biträden i Ae 7;

materialsektionen: en byråingenjör i Ae 21, ett kanslibiträde i Ae 7;
försvarets klassifikationscentral: en byråingenjör i Ae 19, ett tekniskt biträde i Ae 5.

Administrativa byrån. Av ifrågavarande befattningshavare avses ett kanslibiträde i Ae 7 för kanslisektionen, en byråsekreterare i Ao 19 och en förste kansliskrivare i Ae 12 för personalkontoret, en assistent i Ae 17 för organisationskontoret samt ett kanslibiträde i Ae 7 och två biträden för skriv- och kontorsgöromål (telefonister) för centralexpeditionen.

Centralplaneringen. Den föreslagna tjänsten avses för ekonomidetaljen.

Underrättelsecentral. Rörande den närmare innebörden av detta förslag torde få hänvisas till de handlingar, som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

2. De föreslagna lönereregleringarna grundar sig på en avvägning av arbetsuppgifter och ansvar mellan tjänster inom förvaltningen och önskvärdheten av att kvalitetsförstärkningen får fortsätta beträffande i första hand vissa viktigare befattningar. Flygförvaltningen har tidigare i olika sammanhang särskilt framhållit betydelsen av att sektionschefer och därmed jämställda befattningshavare inom de tekniska organisationsenheterna i större utsträckning än vad som vore fallet placerades i dåvarande lönegraderna 33 å löneplan 1 eller i vissa fall Cp 10 å löneplan 2. Förvaltningens uppfattning är fortfarande i princip densamma. Den lönegrad, som i förekommande fall numera bör tillämpas, är A 26 (ABp 26). Antalet lönegradsförändringar, som begäres för nästa budgetår, uppgår till 65.

Flygförvaltningen har sedermera i skrivelse den 9 november 1957 framlagt förslag rörande organ för systemplanering m. m. Över förslaget har *överbefälhavaren* avgivit yttrande.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse till en början anfört bland annat följande.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1958/59 har chefen för försvarsstaben framlagt förslag om inrättande av en planeringssektion i försvarsstaben. Därvid har bland annat angivits att den tekniska utvecklingen kommer att öka kraven på utredningar och undersökningar men att dessa i grundläggande tekniska frågor självfallet måste utföras av andra organ än försvarsstaben medan det slutliga ställningstagandet till alla faktorer kommer att ävila överbefälhavaren med hjälp av försvarsstaben.

Ett för försvaret centralt planeringsorgan i försvarsstaben förutsätter således att motsvarande organ finns vid flygstaben och flygförvaltningen. Oavsett det sålunda motiverade behovet av planeringsorgan vid flygledningen erfordras emellertid ett planeringsorgan inom flygförvaltningen redan för sådana problemkomplex, vars lösande direkt påverkar flygförvaltningens arbetsuppgifter vad gäller materielanskaffning m. m.

Sedan vissa allmänna riktlinjer uppdragits för materielanskaffningen vid försvaret är det likväl givet att varje försvarsgren måste äga relativt stor handlingsfrihet vid val av olika projekt och deras utformning med beaktande av de speciella problemen inom försvarsgrenen. Den kommande övergången i viss utsträckning från flygplan till robotar som vapenbärare samt den starka tillväxten av markbunden materiel — särskilt telemateriel — har redan nu ställt flygvapnet inför omfattande och svårbemästrade tekniska och taktiska frågor och avvägningsspörsmål. Möjligheterna att bedöma rätta utvecklingsvägar för luftförsvaret har i hög grad komplicerats. Stridsvärdet och effektiviteten av tillgängliga resurser blir beroende av att hela det vapensystem som omfattar bland annat luftbevakning, stridsledning, flygplan och robotar blir fullständigt samordnat. Projektering och utveckling på längre sikt av dylika system har blivit en uppgift av största betydelse. Motsvarande synpunkter gäller också beträffande attack- och spaningsflyget.

För att arbetet härpå skall kunna bedrivas rationellt fordras en omsorgsfull planering av verksamheten och analys av olika tänkbara utvägar. Operationsanalysuppgifterna bör ankomma på ett för flygledningen gemensamt operationsanalysorgan. Detta skall för flygförvaltningens vidkommande betjäna en särskild grupp av personal inom förvaltningen, som bör få till speciell uppgift att på grundval av såväl egna analyser av den tekniska verksamheten som operationsanalysresultaten och i ömsesidig samverkan med operationsanalysorganet och förvaltningens olika enheter dels upprätta förslag till beslut om verksamhetens inriktning dels biträda med planering och samordning av det tekniska arbetet i enlighet med beslutet. Vid lösandet av dessa uppgifter skall gruppen även nära samarbeta med flygstabens planeringsavdelning.

Ifrågavarande grupp kan lämpligen benämnas »systemplaneringen». Arbetsuppgifterna blir i utpräglad grad tekniskt-planerande och ligger utanför det arbetsområde, som tillhör den nuvarande centralplaneringen. Nära beröringspunkter med centralplaneringens uppgifter finns emellertid. Å ena sidan måste systemplaneringen beakta ekonomiska omständig-

heter, å andra sidan blir centralplaneringen vid uppgörande av materielplaner m. m. beroende av systemplaneringen. Det kan därför diskuteras om systemplaneringsfunktionerna bör inordnas i centralplaneringen; bådas uppgifter är ju olika sidor av en centralt utövad planering. Med hänsyn till den starkt tekniska karaktären av systemplaneringens göromål och till att centralplaneringen i mycket hög grad måste vara engagerad i direkt anslagsförvaltande arbete har förvaltningen emellertid stannat för att organisatoriskt skilja central- och systemplanering åt. Resultatet av systemplaneringens arbete kan emellertid skapa ett hållbart underlag för centralplaneringens verksamhet och därigenom underlätta denna, liksom också t. ex. administrativa byrån vid beredningen av förvaltningens personalpetita kan utnyttja den samlade överblick över den tekniska verksamheten och personalbehovet inom ämbetsverket som systemplaneringen får.

Systemplaneringen, som alltså icke bör inordnas i centralplaneringen, föreslås — i avvaktan på lösandet av frågorna om en ställföreträdande souschef skall finnas och vilken ställning i organisationen flygöverdirektören kan få — tills vidare stå till souschefens direkta förfogande.

Beträffande behovet av personal för det föreslagna organet för systemplanering framhåller flygförvaltningen att tjänsteförrättande flygöverdirektören tills vidare bör tjänstgöra som chef för organet. Övrig personal bör utgöras av specialister inom vissa viktigare områden av förvaltningens tekniska verksamhet. Även officerare med teknisk specialutbildning bör kunna komma i fråga. Till en början bedömes det vara tillfyllest med tre nya befattningshavare samt ett biträde för skrivhjälp m. m. I den mån ytterligare personal behövs bör i avvaktan på närmare erfarenheter av verksamheten redan befintlig personal tagas i anspråk. Löneställningen för de tekniska tjänsterna måste bestämmas med hänsyn till arbetets mycket kvalificerade natur och lämpligen avpassas så att byten mellan systemplaneringspersonalen och byråernas sektionschefer underlättas. Med hänsyn härtill och till önskvärdheten av att kunna utnyttja även tekniskt specialutbildade officerare föreslår flygförvaltningen att för nyssnämnda tre befattningshavare inrättas tjänster för en överingenjör i ABp 26, en flygdirektör av 2. graden eller byrådirektör i Ao 24 samt en major eller flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör i Ao 23. För biträdet föreslås skola inrättas en kanslibiträdestjänst i Ae 7. Behovet av ifrågasvarande tjänster bedömes av flygförvaltningen såsom synnerligen angeläget. Det bör i princip tillgodoses inom ramen för de i förvaltningens petitaskrivelse den 21 augusti 1957 avgivna förslagen. Vidare erinras om att det här rör sig om ett behov som icke prövats av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga.

Överbefälhavaren framhåller i sitt yttrande att han avser att i annat och vidare sammanhang närmare utreda hur den för försvarets långsiktiga planering väsentliga planeringsverksamheten bör vara organiserad för att bland annat de erforderliga samordningsbehoven skall kunna tillgodoses

på lämpligaste sätt. Då utredningen måste beräknas bli tidskrävande kan den emellertid icke avvaktas eftersom flygförvaltningen redan nu har betydelsefulla planeringsuppgifter, som måste lösas. Hittills vunna erfarenheter har enligt överbefälhavarens mening bestyrkt behovet av ett särskilt tekniskt planeringsorgan inom flygförvaltningen. Överbefälhavaren tillstyrker såväl att organet inrättas provisoriskt som att de föreslagna tjänsterna tillkommer.

Flygförvaltningen har i sin förenämnda skrivelse vidare anfört att chefen för flygvapnet och flygförvaltningen i utlåtande över förslag av överbefälhavaren om organ för operationsanalys inom försvaret framhållit att den civila personal, som skulle ingå i flygledningens gemensamma operationsanalysorgan, borde administrativt tillhöra flygförvaltningen och icke, såsom överbefälhavaren föreslagit, försvarets forskningsanstalt. Därjämte nämndes i utlåtandet att flygförvaltningen avsåge att i samband med förslag om tjänster för den särskilda planeringsgruppen även föreslå för operationsanalys erforderliga tjänster. Försvarets forskningsanstalt har i utlåtande över överbefälhavarens förslag begärt, bland annat, att vid anstalten skulle inrättas tio tjänster för laborator i högst ABp 26 eller Ar 26. Dessa tjänster skulle enligt forskningsanstaltens utlåtande avses för operationsanalysgrupper vid försvarsstaben och de tre försvarsgrensstaberna. Varje grupp skulle bestå av två å tre befattningshavare.

Enligt flygledningens uppfattning kan det tills vidare räcka med tre fasta tjänster vid flygledningens operationsanalysorgan. Övrig erforderlig personal synes böra anlitas som experter, varjämte värnpliktiga matematiker bör utnyttjas. Därest personalen skall anställas hos flygförvaltningen bör således tre av de av forskningsanstalten begärda tjänsterna inrättas vid förvaltningen.

Överbefälhavaren har i sitt yttrande över denna del av flygförvaltningens framställning uttalat att enligt hans mening fast anställda operationsanalytiker inom krigsmakten tills vidare bör anställas på försvarets forskningsanstalts stat men placeras till tjänstgöring vid försvarsstaben, försvarsgrensstaberna och försvarets forskningsanstalt.

Förslag av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga

Såsom inledningsvis anförts har 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga i sitt i september 1957 avgivna betänkande framlagt förslag rörande flygförvaltningens intendenturbyrå. De sakkunniga har ej funnit skäl föreslå någon ändring i byråns indelning. Förslaget innebär personalförändringar m. m. enligt följande.

	Ökning	Minskning
1. Nya tjänster m. m.		
a) 1 löjtnant Ao 17/13 i intendenturbefattning vid centralsektionen (flygvapnets allmänna avlöningsanslag)	15 132	
b) 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål vid centralförrådet för intendenturmateriel i stället för 1 kanslibitråde Ae 7 vid centralsektionen...		2 200
2. Löneregleringar m. m.		
a) 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål vid centralsektionen — kanslibitråde Ae 7	1 100	
b) 1 byråassistent Ae 19 vid materielsektionen — byråingenjör Ae 21	2 240	
c) 1 förvaltare Ao 15 vid centralförrådet för intendenturmateriel — Ao 17 (flygvapnets allmänna avlöningsanslag)	1 838	
d) 2 förste kontorsskrivare Ao 15 — assistenter Ao 15	—	
	20 310	2 200
	+ 18 110	

Av den totala ökningen, 18 110 kronor, belöper sig 1 140 kronor på förevarande anslag och 16 970 kronor på flygvapnets allmänna avlöningsanslag.

Motiv

1 a. Ifrågavarande befattningshavare avses för tillfälliga större uppgifter samt som vikarie vid längre förfall för intendenturofficerare m. m.

1 b. Kungl. Maj:t har den 4 mars 1955 medgivit att ett biträde för skriv- och kontorsgöromål vid flygförvaltningen må utnyttjas för centralförrådet för intendenturmateriel, vilket innebär att vakans alltid måste finnas anorstädes inom flygförvaltningen, om befattningen är tillsatt. Stadigvarande behov föreligger av ett biträde för de göromål som avses i nämnda beslut. En ökning med en biträdestjänst bör därför ske. Å andra sidan bör en kanslibiträdestjänst i Ae 7 vid centralsektionen kunna utgå. De sakkunniga förutsätter emellertid att nuvarande innehavaren tillåtes kvarstå i tjänst tills vidare.

2 a. Arbetsuppgifterna å tjänsten blir mer kvalificerade när den tidigare omnämnda kanslibiträdestjänsten indrages. Med hänsyn till omständigheterna anses lönegradsuppflyttningen böra ske även om innehavaren av denna kanslibiträdestjänst tills vidare kvarstår i tjänst.

2 b. Till tjänsten hörande arbetsuppgifter omfattar utvecklingsarbete,

försök m. m. med intendenturmateriel. Tjänstens nuvarande löneställning är låg vid jämförelse med motsvarande tjänster vid arméintendentur- och marinförvaltningarna. Då arbetsuppgifterna är övervägande av teknisk natur synes tjänstebenämningen byråingenjör mer adekvat än den nuvarande.

2 c. Arbetsuppgifterna motsvarar dem som eljest ankommer på förvaltaren i lönegrad A 17.

Yttranden

De sakkunnigas förslag till personalförändringar m. m. har lämnats utan erinran av *överbefälhavaren, chefen för flygvapnet och flygförvaltningen*. *Chefen för flygvapnet* föreslår därjämte, med instämmande av *överbefälhavaren*, att den för chef för intendenturbyrån avsedda beställningen i Bo 1 med hänsyn till arbetsuppgifterna uppflyttas till Bo 3. *Flygförvaltningen* anser att det med hänsyn till arbetsuppgifterna bör övervägas om inte löneställningen för chefen för intendenturbyrån bör höjas och föreslår att frågan om lönegradsplaceringen för beställningen tages upp till förnyad prövning. Flygförvaltningen föreslår vidare att en vid centralsektionen placerad tjänst för biträde för skriv- och kontorsgöromål, vars innehavare förestår intendenturbyråns skrivcentral och medverkar vid registrering, personalredovisning m. m., uppflyttas till kanslibiträdets tjänst i Ae 7. Sistnämnda förslag har upptagits i ämbetsverkets medelsäskanden för budgetåret 1958/59.

Statskontoret har uttalat att ämbetsverket av olika skäl endast kunnat underkasta betänkandet en summarisk granskning. På grundval av de bedömanden statskontoret därvid kunnat göra har ämbetsverket icke funnit anledning till några erinringar mot de sakkunnigas förslag.

I enlighet med den principiella ståndpunkt *civilförvaltningen* tagit till frågan om redovisningen av tjänster, avsedda för förvaltningarna, föreslår ämbetsverket att den för centralförrådet för intendenturmateriel avsedda förvaltarbeställningen överföres från flygvapnets allmänna avlöningsanslag till flygförvaltningens avlöningsanslag.

Departementschefen

Vid min bedömning av personalbehovet för flygförvaltningen för nästa budgetår har jag, med utgångspunkt i vad jag inledningsvis anförde i ämnet, funnit att främst robotbyrån, elektroavdelningen och flygplanavdelningens försökscentral bör förstärkas.

Vad först angår flygplanavdelningen, försökscentralen, räknar jag med att tjänster för en förste byråingenjör i Ae 23, en byråingenjör i Ae 21, tre ingenjörer i Ae 17 och en ingenjör i Ae 15 tillkommer. Jag tillstyrker vidare förslag av chefen för flygvapnet att en beställning för flygingenjör av 2. graden i Ao 21, avsedd för vapensektionens raket- och

bombdetalj, inrättas. Härom gör jag hemställen i det följande vid behandlingen av flygvapnets allmänna avlöningsanslag.

Flygförvaltningen har hemställt att tjänsten för chef för försökscentralen i Ao 26 uppflyttas till Bp 1. För egen del anser jag mig böra förorda att tjänsten hänföres till Bo 1.

Beträffande flygplanavdelningen i övrigt tillstyrker jag att en tjänst för byråingenjör i Ae 21 inrättas. Vidare tillstyrker jag förslag av chefen för flygvapnet att en bland annat för assistent åt souschefen vid flygförvaltningen avsedd kaptensbeställning i Ao 21 utbytes mot majorsbeställning i Ao 23. Härom gör jag hemställen i det följande vid behandlingen av flygvapnets allmänna avlöningsanslag.

De nya tjänsterna för flygplanavdelningen torde böra placeras vid sektioner (motsvarande) i huvudsak i enlighet med förslag av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga i betänkandet den 22 september 1956.

Flygförvaltningens förslag om förbättrad löneställning för en tjänst för ingenjörbiträde i Ae 12, avsedd för flygplanbyråns kontrollsektion med vissa angivna arbetsuppgifter i Linköping, tillstyrker jag i den utsträckning att jag föreslår att tjänsten uppflyttas till tjänst för ingenjör i Ae 15.

Flygförvaltningen har föreslagit att elektroavdelningens luftbevakningsbyrås sektion för telefonteknisk materiel benämnas sektion för luftförsvarscentraler. Jag biträder förslaget.

För elektroavdelningen räknar jag under förevarande anslag med att nya tjänster inrättas för en byrådirektör i Ae 24, två förste byråingenjörer i Ae 23 och två byråingenjörer i Ae 21 samt att tjänster för tre biträdande ingenjörer i Ae 13 och ett ingenjörbiträde i Ae 12 indrages. De nya tjänsterna torde böra placeras vid sektioner (motsvarande) i huvudsak i enlighet med förslag av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga i betänkandet den 22 september 1956. Vid den närmare prövningen av vilka sektioner (motsvarande), som skall beröras av de föreslagna indragningarna, torde i huvudsak böra följas de förslag i ämnet, som framlagts av försvarsförvaltningssakkunniga i berörda betänkande.

Jag biträder vidare förslag av chefen för flygvapnet om att inrätta en beställning för flygingenjör av 1. graden i Ao 23, avsedd för radarbyråns utvecklingssektion. Hemställen härom gör jag i det följande under flygvapnets allmänna avlöningsanslag.

För underhållsavdelningen räknar jag med att nya tjänster inrättas för en flygingenjör av 1. graden eller förste byråingenjör i Ao 23, avsedd för driftbyråns driftsektion, samt för en operatör i Ae 9 och en operatör i Ae 7, avsedda för centralsektionens hålkortscentral. En tjänst för kanslibiträde i Ae 7 vid centralsektionens expedition bör samtidigt utgå.

Flygförvaltningens förslag om att uppdelas inköpsavdelningens svenska inköpssektion på två sektioner anser jag mig icke böra biträda.

Av de föreslagna nya tjänsterna tillstyrker jag att en tjänst för assistent i Ae 17, avsedd för räkningssektionen, inrättas.

Flygförvaltningen har ånyo framfört förslag om att robotbyrån skall omvandlas till avdelning. Jag är icke för närvarande beredd att föreslå någon omorganisation av byrån, vilken tills vidare torde få bibehållas vid sin nuvarande organisation. Jag anser mig emellertid böra förorda viss förstärkning av byråns personal och föreslår i detta hänseende att under förevarande anslag tjänster inrättas för en byrådirektör i Ae 24, fem förste byråingenjörer i Ae 23, fem byråingenjörer i Ae 21, tre byråingenjörer i Ae 19 och tre ingenjörer i Ae 17. I enlighet med förslag av chefen för flygvapnet torde byrån vidare böra förstärkas med tjänster för en förste trafikledare i Ae 21 och en trafikledare i Ae 17. Jag återkommer med hemställan härom vid behandlingen i det följande av flygvapnets allmänna avlöningsanslag.

Jag tillstyrker vidare att en beställning för major eller kommandörkapten av 2. graden i Ao 23, avsedd för chef för försöksverksamheten, uppflyttas till beställning för överstelöjtnant eller kommandörkapten av 1. graden i Ao 26.

1956 års försvarsförvaltningssakkunniga har i sitt betänkande den 24 september 1957 framlagt förslag rörande intendenturbyrån. Jag biträder förslaget, utom såvitt avser inrättande av en beställning för löjtnant i Ao 17/13, och räknar sålunda under förevarande anslag med att en kanslibiträdestjänst i Ae 7 vid centralsektionen utbytes mot tjänst för biträde för skriv- och kontorsgöromål vid centralförrådet för intendenturmateriel, att en tjänst för biträde för skriv- och kontorsgöromål vid centralsektionen uppflyttas till kanslibiträdestjänst i Ae 7 samt att en tjänst för byråassistent i Ae 19 vid materielsektionen uppflyttas till tjänst för byråingenjör i Ae 21. Vidare torde tjänstebenenämningen å två tjänster för förste kontorsskrivare i Ao 15 böra ändras till assistent. Jag återkommer i det följande vid behandlingen av flygvapnets allmänna avlöningsanslag med hemställan om uppflyttning av en beställning för förvaltare i Ao 15 vid centralförrådet för intendenturmateriel till Ao 17.

Flygförvaltningens förslag om att ombilda materialdetaljen inom normaliebyrån till sektion anser jag mig icke böra biträda. Försvarets klassifikationscentral torde i enlighet med flygförvaltningens förslag böra förstärkas med en tjänst för byråingenjör i Ae 19.

I enlighet med flygförvaltningens förslag torde administrativa byråns organisationskontor böra förstärkas med en tjänst för assistent i Ae 17.

Förslag har framlagts om inrättande av en underrättelsecentral vid flygförvaltningen. För påbörjande av uppbyggnaden av en dylik central räknar jag för nästa budgetår med att tjänster inrättas för en förste byråingenjör i Ae 23 och en byråintendent eller byråingenjör i Ae 21.

Flygförvaltningen har framlagt förslag om inrättande av ett organ för systemplanering. I likhet med överbefälhavaren anser jag att ett dylikt organ bör provisoriskt tillkomma vid flygförvaltningen. Organet bör tills vidare stå till souschefens direkta förfogande. Personalbehovet för organet beräknar jag för nästa budgetår till en byrådirektör i Ae 26 och en förste byråingenjör i Ae 23. Vid behandlingen i det följande av försvarets forskningsanstalts avlöningsanslag tager jag ställning till framlagda förslag om inrättande av ett organ för operationsanalys inom försvaret.

Utöver vad i det föregående anförts räknar jag icke med några personalförändringar vid flygförvaltningen för nästa budgetår.

Såsom angivits inledningsvis under Vissa gemensamma frågor beträffande armétyg-, marin- och flygförvaltningarna torde Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att vidtaga erforderliga övergångsåtgärder i samband med genomförandet av föreslagna personalförändringar.

Vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår tar jag hänsyn till anslagsbelastningen, löneklassuppflyttningar och 1957 års löneplansrevision m. m.

Anslaget beräknar jag till 15 650 000 kronor enligt följande:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän 4 188 000 (+ 648 000) kronor;

Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar 68 000 (— 62 000) kronor;

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 7 880 (+ 540) kronor;

Avlöningar till tillfälligt anställd personal 98 000 (+ 23 000) kronor;

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 8 800 000 (+ 2 305 000) kronor;

Rörligt tillägg 2 488 120 (— 671 540) kronor.

Inkomstposten Pensionsmedel, 107 000 kronor, torde utgå i anslutning till vad jag anför i ämnet vid behandlingen av försvarsdepartementets avlöningsanslag i prop. 1958: 1 (bil. 6).

Anslagshöjningen utgör 2 350 000 kronor.

Aberopande vad jag sålunda och inledningsvis anför hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för flygförvaltningen, som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) fastställa följande avlöningsstat för flygförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	4 188 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	68 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	7 880
4. Avlöningar till tillfälligt anställd personal	98 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	8 800 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 488 120
	Summa kronor 15 650 000

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att i anslutning till genomförandet av föreslagna personalförändringar för budgetåret 1958/59 beträffande flygförvaltningen vidtaga särskilda övergångsåtgärder enligt vad som angivits i det föregående;

d) till *Flygförvaltningen: Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 15 650 000 kronor.

[14] Flygförvaltningen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	900 000	953 657
1957/58 (statsliggaren s. 186)	1 000 000	
1958/59 (förslag)	1 300 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 15) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Flygförvaltningen: Omkostnader för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Yrkande

Flygförvaltningen hemställer att anslaget höjes med 450 000 kronor.

	Ökning
1. Flyttningsersättningar	10 000
2. Bränsle, lyse och vatten	80 000
3. Renhållning och städning	21 000
4. Skrivmaterialier, papper, blankettryck o. d.	15 000
5. Telegram, telefon och annonsering	90 000
6. Inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. inventarier	228 000
7. Rekryteringskostnader	1 000

	Ökning
8. Vakttjänst	13 000
9. Publikationstryck	2 000
	460 000
	Avrundat 450 000

Motiv

1. Kostnaderna för vissa flyttningersättningar, beräknade till högst 10 000 kronor, förutsattes skola överföras till förevarande anslag från flygvapnets reseanslag.

2. Delposten till bränsle, lyse och vatten bör höjas *dels* med 30 000 kronor med hänsyn till den allmänna energiskatten och höjda priser på elektricitet m. m., *dels* med 40 000 kronor med hänsyn till belastningen under budgetåret 1956/57, *dels ock* med 10 000 kronor för uppvärmning m. m. av tjänstelokaler i baracker, som håller på att uppföras på Svea livgardes förutvarande kaserngård.

3. Av det angivna beloppet avser 11 000 kronor kostnader för höjda ersättningar till städningpersonal enligt 1957 års ramavtal, 2 000 kronor utgifter till privata entreprenörer för golvboning och fönsterputsning på grund av höjda löner samt 8 000 kronor kostnader för städning av förenämnda nya tjänstelokaler.

4. Den förstärkning av flygledningens personal, som äskats för nästa budgetår, medför ökad åtgång på skrivmaterialier m. m. till en beräknad kostnad av 9 000 kronor. Kostnaderna för vissa tekniska blanketter, som för närvarande belastar sakanslag, bör från och med nästa budgetår överföras till förevarande anslag, vilket med hänsyn härtill bör uppräknas med 6 000 kronor.

5. Televerkets år 1957 genomförda taxehöjningar beräknas medföra en ökning av flygledningens telefon- och telegramkostnader med 30 000 kronor vid oförändrad telefonutrustning och samtalsfrekvens. De årliga utgifterna för telefoner i de nya tjänstelokalerna beräknas till 7 000 kronor. Kostnaderna för abonnemangs- och skrivningsavgifter för en telex-anläggning i flygvapnets ämbetsbyggnad, vilka kostnader för närvarande bestri- des från anslaget Flygvapnet: Telefon m. m., bör från och med nästa budgetår belasta förevarande anslag, som på grund därav bör uppräknas med 10 000 kronor. Den för flygledningen äskade personalförstärkningen beräknas medföra en ökad kostnad av 23 000 kronor. Kostnaderna för annonsering i samband med tjänstetillsättningar bör höjas med minst 20 000 kronor. Härigenom skulle annonskostnader i samband med anställande av sakanslagsavlönad personal icke längre behöva bestridas från sakanslag.

6. Av den begärda medelsanvisningen avser (42 000 + 120 000 =) 162 000 kronor anskaffning av kontorsinventarier till befintlig och nytillkommande personal, 6 000 kronor underhåll av kontorsinventarier, underhåll och flytt-

ning av snabbtelefoner samt transporter, varvid räknats med 2 000 kronor för höjda löner och 4 000 kronor för ökat servicebehov, 9 000 kronor förnyelse och löpande underhåll av maskiner och apparater i flygledningens lunchrum, 36 000 kronor hyreskostnader för en hålkortsanläggning för inköpsavdelningens dispositionsbokföring, 5 000 kronor hyreskostnader för en automatisk stansmaskin och en sorterare samt 10 000 kronor anskaffning av transportlådor för mobiliseringsändamål.

7. Svårigheter föreligger för flygförvaltningen att förvärva tillräckligt dugande teknisk personal i erforderligt antal. En av anledningarna härtill torde vara att många högskolestuderande och andra tekniker saknar kännedom om eller har oriktiga föreställningar om arbetsförhållandena m. m. inom flygvapnet. Önskvärt är att förvaltningen får ekonomiska möjligheter att bedriva upplysningsverksamhet i dessa avseenden genom att låta enstaka tjänstemän företaga resor i informationssyfte, genom att utdela broschyrer vid högskolor m. fl. skolor och genom att låta elever vid dessa skolor besöka t. ex. någon flygflottilj i närheten av skolorna. Kostnaderna för tryckning av broschyrer och för nyssnämnda studiebesök beräknas för nästa budgetår till 1 000 kronor.

8. Av den begärda medelsanvisningen avser 3 000 kronor höjda kostnader för anlitanande av vaktpersonal från enskilt företag och 10 000 kronor kostnader för bevakning av förenämnda nya tjänstelokaler.

9. Det ökade medelsbehovet föranledes av prisstegringar.

Departementschefen

Vid behandlingen av flygförvaltningens omkostnadsanslag för budgetåret 1957/58 i propositionen 1957: 110 (s. 93) anmäldes att 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga i skrivelse den 12 oktober 1956 beräknat flygförvaltningens medelsbehov för engångsanskaffning av viss kontorsteknisk utrustning till 40 000 kronor. Vid beräkningen av anslaget för nämnda budgetår räknades med en medelsanvisning för ändamålet av 30 000 kronor. För nästa budgetår anser jag mig böra tillstyrka att 10 000 kronor beräknas under anslaget för anskaffning av kontorsteknisk utrustning. Jag räknar vidare med ett ökat medelsbehov under anslaget av sammanlagt 198 000 kronor för expenskostnader i anledning av inflyttning i nya tjänstelokaler, expenskostnader i anledning av de personalförstärkningar, som jag föreslagit vid behandlingen i det föregående av flygförvaltningens avlöningsanslag, kostnader för diverse anskaffningar och moderniseringar av inventarier samt kostnader för flyttningersättning. I övrigt kan jag endast tillstyrka att anslaget uppräknas med hänsyn till kostnadsökningar av automatisk natur, beräknade till 122 000 kronor. Totalt räknar jag således med ett ökat anslagsbehov av ($- 30\ 000 + 10\ 000 + 198\ 000 + 122\ 000 =$) 300 000 kronor. Anslaget torde i enlighet härmed böra uppföras med ($1\ 000\ 000 + 300\ 000 =$) 1 300 000 kronor.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flygförvaltningen: Omkostnader* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

[15] **Försvarsstaben: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	12 779 000	13 695 611
1957/58 (statsliggaren s. 187)	13 547 000	
1958/59 (förslag)	15 800 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 18) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Försvarsstaben: Avlöningar för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 13 547 000 kronor.

Yrkande

Chefen för försvarsstaben (skr. 4/10 1957) hemställer att anslaget, såvitt avser försvarsstaben, i den del varom här är fråga, höjes med 648 200 kronor.

	Ökning
<i>I. Nuvarande organisation</i>	
1. Adjutanturavdelningen	
1 pensionerad officer A: 24	11 292
1 kontorist Ao 9 — kansliskrivare Ao 10	654
1 kanslibiträde Ae 7 — kontorist Ae 9	1 212
2. Förvaltningsofficeren	
1 pensionerad underofficer A: 16	7 698
3. Chefsexpeditionen	
1 portvakt Ae 9	12 320
1 kontorsbiträde Ao 5 — kanslibiträde Ae 7	1 100
4. Arméavdelningen	
1 kontorist Ae 9	12 320
1 pensionerad underofficer A: 16 — kartassistent Ae 13	7 434
5. Utrikesavdelningen	
1 vaktmästare Ae 7	11 108
1 kontorist Ag 9 — amanuens Ag 19	8 324
1 kansliskrivare Ae 10 — förste kansliskrivare Ae 12 ...	1 406
6. Försvarsattachéorganisationen	
1 regementsofficer Bo 1 eller Ao 26 eller Ao 23 (försvarsattaché i Bonn)	36 414

	Ökning
Särskilda löneförmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer	65 200
7. Inrikesavdelningen	
2 pensionerade officerare A: 24 — A: 25	2 840
8. Fotoavdelningen	
1 fotograf Ae 11 — Ae 13	1 476
1 fotograf Ae 9 — Ae 11	1 336
9. Press- och filmavdelningen	
1 arkivföreståndare Ae 10	12 974
10. Personalförändringar i övrigt	
2 kontorister Ao 9 (handsekreterare åt överbefälhavaren respektive chefen för försvarsstaben) — kansliskrivare Ao 10	1 308
 <i>II. Föreslagen omorganisation</i>	
Planeringssektion	
3 regementsofficerare Ao 26 eller Ao 23	88 866
1 kanslibitråde Ae 7	11 108
 <i>III. Ordinariesättningar</i>	
1 byrådirektör Ae 24 (signaltjänstavdelningen), 2 förste aktuarier Ae 21 (inrikesavdelningen)	—
 <i>IV. Extraordinatesättningar</i>	
1 förste byråsekreterare Ag 21, 2 amanuenser (byråsekreterare) Ag 19, 1 kansliskrivare Ag 10 (utrikesavdelningen)	—
 <i>V. Omräkning</i>	
1957 års löneplansrevision m.m.	319 810
Löneklassuppflyttningar	32 000
	648 200

Motiv

I. Nuvarande organisation

1. Beträffande motiven för att inrätta en arvodesbefattning för pensionerad officer i A: 24 torde få hänvisas till de handlingar, som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Adjutanten biträdes i mobiliseringsarbetet av bland annat en kontorist i Ao 9. Med hänsyn till arbetsuppgifternas art och omfattning bör tjänsten uppflyttas till kansliskrivartjänst i Ao 10.

Kanslibiträdet förestår adjutantens expedition och tjänstgör som handsekreterare åt denne. Förslag om förbättrad löneställning för tjänsten har framställts i tidigare medelsaskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 42).

2. Den föreslagna arvodesbefattningen för pensionerad underofficer i A: 16 avses för expeditiionsunderofficer hos förvaltningsofficeren. Förslaget har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 42).

3. För att effektivisera bevakningen av militärstabsbyggnaden bör bevakningspersonalen förstärkas med en portvakt. En tjänst för portvakt i Ae 9 bör därför tillkomma. Förslaget har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 42).

Tre av de på försvarsstabens stat uppförda kontorsbiträdestjänsterna i Ao 5 utnyttjas för växeltelefonister. En av tjänsterna, avsedd för ansvars-telefonist, bör uppflyttas till kanslibiträdestjänst i Ae 7. Förslag i ämnet har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 42).

4. Förslaget om att inrätta en kontoristtjänst i Ae 9, avsedd för kartbiträde vid arméavdelningen, har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 42). Den befattningshavare, som fullgör ifrågavarande arbetsuppgifter, har tidigare varit kollektivavtalsanställd men är nu anställd som extra tjänsteman i Ag 7.

Innehavaren av befattningen som kartunderofficer vid arméavdelningen förestår avdelningens kartförråd, planschförråd och förråd av hemliga böcker samt svarar för försvarsstabens försäljning av kartor till statliga och kommunala kartkonsumenter. Vidare deltar han i och leder ritkontorets verksamhet. Med hänsyn till arbetsuppgifternas art och omfattning bör för befattningen avses en kartassistent i Ae 13.

5. Förslaget om att inrätta en vaktmästartjänst i Ae 7 vid utrikesavdelningen har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 43). Den befattningshavare, som fullgör ifrågavarande arbetsuppgifter, har tidigare varit kollektivavtalsanställd men är nu provisoriskt anställd som extra biträde för skriv- och kontorsgöromål.

Beträffande motiven för förbättrad löneställning för en kontoristtjänst i Ag 9 och en kansliskrivartjänst i Ae 10 torde få hänvisas till de handlingar, som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

6. Kungl. Maj:t har den 22 februari 1957 medgivit att en regements-officer ur flottan må beordras att från och med den 1 oktober 1957 tills vidare till och med den 30 juni 1958 tjänstgöra såsom försvars-(marin-) attaché vid beskickningen i Bonn. Därjämte föreskrev Kungl. Maj:t att vederbörande skulle äga åtnjuta — förutom lön — försvarsattaché i övrigt författningenligt tillkommande förmåner, varvid ortstillägget skulle beräknas efter 10 000 kronor för år, ävensom att samtliga kostnader för avlöningsförmåner åt sålunda beordrad beställningshavare skulle bestridas från reservationsanslaget Marinen: Fartygsbyggnader.

Kostnaderna för ifrågavarande attaché bör enligt chefen för försvarsstaben efter den 30 juni 1958 överföras på försvarsstaben. Chefen för försvarsstaben föreslår därför att på försvarsstabens stat uppföres ytterligare en beställning för regementsofficer (försvarsattaché) i Bo 1 eller Ao 26 eller

Ao 23, avsedd för marinattaché vid beskickningen i Bonn. Försvarsstabschefen förutsätter att, vid bifall till förslaget, marinattachén tills vidare tillika ackrediteras som flygattaché i Bonn.

Chefen för försvarsstaben framlägger vidare förslag rörande placering av biträdande arméattaché i Bonn m.m. och anför härom följande.

Den militära tjänsten präglas alltmer av nyheter och förändringar på det tekniska området. Behovet av teknisk expertis till försvarsattachéns hjälp har blivit allt mer framträdande. Detta gör sig främst gällande inom de länder, med vilka vi har ett stort tekniskt utbyte i form av militära beställningar och leveranser. Inom försvarsattachéns arbetsområde ingår därjämte en mångfald göromål av ren rutinkaraktär — expeditionstjänst, förberedelser för svenska studiebesök, förberedelser för svensk personal, som skall utbildas vid kurser, studium av litteratur och press m.m. Saknas biträde blir försvarsattachén bunden vid sådana ärenden till förfång för under rättelsetjänsten i övrigt.

Samtliga försvarsgrenars förvaltningar har mycket omfattande verksamhet främst i England, Frankrike och Västtyskland i form av beställningar, leveranser och kontroller. Detta nödvändiggör en mycket omfattande och dyrbar reseverksamhet till dessa länder. Säkerligen skulle avsevärda besparingar kunna göras och denna verksamhet underlättas och rationaliseras, om i dessa länder funnes tekniskt välutbildade officerare eller ingenjörer. Särskilt framträdande är behovet i Bonn och Paris, där biträdande försvarsattachéer helt saknas. Försvarsgrenarnas, förvaltningarnas m.fl. resor till Västtyskland och Frankrike har under de 2—3 sista åren 2—3-dubblats. Förutom att belastningen med dessa resor på de ordinarie försvarsattachéerna är så stor, att annan viktig verksamhet måste försummas, torde det vara ovedersägligt, att en utökning av den militära personalen på dessa platser skulle medföra en väsentligt förbättrad service och därmed avhängiga besparingar för ovannämnda myndigheter.

Flygvapnet har för närvarande två kommenderade officerare som biträdande flygattachéer i Washington respektive London. Marinen har en kommenderad officer som biträdande marinattaché i London. Armén har ingen motsvarande biträdande arméattaché.

Av anförda skäl bör enligt försvarsstabschefen för budgetåret 1958/59 en officer ur armén beordras att tjänstgöra som biträdande arméattaché i Bonn. Attachéförmånerna för ifrågavarande officer föreslås skola utgå från förevarande anslag. Samråd i ämnet har ägt rum med chefen för armén.

Den av försvarsstabschefen äskade medelsanvisningen till särskilda löneförmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer innebär ökning av posten till ortstillägg med 18 000 kronor, varav 10 000 kronor för marinattaché i Bonn och 8 000 kronor för biträdande arméattaché i Bonn, av posten till bidrag till automobilresor med 800 kronor, varvid räknats med en ökning av 1 200 kronor för marinattaché i Bonn och en minskning av 400 kronor i övrigt, av posten till förflytningsbidrag med 7 000 kronor och av posten till prisutjämningsstillägg med 39 400 kronor. Vid beräkningen av sistnämnda post har räknats med en ökning av (25 000 + 18 000 =) 43 000 kronor för marinattaché och biträdande arméattaché i

Bonn samt i övrigt med ett minskat medelsbehov av 3 600 kronor. Här avsedda kostnader för marinattaché och biträdande arméattaché i Bonn uppgår till (10 000 + 8 000 + 1 200 + 43 000 =) 62 200 kronor.

7. Rörande den närmare innebörden av dessa förslag torde få hänvisas till de handlingar, som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. Förslag om förbättrad löneställning för den ena av ifrågakvarande arvodesbefattningar har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 43).

8. Förslagen har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 43).

9. Arkivföreståndaren avses för press- och filmarkivet samt förrådet av utställningsmateriel m.m. Förslaget har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 43).

10. De båda för handsekreterare åt överbefälhavaren och chefen för försvarsstaben avsedda kontoristtjänsterna i Ao 9 bör med hänsyn till arbetsuppgifterna uppflyttas till tjänster för kansliskrivare i Ao 10.

II. Föreslagen omorganisation

Försvarsstabens nuvarande organisation är icke i alla delar fullt lämplig. Tillräckligt underlag saknas för närvarande för att framlägga ett detaljerat och slutligt förslag till omorganisation av försvarsstaben. Förslag rörande inrättande av en planeringssektion och en centralavdelning anses emellertid böra framläggas redan nu.

Till stöd för inrättande av en *planeringssektion* anföres följande.

Försvarsstabens uppgift i fred är bland annat att vara överbefälhavarens organ för beredning av de stora utvecklingsfrågor, som överbefälhavaren har att utreda och taga ställning till. Erfarenheten visar jämväl att sådana förslag icke kan vara av engångsnatur. Det fordras tvärtom ett oavbrutet utredningsarbete för att efterhand anpassa förslagen till utvecklingen på en mängd olika områden — militärpolitiska, tekniska, industriella, personella och ekonomiska. Verksamheten har i hög grad varit knuten till det årliga utarbetandet av förslag till budgetäskanden, men även till ständigt återkommande utredningar inom fundamentala områden av försvaret.

Det kan förutses att ledandet av arbetet på krigsmaktens utveckling också i framtiden kommer att förbli överbefälhavarens huvudsakliga uppgift i fred. Den tekniska utvecklingen kommer att öka kraven på utredningar och undersökningar. Dessa måste självfallet i grundläggande tekniska frågor utföras av andra organ än försvarsstaben, men det slutliga ställningstagandet till alla faktorer — operativa, tekniska, organisatoriska, ekonomiska — kommer att åvila överbefälhavaren med hjälp av försvarsstaben. Det är uppenbart att kraven på teknisk kvalitet medför kostnadsökningar, som framtvingar en noggrann avvägning av resursernas användning. Försvarsstaben måste vara så organiserad, att den kan följa utvecklingen i stort på alla områden och kontinuerligt lämna överbefälhavaren det underlag, som fordras för avgöranden i stora frågor med verkan på lång sikt. En viktig uppgift blir därvid att förebygga dubbelarbete och medverka till rationaliseringar.

Hittills har det utredningsarbete, som överbefälhavarens ledande verksamhet fordrar, vid upprepade tillfällen tvingat till provisoriska förstärkningar av försvarsstabens personal. Nackdelarna med sådana improvisationer är många. Det är i första hand mycket olägligt för försvarsgrenstaberna att plötsligt ställas inför nödvändigheten att avstå kvalificerad personal för tjänstgöring i försvarsstaben. Vidare kräver en följdriktig och oavbruten anpassning av planeringsarbetet i försvarsstaben kontinuitet i personalhänseende. Detta måste åstadkommas genom att ett i organisationen fast ingående planeringsorgan av högt kvalificerade befattningshavare skapas i försvarsstaben. En sådan organisation bör omfatta officerare med operativ, taktisk och organisatorisk utbildning och erfarenhet. Vidare bör forsknings- och försöksverksamheten vara företrädd, liksom den moderna operationsanalysen. Eftersom en riktig beräkning av de ekonomiska faktorerna spelar en avgörande roll för planeringsverksamhetens tillförlitlighet bör budgetexpert(er) ingå i organisationen. Det nära sammanhanget mellan det militära försvaret och totalförsvaret i övrigt kräver särskild uppmärksamhet. Slutligen bör byggnads- och befästningsverksamheten vara företrädd.

Sedan den 1 april 1957 har en planeringsavdelning varit tillfälligt organiserad vid försvarsstaben. Personal till avdelningen har ställts till förfogande av försvarsgrensledningarna och försvarets forskningsanstalt. Under ledning av försvarsstabschefen, generalmajor Åkerman, har avdelningen påbörjat den utredning rörande krigsmaktens utformning i vissa kostnadsalternativ, som försvarsministern ålagt överbefälhavaren att genomföra. Den har bestått av ett begränsat antal högt kvalificerade personer jämte erforderlig underställd personal för beräkningar, administration m.m. — tillhoppa omkring 15, civila och militära, personer.

Det arbete, som denna avdelning påbörjat, kommer att höra till försvarsstabens ständiga huvuduppgifter. Därför bör dess karaktär av tillfällig arbetsgrupp upphöra. En i försvarsstaben fast inorganiserad planeringssektion måste i stället inrättas.

Sektionen bör ha följande principiella organisation.

Sektionschef (regementsofficer)		
Avdelning för allmän utveckling	Avdelning för teknisk utveckling	Operationsanalys- avdelning
Avdelningschef (regements- officer)	Avdelningschef (regements- officer)	Personal ur försvarets forsk- ningsanstalt
Operativ detalj (3 regements- officerare)	Allmän detalj (1—2 kaptener eller byråingenjörer)	
Totalförsvarsdetalj (rege- mentsofficer eller kaptän)	Planeringsdetalj (kaptän eller byråingenjör)	
Befästningsdetalj (regements- officer eller kaptän)	Dokumentationsdetalj (kaptän eller byråingenjör)	
Ekonomisk detalj (civil ex- pert)		
Expeditionsofficer (pensionerad officer)		

Den nu för chef för forskningsavdelningen avsedda regementsofficersbeställningen i Bo 1 kan utnyttjas för chefen för planeringssektionen. För avdelningen för teknisk utveckling kan övrig personal vid forskningsavdelningen utnyttjas. Därutöver bör för avdelningen för teknisk utveckling tillkomma en regementsofficersbeställning, avsedd för avdelningschefen, och en tjänst, avsedd för detaljchef. Alla befattningarna vid sistnämnda avdelning, utom befattningen för avdelningschef, bör kunna besättas med officerare eller civil personal med högre teknisk eller vetenskaplig utbildning. All personal vid operationsanalysavdelningen bör ställas till förfogande av försvarets forskningsanstalt. För avdelningen för allmän utveckling erfordras sammanlagt sju befattningar. De flesta av dessa bör nyinrättas på försvarsstabens stat och sålunda kunna besättas med officerare ur alla försvarsgrenar. Den för den ekonomiska detaljen avsedde civile experten kan av försvarets förvaltningsdirektion ställas till förfogande för deltids-tjänstgöring vid försvarsstaben. Någon tjänst för denne behöver således icke uppföras på försvarsstabens stat. Befattningen för expeditionsofficer måste nyinrättas.

Planeringssektionen måste uppbyggas successivt. Försvarsstabschefen föreslår att av de för sektionen erforderliga nya beställningarna (tjänsterna) för nästa budgetår inrättas beställningar för tre regementsofficerare i Ao 26 eller Ao 23, avsedda för operativa detaljen vid avdelningen för allmän utveckling. Beställningarna bör besättas med officerare ur vardera av de tre försvarsgrenarna. Vidare föreslås att för nästa budgetår inrättas en kansli-biträdestjänst i Ae 7 vid sektionen.

Till stöd för inrättande av en *centralavdelning* anföres följande.

Det är mycket betydelsefullt att planeringssektionen kan ägna sig helt åt planering på längre sikt och icke belastas med uppgifter av rutinkaraktär eller med enbart aktuell räckvidd. Sistnämnda ärenden bör handläggas vid de sektioner, som redan nu ingår i försvarsstaben. Erfarenheten visar emellertid att försvarsstaben måste genomföra ett stort antal utredningar av mera allmän karaktär, för vilka organisationen i sektioner och avdelningar icke är helt lämplig. Dit hör bland annat för försvaret gemensamma frågor rörande drift- och kapitalbudgeten, byggnadsfrågor i övrigt, samverkan med civilförsvaret, administrativ beredskap, kartor, vissa gemensamma institutioner, mobilisering m. m. Det har sedan länge varit ett starkt behov av att inom sektion I inrätta en centralavdelning för liknande ärenden. Som en första åtgärd i denna riktning har från och med budgetåret 1957/58 en officer avdelats att vara officer till chefens för sektion I förfogande. En fortsatt utveckling till en centralavdelning bör snarast ske.

Vissa ärenden kan överflyttas från adjutanturavdelningen, arméavdelningen och kvartermästaravdelningen till centralavdelningen. En för chefen för adjutanturavdelningen avsedd beställning för överstelöjtnant eller major på försvarsstabens stat bör överföras till centralavdelningen. För adjutanturavdelningen bör i stället tillkomma en arvodesbefattning för pensionerad regementsofficer; befattningen äskas emellertid icke nu. I övrigt erfordras inga nya tjänster på försvarsstabens stat med anledning av centralavdelningens tillkomst.

III. Förslagen har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 43).

IV. Förslagen om att som extra ordinarie uppföra tjänster för en förste byråsekreterare i Ag 21 och två amanuenser (byråsekreterare) i Ag 19 vid utrikesavdelningen har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1957: 1, bil. 6, s. 43). Därutöver föreslås nu att en tjänst för kansliskrivare i Ag 10 vid avdelningen uppföres som extra ordinarie.

I gällande personalförteckning för försvarsstaben finns uppförda beställningar för dels tio regementsofficerare, varav tre militärassistenter, i Ao 26 eller Ao 23, dels ock fem majorer, varav fyra militärassistenter i Ao 23. En av regementsofficersbeställningarna må tills vidare icke utnyttjas. Av militärassistenterna är för närvarande de vid telestyrelsen, rikets allmänna kartverk och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap överstelöjtnanter. Även övriga militärassistentbefattningar bör emellertid kunna besättas med överstelöjtnanter. Försvarsstabschefen föreslår därför att på försvarsstabens stat alltjämt uppföres beställningar för tio regementsofficerare i Ao 26 eller Ao 23, varav en tills vidare icke må utnyttjas, och fem majorer i Ao 23 men att därvid föreskrives att av samtliga dessa beställningar sju skall avses för militärassistenter.

Yttranden

Yttranden över försvarsstabschefens förslag om inrättande av en planeringssektion har avgivits av försvarsgrenscheferna.

Chefen för armén tillstyrker att en planeringssektion tillkommer i försvarsstaben och att tre beställningar för regementsofficer, varav en avsedd för officer ur armén, inrättas vid staben.

Chefen för marinen framhåller att en särskild undersökning av försvarsstabens organisation snarast bör komma till stånd, varvid bland annat lämpligheten av att i den nya organisationen inrymma ett planeringsorgan bör prövas, samt förklarar sig dessförinnan icke kunna biträda försvarsstabschefens förslag till ändrad organisation av försvarsstaben. Marinchefen anför till stöd härför bland annat följande.

Jag delar såtillvida chefens för försvarsstaben uppfattning att ändringar i försvarsstabens organisation och sammansättning är erforderliga. Enligt min mening bör ändringarna gå ut på att renodla försvarsstabens uppgifter till väsentliga och för det militära försvaret gemensamma frågor och till samverkan med andra delar inom totalförsvaret. Försvarsstaben bör vara överbefälhavarens och militärledningens organ för det operativa krigsförberedelsearbetet i stort. Övrigt arbete utföres bäst inom försvarsgrensstaberna för att det nödvändiga sambandet mellan operationer, materiel och personal skall säkerställas. Försvarsgrensstaberna bör ha likartade uppgifter. Förutom att dubbelarbete undvikas kan en organisation enligt dessa linjer beräknas bli personalbesparande.

Den nuvarande försvarsstaben och dess organisation får sin prägel av att alla arméoperativa och med dessa sammanhängande arméärenden i central instans behandlas inom försvarsstaben och icke inom arméstaben. Detta medför en ojämn fördelning av försvarsstabens arbetsuppgifter i fråga om armé-, marin- och flygärenden. Försvarsstaben kommer således att bindas till detaljärenden i fråga om armén, till förfång för det väsentliga för försvaret gemensamma arbetet. En disproportion i fördelningen av officerare från de tre försvarsgrenarna blir även en följd av den nuvarande organisationen.

Försvarsstabens organisation, sammansättning och uppgifter bör därför allsidigt utredas innan beslut fattas om inrättande av en planeringssektion. I en försvarsstab, uppbyggd efter de av mig angivna riktlinjerna, synes ett planeringsorgan böra finnas. Denna fråga kan emellertid icke definitivt avgöras förrän i samband med utformningen av denna stab.

De problem, som det tilltänkta planeringsorganet i en omorganiserad försvarsstab skulle få att behandla, har alltför många och osäkra ingångsvärden för att lönsamt kunna angripas på operationsanalytisk väg. Det är därför under alla förhållanden tveksamt om någon egentlig operationsanalytisk verksamhet bör bedrivas inom detta tilltänkta organ. Jag vill understryka att de planeringsfrågor, som har direkt inflytande på försvarsgrenarnas verksamhet, även i fortsättningen måste behandlas inom respektive försvarsgrensledning. Härigenom säkerställs att där befintlig sakkunskap om försvarsgrensens speciella problem utnyttjas. Hittills gjorda erfarenheter har visat de avgjorda fördelar som vunnits för marinens del med operations- och planeringsavdelningar inom marininstaben.

I konsekvens härmed blir uppgifterna för ett planeringsorgan i försvarsstaben att sammanställa och presentera för överbefälhavaren och militärledningen de planeringsresultat vartill försvarsgrensstaberna kommit samt presentera dessa i sådan form att underlag skapas för överbefälhavarens och militärledningens ställningstagande.

Chefen för flygvapnet tillstyrker i princip att ett planeringsorgan tillskapas inom försvarsstaben och anför bland annat följande.

Frågan om ett planeringsorgan vid försvarsstaben kan icke betraktas fristående utan måste ses mot bakgrunden av stabens uppgifter och organisation i övrigt. Detta spörsmål sammanhänger i sin tur nära med frågan om organisation och uppgiftsfördelning inom försvarets högsta ledning i dess helhet.

Chefen för flygvapnet är ense med försvarsstabschefen om att försvarsstabens nuvarande organisation icke är i alla delar fullt lämplig. Den påtagliga armédominansen gynnar icke den allsidiga prövning av de väsentliga försvarsfrågorna, som är en av försvarsstabens huvuduppgifter. En utredning av hela frågan om försvarsstabens organisation och därmed förknippade problem bör därför komma till stånd.

Behovet av ett planeringsorgan inom försvarsstaben är emellertid redan så trängande, att resultatet av förenämnda utredning icke bör avvaktas. Chefen för flygvapnet tillstyrker därför i princip att ett sådant organ skapas.

De i försvarsstabschefens förslag skisserade arbetsuppgifterna för och organisationen av planeringssektionen är icke så detaljerade, att man på grundval därav kan bilda sig en klar uppfattning av organisationens lämp-

lighet, personalbehovet och formerna för samarbete med andra planeringsorgan, t. ex. inom flygledningen. Chefen för flygvapnet kan därför icke ta slutlig ställning i dessa avseenden. Vissa principiella frågor torde emellertid böra tas upp till behandling.

Militärledningens kapacitet måste sålunda utnyttjas i större utsträckning än hittills. Grundläggande planeringsfrågor bör redan på ett tidigt stadium och därefter fortlöpande föredragas i militärledningen. I planeringsorganet måste en allsidig och sakkunnig prövning säkerställas genom att det instruktionsmässigt föreskrives att samtliga försvarsgrenar *skola* vara representerade. Vad personalen i övrigt beträffar måste möjligheter skapas att placera även högkvalificerad civilmilitär personal i planeringsorganet.

I avvaktan på den närmare utredning, som enligt det föregående bör komma till stånd, förutsätter chefen för flygvapnet att de delvis nya arbetsuppgifter för försvarsstaben som skisseras i förslaget icke skall föranleda ändring eller inskränkning av de arbetsuppgifter och befogenheter som enligt gällande instruktioner tillkommer flygledningen.

Planeringssektionens tilltänkta arbetsuppgifter har nära anknytning till budgetarbetet. Ett av de viktigaste spörsmålen i detta är nämligen materielanskaffningen på lång sikt. Starka skäl synes tala för att budgetfrågorna handläggas inom planeringssektionen, eventuellt vid en särskild detalj, direkt underställd sektionschefen. Chefen för flygvapnet avstyrker i vart fall bestämt att de förläggas till en centralavdelning, där enligt förslaget varje flygvapenrepresentation skulle komma att saknas, såvida icke avdelningschefen alltid vore flygofficer. En centralavdelning utan flygsakkunskap gör icke skäl för namnet. De för centralavdelningen avsedda beställningarna bör upptas på försvarsstabens personalförteckning.

Avslutningsvis vill chefen för flygvapnet understryka vikten av att arbetsuppgifterna för försvarsstabens planeringssektion begränsas till frågor av stor räckvidd och med betydelse för hela försvaret. Arbetsuppgifterna bör därför främst vara av samordnande art. Vidare bör sådana sammanställningar av utredningsresultat m. m. från andra myndigheter göras, vilka möjliggör jämförande värderingar av olika vapensystem. Frågor som har direkt inflytande på flygvapnets organisation och verksamhet måste även i fortsättningen behandlas i flygledningen för att säkerställa att där befintlig sakkunskap om flygvapnets speciella problem utnyttjas. Det är ej heller endast de grundläggande tekniska frågorna, som bör utredas av organ utanför försvarsstaben. Samma förhållande måste även gälla vissa grundläggande operativa, taktiska, organisatoriska, utbildningsmässiga, ekonomiska m. fl. frågor. Den omständigheten att operativa organ för närvarande saknas i arméstaben får icke föranleda att arméoperativa frågor kommer att dominera planeringssektionens verksamhet.

Departementschefen

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår framlägger chefen för försvarsstaben förslag om att inrätta en planeringssektion (sektion IV), indelad i en avdelning för allmän utveckling, en avdelning för teknisk utveckling och en operationsanalysavdelning. Sektionen förutsättes skola uppbyggas successivt. För nästa budgetår föreslås inrättande av tre militära beställningar och en biträdestjänst. Arméchefen tillstyrker att en pla-

neringssektion tillkommer i försvarsstaben, och chefen för flygvapnet tillstyrker i princip att ett planeringsorgan inrättas där. Marinchefen anser däremot att en särskild undersökning av försvarsstabens organisation snarast bör komma till stånd, varvid bland annat lämpligheten av att i den nya organisationen inrymma ett planeringsorgan bör prövas, samt förklarar sig dessförinnan icke kunna biträda försvarsstabschefens förslag till ändrad organisation av försvarsstaben.

I det föregående har jag under Försvarets utformning på längre sikt uttalat att jag tillmäter inrättandet av ett planeringsorgan inom försvarsstaben särskild vikt. I anslutning härtill föreslår jag nu att en planeringssektion tillkommer inom försvarsstaben, indelad i avdelningar för allmän och teknisk utveckling samt operationsanalysavdelning. Till frågan om tillgodoseende av operationsanalysavdelningens personalbehov tager jag ställning i det följande vid behandlingen av forskningsanstaltens avlöningsanslag i anslutning till att jag redogör för ett av överbefälhavaren framlagt förslag rörande försöksorganisation för operationsanalys inom försvaret. I detta sammanhang beräknar jag emellertid, i enlighet med nämnda förslag, ett belopp av 50 000 kronor för arvoden till konsulter. För planeringssektionen i övrigt kan jag icke tillstyrka att några nya tjänster nu inrättas; personalbehovet torde få tillgodoses genom utnyttjande av tillgänglig personal och personal, som kan frigöras från andra uppgifter inom försvaret.

Till förslaget om att inrätta en centralavdelning är jag icke beredd att nu taga ställning.

De av försvarsstabschefen föreslagna personalförändringar, som i sammanställningen i det föregående redovisats under rubriken I. Nuvarande organisation, kan jag icke tillstyrka i vidare mån än att jag föreslår dels att nya tjänster inrättas — utan att dock särskilda medel beräknas här för — vid arméavdelningen för ett kanslibitråde i Ae 7 och vid utrikesavdelningen för en vaktmästare i Ae 7, dels ock att en tjänst för kontorist i Ao 9, avsedd för handsekreterare åt överbefälhavaren, uppflyttas till tjänst för kansliskrivare i Ao 10.

Kungl. Maj:t har den 10 oktober 1957 medgivit dels att chefen för attachébyrån finge beordras att, med bibehållande av Stockholm som stationeringsort, under högst 45 dagar per år tjänstgöra såsom armé- och flygattaché vid beskickningen i Wien, dels ock att ifrågavarande befattningshavare för tjänstgöringen finge uppbära — utöver förmåner enligt utlandsresereglementet — särskild ersättning med 2 000 kronor för år, att bestridas från anslagsposten Särskilda löneförmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer, delposten Prisutjämningsstillägg. För ortstillägg åt ifrågavarande attaché beräknar jag nu under förevarande anslag ett belopp av 2 000 kronor. Jag föreslår därför att delposten Ortstillägg för nästa budgetår uppräknas med nämnda belopp till 290 000

kronor. Delposten Förflyttningsbidrag torde för nästa budgetår böra uppräknas med 7 000 kronor till 49 000 kronor. Beträffande övriga under ifrågavarande anslagspost upptagna delposter räknar jag för nästa budgetår med oförändrade medelsanvisningar.

Beträffande de tjänster, som av försvarsstabschefen föreslagits skola ordinariesättas, tillstyrker jag att den för byrådirektör i Ae 24 vid signal-tjänstavdelningen avsedda tjänsten omvandlas till ordinarie.

Försvarsstabschefens förslag om att såsom extra ordinarie uppföra tjänster för en förste byråsekreterare i Ag 21, två amanuenser (byråsekreterare) i Ag 19 och en kansliskrivare i Ag 10 vid utrikesavdelningen biträder jag.

Vad försvarsstabschefen föreslagit rörande beställningar för militär-assistenter kan jag icke tillstyrka.

Kostnaderna för försvarsstabens avlöningar beräknar jag, med beaktande av anslagsbelastningen, löneklassuppflyttningar och 1957 års löneplansrevision m. m., till 5 178 000 kronor enligt följande.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän 2 236 000 (+ 380 000) kronor;

Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar 227 000 (— 176 000) kronor;

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 104 000 (+ 50 000) kronor;

Särskilda löneförmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer 999 000 (+ 9 000) kronor, varav Ortstilllägg 290 000 (+ 2 000) kronor, Barnbidrag 59 000 (\pm 0) kronor, Utomeuropeiskt tilllägg 35 000 (\pm 0) kronor, Bidrag till automobilresor 16 000 (\pm 0) kronor, Förflyttningsbidrag 49 000 (+ 7 000) kronor, Prisutjämningsstilllägg 550 000 (\pm 0) kronor;

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 1 050 000 (+ 245 000) kronor;

Rörligt tilllägg 562 000 (— 317 000) kronor.

Inkomstposten Pensionsmedel, 265 000 kronor, torde utgå i anslutning till vad jag anfört i ämnet vid behandlingen av försvarsdepartementets avlöningsanslag i prop. 1958:1 (bil. 6).

För försvarsstabens avlöningar föreslår jag alltså en ökning i förhållande till vad som anvisats för innevarande budgetår, 4 722 000 kronor, med 456 000 kronor.

Kostnaderna för försvarsväsendets radioanstalt och medel för viss ytterligare verksamhet vid försvarsstaben har för budgetåret 1957/58 beräknats till 8 825 000 kronor, såvitt avser under förevarande anslag redovisade kostnader. På sätt framgår av en inom försvarsdepartementet upprättad promemoria, som kommer att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott, beräknar jag motsvarande kostnader för budgetåret 1958/59 till 10 622 000 kronor, vilket innebär en ökning med 1 797 000 kronor.

Förevarande anslag bör alltså uppföras med (5 178 000 + 10 622 000 =) 15 800 000 kronor. Anslagshöjningen utgör 2 253 000 kronor.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för försvarsstaben som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående;

b) fastställa följande avlöningsstat för försvarsstaben, med undantag av försvarsväsendets radioanstalt m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 236 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	227 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	104 000
4. Särskilda löneförmåner för försvarsattachéer och biträdande försvarsattachéer	
a) Ortstillägg	290 000
b) Barnbidrag, <i>förslagsvis</i>	59 000
c) Utomeuropeiskt tillägg, <i>förslagsvis</i> ...	35 000
d) Bidrag till automobilresor, <i>förslagsvis</i>	16 000
e) Förflyttningsbidrag, <i>förslagsvis</i>	49 000
f) Prisutjämningsstillägg, <i>förslagsvis</i> ...	550 000
<hr style="width: 100%;"/>	<hr style="width: 100%;"/>
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 050 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	562 000
<hr style="width: 100%;"/>	<hr style="width: 100%;"/>
Summa kronor	5 178 000

c) till *Försvarsstaben*: *Avlöningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 15 800 000 kronor.

[16] Försvarsstaben: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	2 636 000	2 657 077
1957/58 (statsliggaren s. 191)	2 800 000	
1958/59 (förslag)	3 160 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 18) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Försvarsstaben: Omkostnader för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor.

Yrkande

Chefen för försvarsstaben hemställer att anslaget, såvitt avser försvarsstaben, i den del varom här är fråga, höjes med 43 000 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Väntade taxehöjningar för järnvägsresor	4 000	
2. Prisstegringar för flyttningar och resor m. m.	15 000	
3. Kostnaderna för viss specialutbildning förutsättes belasta annan del av anslaget		12 000
4. Litteratur och tidningar till försvarsattachéer	3 000	
5. Höjda ersättningar till städningsspersonal	3 000	
6. Utbyggnad av snabbtelefonanläggning	30 000	
	55 000	12 000
		+ 43 000

Motiv

2. För budgetåret 1956/57 uppgick utgifterna för försvarsattachéernas tjänsteresor och flyttningar till omkring 245 000 kronor. Kostnaderna för ett osedvanligt stort antal flyttningar belastade dock anslaget nämnda budgetår. För budgetåret 1957/58 beräknas utgifterna till 232 000 kronor. På grund av automatiska prisstegringar såväl då det gäller flyttningssersättningar som ordinarie tjänsteresor synes det icke längre möjligt att hålla utgifterna inom den angivna ramen. Därtill kommer att organisationen utökats med en marinattaché i Bonn. För nästa budgetår räknas med ett ökat medelsbehov av 15 000 kronor.

3. Under den del av anslaget, varom här är fråga, har beräknats ett belopp av 12 000 kronor för viss specialutbildning (prop. 1955: 1, bil. 6, s. 78). Med hänsyn till verksamhetens natur bör ifrågakommande kostnader i fortsättningen bestridas av medel, som beviljas i särskild ordning under förevarande anslag.

4. Försvarsattachéernas verksamhet är i hög grad beroende av möjligheterna att följa ackrediteringslandets press och litteratur. För sin egen orientering måste de därjämte ha tillgång till någon svensk daglig tidning och ett eller annat fackorgan. Priserna på tidningar och litteratur har ökat väsentligt. För att tillgodose försvarsattachéernas behov av tidningar och litteratur erfordras en ökad medelsanvisning av 3 000 kronor.

5. Städningsskostnaderna beräknas komma att öka med omkring 3 000 kronor till följd av från och med den 1 januari 1957 höjda kollektivavtalslöner.

6. Försvarsstabens snabbtelefonanläggning bör utbyggas så att samtliga avdelningar får snabbtelefon. Kostnaderna härför beräknas till 60 000 kronor. För nästa budgetår bör 30 000 kronor anvisas samt ett beställningsbemyndigande å återstående belopp lämnas.

Departementschefen

För utgiftsstegringar av automatisk natur torde nu ifrågavarande del av anslaget böra uppräknas med 40 000 kronor. Jag har därvid även räknat med en viss ökning av medelsbehovet för bränsle, lyse och vatten med hänsyn till belastningen. I enlighet med försvarsstabschefens förslag torde kostnaderna för viss specialutbildning, beräknade till 12 000 kronor, böra belasta den del av anslaget, som avses för viss verksamhet. För litteratur och tidningar till försvarsattachéer samt för resekostnader för försvarsattachén i Wien (jfr föregående punkt) räknar jag med ett ökat medelsbehov av 9 000 kronor. I övrigt räknar jag icke med några kostnadsförändringar under förevarande del av anslaget, som sålunda torde böra uppräknas med (40 000 — 12 000 + 9 000 =) 37 000 kronor till 726 000 kronor.

Av den i det föregående omnämnda promemorian framgår att jag uppskattar medelsbehovet för omkostnader vid försvarsväsendets radioanstalt m. m. till 2 434 000 kronor. Motsvarande kostnader för innevarande budgetår beräknades till 2 111 000 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget uppgår således till (726 000 + 2 434 000 =) 3 160 000 kronor. I förhållande till anslaget för innevarande budgetår innebär detta en anslagshöjning med 360 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben*: *Omkostnader* för budgetåret 1958/59
anvisa ett förslagsanslag av 3 160 000 kronor.

[17] Försvarsstaben: Övningar

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1956/57	45 500	61 548	47 487
1957/58 (statsliggaren s. 191)	46 000		
1958/59 (förslag)	47 000		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1956/57 bunden intill ett belopp av 500 kronor.

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 18) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till Försvarsstaben: Övningar för budgetåret 1958/59 beräkna ett reservationsanslag av 46 000 kronor.

Från anslaget bestrides kostnaderna för *dels* anordnande av fältövningar eller (och) utbildningskurser för försvarsstabens personal samt personal, som genom stabens försorg krigsplaceras i särskilda befattningar, för vilka specialutbildning erfordras, *dels ock* vissa med försvarsväsendets radioanstalts verksamhet sammanhängande övningar.

Medelsanvisningen för försvarsstabens verksamhet under förevarande anslag uppgår för innevarande budgetår till 11 000 kronor. Försvarsstabschefen hemställer att medelsanvisningen ökas med 1 000 kronor på grund av 1956 års traktamentshöjning m. m. Jag tillstyrker förslaget och beräknar således medelsanvisningen för försvarsstabens verksamhet till 12 000 kronor. Såsom framgår av förenämnda promemoria föreslår jag att 35 000 kronor anvisas för radioanstaltens ifrågavarande övningsverksamhet, vilket innebär oförändrad medelsanvisning. Den sammanlagda medelsanvisningen uppgår alltså till (12 000 + 35 000 =) 47 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 1 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Övningar* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 47 000 kronor.

[18] **Försvarsstaben: Anskaffning av krigskartor**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1956/57	350 000	328 380	57 373
1957/58 (statsliggaren s. 191)	350 000		
1958/59 (förslag)	350 000		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1956/57 bunden intill ett belopp av 10 600 kronor.

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 18) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Försvarsstaben: Anskaffning av krigskartor för budgetåret 1958/59 beräkna ett reservationsanslag av 350 000 kronor.

Yrkande

Chefen för försvarsstaben hemställer att anslaget höjes med 90 000 kronor för fortsatt anskaffning av krigskartor med nytt lägesangivningssystem m. m.

Motiv

Kostnaderna för tryckning av krigskartor med nytt lägesangivningssystem beräknades vid systemets införande budgetåret 1954/55 till totalt 1 000 000 kronor. För ändamålet har för budgetåren 1954/55—1957/58 anvisats sammanlagt 650 000 kronor, varav för budgetåret 1957/58 180 000 kronor. Återstående medelsbehov skulle således utgöra (1 000 000 — 650 000 =) 350 000 kronor. På grund av den ständiga prisökningen inom tryckeribranschen måste emellertid härtill läggas cirka 60 000 kronor för fördyringar till och med budgetåret 1957/58 och uppskattningsvis 40 000

kronor för fördyringar från och med budgetåret 1958/59. För att fullfölja ifrågavarande arbete erfordras sålunda ($1\ 000\ 000 + 60\ 000 + 40\ 000 - 650\ 000 =$) 450 000 kronor. Vid oförändrad anslagstilldelning, 180 000 kronor, skulle det nya systemet ej kunna vara genomfört förrän under budgetåret 1960/61. Ur krigsberedskaps- och utbildningssynpunkt är det angeläget att tiden nedbringas så långt det av tryckeritekniska skäl är möjligt. Därest 225 000 kronor per år anvisas för ändamålet kan, förutsatt att inga ytterligare prisstegringar inträffar, det nya systemet vara infört under budgetåret 1959/60. För nästa budgetår skulle således erfordras en ökad medelsanvisning av ($225\ 000 - 180\ 000 =$) 45 000 kronor.

Rikets allmänna kartverk har nedlagt arbetet med översiktskartan i skala 1 : 400 000 (arméns operationskarta) i avvaktan på beslut av Kungl. Maj:t angående ny översiktskarta i skala 1 : 250 000. Upplagorna av flygkartan i skala 1 : 300 000 (flygvapnets operationskarta) har nedgått så, att krigsbehovet icke längre kan fyllas. Nytryckning är omöjlig på grund av att tryckplåtarna är alltför slitna. Det är därför nödvändigt att ersätta flygkartan med en ny karta. Den nya översiktskartan över riket, som kartverket avser att framställa, torde vara färdig tidigast om 15 år. Då det varken ur krigsberedskaps- eller fredsutbildningssynpunkt eller med hänsyn till flygsäkerheten är möjligt att avvakta den nya, av kartverket föreslagna översiktskartan, måste en provisorisk lösning med det snaraste genomföras. Det är därvid angeläget att förverkliga det gamla önskemålet om en för krigsmakten gemensam operationskarta. Vid generalstabens litografiska anstalt finns erforderligt grundmaterial för framställning av en provisorisk, för här ifrågavarande ändamål fullt acceptabel karta i samma skala som den nya översiktskartan. Det synes skäligen att kostnaderna för originalframställningen till lika delar bestrides av medel till flygvapenchefens förfogande och av försvarsstabens anslag till anskaffning av krigskartor. Kostnaderna för speciella påtryck och tryckning av erforderliga upplagor synes höra belasta anslag till den försvarsgren, för vilkens räkning arbetet utföres. Kostnaderna för originalframställning och tryckning av de kartor, som chefen för försvarsstaben har att anskaffa, beräknas till cirka 200 000 kronor. Av tekniska skäl bör arbetet fördelas på ett flertal budgetår. Arbetet torde kunna påbörjas under budgetåret 1957/58 och avslutas under budgetåret 1959/60. Under budgetåret 1958/59 torde originalframställningen kunna i huvudsak slutföras. För bestridande av de delar av totalkostnaden, som bör belasta nu förevarande anslag — 135 000 kronor — erfordras under budgetåret 1958/59 65 000 kronor och under budgetåret 1959/60 70 000 kronor.

Såsom framgår av det föregående erfordras enligt försvarsstabschefen för nästa budgetår 225 000 kronor för fortsatt anskaffning av krigskartor med nytt lägesangivningssystem samt 65 000 kronor för anskaffning av en provisorisk översiktskarta. Chefen för försvarsstaben anser sig emeller-

tid för närvarande förhindrad att för angivna ändamål för nästa budgetår äska mera än 270 000 kronor, innebärande en anslagsökning av 90 000 kronor.

Departementschefen

Jag kan icke tillstyrka att anslaget höjes utan föreslår att detsamma uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Anskaffning av krigskartor* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 kronor.

[19] Försvarsstaben: Anskaffning och underhåll av materiel

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1956/57	1 183 000	1 895 966	590 308
1957/58 (statsliggaren s. 192)	986 000		
1958/59 (förslag)	1 236 000		

Av anslaget för innevarande budgetår avses 86 000 kronor för försvarsstaben.

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1956/57 intill ett belopp av 393 500 kronor bunden genom utlagda beställningar.

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 18) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Försvarsstaben: Anskaffning och underhåll av materiel för budgetåret 1958/59 beräkna ett reservationsanslag av 986 000 kronor.

Chefen för försvarsstaben hemställer att anslaget, såvitt det avser försvarsstaben, höjes med 20 000 kronor för anskaffning av viss materiel för försvarsattachéerna. Rörande den närmare innebörden av förslaget torde få hänvisas till de handlingar, som kommer att tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Departementschefen

För verksamheten vid försvarsstaben räknar jag för nästa budgetår med oförändrad medelsanvisning, 86 000 kronor. Såsom framgår av den under försvarsstabens avlöningsanslag omnämnda promemorian föreslår jag att för radioanstaltens verksamhet under förevarande anslag anvisas ett belopp av 1 150 000 kronor (nu 900 000 kronor). Anslaget bör således upptagas med (86 000 + 1 150 000 =) 1 236 000 kronor.

Äberopande det anförda hemställer jag, under erinran om att anslaget höjes med 250 000 kronor, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Anskaffning och underhåll av materiel* för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 1 236 000 kronor.

[20] **Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl.**

	Anslag	Nettoutgift
1956/57	198 200 000	213 842 449
1957/58 (statsliggaren s. 192)	204 250 000	
1958/59 (förslag)	232 100 000	

I årets statsverksproposition (bil. 6, punkt 19) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl. för budgetåret 1958/59 beräkna ett förslagsanslag av 231 450 000 kronor.

Till följd huvudsakligen av förefintliga vakanser utvisar försvarsgrenarnas allmänna avlöningsanslag lägre belastning än vad som skulle vara fallet, om alla i personalförteckningarna för armén, marinen och flygvapnet redovisade personalstater varit fyllda. För att såvitt möjligt er-hålla överensstämmelse mellan anslag och belastning har anslagen för varje budgetår beräknats med ledning av tillgängliga uppgifter om medelsförbrukningen på anslag för tidigare budgetår.

Yrkanden

Försvarets civilförvaltning (skr. ^{28/9} 1957 och ^{31/1} 1958) föreslår i anslutning till yrkanden av chefen för armén m. fl. myndigheter vissa personalförändringar m. m. vid armén.

Arméchefens m. fl. yrkanden	Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
	Ökning	Minskning	Summa
1. Vissa förändringar i fråga om chefsbefattningar m. m. vid högre staber			
1 överste Bo 1 (stabschef vid I. militärbefälsstaben)	—		
1 överste Bo 1 (A 8) — överste Bo 1 (stabschef vid VI. militärbefälsstaben)	—		
3 majorer Ao 23 (generalstabskåren) — överstelöjtnanter eller majorer Ao 26 eller Ao 23	6 549		
2 kaptener Ar 21 vid VI. och VII. militärbefälsstaberna	—		
			+ 6 549

Arméchefens m. fl. yrkanden	Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
	Ökning	Minskning	Summa
2. Vissa personalförändringar i övrigt beträffande arméstaben			
4 majorer Ao 23 vid generalstabs- kåren	101 504		
1 regementschef Bo 1 (kavalleriet) — överste Bo 1	—		
3 expeditivsvakter Ae 7	—		
1 förrådsman Ae 7	—		
8 biträden för skriv- och kontors- göromål	—		
1 kapten Ar 21	22 884		
1 förste kansliskrivare Ae 12 — Ao 12	—		
1 förste byråsekreterare Ae 23	25 376		
1 assistent Ae 15 — amanuens Ae 19	—		
1 amanuens	16 774		
1 översättare Ae 17	18 612		
1 biträde för skriv- och kontors- göromål	9 034		
1 överfurir Ao 9	—		
1 kapten Ar 21	—		
			+ 194 184
3. Personalförändringar vid vissa ut- bildningsanstalter			
1 överste (souschef) Bo 1 vid krigs- högskolan	—		
1 överstelöjtnant eller major Ao 26 eller Ao 23 (civilförvaltningen: major eller kapten Ao 23 eller Ao 21) vid krigshögskolan	24 130		
1 kapten Ao 21 vid generalstabskå- ren — major eller kapten Ao 23 eller Ar 21 vid krigshögskolan ...	1 246		
1 chef Ao 26 vid artilleri- och ingen- jöröfficersskolan — Bo 1	—		
1 chef Bo 1 vid infanteriskjutskolan — Bo 3	—		
1 major Ao 23 vid arméns skydds- skola — överstelöjtnant eller ma- jor Ao 26 eller Ao 23	—		

Arméchefens m. fl. yrkanden	Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
	Ökning	Minskning	Summa
3 majorer eller kaptener Ao 23 eller Ar 21 vid infanteriskjutskolan — överstelöjtnanter eller majorer Ao 26 eller Ao 23	—		
1 major Ao 23 vid infanteriskjut- skolan	23 984		
2 kaptener Ar 21 (civilförvaltning- en: kaptener eller löjtnanter Ar 21 eller Ar 17/13) vid infanteriskjut- skolan, varav 1 för skyddsskolan	36 748		
1 yrkeslärare Ae 15 vid arméns ra- dar- och luftvärnsmekanikerskola eller tygverkmästare Ao 16 (civil- förvaltningen: förste tyghantver- kare Ao 14) vid tygstaten	15 172		
1 förste kansliskrivare Ae 12 vid ar- méns fältarbetsskola	—		
1 kapten Ar 21 vid arméns signal- skola	21 408		
2 kaptener Ar 21 vid arméns motor- skola	42 816		
1 yrkeslärare Ae 15 vid arméns mo- torskola eller tygverkmästare Ao 16 (civilförvaltningen: förste tyg- hantverkare Ao 14) vid tygstaten	14 408		
3 (1) överfurirer Ao 9 vid infante- riets kadettskola	12 320		
1 vaktmästare Ae 7 (vakant) vid in- fanteriets kadettskola indrages ...		—	
1 chef Ao 23 vid arméns fallskärms- jägarskola	23 984		
1 hunddressör Ae 9 vid arméhund- skolan — tillsynsman Ae 11	—		
1 hunddressör Ae 9 vid arméhund- skolan — uppsyningsman Ae 10...	—		
1 tekniskt biträde Ae 9 vid armé- hundskolan — veterinärassistent Ae 10	—		
1 hundskötare Ae 7 vid arméhund- skolan — hundsjukvårdsförman Ae 8	—		

Arméchefens m. fl. yrkanden	Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
	Ökning	Minskning	Summa
1 kanslibitråde Ae 7 vid arméhundskolan — kontorist Ae 9	—		
1 tekniskt biträde Ae 7 vid arméhundskolan — hundsjukvårdsförman Ae 8	—		
1 ekonomibitråde Ag 2 vid arméhundskolan — Ae 4	—		
Extraordinariesättning av följande tjänster vid arméhundskolan: 1 extra biträde för skriv- och kontorsgöromål, 2 hantverkare Ag 8, 1 bilförare Ag 7, 1 förrådsman Ag 7 och 2 ekonomibiträden Ag 2	—		+ 216 216
<hr/>			
4. Förändringar i övrigt beträffande vissa personalstater			
<i>Ingenjörtrupperna</i>			
1 major Ao 23 — överstelöjtnant Ao 26	—		
1 major Ao 23 (civilförvaltningen: 1 kapten Ao 21 — major Ao 23)	2 492		
1 major eller kapten Ao 23 eller Ar 21	—		
2 kaptener Ao 21	43 800		
2 löjtnanter Ao 17/13	—		
<i>Signaltrupperna</i>			
2 överstelöjtnanter Ao 26	58 018		
1 överstelöjtnant eller major Ao 26 eller Ao 23 (civilförvaltningen: major Ao 23)	25 376		
1 major Ao 23	23 984		
1 major eller kapten Ao 23 eller Ar 21	24 130		
4 kaptener Ao 21	87 600		
8 löjtnanter Ao 17/13	126 840		
2 förvaltare eller fanjunkare Ao 15 eller Ao 13 — förvaltare Ao 17...	—		
1 sergeant Ao 11 — förvaltare Ao 15	—		
1 sergeant Ao 11 — fanjunkare Ao 13	—		

Arméchefens m. fl. yrkanden	Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
	Ökning	Minskning	Summa
<i>Trängtrupperna</i>			
3 majorer Ao 23	73 344		
4 kaptener Ao 21	87 600		
4 förvaltare Ao 15 — Ao 17	—		
1 överfurir Ao 9	10 956		
<i>Fälttygkåren</i>			
1 överstelöjtnant Ao 26	—		
1 major Ao 23	—		
5 (2) kaptener Ao 21	45 768		
3 platschefer A: 24 — 1 kapten Ao 21		9 306	
<i>Tygstaten</i>			
2 tygverkmästare Ao 16	—		
1 förste tyghantverkare Ao 14	—		
1 tygskrivare Ao 13	—		
10 armétekniker Ao 9 — förste ar- métekniker Ao 11	—		
22 (10) armétekniker Ao 9	114 000		
10 furirer Ae 8/7		105 670	
<i>Intendenturkåren</i>			
4 överstelöjtnanter Ao 26	—		
2 majorer Ao 23	—		
6 pensionerade officerare A: 24 — kaptener Ao 21	—		
1 pensionerad underofficer A: 16 — förvaltare Ao 17	—		
2 förvaltare Ao 17	—		
7 förvaltare Ao 15 — Ao 17	—		+ 608 932
<hr/>			
5. Vissa personalförändringar beträf- fande försvarsområdesstaberna			
3 majorer Ao 23	73 344		
1 kapten Ar (Ao) 21	22 146		
4 (2) överfurirer Ao 9	23 248		
1 förrådsförmän Ae 9	—		
1 förrådsman Ae 7	—		
1 biträde för skriv- och kontors- göromål	—		

Arméchefens m. fl. yrkanden	Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
	Ökning	Minskning	Summa
1 reparatör Ag 9 — Ao (Ae) 9	—		
1 kanslibiträde Ae 7 — Ao 7	—		
1 vaktmästare Ag 7 — Ae 7	—		+ 118 738
<hr/>			
6. Förändringar beträffande viss pensionerad personal i arvodesbefattningar			
8 expeditionsofficerare A: 24 vid I. —VII. militärbefälsstaberna	—		
1 expeditionsunderofficer A: 16 vid A 4 överföres till II. militärbefälsstaberna	—		
2 expeditionsunderofficerare A: 16 vid VI. militärbefälsstaberna	—		
7 pensionerade underofficerare A: 16 vid I.—VII. militärbefälsstaberna	47 710		
2 verkstadsunderofficerare A: 16 vid I 11 och I 17 utgår		12 308	
1 kasernunderofficer A: 16 vid arméns underofficersskola utgår ...		6 154	+ 29 248
<hr/>			
7. Vissa personalförändringar i anledning av organisation av Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs försvarsområdesstabers			
1 major Ao 23 — överstelöjtnant Ao 26	—		
1 överstelöjtnant Ao 26	29 024		
1 pensionerad officer A: 24 — kapten Ao 21 vid fälttygkåren	11 522		
1 pensionerad officer A: 24 — kapten Ao 21 vid intendenturkåren	—		
1 förvaltare Ao 17 vid fortifikationskåren	17 846		
1 överfurir Ao 9 — fanjunkare eller sergeant Ao 13 eller Ao 11	2 018		
1 försvarsområdesbefälhavare B: 3 indrages		15 948	
2 pensionerade underofficerare A: 16 indrages		6 932	

Arméchefens m. fl. yrkanden	Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
	Ökning	Minskning	Summa
1 kanslibitråde Ao 7 indrages		10 510	
1 kanslibitråde Ae 7 indrages		10 510	
6 kontorsbiträden Ao 5 indrages ...		56 712	
1 biträde för skriv- och kontors- göromål indrages		4 273	
1 kontorsbiträde Ao 5	8 908		
1 pensionerad officer A: 24	9 956		
1 pensionerad underofficer A: 16 ...	6 154		
1 förrådsman Ae 7 indrages		9 884	
1 överfurir Ao 9 vid Göteborg— Halmstads försvarsområdesstab överföres till Älvsborgs försvars- områdesstab	—		— 29 341
<hr/>			
8. Vissa förändringar beträffande ar- méns underbefälsorganisation			
150 furirer Ao eller Ae 8/7 — rust- mästare Ao 10	218 250		
71 (15) överfurirer Ao 9 (vakt- chefer)	171 000		
96 furirer Ao eller Ae 8/7 — över- furirer Ao 9	79 968		
2 överfurirer (I. och IV. militär- befälsstaberna)	23 276		
1 överfurir (VI. militärbefälssta- ben)	—		+ 492 494
<hr/>			
9. Förändringar beträffande läkar- och sjukvårdspersonal			
1 bataljonsläkare Ao 21 vid infante- riets kadettskola	—		
1 läkare Ag 19 vid krigsskolan — bataljonsläkare Ao 21	—		
4 bataljonsläkare Ao 19 vid P 2, Lv 1, Lv 2 och Lv 3	—		
1 översköterska Ae 10, 1 underskö- terska Ae 4 och 3 sjukvårdsbiträ- den Ae 2 utgår		42 888	
8 instruktionssköterskor Ae 14/12 — Ao 14 eller Ae 12	—		
1 översköterska Ae 9 vid Ing 1 — Ae 10	—		— 42 888
<hr/>			

Arméchefens m. fl. yrkanden		Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
		Ökning	Minskning	Summa
10. Förändringar i övrigt beträffande förråds-, vakt- och maskinperso- nal				
1 vaktmästare Ae (Ag) 7 vid VI. militärbefälsstaben		11 108		
3 montörer Ae 9 vid fortifikations- befälhavarstaben i Boden		36 960		
1 förrådsförman Ae 9 vid I 14 — Ao 9		—		
1 maskinmästare Ao 12 vid A 1 — Ao 14		1 558		
1 maskinist Ae 10 vid A 1		12 974		
1 reparatör Ae 8 vid A 4		—		
1 förrådsförman Ao 9 vid A 8 utgår			—	
1 reparatör Ae 9 vid Ing 1		12 320		
1 eldare Ag 7 vid Ing 3		11 108		
2 maskinister Ag 9 vid Malmö för- svarsområdesstab och fortifika- tionsbefälhavarstaben i Boden — Ae 9		—		
2 reparatörer Ag 9 vid Örebro för- svarsområdesstab och fortifika- tionsbefälhavarstaben i Boden — Ae 9		—		
1 verkmästare Ae 14 vid V. militär- befälsstaben — driftingenjör Ae 19		5 526		
7 eldare Ae 7 vid Kiruna—Jokk- mokks försvarsområdesstab, Lv 4, Lv 5, Lv 6, Lv 7, arméns intenden- turförråd i Boden och krigsskolan — reparatörer Ae 8		3 738		
1 skogvaktare Ao 12 vid infanteri- skjutskolan överflyttas till I 10 ...		—		+ 95 292
<hr/>				
11. Förändringar beträffande kontors- personal i kassatjänst				
2 kansliskrivare Ao 10 vid tygför- valtningsskolan och arméns un- derofficersskola — förste kansli- skrivare Ao 12		2 728		

Arméchefens m. fl. yrkanden	Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
	Ökning	Minskning	Summa
1 kansliskrivare Ae 10 vid krigshögskolan — förste kansliskrivare Ao 12	1 406		
8 kontorister Ao 9 vid I 19, I 20, I 21, A 3, Lv 4, Ing 2, Ing 3 och T 3 — kanslibiträden Ae 7		8 800	
1 kontorist Ae 9 vid A 1 — kanslibitråde Ae 7		1 200	
3 biträden för skriv- och kontorsgöromål vid P 2, A 2 (halvtidstjänstgörande) och Lv 7 utgår ...		21 339	
1 kontorsbiträde Ao 5 vid A 3 samt 3 biträden för skriv- och kontorsgöromål vid I 4, I 21 och Lv 1 — biträden för skriv- och kontorsgöromål med halvtidstjänstgöring		16 752	— 43 957
<hr/>			
12. Förändringar i övrigt beträffande kontorspersonal			
3 kanslibiträden Ae 7, varav 2 vid arméöverläkarens expedition och 1 vid I 5 — Ao 7	—		
1 biträde för skriv- och kontorsgöromål (halvtidstjänstgörande) vid väg- och vattenbyggnadskårens chefsexpedition	—		
3 (2) biträden för skriv- och kontorsgöromål vid T 1	16 064		+ 16 064
<hr/>			
13. Övriga personalförändringar m. m.			
1 musikdirektör av 2. graden Ao 17/13 vid Lv 5 utgår		16 113	
2 ingenjörer Ae 17 vid armétygförvaltningens anstalter	35 180		
1 styckjunkare eller sergeant Ao 13 eller Ao 11 vid A 9 — styckjunkare Ao 13		724	
1 köksföreståndare Ao 12 vid I 10 — Ao 14		1 546	
1 biträdande köksföreståndare Ao 10 vid I 10 — Ao 11		612	

Arméchefens m. fl. yrkanden	Anslagsförändringar vid bifall till civilförvaltningens förslag		
	Ökning	Minskning	Summa
1 biträdande köksföreståndare Ae 10 vid A 1 — Ao 10	—		
Arvoden till assistenter för frivillig- frågor	14 350		
Rekryteringsstipendier till fänrikar vid I 19 och A 8	—		
Arvoden för tillsyn och bevakning av byggnader m. m.	44 400		
Avlöning åt indelt manskap	5 000		
Arvoden till bataljonsveterinärer vid fältveterinärkåren		14 400	
Arvoden och särskilda ersättningar till sakkunniga m. m. vid veteri- närväsendet		800	
Arvoden till civila lärare för under- befälsutbildning	30 000		
Arvoden till deltidstjänstgörande lä- rare och föreläsare vid arméns fasta utbildningsanstalter och sko- lor	67 000		
			+ 167 499
14. Omräkning			
1957 års löneplansrevision m. m. ...	27 797 552		
Omräkning i övrigt	4 437 640		+ 32 235 192

Motiv

1. *Vissa förändringar i fråga om chefsbefattningar m. m. vid högre staber.* Arméchefen föreslår i militärorganisatoriska underlaget för budgetåret 1958/59, att för stabscheferna vid I. och VI. militärbefälsstaberna avses beställningar för överste i Bo 1. Till stöd härför framhåller arméchefen bland annat att stabschef vid militärbefälsstab bär ansvaret — närmast under militärbefälhavaren — för krigsförberedelsearbetet samt operationernas planläggning och genomförande. Hans arbetsuppgifter och ansvar har, anför arméchefen vidare, utökats genom den ändrade militärterritoriella indelningen (SFS 1956:633). Stabschefsbefattningarna uppehålls för närvarande av överstelöjtnanter eller majorer vid generalstabskåren men vissa av dem bör, enligt arméchefen, besättas med överstar. I detta sammanhang erinras om att arméchefen i militärorganisatoriska underlaget för budgetåret 1957/58 föreslog omdisponering av vissa då befintliga beställningar, varigenom kravet på en överstebeställning för stabs-

chefen vid I. militärbefälsstaben skulle bli tillgodosett (jfr prop. 1957: 110, s. 111 ff). Arméchefen utgick därvid från att den vid I 8 övertaliga beställningen för regementschef skulle bibehållas och omdisponeras. Beställningen har emellertid jämlikt beslut av 1957 års riksdag indragits (jfr nämnda prop. s. 136). Arméchefen föreslår nu att för stabschefsbefattningen vid I. militärbefälsstaben inrättas en ny överstebeställning i Bo 1. Arméchefen föreslår vidare, att för motsvarande befattning vid VI. militärbefälsstaben avses en nu vid A 8 befintlig, övertalig överstebeställning i Bo 1 (jfr prop. 1951: 110, s. 114).

Genom tillkomsten av nu angivna överstebeställningar vid I. och VI. militärbefälsstaberna kan omdisponering ske av vissa beställningar vid generalstabskåren. Dessa bör enligt arméchefen disponeras på följande sätt. En överstelöjtnantsbeställning avses för avdelningschef vid central stab (för närvarande major). Två majorsbeställningar avses för sektionschefer vid militärbefälsstaber (för närvarande kaptener). Två frigjorda kaptensbeställningar utnyttjas, en för chefen för en planerad robotdetalj vid arméstabens utrustningsavdelning och en för lärare i taktik och stabstjänst vid krigshögskolan. Sistnämnda beställning bör därvid omvandlas till beställning för major eller kapten vid krigshögskolan (jfr punkten 3 i det följande).

Arméchefen föreslår, att tre majorsbeställningar i Ao 23 vid generalstabskåren uppflyttas till beställningar för överstelöjtnant eller major (jfr prop. 1957: 110, s. 112). Beställningarna avses för avdelningschefer vid försvars- och arméstaberna och/eller för stabschefer vid vissa militärbefälsstaber.

Arméchefen föreslår vidare, att en beställning för kapten i Ar 21 inrättas vid vardera VI. och VII. militärbefälsstaben och anför härom bland annat följande. Vid VI. militärbefälsstaben tjänstgör för närvarande chefen för sektion I tillika som chef för avdelning I a. De arbetsuppgifter, som främst åvilar denna avdelning, kan hänföras till följande huvudgrupper: det taktiska och operativa krigsförberedelsearbetet, krigsorganisation, mobiliseringsplanläggning och beredskap, underrättelsetjänst samt utformande av underlag m. m. för stabstjänstövningar, fältövningar och fälttjänstövningar etc. För flertalet ärenden inom avdelning I a fordras högre stabsutbildning, varför de måste handläggas av sektionschefen. Dennes möjligheter att samordna och leda sektionens arbete samt att samverka med övriga försvarsgrenar och andra delar av totalförsvaret begränsas därigenom. På grund härav bör en högskoleutbildad officer, avsedd som chef för avdelning I a, tillföras staben. — Vid VII. militärbefälsstabens sektion I föreligger erfarenhetsmässigt ett stadigvarande behov av ytterligare en officer.

Civilförvaltningen anser tiden icke vara inne att taga slutlig ställning till den föreliggande frågan i dess helhet. Ämbetsverket har emellertid icke

något att erinra mot att angivna överstebeställning vid A 8 tills vidare bibehålles och utnyttjas på sätt arméchefen föreslagit och att till följd härav beställningar för en överstelöjtnant och en major disponeras i enlighet med arméchefens förslag. Den kaptensbeställning, som därigenom frigöres, bör enligt civilförvaltningen omvandlas till beställning för major eller kapten vid krigshögskolan (jfr punkten 3). Civilförvaltningen har intet att invända mot att tre majorsbeställningar vid generalstabskåren utbytes mot beställningar för överstelöjtnant i Ao 26 eller major i Ao 23. Däremot ifrågasätter ämbetsverket om icke frågan om inrättande av de föreslagna kaptensbeställningarna vid VI. och VII. militärbefälsstaberna i nuvarande läge bör anstå.

2. *Vissa personalförändringar i övrigt beträffande arméstaben.* Arméchefen föreslår, att för ställföreträdande avdelningschefer vid arméstaben inrättas fyra majorsbeställningar vid generalstabskåren. Beställningarna skulle avses för organisations-, utrustnings-, taktik- och utbildningsavdelningarna. Till stöd för yrkandet anför arméchefen bland annat följande. För att förändringar i organisation, utrustning, taktik och utbildning skall kunna genomföras inom rimlig ekonomisk ram måste en omfattande studieverksamhet och förutseende långsiktspänning ligga till grund för arméstabens arbete. Erforderliga långsiktiga och grundliga utredningsarbeten medhinner icke av befintlig personal. Genom att materielen blir allt mer tekniskt komplicerad förflyter lång tid mellan projekteringen och framställandet av en viss produkt. Utvecklingen på respektive områden måste studeras fortlöpande för att av utvecklingen motiverade ändringar skall kunna vidtagas i tid och till lägsta kostnader. Ifrågavarande majorsbeställningar erfordras för nu angivna planerings- och studieverksamhet. Civilförvaltningen räknar med att fyra beställningar för major i Ao 23 inrättas för ändamålet.

Jämlikt beslut av 1955 års riksdag (jfr prop. 1955: 110, s. 11) skall K 4 omorganiseras till bataljon med gemensam administration med I 20. Arméchefen anmäler i sitt militärorganisatoriska underlag för nästa budgetår sin avsikt att framlägga förslag till omorganisation av nämnda förband. Förslaget kommer bland annat att innebära, att en beställning för regementschef i Bo 1 vid kavalleriet frigöres. I anslutning härtill föreslår arméchefen, att beställningen omändras till beställning för överste i Bo 1 vid arméstaben och avses för biträdande infanteriinspektör. Arméchefen framhåller, att infanteriinspektörens arbetsuppgifter på senare tid betydligt ökat i omfattning. Sålunda har ärenden rörande kavalleriet överförts från arméstabens pansaravdelning till dess infanteriavdelning, varigenom samtliga ärenden rörande arméns jägar- och spaningstjänst med undantag av ärenden rörande pansarspaningsförbanden kommit att falla inom infanteriinspektörens verksamhetsområde. Dennes inspektionsområde m. m. är avsevärt mer omfattande än övriga truppslagsinspektörers och mer än

en befattningshavare erfordras för att arbetsuppgifterna skall kunna fullgöras tillfredsställande. Innehavaren av den föreslagna beställningen för biträdande infanteriinspektör skulle ha till uppgift att, bland annat, samordna jägar- och spaningsförbandens organisation, utrustning och utbildning, inspektera utbildningen vid kavalleriförbanden, ridskolan, jägarskolan, fallskärmsjägarskolan och arméhundskolan samt spaningsutbildningen vid infanteriregementena. Vidare borde han leda och kontrollera utbildningen i anspannstjänst inom armén och handlägga ärenden rörande arméhundväsendet. Han skulle därjämte vara chef för kavalleriets personalkårer. Civilförvaltningen har intet att erinra mot att förenämnda beställning i Bo 1 tills vidare bibehålles och utnyttjas enligt arméchefens förslag.

Arméchefen föreslår att följande extra ordinarie tjänster inrättas för viss personal, som för närvarande jämlikt beslut av civilförvaltningen finnes anställd såsom extra vid arméstaben, nämligen tjänster för tre expeditionsvakter i Ae 7, varav två vid chefsexpeditionen och en vid utrustningsavdelningen, en förrådsman i Ae 7 vid nämnda avdelning samt åtta biträden för skriv- och kontorsgöromål (jfr prop. 1957: 110, s. 113 och 114). Civilförvaltningen räknar med att de föreslagna tjänsterna inrättas.

Vid arméstabens press- och adjutanturavdelning bör enligt arméchefen inrättas en kaptensbeställning i Ar 21, avsedd för säkerhetsofficer. I hans arbetsuppgifter skulle bland annat ingå att utföra kontroll beträffande personalärenden och vara rådgivare vid anställning av personal, att handlägga ärenden rörande utlänningskontroll samt att övervaka efterlevnaden av givna bestämmelser beträffande hemliga handlingar. Civilförvaltningen anser sig böra biträda arméchefens förslag.

Däremot är civilförvaltningen icke beredd att tillstyrka ett av arméchefen framfört förslag om ordinariesättning av en tjänst för förste kansli-skrivare i Ae 12 vid utrustningsavdelningen.

Sedan år 1954 är f. d. majoren i finska armén K. G. Kavander jämlikt särskilt medgivande anställd såsom sakkunnig vid arméstabens taktikavdelning. Kavander, som är född 1912, har nyligen ansökt om svenskt medborgarskap. Hans arbetsuppgifter består i att studera och bearbeta krigserfarenheter, följa den taktiska utvecklingen utomlands, på grundval härav avge förslag till svenska reglementariska föreskrifter, biträda i taktiska studier och utredningsarbeten, biträda vid bearbetning av under rättelser om taktik samt föreläsa vid vissa arméns utbildningsanstalter och förband m. m. Denna föreläsningsverksamhet samt Kavanders erfarenheter i fråga om lägre förbands taktik, organisation och utrustning liksom hans kunskaper i finska språket motiverar enligt arméchefen, att Kavander på ett mera varaktigt sätt knytes till armén genom att pensionsberättigande anställning beredes honom i form av en tjänst för förste byråsekreterare i Ae 23. Civilförvaltningen tillstyrker att för Kavanders räkning inrättas en personlig tjänst för förste byråsekreterare i Ae 23.

Arméchefen föreslår att en tjänst för assistent i Ae 15 vid taktikavdelningen utbytes mot en tjänst för amanuens i Ae 19. Innehavaren av tjänsten är sysselsatt med språkgranskning av manuskript, rådgivning i typografiska, tryckeritekniska och därmed sammanhängande ekonomiska spörsmål m. m. Civildförvaltningen räknar icke med bifall till förslaget.

Arméchefen föreslår ånyo, att för taktikavdelningens underrättelsesdetalj inrättas tjänster för en amanuens, en översättare i Ae 17 och ett biträde för skriv- och kontorsgöromål (prop. 1957: 110, s. 113). Förslaget tillstyrkes alltjämt av civilförvaltningen.

Ett av arméchefen ånyo framfört förslag om inrättande av en beställning för överfurir i Ao 9 vid taktikavdelningens reglementsdetalj är civilförvaltningen icke beredd att tillstyrka (prop. 1957: 110, s. 113).

Vid utbildningsavdelningen tjänstgör sedan 1952 en kommenderad officer med uppgift att handlägga ärenden rörande utbildningsanordningar, utbildningsmateriel samt — såvitt avser utbildningssynpunkter — övnings- och skjutfält, kaserner, lektionssalar m. m. Arméchefen föreslår att en ny kaptensbeställning i Ar 21 inrättas för ändamålet. Civildförvaltningen ifrågasätter om icke behovet av här avsedd befattningshavare alltjämt bör tillgodoses genom kommenderingsförfarande.

3. Personalförändringar vid vissa utbildningsanstalter. Arméchefen föreslår ånyo inrättande av en beställning för överste i Bo 1, avsedd för souschef vid krigshögskolan (prop. 1957: 110, s. 114). Med hänsyn till statsmakternas tidigare ställningstagande i ämnet anser sig civilförvaltningen icke böra räkna med bifall till förslaget.

Undervisningen i mekanik och matematik vid krigshögskolan fullgöres för närvarande av en från ingenjörtrupperna kommenderad officer. Med hänsyn till rådande brist på truppbefäl finner arméchefen det önskvärt att på skolans stat för ändamålet tillkommer en beställning för överstelöjtnant eller major. Civildförvaltningen räknar med en beställning för major eller kapten i Ao 23 eller Ao 21.

För undervisning i taktik och stabstjänst vid krigshögskolan erfordras enligt arméchefen sex heltidstjänstgörande lärare med beställningar för alternativt major eller kapten. För ändamålet disponeras endast fem dylika beställningar, varför behovet måste fyllas genom kommendering. Såsom av det föregående (punkten 1) framgår frigöres, vid bifall till arméchefens där redovisade förslag, bland andra två kaptensbeställningar i Ao 21 vid generalstabskåren. Chefen för armén föreslår att den ena beställningen omvandlas till beställning för major eller kapten vid krigshögskolan. Såsom förut nämnts tillstyrker civilförvaltningen, att krigshögskolan tillföres en beställning för major eller kapten i Ao 23 eller Ar 21 i utbyte mot nämnda kaptensbeställning vid generalstabskåren.

Arméchefen föreslår att beställningen för chef i Ao 26 vid artilleri- och ingenjörofficersskolan uppflyttas till Bo 1. Arméchefen anför därvid,

bland annat, att skolans betydelse och ställning i organisationen ävensom skolchefens ansvar motiverar att för befattningen avses en synnerligen kvalificerad officer. För en sådan är överstelöjtnantsgraden att betrakta som en genomgångsgrad. Inrättandet av en överstebeställning skulle möjliggöra att en lämplig officer kunde bekläda befattningen under längre tid än vad som nu är fallet.

Arméchefen föreslår vidare att beställningen för chef i Bo 1 vid infanteriskjutskolan uppflyttas till Bo 3. Till stöd härför åberopar arméchefen, bland annat, att omfattningen av skolans verksamhet under senare år utökats, vilket medfört ökat ansvar och större arbetsuppgifter för skolchefen.

Civilförvaltningen anser, att arméchefens förslag beträffande ifrågavarande två skolchefsbeställningar icke bör vinna bifall, då löneställningen för försvarets skolchefer nyligen varit föremål för översyn.

För chefen för arméns skyddsskola finnes inrättad en beställning för major i Ao 23. Arméchefen framhåller, att skolchefen i hög grad engageras i stabsarbete och samråd med olika myndigheter och att en inriktning på dessa speciella problem fordrar lång utbildning. Kraven på kompetens, ansvar och arbetsuppgifter m. m. motiverar, enligt arméchefen, att för befattningen i fråga avses en beställning för alternativt överstelöjtnant eller major. Civilförvaltningen är icke beredd tillstyrka förslaget.

Arméchefen föreslår att två beställningar för major eller kapten i Ao 23 eller Ar 21, avsedda för förste lärare vid infanteriskjutskolan, utbytes mot beställningar för överstelöjtnant alternativt major. Arméchefen anför, bland annat, att stora krav ställs på ifrågavarande befattningshavare i fråga om såväl praktisk trupperfarenhet som stabsarbete och att möjligheterna att erhålla lämpliga sökande till befattningarna skulle avsevärt ökas om det föreslagna utbytet av beställningar komme till stånd. Civilförvaltningen ifrågasätter om icke genomförandet av arméchefens förslag bör kunna anstå tills vidare och räknar icke för närvarande med bifall till förslaget.

Arméchefen upprepar tidigare framfört förslag om inrättande av en majorsbeställning för chefen för övningsbataljonen vid infanteriskjutskolan och en kaptensbeställning för lärare i atomtjänst vid skyddsskolan (prop. 1957: 110, s. 115). Civilförvaltningen tillstyrker att för ifrågavarande ändamål inrättas beställningar för en major i Ao 23 samt en kapten eller löjtnant i Ar 21 eller Ar 17/13.

Försöksverksamheten vid infanteriskjutskolan har enligt arméchefen betydligt utökats på senare tid och kommer att ytterligare utbyggas. Verksamheten är av stor ekonomisk betydelse, anför arméchefen vidare, då därigenom skapas underlag för beslut i fråga om materielanskaffning och organisation. För att verksamheten skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt bör, enligt arméchefen, personaluppsättningen (för närva-

rande en major eller kapten och en kompaniofficer) bestå av en överstelöjtnant eller major som chef och två kompaniofficerare som försöksledare. I anslutning härtill föreslår arméchefen, att en beställning för major eller kapten i Ao 23 eller Ar 21 vid skolan omvandlas till beställning för överstelöjtnant eller major samt att en beställning för kapten i Ar 21 inrättas på skolans stat. Civilförvaltningen är icke beredd tillstyrka förslaget om ändrad löneställning för angivna chefsbefattning men föreslår att en ny beställning för kapten eller löjtnant i Ar 21 eller Ar 17/13 inrättas på skolans stat.

Jämlikt beslut av 1957 års riksdag inrättades en tjänst för yrkeslärare i Ae 15 vid arméns radar- och luftvärnsmekanikerskola. Arméchefen hade föreslagit två sådana tjänster (jfr prop. 1957: 110, s. 116 och 137). Arméchefen föreslår nu att den återstående tjänsten tillkommer från och med nästa budgetår. Därest svårigheter skulle uppstå att besätta ifrågavarande tjänst bör, enligt arméchefen, för befattningen kunna avses civilmilitär beställningshavare. Arméchefen föreslår därför inrättande av en tjänst (beställning) för yrkeslärare i Ae 15 vid skolan eller tygverkmästare i Ao 16 vid tygstaten. Civilförvaltningen, som icke kan tillstyrka att tjänsten göres alternativ på sätt arméchefen föreslagit, räknar för egen del med att för ändamålet inrättas en beställning för förste tyghantverkare i Ao 14 vid tygstaten.

Arvodesbefattningen för expeditionsunderofficer vid arméns fältarbetskola uppehålls sedan flera år av en civil tjänsteman G. Nygell, placerad i Ag 12. Denne är enligt arméchefen synnerligen lämplig för befattningen i fråga och det är angeläget att han kvarstår. På grund härav föreslår arméchefen inrättande av en personlig tjänst för förste kansliskrivare i Ae 12 för Nygell. Arvodesbefattningen skulle, så länge Nygell kvarstår i tjänst, hållas vakant. Civilförvaltningen räknar med bifall till arméchefens förslag.

Jämlikt av Kungl. Maj:t meddelad föreskrift skall en kompaniofficer ur signaltrupperna vara placerad vid arméns signalskola såsom adjutant och lärare. Arméchefen framhåller, att adjutanten på grund av ökningen av skolans kursverksamhet måst tagas i anspråk som utbildningsofficer och som lärare vid mera tekniskt betonade kurser, varför adjutant måst kommanderas ur annat truppdrag. Då svårigheter uppstått att erhålla härför lämplig person och då behovet är stadigvarande föreslår arméchefen att vid signalskolan inrättas en beställning för kapten i Ar 21 (adjutant och lärare). Civilförvaltningen har intet att erinra mot att beställningen tillkommer.

Arméchefen återkommer till frågan om lärarbehovet vid arméns motorskola och föreslår inrättande av beställningar för två kaptener i Ar 21 vid skolan samt en tjänst (beställning) för yrkeslärare i Ae 15 vid skolan eller tygverkmästare i Ao 16 vid tygstaten (jfr prop. 1957: 110, s. 116).

Civiltjänstverksamheten tillstyrker att två kaptensbeställningar inrättas vid skolan. Med anledning av arméchefens yrkande i övrigt räknar ämbetsverket — under hänvisning till vad som anförts beträffande motsvarande befattning vid radar- och luftvärnsmekanikerskolan — med en tjänst för förste tyghantverkare i Ao 14 vid tygstaten, avsedd för lärarverksamhet vid motorskolan.

Arméchefen upprepar tidigare framfört förslag om inrättande av tre beställningar för överfurir i Ao 9 vid infanteriets kadettskola, varvid en vakant vaktmästartjänst skulle indragas (prop. 1957: 110, s. 116). Civiltjänstverksamheten tillstyrker alltså att en dylik beställning, avsedd för chefen för handräkningsavdelningen, tillkommer. Därvid kan enligt ämbetsverket en tjänst för vaktmästare i Ae 7 indragas.

Arméchefen föreslår ånyo, att för chefen för arméns fallskärmsjägarskola inrättas en särskild skolchefsbeställning med majors löneställning (jfr prop. 1957: 110, s. 117). Civiltjänstverksamheten tillstyrker att för ändamålet inrättas en beställning för chef i Ao 23.

Arméchefen föreslår — med hänsyn till vederbörandes arbetsuppgifter och anställningstider — att löneställning och anställningsform för viss civil personal vid arméhundskolan regleras. Förslaget innebär uppflyttning m. m. av följande tjänster, nämligen för en hunddressör i Ae 9 till tillsynsman i Ae 11, en hunddressör i Ae 9 till uppsyningsman i Ae 10, ett tekniskt biträde i Ae 9 till veterinärassistent i Ae 10, en hundskötare i Ae 7 till hundsjukvårdsförman i Ae 8, ett kanslibitråde i Ae 7 till kontorist i Ae 9, ett tekniskt biträde i Ae 7 till hundsjukvårdsförman i Ae 8 samt ett ekonomibitråde i Ag 2 till Ae 4. Därjämte innebär förslaget extraordinariesättning av tjänster för ett extra biträde för skriv- och kontorsgöromål, två hantverkare i Ag 8, en bilförare i Ag 7, en förrådsman i Ag 7 och två ekonomibitråden i Ag 2. Med hänsyn till pågående utredning rörande skolans framtida ställning anser sig civiltjänstverksamheten icke kunna tillstyrka arméchefens förslag.

4. *Förändringar i övrigt beträffande vissa personalstater.* Arméchefen framhåller ånyo (jfr prop. 1957: 110, s. 119) att den fortlöpande utökningen av värnpliktskontingenten vid ingenjörtrupperna nödvändiggör en utbyggnad av utbildningsorganisationen.

Av arméchefens nu framförda förslag innebär följande en upprepning av arméchefens äskanden för innevarande budgetår: utbyte av en majorsbeställning, avsedd för chefen för fältarbetsskolan, mot en beställning för överstelöjtnant samt inrättande av beställningar för en major, avsedd som bataljonschef vid Ing 1, och två kaptener. Därutöver föreslår arméchefen, att beställningar inrättas för en major eller kapten samt för två löjtnanter. Den alternativa beställningen för major eller kapten är avsedd för ingenjörsofficer vid militärbefälsstab. Arméchefen framhåller i denna del bland annat, att av ingenjörsofficerarna vid I., IV. och VI. militärbefälsstaberna

krävs större kvalifikationer och ansvar än av övriga miloingenjöroffice-rare. På grund härav samt med hänsyn till kontinuiteten i befattningarna bör enligt arméchefen för ändamålet avses beställningar för major alternativt kapten. Äskandet för nästa budgetår begränsas emellertid till en dylik beställning. Vid andra militärbefälsstaber på fastlandet än de nu angivna anses befattningarna i fråga kunna bestridas av kaptener.

Civilförvaltningen föreslår enligt vad som anförts i det föregående (punkt 3), att vid krigshögskolan inrättas en beställning för major eller kapten, avsedd för lärare i mekanik och matematik. Vid bifall härtill frigöres en kaptensbeställning vid ingenjörtrupperna. Vid sådant förhållande kan civilförvaltningen icke tillstyrka, att ingenjörtrupperna tillföres någon ny beställning för bataljonschef vid Ing 1. Ämbetsverket föreslår i stället, att behovet tillgodoses genom utbyte av en beställning för kapten i Ao 21 mot en beställning för major i Ao 23. Vidare räknar civilförvaltningen med att två beställningar för kapten i Ao 21 inrättas vid truppslaget. I övrigt är ämbetsverket icke berett att tillstyrka arméchefens förslag beträffande ingenjörtrupperna.

Arméchefen framhåller ånyo behovet av personalutökning vid signaltrupperna (jfr prop. 1957: 110, s. 117). Trots att vissa beställningar tillförts truppslaget vid indragningen av I 8 förefinnes enligt arméchefen alltjämt sådana personalbrister, att såväl utbildning som krigsorganisation äventyras därest icke bristerna snarast täckes.

I huvudsaklig överensstämmelse med tidigare framförda förslag (jfr prop. 1957: 110, s. 118) hemställer arméchefen om inrättande av beställningar för en överstelöjtnant (chef för S 3), en överstelöjtnant eller major (lärare i sambandstjänst vid krigshögskolan), en major (bataljonschef vid S 1) samt fyra kaptener och åtta löjtnanter. Civilförvaltningen räknar i anledning av arméchefens förslag med att följande beställningar tillkommer, nämligen för en överstelöjtnant i Ao 26, två majorer i Ao 23, fyra kaptener i Ao 21 och åtta löjtnanter i Ao 17/13.

Vidare föreslår arméchefen inrättande av ytterligare en beställning för överstelöjtnant i Ao 26, avsedd för chefen för signalregementets kompani i Skövde. För närvarande fullgöres ifrågavarande befattning och befattningen som milosignalofficer vid III. militärbefälsstaben av en och samme beställningshavare. Arméchefen framhåller att befattningarna — med hänsyn till ökningen av utbildningskontingenten vid nämnda kompani — icke längre kan förenas. Civilförvaltningen tillstyrker förslaget.

Jämlikt reglementet för artilleri- och ingenjörofficersskolan skall vid denna utbildningsanstalt årligen organiseras signaltruppskola, omfattande undervisning i bland annat sambandstjänst. Antalet undervisningstimmar i ämnet uppgår till cirka 350, vartill kommer tillämpningsövningar under cirka 70 dagar. Beställning saknas emellertid för lärare i sambandstjänst och arméchefen föreslår nu att för ändamålet inrättas en beställning för

major eller kapten. Civilförvaltningen anser sig i anledning av arméchefens förslag böra tillstyrka att en beställning för major i Ao 23 eller kapten i Ar 21 tillkommer.

Slutligen upprepar arméchefen sina tidigare framförda förslag (prop. 1957: 110, s. 118) om utbyte av *dels* två beställningar för förvaltare eller fanjunkare i Ao 15 eller Ao 13, avsedda för lärarverksamhet m. m. vid signalskolan, mot beställningar för förvaltare i Ao 17, *dels ock* två beställningar för sergeant i Ao 11 mot beställningar för en förvaltare i Ao 15 och en fanjunkare i Ao 13. Civilförvaltningen förutsätter att frågan om löneställningen för de båda för signalskolan avsedda beställningarna upptages till prövning i samband med vissa andra frågor om lönegradsplacing av förvaltare och framlägger icke i detta sammanhang något förslag i ämnet. Icke heller är civilförvaltningen beredd att tillstyrka förslaget om utbyte av sergeantbeställningarna. I fråga om ämbetsverkets närmare synpunkter i denna del hänvisas till vad som anförts i propositionen 1956: 110 (s. 103).

Beträffande trängtrupperna föreslog arméchefen i sitt militärorganisatoriska underlag för budgetåret 1957/58, att beställningar skulle inrättas för, bland andra, fyra majorer och fyra kaptener (prop. 1957: 110, s. 120). Med anledning av förslaget har från och med innevarande budgetår tillkommit beställningar för en major i Ao 23 och en kapten i Ao 21 (jfr nämnda prop., s. 138). Arméchefen föreslår nu, att återstående tre majorsbeställningar inrättas från och med nästa budgetår. I fråga om kaptensbeställningarna framhåller arméchefen, att äskandet för innevarande budgetår grundades på en årlig utbildningskontingent av 750 man värnpliktig medicinalpersonal. Kontingenten har emellertid ökat med cirka 50 %. På grund härav erfordras enligt arméchefen fyra nya kaptensbeställningar vid trängtrupperna. Vad arméchefen sålunda föreslår anser civilförvaltningen sig böra tillstyrka och räknar med att beställningar inrättas för tre majorer i Ao 23 och fyra kaptener i Ao 21.

Arméchefen föreslår ånyo (jfr prop. 1957: 110, s. 120), att fyra förvaltare i Ao 15 (sjukvårdsförrådsförvaltare) uppflyttas till Ao 17. Civilförvaltningen förutsätter, att denna fråga kommer att behandlas i annan ordning och räknar icke i förevarande sammanhang med ändrad löneställning för ifrågakvarande beställningar.

Däremot tillstyrker civilförvaltningen alltjämt arméchefens ånyo (jfr prop. 1957: 110, s. 120) framförda förslag om inrättande vid T 2 av en beställning för överfurir i Ao 9, avsedd för arméns underhållsskola.

Arméchefen upprepar tidigare framställt förslag om att inrätta beställningar vid fälttygkåren för en major och en kapten, avsedda för underrättelseorganisationen inom armétygförvaltningen (prop. 1957: 110, s. 121). Civilförvaltningen erinrar om att beslut ej fattats om inrättande av organ för underrättelsetjänst vid försvarsgrensförvaltningarna. Vid sådant

förhållande anser sig ämbetsverket icke för närvarande kunna förorda några personalförstärkningar för detta ändamål.

Arméchefen föreslår, att vid armétygförvaltningen inrättas ett särskilt robotorgan. Detta skulle i samråd med personal ur arméstaben, där en särskild detalj skulle inrättas för ändamålet, samt flygförvaltningen utreda frågor angående taktisk-teknisk målsättning för robotar, utformningen av inmättnings-, eldlednings- och styrsystem m. m. Organet skulle tills vidare utgöras av ett robotkontor, direkt underställt chefen för vapenavdelningen. Chefen för kontoret bör enligt arméchefen vara överstelöjtnant. Vidare erfordras enligt arméchefen — förutom viss civil personal — två kaptener, en för markrobotfrågor och en för luftvärnsrobotfrågor. I anslutning härtill föreslår arméchefen att vid fälttygkåren inrättas beställningar för en överstelöjtnant i Ao 26 och två kaptener i Ao 21. Civilförvaltningen anser, att frågan om robotverksamheten i dess helhet bör prövas genom en särskild utredning och räknar därför icke nu med några personalförstärkningar för denna verksamhet vid staber och förvaltningar.

Arméchefen föreslår att ytterligare två beställningar för kapten i Ao 21, avsedda för armétygförvaltningen, inrättas vid fälttygkåren. Den ena beställningen skulle avses för en planerad utbildningsmaterieldetalj vid centralsektionen inom vapenavdelningen. Den andra beställningen skulle avses för eldledningssektionen vid vapenavdelningens första vapenbyrå. Behovet av nu angivna kaptensbeställningar har konstaterats av 1956 års försvarsförvaltningssakkunniga. Med hänsyn härtill vill civilförvaltningen icke motsätta sig att beställningarna inrättas, men ämbetsverket anser att de bör uppföras på personalförteckningen för armétygförvaltningen.

Med anledning av förslag av arméchefen rörande omorganisation av ammunitionsförrådshållningen har vid 1956 och 1957 års riksdagar fattats beslut varigenom för igångsättande och utbyggnad av den nya organisationen kunnat avses, bland andra, en majorsbeställning och tre kaptensbeställningar på fälttygkårens stat samtidigt som sex arvodesbefattningar för pensionerade officerare i dåvarande 1:30 indragits (prop. 1956: 110, s. 104 och 125, och 1957: 110, s. 138). För fortsatt utbyggnad av organisationen föreslår arméchefen inrättande på fälttygkårens stat av ytterligare en kaptensbeställning i Ao 21 (gruppchef) i utbyte mot tre arvodesbefattningar för pensionerade officerare i A: 24. Civilförvaltningen räknar med att förslaget genomföres.

I propositionen 1954: 110 (s. 65) redovisas ett av arméchefen framlagt förslag till successiv utökning av den aktiva personalen vid tygstaten. Riksdagen har sedermera för budgetåren 1954/58 beslutat en viss utbyggnad av tygstaten (se prop. 1957: 110, s. 119 och 137). Vidare har en översyn av lönegradsplaceringen för mästare (motsvarande) resulterat i uppflyttning av vissa beställningar vid tygstaten (prop. 1957: 120, s. 41). Arméchefen framhåller, att tygstatens utbyggnad bör i viss utsträckning fortsätta utan hinder av nu pågående personalkårutredning.

Arméchefen föreslår inrättande av *dels* två beställningar för tygverkmästare i Ao 16, avsedda en för vård och reparation av signalmateriel för bland annat uppehållsplatserna och en för lärare vid tygförvaltningsskolan, *dels* en beställning för förste tyghantverkare i Ao 14, *dels* ock en beställning för tygskrivare i Ao 13, avsedda för kamerala uppgifter m. m. vid tyganstalten vid A 4. Nu redovisade förslag innebär delvis en upprepning av tidigare förslag (jfr prop. 1957: 110, s. 119).

Arméchefen föreslår — under erinran om tidigare förslag i ämnet (jfr prop. 1954: 110, s. 67) — att en högre grad för armétekniker införes genom inrättande av beställningar för förste armétekniker i Ao 11. Arméchefen erinrar om att beställningar för rustmästare numera inrättats och anför, att armétekniker, som ej kunnat befordras till tyghantverkare men i övrigt är lämpliga, bör för att kunna bibehållas i tjänst beredas samma möjligheter till befordran som motsvarande militär personal. I anslutning härtill föreslår arméchefen att 10 beställningar för armétekniker i Ao 9 utbytes mot beställningar för förste armétekniker i Ao 11. Den föreslagna lönegraden överensstämmer med den, som arméchefen föreslår beträffande rustmästarna (punkt 9 i det följande).

Vidare föreslår arméchefen, att 22 beställningar för armétekniker i Ao 9 inrättas och att samtidigt 10 extra ordinarie beställningar för furir i beställningsmannatjänst indrages. Arméchefen framhåller att det är angeläget, att den successiva ökningen av antalet beställningar för armétekniker fortsätter i snabbare takt för att den mera kvalificerade personalen skall förmås att kvarstanna. Härtill kommer, anför arméchefen, att arméns organisation i tekniskt avseende successivt vidgas, vilket kräver ökade resurser av teknikerpersonal.

Civilförvaltningen erinrar om att ämbetsverket i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår tillstyrkte arméchefens då framförda förslag om utbyggnad av tygstaten. Med hänsyn till statsmakternas ställningstagande i denna fråga räknar ämbetsverket icke — fränsett de under punkten 3 i det föregående redovisade förslagen om inrättande av två beställningar för förste tyghantverkare — med annan ändring av tygstaten än utbyte av 10 furirsbeställningar mot samma antal arméteknikerbeställningar i Ao 9. Frågan om inrättande av beställningar för förste armétekniker bör enligt civilförvaltningen prövas i annat sammanhang.

I samband med den centrala intendenturförvaltningens omorganisation år 1954 har vid arméintendenturförvaltningen tillkommit befattningar för fyra överstelöjtnanter och två majorer vid intendenturkåren. Enligt beslut av Kungl. Maj:t får befattningarna endast uppehållas på förordnande. Arméchefen föreslår, att beställningar inrättas för ifrågavarande befattningar. Civilförvaltningen anser, att denna fråga bör prövas i samband med att ställning toges till 1956 års försvarsförvaltningssakkunnigas förslag beträffande den centrala intendenturförvaltningens organisation.

I yttrande över nämnda förslag anför 1954 års utredning angående vissa personalkårer inom försvaret, att det synes skäligt att en anpassning av intendenturkårens stat till arméintendenturförvaltningens organisation genomföres redan i samband med att ställning toges till 1956 års försvarsförvaltningssakkunnigas förslag. Enligt utredningens mening bör förevarande förslag kunna realiseras åtminstone delvis utan att detta behöver i nämnvärd grad försvåra en kommande organisation beträffande intendenturkåren m. m.

Av brist på lämplig pensionerad personal har vid, bland andra, Karlskrona, Gävle, Härnösands, Strängnäs, Karlstads och Umeå—Storumans försvarsområdesstaber aktiva kaptener på intendenturkårens stat måst förordnas att för en treårsperiod uppehålla arvodesbefattningarna för intendent (biträdande intendent). Arméchefen anser, att det även i framtiden blir nödvändigt att placera aktiva officerare på dessa befattningar och föreslår därför, att sex beställningar för kapten i Ao 21, avsedda för nämnda försvarsområdesstaber, inrättas i utbyte mot arvodesbefattningar i A: 24 för en biträdande intendent vid Karlskrona försvarsområdesstab och sammanlagt fem intendentur vid övriga här angivna försvarsområdesstaber. Civiltförvaltningen anser de av arméchefen anförda skälen i och för sig motivera bifall till förslaget men räknar tills vidare — i avvaktan på resultatet av personalkårutredningens arbete — icke med att förslaget genomföres.

Arméchefen framhåller, att en avsevärd ökning av uppbörderna vid vissa försvarsområden har skett eller inom kort kommer att ske genom, bland annat, vissa överflyttningar av krigsförråd från regementen. Så är fallet vid, bland andra, Malmö och Stockholms försvarsområden. På grund härav erfordras enligt arméchefen för dessa försvarsområden två nya beställningar för förvaltare i intendenturförrådstjänst i Ao 17 vid intendenturkåren (jfr prop. 1957: 110, s. 120). Genom beslut av Kungl. Maj:t har under år 1957 inrättats en befattning för pensionerad underofficer i A: 16, avsedd för ifrågavarande ändamål vid Malmö försvarsområde. Denna befattning kan utgå vid bifall till arméchefens nu återgivna förslag. Civiltförvaltningen anser i och för sig skäl föreligga att förvaltare på aktiv stat avses för intendenturförrådstjänsten vid vissa försvarsområden. Med hänsyn till att ett av arméchefen för innevarande budgetår framlagt förslag om utbyte av två övertaliga beställningar för ingenjörsförrådsförvaltare mot beställningar för förvaltare i intendenturförrådstjänst lämnats utan bifall vill civiltförvaltningen emellertid icke nu förorda inrättande av nya beställningar för detta ändamål.

Arméchefen upprepar tidigare framfört förslag om uppflyttning av sju beställningar för förvaltare i intendenturförrådstjänst från Ao 15 till Ao 17 (prop. 1957: 110, s. 121). Vidare föreslår arméchefen, att en beställning för förvaltare i Ao 17 i intendenturförrådstjänst, avsedd för arméintenden-

turförvaltningen, inrättas vid intendenturkåren. Befattningen i fråga uppehålls för närvarande på förordnande i 15 lönegraden. Arméchefen framhåller att alla förvaltare vid intendenturkåren utom de här angivna är placerade i 17 lönegraden och att omplacering måste ske då förvaltare befordras från 15 till 17 lönegraden. På grund härav förekommer tätare ombyten på ifrågavarande befattningar än som eljest skulle vara fallet och detta innebär, bland annat ur kostnadssynpunkt, väsentliga olägenheter. Civildförvaltningen anser, att frågan om löneställningen för nu berörda förvaltare bör prövas i annat sammanhang.

Arméchefen räknar med att en beställning för kapten i Ao 21 vid intendenturkåren kommer att frigöras i samband med omorganisationen av I 20 och K 4. Arméchefen föreslår, att beställningen utnyttjas för en planerad underrättelsedetalj vid arméintendenturförvaltningen. Civildförvaltningen kan icke — i avvaktan på beslut rörande underrättelsetjänstens framtida organisation — tillstyrka att beställningar avses för detta ändamål. Ämbetsverket vill dock ej motsätta sig, att den frigjorda kaptensbeställningen bibehålles i arméorganisationen och avses för Göteborgs och Bohus försvarsområdesstab (jfr punkt 7 i det följande).

I samband med omorganisationen av I 20 och K 4 beräknas vidare en beställning för förvaltare i kassatjänst i Ao 17 kunna frigöras. Beställningen bör enligt arméchefen i fortsättningen stå till generalintendentens förfogande och utnyttjas för ersättare för förvaltare i kassatjänst. Arméchefen anför härom, bland annat, att det med hänsyn till befälsläget vid förbanden torde vara mycket svårt att bibringa annan personal än kassacheferna den utbildning som erfordras för att den skall kunna vikariera vid förfall för kassacheferna. Civildförvaltningen tillstyrker, att beställningen bibehålles i organisationen.

5. *Vissa personalförändringar beträffande försvarsområdesstaberna.* Arméchefen upprepar sitt förslag för innevarande budgetår om inrättande av tre majorsbeställningar, avsedda för mobiliseringsofficerare vid respektive Malmö, Stockholms och Örebro försvarsområdesstab (prop. 1957: 110, s. 122). Civildförvaltningen räknar alltså med att dessa beställningar tillkommer.

För innevarande budgetår föreslog arméchefen inrättande av en beställning för kapten i Md 27, avsedd för handläggning av utbildningsfrågor m. m. vid infanteriavdelningen vid Stockholms kustartilleriförsvarsstab (prop. 1957: 110, s. 122). Arméchefen framhåller nu att enligt ett av statens organisationsnämnd framlagt förslag till personalorganisation beträffande stabs- och förvaltningstjänsten vid Vaxholms försvarsområde och Stockholms kustartilleriförsvar infanteriavdelningen i princip bör dimensioneras på samma sätt som motsvarande enhet inom Karlskrona försvarsområde. I enlighet härmed erfordras vid avdelningen två kompaniofficerare. För närvarande kan emellertid endast en kompaniofficer disponeras

för ändamålet. Arméchefen föreslår därför, att vid Vaxholms försvarsområde inrättas en beställning för kapten i Ar 21. Civilförvaltningen erinrar om att för motsvarande arbetsuppgifter inom andra försvarsområden utnyttjas kommenderade officerare. Ämbetsverket ifrågasätter därför om icke ifrågavarande personalbehov bör tillgodoses genom att en beställning för kapten i Ao 21 tillföres exempelvis I 1.

Enligt organisationsnämndens förslag beträffande staben för Vaxholms försvarsområde och Stockholms kustartilleriförsvar skall staben tillföras två överfurirer ur armén. Den ene avses skola biträda med bland annat iordningställande av utbildningsmateriel för frivillig befälsutbildning och hemvärnets övningar m. m. Den andre befattningshavaren skulle tjänstgöra vid den förrådsgrupp inom försvarsområdet, som skall omfatta arméns tygmateriel och ammunition. På grund av det nu anförda hemställer arméchefen att beställningar inrättas för två överfurirer i Ao 9 vid Vaxholms försvarsområde. Civilförvaltningen räknar med att beställningarna tillkommer.

Chefen för armén föreslår ånyo att tre beställningar för överfurir i Ao 9, avsedda för brandförmän, tillföres Bodens försvarsområdesstab (prop. 1957: 110, s. 122). Behovet kan, såvitt avser en beställning, tillgodoses genom utbyte av en för ambulansbilförare avsedd överfurirsbeställning. Civilförvaltningen räknar icke med några nya beställningar för ändamålet.

Arméchefen föreslår att vid Örebro försvarsområdesstab inrättas tjänster för en förrådsförmän i Ae 9, en förrådsman i Ae 7 samt ett biträde för skriv- och kontorsgöromål. Förslaget innebär i huvudsak en upprepning av för innevarande budgetår framförda förslag (prop. 1957: 110, s. 122, jfr s. 138). Arméchefen framhåller, att ifrågavarande personalbehov har konstaterats vid organisationsundersökningar, företagna av statens organisationsnämnd. Civilförvaltningen har medgivit, att behovet under innevarande budgetår får tillgodoses genom inrättande av extra tjänster. Ämbetsverket har intet att erinra mot att tjänsterna från och med nästa budgetår inrättas såsom extra ordinarie.

Vid Örebro försvarsområdesstab finnes från och med den 1 juli 1957 inrättad en tjänst för reparatör i Ag 9 (jfr prop. 1957: 110, s. 142). Arméchefen föreslår, att tjänsten ordinarie sättes, medan civilförvaltningen efter samråd med fortifikationsförvaltningen föreslår att tjänsten uppföres såsom extra ordinarie.

Däremot kan civilförvaltningen icke tillstyrka förslag av arméchefen om ordinarie sättning av en tjänst för kanslibitråde i Ae 7 vid Malmö försvarsområdesstab och om extraordinarie sättning av en tjänst för vaktmästare i Ag 7 vid Skövde försvarsområdesstab.

På vederbörlig personalförteckning finnes för Bodens försvarsområdesstab upptagen en beställning för överfurir, avsedd för tillsynsman. Arméchefen föreslår med tillstyrkan av civilförvaltningen, att beställningen med

hänsyn till de därmed förenade arbetsuppgifterna i fortsättningen redovisas vid VI. militärbefälsstaben.

6. *Förändringar beträffande viss pensionerad personal i arvodesbefattningar.* Arméchefen upprepar ånyo sina förslag om inrättande av arvodesbefattningar för *dels* sju pensionerade officerare (expeditionsofficerare för handläggning av frivilligärenden) i A: 24, en vid varje militärbefälsstab, *dels* tre pensionerade underofficerare (expeditionunderofficerare) i A: 16, varav en vid II. militärbefälsstaben och två vid VI. militärbefälsstaben, *dels ock* sju pensionerade underofficerare (signalunderofficerare) i A: 16, en vid varje militärbefälsstab (prop. 1957: 110, s. 118 och 123). Enligt arméchefen kan behovet av expeditionunderofficer vid II. militärbefälsstaben tillgodoses genom överförande från A 4 av en arvodesbefattning i A: 16, som beräknas kunna frigöras i samband med planerad ändring av personalorganisationen för stabs- och förvaltningstjänsten m. m. vid A 4.

Med förmälan att expeditionsofficer (föreståndare för stabsexpeditionen) saknas vid VII. militärbefälsstaben hemställer arméchefen, att ytterligare en arvodesbefattning för pensionerad officer (expeditionsofficer) i A: 24 inrättas vid staben.

Till följd av att centraliseringen av tvätt- och reparationstjänsten vid I 11 och I 17 beräknas bli genomförd under hösten 1957 räknar arméchefen med att två arvodesbefattningar för verkstadsunderofficer i A: 16 vid nämnda förband indrages. Vidare räknar arméchefen med indragning av en befattning för kasernunderofficer i A: 16 vid arméns underofficersskola. Befattningen har kunnat frigöras genom att S 1 övertagit förvaltningen av skolans kasernetablisement.

Civiltförvaltningen anser sig alltjämt böra räkna med att de föreslagna befattningarna för signalunderofficer vid militärbefälsstaberna tillkommer. Vidare räknar ämbetsverket med att förenämnda arvodesbefattningar vid I 11, I 17 och arméns underofficersskola indrages. Till frågan om utnyttjandet av en eventuellt friställd befattningshavare vid A 4 torde, enligt ämbetsverket, ställning få tagas i samband med att beslut fattas om stabs- och förvaltningsorganisationen vid detta regemente. I övrigt räknar icke ämbetsverket med några förändringar i anledning av arméchefens under denna punkt redovisade förslag.

7. *Vissa personalförändringar i anledning av organisation av Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs försvarsområdesstabers.* Genom den ändrade militärterritoriella indelningen (SFS 1956: 634) kommer III. militärområdet att från och med den 1 juli 1958 omfatta Hallands försvarsområde, Göteborgs och Bohus försvarsområde, Älvsborgs försvarsområde samt Skövde försvarsområde. Jag kommer i det följande under marinens motsvarande anslag att behandla ett av överbefälhavaren i skrivelse den 30 januari 1957 efter samråd med statens organisationsnämnd framlagt förslag till organisation av Göteborgs och Bohus försvarsområdes-

stab samt Göteborgs kustartilleriförsvarsstab. Förslaget innebär, bland annat, att Göteborgs och Bohus samt Hallands försvarsområden och kustartilleriförsvaret erhåller gemensam stabsorganisation i fred. I sitt militärorganisatoriska underlag för nästa budgetår framlägger arméchefen följande förslag till förändringar, såvitt avser arméns personal, med anledning av ifrågavarande stabsorganisation. För den gemensamma försvarsområdes- och kustartilleriförsvarsstaben inrättas beställningar för två överstelöjtnanter, två kaptener, varav en vid fälttygkåren och en vid intendenturkåren, en förvaltare vid fortifikationskåren samt en fanjunkare eller sergeant. Samtidigt kan vid nuvarande Göteborg—Halmstads försvarsområdesstab indragas beställningar för en major och en överfurir, arvodesbefattningar för en försvarsområdesbefälhavare, två andra officerare och två underofficerare samt tjänster för två kanslibiträden, sex kontorsbiträden och ett biträde för skriv- och kontorsgöromål.

Överbefälhavaren har i förenämnda skrivelse även framlagt förslag rörande organisation av Älvsborgs försvarsområdesstab. Enligt förslaget skall huvuddelen av nuvarande Uddevalla försvarsområdesstab flyttas till Vänersborg (jfr SFS 1956: 634) och bilda stommen till den nya försvarsområdesstaben. I militärorganisatoriska underlaget för nästa budgetår framlägger arméchefen förslag till övriga erforderliga personalförändringar med anledning av omorganisationen. Arméchefens förslag innebär, att en överfurirsbeställning överföres från Göteborg—Halmstads försvarsområdesstab till Älvsborgs försvarsområdesstab, att en tjänst för kontorsbiträde och arvodesbefattningar för en officer och en underofficer inrättas vid sistnämnda stab samt att en tjänst för förrådsman vid Uddevalla försvarsområdesstab indrages.

Civilförvaltningens principiella ställningstagande i förevarande organisationsfrågor kommer jag att redovisa under marinens allmänna avlöningsanslag. I detta sammanhang må endast anföras att ämbetsverket ställer sig tveksamt till förslaget om sammanslagning av staberna för Göteborgs och Bohus försvarsområde samt Göteborgs kustartilleriförsvaret och anser att jämväl andra organisationsformer än den av överbefälhavaren föreslagna bör prövas, innan slutlig ställning togs i frågan. Till följd härav räknar civilförvaltningen icke med andra personalförändringar än sådana som kan anses försvarbara, även om man väljer en annan organisation än den föreslagna. Med denna utgångspunkt räknar ämbetsverket med den jämkningen av arméchefens förslag, att majorsbeställningen bibehålles i stället för en av de föreslagna överstelöjtnantsbeställningarna. Vidare räknar ämbetsverket med att behovet av en kaptensbeställning vid intendenturkåren tillgodoses genom utnyttjande av en beställning, som beräknas kunna frigöras i samband med omorganisationen av I 20 och K 4 (se punkten 4).

8. *Vissa förändringar beträffande arméns underbefälsorganisation. Ar-*

méchefen framlägger förslag till fortsatt utbyggnad av underbefälsorganisationen och framhåller därvid att det är nödvändigt, att rustmästar- och överfurirsbeställningar årligen tillföres armén för fullföljande av den av 1952 års riksdag beslutade nya underbefälsorganisationen. Arméchefen anför, bland annat, följande.

Pensionsavgångarna inom överfurirs- och den nyskapade rustmästarkadern kommer under överskådlig framtid att vara mycket få. Det årliga antalet avgångar bland underbefäl på grund av uppnådd pensionsålder beräknas under de närmaste 5 åren variera högst mellan 7 och 14. Om inga förtidsavgångar inträffar bland nuvarande överfurirer, kommer pensionsavgångarna att åren 1962—1970 uppgå till mellan 12 och 30 per år. Befordran till rustmästare och överfurir kan därför i huvudsak ske endast om nya beställningar tillkommer eller om vakanser förefinnes. 96 rustmästarbeställningar tillföres förbanden den 1 juli 1957 i utbyte mot överfurirsbeställningar. Beställningar av den sistnämnda kategorien frigöres sålunda icke genom de nytillkomna rustmästarbeställningarna. De den 1 april 1957 förefintliga 187 vakanserna i överfurirsbeställningar är ojämnt fördelade. Befordringsenheter utgöres — med undantag av de nuvarande hovslagar- och sjukvårdsbeställningsmannakadrarna — av respektive förbands underbefäl. Detta medför, att trots att vakanser inom armén i dess helhet finnes, dessa icke alltid kan utnyttjas, då planelig befordran av furirer bör ske. Det är därför nödvändigt, att rustmästar- och överfurirsbeställningar tillkommer trots förefintliga vakanser i den senare graden.

Nackdelarna med att en fast långtidsplan för utbyggnaden av underbefälskadern icke fastställts är avsevärda. Underlag saknas därigenom för bedömning av underbefälens befordringsmöjligheter. Dessa osäkra förhållanden medför svårigheter att få behålla den för dryga kostnader utbildade personalen. Ovissheten om möjligheterna till befordran är även rekryteringshämmande, främst i vad avser mer kvalificerad personal. Underbefälsorganisationens genomförande försvåras genom att en långtidsplan för utbyggnaden icke kunnat komma till stånd. Det är därför av största vikt, att beslut i befälsfrågan snarast fattas.

Genom beslut av 1957 års riksdag inrättades de första rustmästarbeställningarna vid armén, sammanlagt 100, och hänfördes därvid till lönegraden A 10. Arméchefen föreslår, att beställning för rustmästare placeras i lönegraden A 11 och åberopar därvid, att beställningarna avses för särskilt kvalificerade underbefälsbefattningar i utbildnings- samt stabs- och förvaltningsorganisationen och att en jämförelse med lönesättningen inom t. ex. polisväsendet motiverar en högre löneställning för rustmästare än den nuvarande.

Med hänsyn till åldersläget bland överfurirerna borde, anför arméchefen, under budgetåret 1958/59 tillkomma omkring 300 nya rustmästarbeställningar. Arméchefen anser sig emellertid icke böra äska ett så stort antal för nästa budgetår utan räknar med att de erforderliga beställningarna fördelas något jämnare under de närmaste budgetåren. Därvid räknar arméchefen för nästa budgetår med 150 nya rustmästarbeställningar